

SRR21+

Strategie regionálního rozvoje 2021+

STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2021+

#prolepšíregiony

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

OBSAH

1	VSTUPNÍ METODICKÉ POZNÁMKY	3
1.1	GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ CÍLŮ SRR	6
1.2	POPIS STRUKTURY NÁVRHOVÉ ČÁSTI	13
2	PROBLÉMOVÁ ANALÝZA	15
2.1	VÝTAH ZE VSTUPNÍ ANALÝZY PRO ÚČELY PŘÍPRAVY STRATEGIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE ČR 2021+	15
2.2	INSTITUCIONÁLNÍ KONTEXT	25
2.3	MEGATRENDY	26
2.4	HLAVNÍ VÝSLEDKY ANALYTICKÉHO PODKLADU	28
2.5	PROBLÉMOVÉ STROMY	34
3	NÁVRHOVÁ ČÁST	59
3.1	VIZE	59
3.2	GLOBÁLNÍ CÍL	59
3.3	STRATEGICKÉ A SPECIFICKÉ CÍLE A TYPOVÁ OPATŘENÍ	60
4	IMPLEMENTAČNÍ ČÁST	134
4.1	PRINCIPY IMPLEMENTACE	134
4.2	STRUKTURA AKČNÍCH PLÁNŮ SRR	142
4.3	ŘÍDICÍ A ORGANIZAČNÍ STRUKTURY IMPLEMENTACE	144
4.4	PLÁN ŘÍZENÍ ZMĚN	148
4.5	PLÁN ŘÍZENÍ RIZIK	148
4.6	SYSTÉM MONITORINGU A PLÁN EVALUACÍ	150
4.7	KOMUNIKAČNÍ PLÁN	154
4.8	ZDROJE FINANCOVÁNÍ	154
4.9	ČASOVÝ HARMONOGRAM IMPLEMENTACE	156
4.10	DOPORUČENÍ PRO AKČNÍ PLÁNY SRR Z HLEDISKA VLIVŮ NA ŽP A VEŘEJNÉ ZDRAVÍ	156
	SEZNAM ZKRATEK	159
5	PŘÍLOHY	162

1 VSTUPNÍ METODICKÉ POZNÁMKY

Ambicí **Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+** (dále jen „SRR“) je stanovit hlavní cíle regionálního rozvoje v horizontu **7 let**, resp. definovat v souladu se zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje (dále jen „zákon o podpoře regionálního rozvoje“) hlavní cíle regionální politiky státu v období let **2021–2027**¹.

Regionální politiku státu definujeme jako politiku, která má usměrňovat sektorové politiky státu tak, aby zohledňovaly specifika jednotlivých typů území (metropolitních území, aglomerací, regionálních center a jejich venkovského zázemí, strukturálně postižených krajů, hospodářsky a sociálně ohrožených území), a která zároveň vytváří vlastní nástroje, jimiž ovlivňuje rozvoj specifických území.

Hlavním smyslem SRR je identifikovat, ve kterých tematických oblastech je potřebný či žádoucí územně specifický přístup², a definovat, jaké (odlišné) intervence by měly být realizovány v odlišných územních kontextech tak, aby byla podporována konkurenceschopnost, snižovány regionální disparity a nalézána řešení podporující udržitelný rozvoj území.

Byly definovány tři testovací otázky, kterými se zjišťovalo, zda má určité téma územní dimenzi³ a má na něj být zaměřena SRR. Tyto otázky jsou vodítkem při rozhodování, zda se určitému tématu věnovat, či nikoliv. Není nicméně nezbytně nutné, aby odpověď na všechny tři testovací otázky byla kladná, tj. aby se zároveň jednalo o téma na národní úrovni s územními specifiky, pro něž lze definovat nástroje na národní úrovni. Vyhodnocení stanovených testovacích kritérií ve vztahu k jednotlivým tématům regionálního rozvoje bylo provedeno na jednáních pracovních skupin.

(1) Důležitost/významnost řešení daného tématu z národní úrovně. Jedná se o téma, které je nutné řešit intervencemi z národní úrovně (tj. nejedná se problém lokálního charakteru).

- Účelem kritéria je stanovit řád významnosti daného tématu. Jednotlivé problémy/výzvy regionálního rozvoje lze členit podle míry jejich dopadu/významu přinejmenším na globální, evropské, národní, regionální či lokální.
- SRR je dokumentem vytvářeným na národní úrovni, který by měl řešit problémy národního významu. Jde o posilování silných stránek regionů a jejich rozvojového potenciálu, čímž bude posilována konkurenceschopnost a vyrovnávány rozdíly mezi kraji, například podporou podnikání a podnikavosti v územích s deficitem. Rovněž jde o rozvoj znalostní ekonomiky, především v územích, která k tomu mají největší potenciál.
- Globální či evropské výzvy jsou předmětem zájmu SRR jen za dvou předpokladů: (i) na území ČR se projevují závažným způsobem (který z nich dělá národní témata) a současně (ii) se projevují v různých územích ČR odlišně nebo způsobují významné meziregionální (především mezikrajské) rozdíly.

¹ Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ navazuje na Strategii regionálního rozvoje České republiky 2014–2020.

² Územně specifický přístup je chápán tak, že politiky, programy či nástroje intervencí státu (nebo regulace ze strany státu) nepřistupují shodně k celému území ČR, ale mají buď v různých územích různé cíle, nebo jsou v různých územích nastavovány poněkud jinak, nebo mohou mít v různých územích poněkud jiné podmínky.

³ Územní dimenzi v tomto smyslu nechápeme tak, že se jedná o intervence z úrovně územní samosprávy nebo jejím prostřednictvím nebo organizované na určitém území, ale ve smyslu výše popsaného územně specifického přístupu.

- Ambicí dokumentu není řešení globálních výzev (např. vymýcení chudoby a hladu, zajištění dostupnosti sanitačních zařízení). Tyto výzvy jsou předmětem strategických dokumentů vytvořených například na úrovni Organizace spojených národů.
- Stejně tak ale není ambicí dokumentu řešení problémů lokálního charakteru (např. problémy spojené s odchodem zaměstnavatele snižující počet pracovních míst v jednom regionu). Tyto problémy by měly být řešeny v rámci krajských či obecních strategických dokumentů.

(2) Téma má určitá územní specifika (v odlišných územních kontextech je nutné jiné řešení) nebo má odlišné územní důsledky (tj. intervence provedená z národní úrovně se projeví odlišným způsobem v odlišných typech území, případně musí být národní intervence koncipována tak, aby směřovala k dosažení různých cílů v různých územích).

- SRR není zastřešujícím dokumentem stanovujícím žádoucí vývoj České republiky ve všech oblastech.
- Jedná se o dokument, který definuje, ve kterých oblastech/tématech je vhodné uplatňovat odlišné nástroje v odlišných územních kontextech (tj. územní specifika) a které národní sektorové politiky mají mít odlišné územní důsledky a je třeba do nich zakomponovat územní dimenzi. Územně specifické cíle jsou v SRR definovány a nástroje jsou buď uváděny ve formě typových opatření, nebo musí být navrhovány a formulovány s ohledem na územně specifické cíle.
- Příkladem odlišných řešení v jiných územních kontextech je zlepšování kvality ovzduší. V aglomeracích a metropolitních územích je problémem především automobilová doprava, zatímco na venkově a na periferiích ve větší míře lokální topeniště. Specificky v Ostravském metropolitním území, včetně kombinace se zatížením z příhraničních oblastí – z Polska.
- Podobně posilování spolupráce ve výzkumu a vývoji mezi firmami a výzkumnými organizacemi bude spíše soustředěno a bude zohledňovat podmínky aglomerací a metropolí, i když venkovské či periferní firmy nebude znevýhodňovat. Naopak podpora podnikavosti jako obecného požadavku na národní úrovni bude v hospodářsky slabých a zaostávajících oblastech cílit také na iniciování „tradičních“ podnikání a řemesel, zatímco v aglomeracích a metropolích musí být soustředěna na inovační podnikání.
- Ve sféře základního školství jsou cíle z pohledu SRR také v různých územích odlišné. Na periferiích jde o udržení škol, třeba i malých, v dostatečné dostupnosti a co nejlepší kvalitě. V zázemích metropolitních území či aglomerací, zvláště v blízkém zázemí, je cílem jak dostatečná kapacita, tak dostatečná rozmanitost, přičemž kvalita je zde považována na „plošné“, územně nespecifické téma.
- U řady témat bylo na základě provedených analýz a jednání pracovních skupin konstatováno, že nevyžadují územně specifický přístup, a v tomto dokumentu jsou uvedena pouze okrajově (např. budování energetické sítě, snížení byrokratické zátěže). Neznamená to, že by tato témata nebyla pro rozvoj regionů důležitá, nicméně jejich rozvoj je vhodné řešit v jiných strategických dokumentech, které definují plošnou rozvojovou strategii v dané oblasti.

(3) Je možné navrhnout nebo iniciovat řešení daného problému z národní úrovně.

- SRR je dokumentem vytvářeným na národní úrovni, který by měl v první řadě definovat takové úkoly, které jsou z národní úrovně (tj. ze strany ministerstev či organizací zřizovaných státem) ovlivnitelné, ať už přímo, vlastními aktivitami státu nebo nepřímo tím, že stát bude iniciovat řešení, která mají v kompetenci ostatní hráči, např. samosprávy.
- Zároveň je úkolem SRR v souladu se zákonem o podpoře regionálního rozvoje stanovit doporučení krajům ohledně zaměření jejich rozvoje. Vzhledem k samosprávě krajů a obcí stát nebude a nemůže tato doporučení vynucovat.
- Vzhledem k povaze dokumentu dochází při definování rozvojových potřeb regionů/typů území/krajů k určitému zjednodušení. Některé identifikované problémy/potenciály pro silná metropolitní území či jiný typ území nemusí nutně platit pro celé vymezené území, jsou nicméně pro daný typ území v převažující míře charakteristické.

Ve vztahu k ostatním strategickým dokumentům v ČR vycházíme z následujících tezí:

- SRR **vychází ze Strategického rámce ČR 2030**, který je zastřešujícím rozvojovým dokumentem ČR.
- SRR **není** nadřazena ostatním strategickým dokumentům státu, nicméně vstupuje do nich při definování jejich územní dimenze.
- SRR **není** dokumentem představujícím výčet priorit čerpání ČR v programovém období po roce 2020. Existují některá témata, která mohou být prioritou pro nové programové období (např. bezpečnost), ale vzhledem k tomu, že nemají územní dimenzi, se jim SRR nevěnuje, případně se jim věnuje jen okrajově. To je však nikterak nevylučuje z podpory v novém programovém období. Základním dokumentem definujícím priority ČR ve vztahu k novému programovému období je **Národní koncepce realizace politiky soudržnosti po roce 2020**.
- SRR **je** rozvojovým dokumentem, z něhož by měly vycházet strategie rozvoje krajů (SRK). SRK by měly rozpracovávat témata řešená v SRR do větších podrobností s ohledem na specifika daného kraje. Kraje se nicméně mohou věnovat i tématům, která v SRR rozpracována nejsou (včetně těch témat, která jsou jim uložena legislativou – tj. např. střední školství).
- Cíle SRR budou naplňovány prostřednictvím opatření a aktivit v **akčních plánech SRR a souhrnných akčních plánech Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje**.

1.1 Geografické vymezení cílů SRR

Jednotlivá témata regionálního rozvoje se vzájemně prolínají, z logiky formulace problémů se nejedná o územně skladebné problémy, ale o problémy vzájemně se překrývající. Některá území (urbánní i venkovská) mohou spadat do více než jednoho tématu. Zároveň platí, že každé území je součástí alespoň jednoho tématu.

Tab. 1: Geografické vymezení témat regionálního rozvoje

Téma regionálního rozvoje	Geografické vymezení
Metropolitní území	Pražské, Brněnské a Ostravské metropolitní území. Konkrétní vymezení metropolitního území je předmětem samostatného odborného úkolu.
Aglomerace	Ostatní krajská města a jejich zázemí. Konkrétní vymezení aglomerací je předmětem samostatného odborného úkolu.
Regionální centra a jejich venkovské zázemí	Regionálními centry jsou myšlena města definovaná v tabulce 3 a další regionální centra nižšího řádu vymezená kraji. Jejich zázemím je myšleno veškeré území nespádající do spádovaného území metropolitních území a aglomerací. Regionálními centry jsou i ta města, která jsou součástí metropolitního území, či aglomerace (např. Chrudim, Přerov, Jablonec nad Nisou). Spádové území těchto měst bude definováno.
Strukturálně postižené kraje	Ústecký kraj, Moravskoslezský kraj, Karlovarský kraj.
Hospodářsky a sociálně ohrožená území	Správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP) definované na základě stanovených indikátorů – (a) intenzita bytové výstavby, (b) hrubá míra celkového přírůstku, (c) index stáří, (d) podíl nezaměstnaných osob, (e) intenzita podnikatelské aktivity. Vymezeny byly správní obvody ORP, které vykazují nejhorší výsledky v těchto indikátorech a v nichž žije 25 % obyvatel Česka. Nad rámec správních obvodů ORP vymezených dle výše stanovených indikátorů jsou do této kategorie zařazena také správní území obcí zasahujících do bývalých vojenských újezdů.

Tab. 2: Příklady měst a jejich přiřazení k tématům regionálního rozvoje

Příklady měst	Metropolitní území	Aglomerace	Regionální centra a jejich venkovské zázemí	Strukturálně postižené kraje	Hospodářsky a sociálně ohrožená území
Litomyšl			Regionální centrum nižšího řádu		
Mikulov			Regionální centrum nižšího řádu		
Kladno	Součást Pražského metropolitního území		Regionální centrum vyššího řádu		
Semčice			Zázemí regionálního centra		
Pacov			Zázemí regionálního centra		Hospodářsky a sociálně ohrožené území
Karviná	Součást Ostravského metropolitního území		Regionální centrum vyššího řádu	Součást strukturálně postiženého kraje	Hospodářsky a sociálně ohrožené území
Chomutov		Součást Ústecko-chomutovské aglomerace	Regionální centrum vyššího řádu	Součást strukturálně postiženého kraje	Hospodářsky a sociálně ohrožené území
Děčín		Součást Ústecko-chomutovské aglomerace	Regionální centrum vyššího řádu	Součást strukturálně postiženého kraje	Hospodářsky a sociálně ohrožené území
Brno	Jádro metropolitního území				
Šlapanice	Součást Brněnského metropolitního území				
Hradec Králové		Jádro aglomerace			
Opatovice nad Labem		Součást aglomerace			

Metropolitní území, aglomerace a regionální centra a jejich venkovské zázemí mají stanoveny specifické cíle a typová opatření, která jsou vytvořena s ohledem na jejich problémy a potenciály.

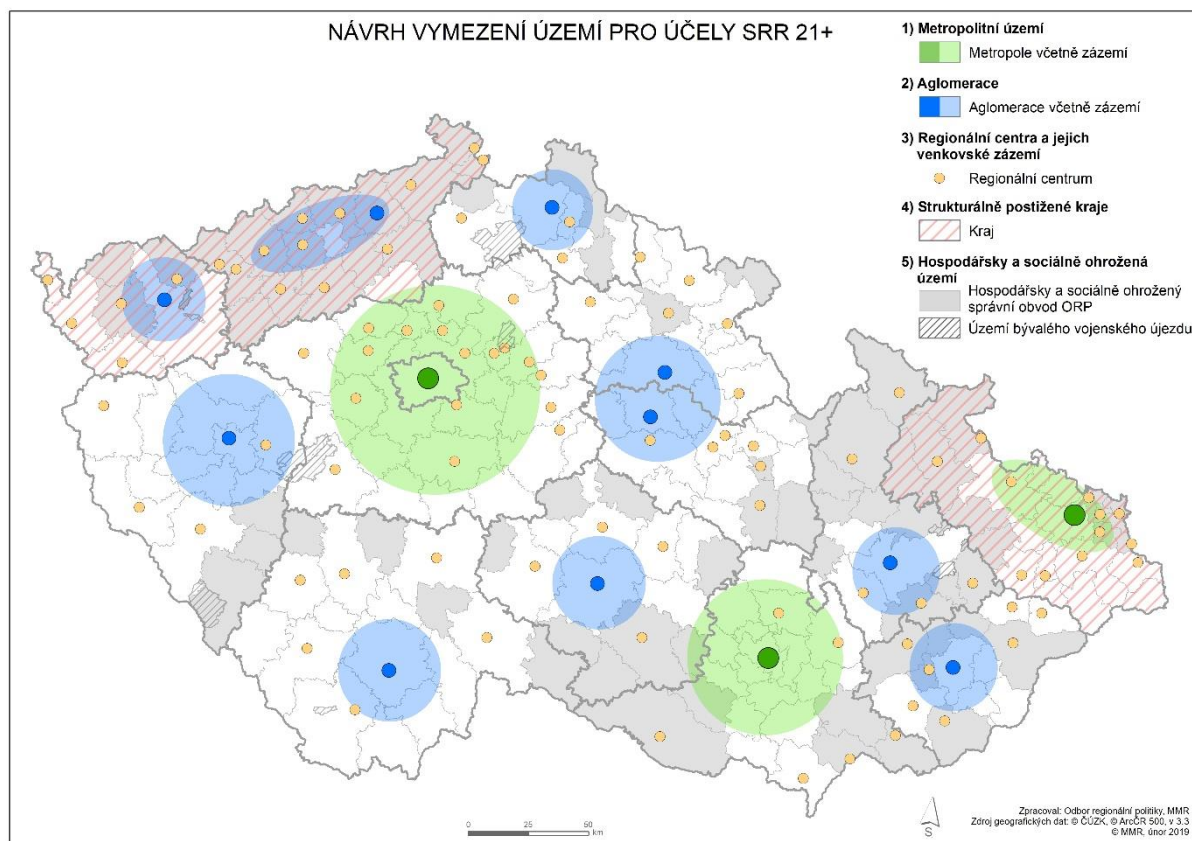
Typová opatření v rámci strategického cíle 2 byla zpracována pro potřeby široké skupiny aglomerací. Právě z důvodu vysoké heterogenity této skupiny se předpokládá, že typová opatření uvedená v rámci strategického cíle 1 budou implementována také v rámci aglomerací (v případech, kdy to bude relevantní). Lze však předpokládat rozdílnou intenzitu řešených problémů v metropolích a aglomeracích vzhledem k rozdílné kritické velikosti jednotlivých skupin aktérů (populační velikost,

počet a typy ekonomických subjektů aj.) a **rozdílné intenzitě procesů, které zde probíhají** (např. rozdílná intenzita suburbanizace a jejich dopadů v území).

Obce v zázemí metropolitních území či aglomerací mohou využívat i typová opatření stanovená pro účely regionálních center a jejich venkovského zázemí, bude-li to definováno v rámci akčních plánů SRR.

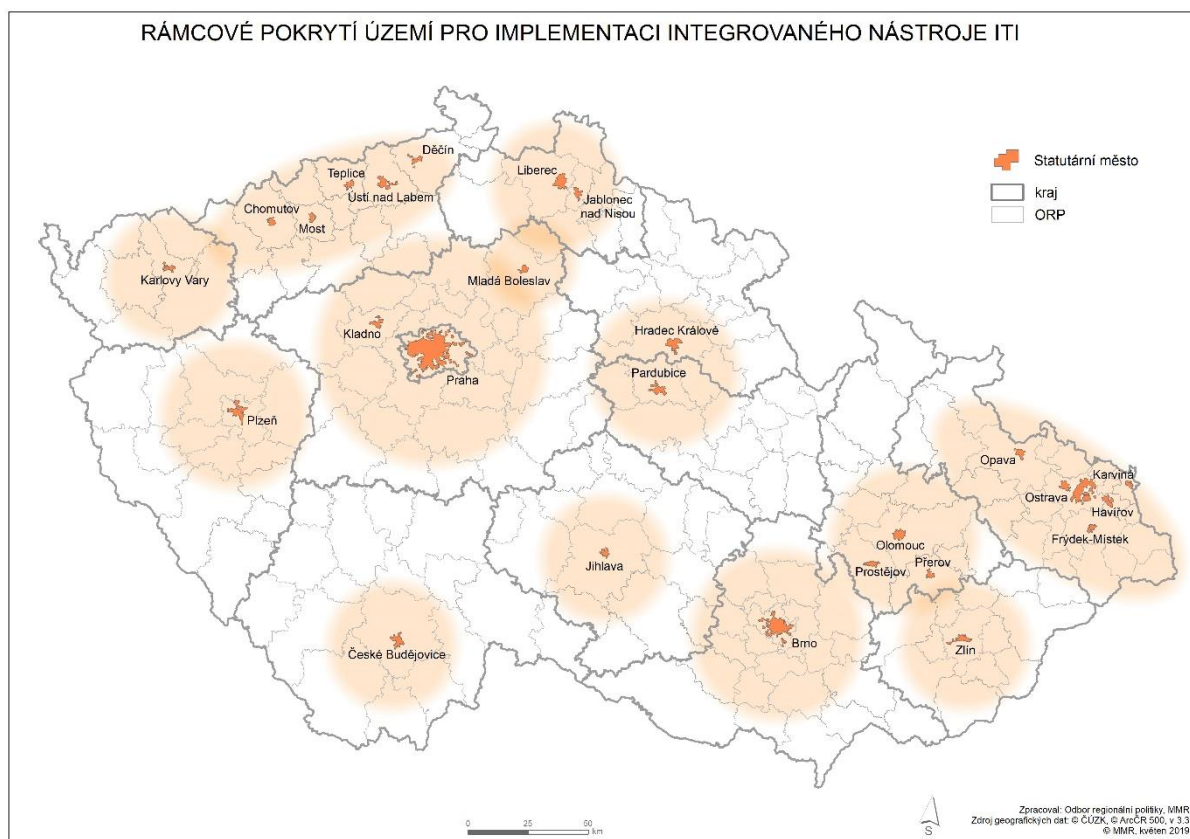
Území spadající do strukturálně postižených krajů (Moravskoslezský, Ústecký a Karlovarský) nebo do hospodářsky a sociálně ohrožených území mohou současně využívat specifické cíle a typová opatření stanovená pro metropolitní území/aglomerace/regionální centra a jejich venkovské zázemí a pro strukturálně postižené kraje / hospodářsky a sociálně ohrožená území. Znamená to, že jedna obec může spadat nejvýše do čtyř strategických cílů.

Obr. 1: Vymezení metropolí, aglomerací, regionálních center vyššího řádu a hospodářsky a sociálně ohrožených území pro účely SRR

Poznámka: Na obrázku 1 jsou znázorněna pouze regionální centra vyššího řádu (viz také tabulka 3 níže).

Obr. 2: Předpokládané pokrytí ČR nástrojem Integrated Territorial Investment (ITI) v období 2021+

(1) Metropolitními územími jsou Praha, Brno, Ostrava a jejich zázemí včetně venkovského.

Důvody vymezení:

- **Praha** má v rámci ČR výrazně dominantní postavení, a to nejen násobně vyšším počtem obyvatel, ale i regionálním významem (včetně významné dojížděky z řady krajských měst). Je zde soustředěna podstatná část správních orgánů České republiky a zastupitelské mise zahraničních států. Letiště Václava Havla zahrnuje cca 90 % výkonu všech českých letišť.
- **Brno** je druhé největší město ČR. Sídlí zde některé správní orgány s celorepublikovou působností.
- **Ostrava** je třetí největší město ČR a centrum druhé největší metropolitní oblasti v ČR. Do kategorie metropolitních území je zařazena s ohledem na svou populační velikost, rozsáhlé urbanizované zázemí i přeshraniční vazby.

(2) Aglomeracemi jsou myšlena ostatní krajská města (tj. kromě Prahy, Brna a Ostravy) a jejich zázemí včetně venkovského.

Důvody vymezení:

- Z hlediska sídelní, regionální i administrativní struktury mají všechna krajská města relativně stejné postavení a stejný význam v rámci kraje⁴. Proto byl u těchto měst kromě jejich administrativní role zohledněn počet obyvatel spádového území.

(3) Regionální centra lze rozdělit na dvě kategorie – *regionální centra vyššího řádu* identifikovaná z národní úrovně (zpravidla sídla s více než 15 tisíci obyvateli a spádovým územím alespoň 30 tisíc obyvatel; viz tabulka 3) a *regionální centra nižšího řádu* identifikovaná z krajské úrovně (zpravidla sídla s alespoň 5 tisíci obyvateli a spádovým územím kolem 10 tisíc obyvatel)⁵. **Venkovským zázemím** je myšleno veškeré území nespádající do kategorie metropolitních území a aglomerací. Některá regionální centra (a jejich zázemí) jsou zároveň zázemím metropolí/aglomerací. Specifickým typem regionálního centra je město Mladá Boleslav, kterému bude umožněno využívat v období 2021–2027 nástroj ITI, stejně jako metropolitním územím a aglomeracím (viz obrázek 2).

Důvody vymezení:

- Vzhledem k povaze české sídelní struktury (relativně velké množství malých a středních měst) a funkce tohoto typu sídel jako center dojížděky do zaměstnání a do škol považujeme za nutné se tomuto typu sídel věnovat odděleně.
- Kategorie obsahuje i zbývající část venkovského prostoru (mimo zázemí metropolí a aglomerací).

Území výše zmíněných strategických cílů (1, 2 a 3) pokrývají celé území České republiky. Tato území překrývá území dalších dvou strategických cílů (4 a 5). Znamená to, že některá území jsou řešena v rámci několika strategických cílů, a zároveň, že každá obec je součástí alespoň jednoho strategického cíle.

⁴ Jako sídlo na pomezí mezi metropolitními územími a aglomeracemi lze vnímat *Plzeň a její zázemí*. Jádrové město Plzeň počtem obyvatel (k 1. 1. 2019 má Plzeň dle dat ČSÚ 172 441 obyvatel) významně přesahuje ostatní krajská města (kromě těch zařazených do kategorie metropolitních území). Rovněž charakteristiky ekonomického růstu či intenzity vědy a výzkumu staví Plzeňský kraj v mezikrajském srovnání mezi nejlépe hodnocené kraje.

Na druhou stranu je nicméně funkční zázemí Plzně (tzv. FUA – Functional Urban Area) významně menší než v případě sídel zařazených do kategorie metropolitních území. Na základě dat z roku 2017 dosahuje funkční zázemí Plzně 342 tisíc obyvatel, zatímco funkční zázemí Brna a Ostravy výrazně přesahuje hranici 700 tisíc, resp. 1 milionu obyvatel.

⁵ *Regionální centra nižšího řádu* budou vymezena jednotlivými kraji (forma vymezení bude s kraji dohodnuta v průběhu implementace SRR). V rámci akčních plánů SRR může být cílové území určitého opatření (či aktivity) zpřesněno, například omezeno pouze na určitý segment regionálních center.

Tab. 3: Výčet regionálních center vyššího řádu

Kraj	Výčet regionálních center
Středočeský	Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mladá Boleslav, Benešov, Beroun, Mělník, Nymburk, Poděbrady, Příbram, Rakovník, Slaný, Kralupy nad Vltavou, Neratovice, Lysá nad Labem, Milovice, Brandýs nad Labem-Stará Boleslav
Plzeňský	Klatovy, Domažlice, Rokycany, Tachov
Jihočeský	Tábor, Jindřichův Hradec, Písek, Strakonice, Český Krumlov, Prachatice
Karlovarský	Cheb, Sokolov, Aš, Mariánské Lázně, Ostrov
Ústecký	Chomutov, Děčín, Most, Teplice, Kadaň, Klášterec nad Ohří, Litoměřice, Louny, Žatec, Rumburk, Varnsdorf, Litvínov
Liberecký	Jablonec nad Nisou, Česká Lípa, Turnov
Královéhradecký	Náchod, Trutnov, Jičín, Rychnov nad Kněžnou, Dvůr Králové nad Labem, Vrchlabí
Pardubický	Chrudim, Svitavy, Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, Choceň, Vysoké Mýto
Kraj Vysočina	Havlíčkův Brod, Třebíč, Žďár nad Sázavou, Pelhřimov
Jihomoravský	Blansko, Břeclav, Hodonín, Vyškov, Znojmo, Veselí nad Moravou
Olomoucký	Prostějov, Přerov, Jeseník, Hranice, Šumperk
Zlínský	Kroměříž, Uherské Hradiště, Valašské Meziříčí, Vsetín, Uherský Brod, Rožnov pod Radhoštěm, Otrokovice
Moravskoslezský	Opava, Frýdek-Místek, Karviná, Krnov, Třinec, Český Těšín, Havířov, Kopřivnice, Nový Jičín, Bruntál, Bohumín, Orlová

(4) Strukturálně postiženými kraji jsou myšleny kraje Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský.

Důvody vymezení:

- Koncentrace sociálních, ekonomických a environmentálních problémů.
- Vazba na existující Strategický rámec hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje.

(5) Hospodářsky a sociálně ohrožená území jsou vymezena na základě zvolených indikátorů (uvedených v tabulce 1), u nichž je používána průměrná hodnota za období 2013–2017. Tyto indikátory byly zvoleny na základě zmapování indikátorů používaných jednotlivými kraji pro vymezení tohoto typu území. Varianty vymezení byly následně představeny zástupcům krajů na jednáních určených výhradně k tomuto tématu v březnu a červnu 2018. Preferovány byly indikátory, které je možné aktualizovat každoročně.

Správní obvody ORP spadající do této kategorie jsou uvedeny na obrázku 1 a v tabulce 4. Nad rámec takto vymezených správních obvodů ORP jsou do kategorie hospodářsky a sociálně ohrožených území

zařazena i správní území obcí zasahujících do bývalých vojenských újezdů⁶. V akčním plánu SRR může být vymezení hospodářsky a sociálně ohrožených území upraveno (viz také kapitola 4.4).

Vymezená hospodářsky a sociálně ohrožená území jsou vnitřně heterogenní. Z tohoto důvodu je pro účely akčních plánů SRR plánováno vytvoření charakteristiky a typologie hospodářsky a sociálně ohrožených území tak, aby bylo možné odlišit jejich stěžejní problémy a potenciály a navázat na ně chystaná opatření.

Kraje mohou ve strategiích rozvoje územního obvodu kraje vymezit hospodářsky a sociálně ohrožená území na nižší administrativní (např. správní obvody pověřených obecních úřadů) úrovni a řešit disparity i v rámci jednotlivých správních obvodů ORP. Kraje mohou v těchto dokumentech vymezit jako hospodářsky a sociálně ohrožená i jiná území, než jaká vymezuje SRR, nicméně bez nároku na cílenou podporu prostřednictvím regionální politiky státu.

Důvody vymezení:

- Dle zákona o podpoře regionálního rozvoje SRR „stanovuje podmínky pro vymezení státem podporovaných regionů“ – stanovením indikátorové soustavy je tento požadavek naplněn.
- Cílem podpory regionálního rozvoje je (mimo jiné) i „přispět ke zvyšování konkurenceschopnosti regionů“.

Tab. 4: Výčet správních obvodů ORP v kategorii hospodářsky a sociálně ohrožených území

Kraj	Výčet hospodářsky a sociálně ohrožených území
Středočeský	-
Plzeňský	Horažďovice, Nepomuk, Sušice
Jihočeský	Milevsko, Soběslav, Dačice, Blatná
Karlovarský	Kraslice, Sokolov, Ostrov
Ústecký	Litvínov, Most, Rumburk, Děčín, Varnsdorf, Podbořany, Chomutov, Kadaň, Ústí nad Labem, Lovosice, Teplice, Žatec, Louny, Litoměřice
Liberecký	Tanvald, Frýdlant, Semily, Nový Bor
Královéhradecký	Broumov, Dvůr Králové nad Labem
Pardubický	Moravská Třebová, Česká Třebová, Svitavy, Králíky
Kraj Vysočina	Moravské Budějovice, Pacov, Bystřice nad Pernštejnem, Telč, Světlá nad Sázavou, Náměšť nad Oslavou, Chotěboř, Třebíč
Jihomoravský	Veselí nad Moravou, Hodonín, Kyjov, Moravský Krumlov, Znojmo

⁶ Jedná se o následující: Bývalý vojenský prostor **Boletice** (Polná na Šumavě), **Brdy** (Borovno, Bratkovice, Dobřív, Drahlín, Felbabka, Hvozdec, Chaloupky, Jince, Křešín, Láz, Malá Víska, Mirošov, Míšov, Nepomuk, Obecnice, Ohrazenice, Podluhy, Sádek, Skořice, Spálené Poříčí, Strašice, Štítov, Těně, Trokavec, Věšín, Vranovice, Zaječov), **Dobrá Voda** (Čachrov, Hartmanice, Prášily, Srní), **Hradiště** (Bražec, Doupovské Hradiště), **Libavá** (Kozlov, Luboměř pod Strážnou, Město Libavá), **Milovice-Mladá** (Benátky nad Jizerou, Brodce, Čachovice, Jiřice, Lipník, Luštěnice, Milovice, Smilovice, Straky, Všejan), **Ralsko** (Bělá pod Bezdězem, Bezděz, Doksy, Hamr na Jezeře, Mimoň, Mukařov, Noviny pod Ralskem, Osečná, Provodín, Ralsko, Stráž pod Ralskem, Zákupy).

Olomoucký	Přerov, Jeseník, Šumperk, Konice, Mohelnice, Uničov, Lipník nad Bečvou, Zábřeh, Hranice, Šternberk
Zlínský	Bystřice pod Hostýnem, Kroměříž, Otrokovice, Holešov, Vsetín, Uherský Brod
Moravskoslezský	Karviná, Havířov, Orlová, Vítkov, Rýmařov, Krnov, Bruntál, Bohumín, Odry, Český Těšín

1.2 Popis struktury návrhové části

Strategické cíle jsou nejvyšší úrovní návrhové části a jsou s ohledem na problémovou analýzu členěny na 5 územních cílů (metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovské zázemí, strukturálně postižené kraje, hospodářsky a sociálně ohrožená území) a 1 průřezový cíl věnovaný veřejné správě v oblasti regionálního rozvoje. Úvodní text u všech strategických cílů představuje dílčí vizi vývoje v daném typu území, resp. v rámci veřejné správy v oblasti regionálního rozvoje.

Specifické cíle jsou definovány s ohledem na potřeby a potenciály daného typu území (resp. veřejné správy v oblasti regionálního rozvoje) a jsou zaměřeny vždy na určité téma (např. rozvoj ekonomiky, doprava, veřejné služby a bydlení). Text u specifických cílů se skládá ze dvou částí:

1) **Zdůvodnění specifického cíle:** Stručné shrnutí důvodů pro zařazení daného specifického cíle k řešení v SRR. Jedná se o text, jehož účelem je propojit problémovou analýzu a návrhovou část. Nelze jej však chápat v úzkém slova smyslu jako mechanický výčet/extrakt dílčích částí problémové analýzy pro zdůvodnění specifického cíle. Struktura specifických cílů nekopíruje členění problémové analýzy, neboť návrhy cílů a řešení problémů je třeba koncipovat jinak než popis či analýzu problémů.

2) **Řešení:** Rozvedení a podrobnější popis specifického cíle, jeho zaměření a tematického zacílení budoucích intervencí, které mají umožnit naplnění specifického cíle a prostřednictvím více specifických cílů dosažení strategického cíle. Podrobnější popis specifického cíle ukazuje, do jakých oblastí/témat je třeba zaměřit intervence, jaké změny by měly intervence přinést a jakými způsoby je třeba rozvíjet potenciál spojený s daným specifickým cílem.

Typová opatření jsou nejnižší úrovní návrhové části. Představují návrh opatření, která by měla společně či jednotlivě uskutečňovat změny uvedené v popisu specifických cílů. Jsou návrhem intervencí státu či dalších veřejných subjektů, jimiž se bude implementovat SRR. Typová opatření představují základ/východisko pro návrh akčních plánů SRR.

Typová opatření budou v rámci akčních plánů dále rozpracována do úrovně konkrétních podporovaných aktivit. Typová opatření v SRR proto nemají za cíl do detailu popsat všechny možnosti řešení, ale ukazují směr budoucího usměrňování rozvoje. Typová opatření bude třeba dále koncepčně i technicky prověřit a rozpracovat při přípravě akčních plánů SRR.

Jednotlivá typová opatření jsou strukturována podle následující logiky:

- 1) **Problém:** Navazuje na text specifického cíle a uvádí, jak typové opatření navazuje na specifický cíl.
- 2) **Náplň:** Stručný popis obsahu typového opatření.
- 3) **Cílový stav:** Definuje, jaká by měla být situace po úspěšné realizaci typového opatření.

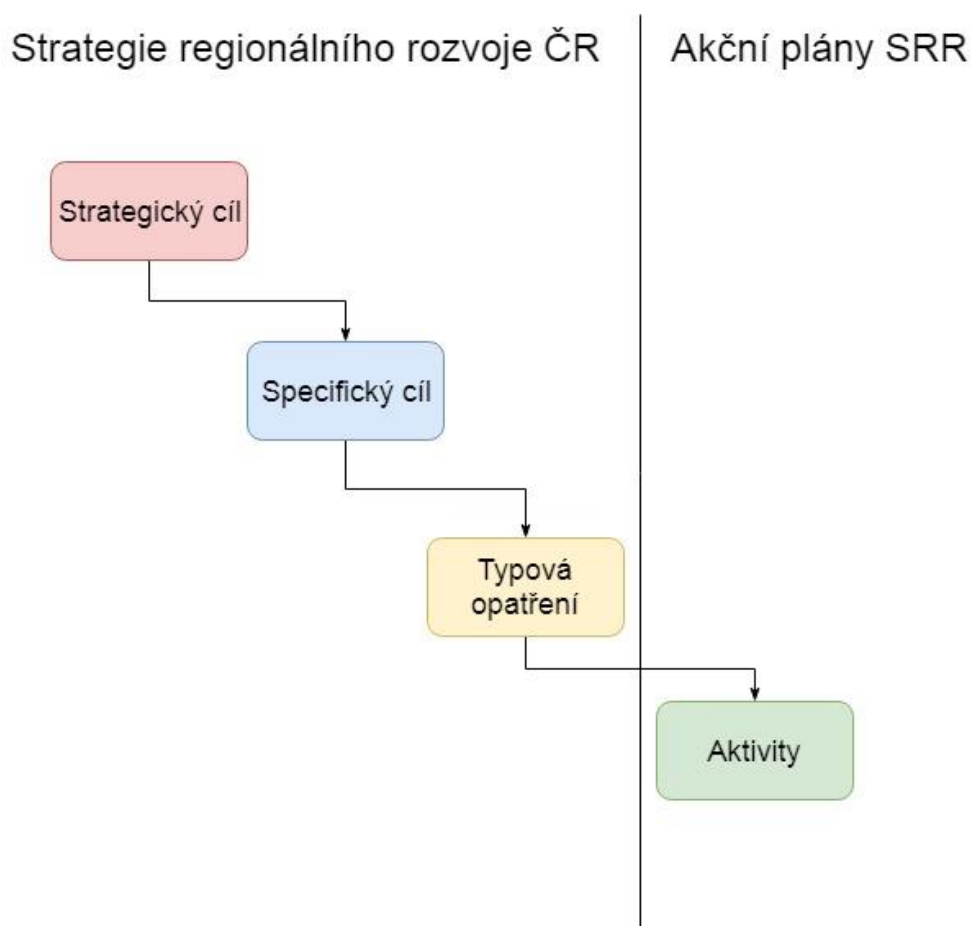
4) Cílová skupina: Označuje subjekty, na něž je dané typové opatření primárně zaměřeno.

5) Hlavní nositel: Jedná se o orgán na národní úrovni, který je za danou tematickou oblast odpovědný. V dané oblasti může působit buď jako realizátor opatření, nebo jako koordinátor, nebo metodicky usměrňuje další aktéry na národní, regionální i obecní úrovni, případně je v roli „regulátora“, včetně odpovědnosti za návrh legislativy v dané tematické oblasti. Nejedná se nutně o orgán, který aktivity popsané v opatření bude financovat.

6) Další nositelé: Jedná se o další orgány na národní úrovni, které mají určitou roli při koordinaci a metodickém usměrňování dalších aktérů na národní, regionální i obecní úrovni.

7) Hlavní realizátoři: Nejedná se o vyčerpávající výčet všech potenciálních realizátorů daného typového opatření, ale o indikativní nástin, který bude pro účely implementace daného opatření upravován.

Obr. 3: Logika členění návrhové části SRR

2 PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

2.1 Výťah ze Vstupní analýzy pro účely přípravy Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+

Podkladem pro výťah ze Vstupní analýzy byl dokument „Analytický podklad k přípravě Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+“ strukturovaný do šesti základních okruhů (oblastí), které mají největší dopad na regionální politiku. U návrhů základních okruhů, které by SRR měla analyzovat, byly položeny otázky, jaká významná regionální specifika a rozdíly existují v daném okruhu (oblasti), včetně dostupnosti relevantních regionálních dat pro relevantní zhodnocení stavu dané oblasti.

V rámci každého okruhu (oblasti) bylo řešeno: Postavení ČR v evropském kontextu, míra regionálních rozdílů mezi kraji, SO ORP, rozdíly město x venkov (v závislosti na dostupnosti dat a relevanci). Mezi základní okruhy analytické části a jejich cíle patří:

A. Ekonomický rozvoj

Do jaké míry se českým regionům daří přibližovat/konvergovat k evropskému průměru? U kterých regionů ke konvergenci dochází a u kterých nikoliv (včetně hospodářsky slabých regionů definovaných podle SRR ČR 14-20)? Jaká je pozice konkurenceschopnosti ČR v mezinárodních souvislostech (zejména význam inovační ekonomiky) a jak se její vývoj mění v čase? Jaké je postavení krajů z pohledu faktorů konkurenceschopnosti (resp. jejich kombinace)? Jaké jsou rozdíly v mzdové úrovni mezi kraji a v sektorové struktuře hospodářství? Jaké jsou rozdíly v zaměstnanosti a nezaměstnanosti v regionech, včetně vyhodnocení měnící se struktury zaměstnanosti v krajích?

B. Kvalita života, občanská společnost

K jakým změnám dochází u obyvatelstva z pohledu sociodemografických a sociálních charakteristik, včetně vývojových tendencí na národní a regionální úrovni? Existují území, která jsou problematická v zajištění základních veřejných služeb?

C. Sítě

Jaká je pozice ČR v evropském dopravním systému (letecká, silniční, železniční, vodní doprava)? Jaký je stav dopravní infrastruktury v regionech ČR?

D. Kvalita prostředí

Jaké jsou vývojové trendy jednotlivých složek životního prostředí a ochrany přírody? Jaké problémy životního prostředí jsou územně specifické? Které složky životního prostředí vykazují stále vysoká rizika a problémy národní úrovně?

E. Veřejná správa a regionální rozvoj (viz kapitola 2.2)

Jaká je struktura systému české veřejné správy v porovnání se státy Evropy? Jaký je současný stav kompetencí, financování a problémů veřejné správy (se zaměřením na její výkonnost, efektivnost a zapojení veřejnosti do rozhodovacích procesů)?

Analytický podklad je samostatným dokumentem, který je dostupný na extranetu SRR. Na základě výše citované analýzy jsou formulována tato zjištění:

A. Ekonomický rozvoj

- *V oblasti ekonomické výkonnosti došlo k relativnímu poklesu v ukazateli HDP v PPS na obyvatele v případě Prahy (mírný pokles z vysokého základu) a ke stagnaci regionu Severozápad. Naopak docházelo ke konvergenci regionů soudržnosti Jihovýchod a Jihozápad, jejichž tempo růstu odpovídalo vyspělým regionům v Rakousku a v Německu.*
- *I nadále však platí, že hlavním motorem růstu Česka je hlavní město Praha a přirozené zázemí Středočeského kraje, které tvoří stále více integrovaný a funkčně propojený celek. Variabilita v hrubém domácím produktu mezi kraji v čase rostla. Na krajské úrovni došlo (v období 2008–2015) k nejvyššímu vzestupu Plzeňského, Jihomoravského a Zlínského kraje.*

⇒ **Dominantní pozice Prahy a rostoucí tempo hospodářského růstu v Plzeňském, Jihomoravském a Zlínském kraji.**

- *Z hlediska dosažených hodnot VaV/obyvatele dosahuje dlouhodobě nejvyšších hodnot Praha, nicméně dynamika změn výdajů VaV indikuje, že Jihomoravský kraj významně posílil svou úlohu. Významnou akceleraci finančních prostředků na VaV je možné identifikovat také u Moravskoslezského, Plzeňského a Olomouckého kraje.*

⇒ **Dlouhodobě nejvyšší hodnoty VaV v Praze, výrazné posílení Brna, růst Ostravy, Plzně a Olomouce.**

- *V oblasti produktivity práce je také dominantní pozice Prahy, ale Jihomoravský kraj vykazoval v posledních deseti letech vyšší průměrnou produktivitu práce než hlavní metropole. Naopak dosažený stav i tempo průměrného růstu Karlovarského kraje je velmi nízké.*

⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – nejvyšší produktivita práce.**

⇒ **Hospodářsky problémové regiony – růst produktivity práce Karlovarského kraje velmi nízký.**

- *Dříve zcela dominantní postavení Prahy začíná být doplňováno přílivem investic také do dalších regionů – např. Plzeňský, Moravskoslezský, Středočeský. Naopak zaostávají například kraje Olomoucký a Ústecký.*

⇒ **Dominantní postavení Prahy v přílivu přímých zahraničních investic.**

- *V oblasti hrubé přidané hodnoty byl v období 2005–2010 zaznamenán dynamický růst u Hlavního města Prahy a Jihomoravského kraje. Naopak mezi roky 2010–2015 je patrný nejrychlejší růst přidané hodnoty u Středočeského kraje a Jihomoravského kraje. Dynamika ostatních regionů je v tomto ohledu výrazně nižší (včetně Prahy).*

⇒ **Nejvyšší růst hrubé přidané hodnoty Prahy, Středočeského kraje a Jihomoravského kraje.**

- *Dlouhodobě nejvíce rozmanitou a vyrovnanou ekonomickou základnu (ve smyslu dominance/zastoupení vybraných odvětví) má Jihomoravský, Pardubický a Olomoucký kraj. Naopak velmi specifickou ekonomickou strukturu s dominancí jednoho až dvou sektorů vykazuje dlouhodobě Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj. V případě Moravskoslezska začalo v posledních letech docházet k podstatným strukturálním posunům z hlediska ekonomické základny.*

⇒ **Hospodářsky problémové regiony – dominance jednoho až dvou sektorů.**

- Z hlediska vývoje počtu ekonomických subjektů lze identifikovat regionální disparity. Zejména kraje Ústecký a Karlovarský zaznamenaly pokles celkového počtu ekonomických subjektů ve sledovaném období. V případě Libereckého kraje začíná být patrná stagnace. Velmi dynamický relativní i absolutní růst vykazuje hlavní město Praha, Jihomoravský a Středočeský kraj. Tento jev lze spojovat s pokračující koncentrací obyvatel i služeb do nejvýznamnějších středisek osídlení a obecně s aglomeračními efekty, které jsou pro rozvoj malého a středního podnikání klíčové.

⇒ **Metropolitní území – relativní i absolutní růst ekonomických subjektů.**

⇒ **Hospodářsky problémové regiony (především Ústecký a Karlovarský kraj) – pokles celkového počtu ekonomických subjektů.**

- V kategorii malých podniků byl identifikován jasný trend k územní koncentraci. Obecně byl nejvyšší podíl malých podniků na celkovém počtu ekonomických subjektů patrný v moravsko-slezském prostoru a také na Vysočině. Nicméně v průběhu sledovaného období došlo k proměně územní koncentrace a nejvyšší podíl v roce 2015 byl patrný zejména v „městských“ ORP, tj. v regionech s populačně významnějším střediskem osídlení.
- V případě středních podniků je také jasně identifikovaný trend územní koncentrace do vybraných SO ORP. Na rozdíl od kategorie malých podniků se však u středních podniků jedná spíše o venkovské ORP (často i v oblasti vnitřních periferií), a nikoliv o regiony s vyšším podílem městského obyvatelstva. V těchto venkovských regionech tvoří střední podniky dominantní zaměstnavatele. Specificky vyšší shluky a koncentrace středních podniků byly nalezeny v Kraji Vysočina, ale také v Olomouckém a částečně Pardubickém kraji.

⇒ **Venkovské regiony (často vnitřní periferie) – střední podniky tvoří dominantní zaměstnavatele.**

- Regionální vzorce registrované míry nezaměstnanosti se v období 2005–2016 nepodařilo překonat. Na počátku hodnoceného období byl evidentní dopad zpomalení celé ekonomiky v Česku v důsledku hospodářské krize. Výsledkem byl růst nezaměstnanosti, ale i ten byl regionálně diferencovaný. Nejvyšší růst zaznamenal v období krize Olomoucký a Zlínský kraj a také Kraj Vysočina. Naopak meziroční indexy z let 2011/2010 již potvrzují pozvolně klesající tendenci ve většině krajů až na současné hodnoty, které patří k nejnižším v EU. Regionálně však přetrvává problematická situace v regionech s negativní zděděnou ekonomickou specializací (zejména pánevni oblasti), ve kterých převažuje nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce a v hospodářsky podprůměrných regionech. I přes jasný trend snižování regionální míry registrované nezaměstnanosti se mezikrajská variabilita v posledních třech letech ekonomické konjunktury zvyšuje.
- Ačkoliv je celkový trend míry nezaměstnanosti prokazatelně klesající, tak v období po krizi (po vlnách krize z let 2008 a 2012) je tempo snižování nezaměstnanosti u čtyř nejvýše postavených krajů vyšší (index změny 75) než u čtyř nejnižší postavených krajů (index změny 78). Nelze tedy tvrdit, že by se míra nezaměstnanosti snižovala rychleji u hůře postavených regionů. Naopak k takovému přibližování nedochází. I přes degresivní trend dochází v posledních třech letech k pozvolnému růstu meziregionálních rozdílů z hlediska nezaměstnanosti. Regiony se však liší také strukturou nezaměstnaných, která je dostupná na úrovni jednotlivých Úřadů práce. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných je trvale nejvyšší v Ústeckém a Moravskoslezském kraji. Dlouhodobě nejvyšší je počet uchazečů na 1 volné pracovní místo v Olomouckém kraji (pozn.: V době zpracování analýz byla dostupná data za rok 2016, nicméně míra nezaměstnanosti od té doby prodělala další změny. Disparity v míře nezaměstnanosti budou nadále sledovány a průběžně aktualizovány).

⇒ **Strukturálně postižené kraje – přetrvává nesoulad mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce. Problematická je i struktura nezaměstnaných – nejvyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných.**

- *Specificky byl sledován vývoj podílu nezaměstnaných osob dle jednotlivých typů SO ORP v letech 2005–2016. Jednotlivé kategorie ORP dle charakteru osídlení (městský x venkovský) i dle stavu rozvoje a rozvojového potenciálu (růstový X ztrátový) vykazují velmi systematické pravidelnosti z hlediska vývoje nezaměstnaných osob. Vývoj ve všech kategoriích jasně kopíruje celonárodní trend nezaměstnanosti, ale mezi kategoriemi jsou patrné prostorové diferenciace, které se v čase téměř nemění. Nejprůhodnější situace na trhu práce je patrná v tzv. městských i venkovských růstových regionech. Rozdíly mezi oběma kategoriemi jsou minimální.*
- *Druhou skupinu regionů s relativně příhodnými podmínkami (ne)zaměstnanosti tvoří převážně venkovské, významně venkovské a městské stabilizované regiony. Poslední známé hodnoty nezaměstnanosti se pohybují mírně pod 5 %. Regiony spadající do kategorie městských stabilizovaných území byly až do roku 2011 svým vývojem bližší růstovým městským a venkovským regionům, ale od roku 2014 již korespondují mnohem více s uvedenými „stabilizovanými“ ORP.*
- *Vyšší podíl nezaměstnaných byl identifikován v tzv. převážně venkovských a významně venkovských ORP a dlouhodobě nejvyšší nezaměstnanost je spojena s ORP spadajícími do tzv. městských ztrátových regionů, které obvykle trpí především strukturální nezaměstnaností. Z uvedených prostorových trendů jsou zřejmé zejména typické podmíněnosti nezaměstnanosti, které jsou v různé míře zastoupeny u jednotlivých kategorií. Jedná se zejména o efekt zděděné ekonomické specializace SO ORP, dále vliv vertikální geografické polohy (tj. pozice významných středisek v hierarchii systému osídlení), ale i horizontální polohy ve smyslu polohy vůči krajským městům (vnitřní, vnější periferie apod.) nebo makrogeografické polohy ve smyslu západ – východ.*
- *V ukazateli úhrnné plodnosti vykazuje (dle dat za rok 2015) nejnížší hodnotu Praha, nejvyšší pak Středočeský kraj. Úhrnná plodnost je úzce svázána s atraktivitou regionů, migračními pohyby obyvatel, procesem suburbanizace a dalšími společenskými procesy. Pořadí regionů je ve sledovaném období poměrně stabilní. Významnější propad zaznamenal region Severozápad, který do roku 2009 vykazoval nejvyšší úhrnnou plodnost.*

⇒ **Úhrnná plodnost nejvyšší v Pražské metropolitní oblasti (resp. v prstenci v okolí Prahy).**

B. Kvalita života, občanská společnost

- *Výsledky disparit přirozeného přírůstku odhalují zvyšující se polarizaci krajů v Česku. Dlouhodobě nejvyšší přirozený přírůstek na 1 000 obyvatel vykazuje Středočeský kraj. To lze spojovat především s urbanizačními procesy, resp. s procesem suburbanizace a dlouhodobě vysokou atraktivitou zázemí hlavního města Prahy. Ve většině krajů v Čechách se postupně prohlubuje rozdíl mezi Prahou a Středočeským krajem na straně jedné a ostatními kraji, jejichž přirozený přírůstek se v čase snižoval a v současné době je již záporný. Nejrychlejší přirozený úbytek obyvatel vykazuje Karlovarský, Moravskoslezský a Ústecký kraj. Dlouhodobě nepříznivý, ačkoliv ne tak vysoký, úbytek vykazuje také Olomoucký, Plzeňský, Zlínský a Královéhradecký kraj.*

⇒ **Růstové metropole (Pražská metropolitní oblast) – vykazuje výrazně vyšší přirozený přírůstek ve srovnání s ostatními kraji.**

- *Na úrovni ORP se podstatně zvýrazňují venkovské a periferní oblasti (vnitřní i vnější periferie) s dlouhodobě záporným přirozeným přírůstkem. Počet takových ORP v jednotlivých časových řezech postupně narůstá. Kladný přirozený přírůstek je typický pouze pro ORP s nejvýznamnějšími středisky osídlení (např. krajská města) a jejich nejbližší zázemí. Přirozený přírůstek dle kategorizace SO ORP (městské vs. venkovské, růstové vs. ztrátové) potvrzuje výše naznačené trendy. Nejvyšší hodnoty dlouhodobě vykazují především „růstové“ (a tedy atraktivní) regiony bez ohledu na to, zda se jedná o městské, nebo převážně či významně venkovské regiony ORP.*

⇒ **Vnitřní i vnější periferie – oblasti s dlouhodobě záporným přirozeným přírůstkem.**

- *Vývoj přirozeného přírůstku na 1 000 obyvatel dle velikostních kategorií obcí potvrzuje očekávanou pravidelnost, kdy se snižující se velikostní kategorií obcí dlouhodobě klesá hodnota přirozeného přírůstku. Specifikem jsou obce v kategorii do 100 obyvatel s velmi negativním trendem, kdy dominuje úbytek obyvatel přirozenou měnou. Naopak rozdíly v kategoriích 500 a více obyvatel jsou již minimální.*
- *Mezi regiony s dlouhodobě nejvyšší nadějí dožití žen (i celkově) patří Praha a Kraj Vysočina a Jihomoravský kraj. Také tři regiony s nejnižší nadějí dožití jsou v zásadě stejné, tj. Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj. Rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší nadějí dožití, tj. mezi Prahou a Ústeckým krajem, je 3,01 roku. Kromě celkově dlouhodobého zvyšování naděje dožití ve všech krajích dochází také k velmi mírným konvergenčním tendencím mezi regiony.*

⇒ **Hospodářsky problémové regiony – nejnižší naděje dožití.**

- *Dlouhodobě je patrný trend zvyšování indexu stárí ve všech regionech Česka. Jedinou výjimkou je Praha, v níž dochází od roku 2011–2012 k pozvolnému poklesu indexu stárí. Nejvyšší tempo demografického stárnutí vykazují hospodářsky slabé nebo strukturálně postižené regiony (ve kterých je navíc zvýšená míra nezaměstnanosti a celkový nedostatek pracovních míst). Jedná se o Karlovarský a Ústecký kraj, ale také např. Moravskoslezský kraj. Právě migrační pohyby a dostupnost pracovních příležitostí stojí pravděpodobně za nejrychlejším nárůstem indexu stárí. Naopak nejnižší tempo demografického stárnutí je charakteristické pro Středočeský a Jihomoravský kraj.*

⇒ **Hospodářsky problémové regiony – nejvyšší dynamika stárnutí svědčící o odchodu zejména mladších skupin obyvatelstva.**

⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – nejnižší tempo demografického stárnutí svědčící o příchodu zejména mladších skupin obyvatelstva.**

- *Vývoj indexu stáří dle velikostních kategorií obcí v letech 2006–2015 ukazuje, že nejvyšší index stáří je typický ve velikostní kategorii do 100 obyvatel. V těchto nejmenších sídlech již nedochází k dalšímu růstu (současná hodnota indexu je 156). Druhou nejvyšší hodnotu (a současně dlouhodobě rostoucí trend) vykazují města nad 3 000 obyvatel. Nejnižší index stáří dosahují obce ve velikostních kategoriích 500–999 a 1 000–2 999. Jednoznačně se ukazuje, že nejvyšší hodnoty indexu stáří vykazují obce v oblastech vnitřních periferií Česka (zejména shluky podél krajských hranic Kraje Vysočina a dále na pomezí Jihočeského, Středočeského a Plzeňského kraje). Naopak nejnižší hodnoty jsou přirozené v zázemí populačně velkých sídel v Česku.*

⇒ **Periferie (zejména vnitřní) – nejvyšší hodnoty indexu stáří i v důsledku odchodu mladších skupin obyvatelstva.**

⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – nejnižší hodnoty indexu stáří v jejich zázemí vlivem suburbanizace a příchodu mladších skupin obyvatelstva.**

- *Na úrovni SO ORP se podstatně zvýrazňují venkovské a periferní oblasti (vnitřní i vnější periferie) s dlouhodobě záporným přirozeným přírůstkem. Dlouhodobě je patrný trend zvyšování indexu stáří ve všech regionech Česka. Nejvyšší tempo demografického stárnutí vykazují opět hospodářsky slabé nebo strukturálně postižené regiony. Migrační pohyby a dostupnost pracovních příležitostí stojí pravděpodobně za nejrychlejším nárůstem indexu stáří. Naopak nejnižší tempo demografického stárnutí je charakteristické pro Středočeský a Jihomoravský kraj.*

⇒ **Periferie – dlouhodobě záporný přirozený přírůstek.**

- *Relativní regionální nerovnoměrnosti osob s vysokoškolským vzděláním jsou poměrně nízké, a navíc dle měřené variability je evidentní tendence k dalšímu snižování. Dlouhodobě nejvyšší podíl je charakteristický pro Prahu (32,6 %) a Jihomoravský kraj (21,7 %), tj. dvě klíčová města s vysokou koncentrací vysokoškolských institucí a navíc se značnou pracovní atraktivitou. Zbylé regiony již vykazují velmi podobné hodnoty pohybující se okolo 14 %.*

⇒ **Praha a Jihomoravský kraj – dlouhodobě nejvyšší podíl osob s vysokoškolským vzděláním.**

- *V kontextu dílčích indikátorů v oblasti regionálního školství – zahrnujících například mezinárodní šetření výsledků vzdělávání PISA, TIMMS, popř. národní testování realizované Českou školní inspekcí, výsledky jednotných přijímacích zkoušek na střední školy, výsledky žáků ve společné části maturitní zkoušky, podíl tzv. předčasných odchodů ze vzdělávání, zaměstnanost a nezaměstnanost absolventů středního stupně vzdělávání, podíl dětí účastnících se předškolního vzdělávání, vybavenosti škol atd. – lze v posledních letech pozorovat nárůst regionálních disparit mezi vybranými skupinami regionů. Regionální rozdíly v regionálním školství se také ukazují v personálních zdrojích (učitelé a další pracovníci).*

⇒ **Karlovarský, Ústecký a Moravskoslezský kraj vykazující u dílčích indikátorů v oblasti regionálního školství stagnaci či zhoršující trend ve srovnání s ostatními regiony.**

- Celkově pouze 3 kraje (kladné migrační saldo vykazuje i Praha) vykazují po celé sledované období 2005–2015 kladné migrační saldo. Jedná se o Středočeský kraj, kde jsou kladné přírůstky nejvyšší, a dále Jihomoravský a Jihočeský kraj. Ačkoliv nadále platí, že míra migrační aktivity je v Česku ve srovnání s jinými zeměmi nízká, tak je patrné, že i v důsledku ekonomické krize a dalších faktorů se začal profilovat regionální vzorec dlouhodobě migračně růstových regionů. Vzhledem ke koncentraci pracovních příležitostí i dalších obslužných aktivit do nejvýznamnějších středisek bude tento trend pravděpodobně i v dalších letech pokračovat. Naopak strukturálně postižené a hospodářsky slabé regiony vykazují v posledních deseti letech záporné migrační saldo a ztrácí obyvatele.
- ⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – jediné dlouhodobě růstové regiony (byť společně s Jihočeským krajem).**
- ⇒ **Hospodářsky problémové regiony – dlouhodobě záporné migrační saldo.**
- Územní rozložení cizinců pobývajících v ČR je dlouhodobě nerovnoměrné. Největší váhu na celkovém počtu obyvatel měli v roce 2015⁷ cizinci v Praze (13,5 %), mezi 6,5 až 8 % dosahovali na Karlovarsku, v bezprostředním okolí Prahy, v Brně, Plzni a v okrese Mladá Boleslav. Naopak pouze 1,5 % tvořili v krajích Zlínském, Olomouckém a Kraji Vysočina (ČSÚ 2016).
- ⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – nejvyšší podíl cizinců (byť obdobné hodnoty jako Brněnské metropolitní území dosahuje i Plzeňsko, Karlovarsko a Mladoboleslavsko).**
- Ve všech regionech došlo k celkovému poklesu bytové výstavby v průběhu sledovaného období. Nejvyšší pokles zaznamenal Liberecký, Zlínský a Olomoucký kraj. Obecně je patrné, že v roce 2015 se zvýšila polarizace bytové výstavby v Čechách a zejména kraje spádující na Prahu (potažmo Střední Čechy) vykazují spíše stagnaci nebo pokles bytové výstavby (viz Plzeňský či Liberecký kraj). Naopak v moravskoslezské části Česka se zvýraznila atraktivita a ekonomická vyspělost Brna, resp. Jihomoravského kraje (která byla dokumentována u jiných ukazatelů ekonomické dimenze).
- Pro vývoj bytové výstavby na 1 000 obyvatel dle velikostních kategorií obcí je typický pokles ve všech kategoriích od roku 2010 do současnosti. V dlouhodobém trendu poklesu jsou patrné dílčí (jednoleté) nárůsty, např. ve velikostní kategorii do 100 obyvatel. Prostorová analýza potvrdila především základní dichotomii vysokých hodnot v pražské a brněnské aglomeraci na straně jedné a shluky obcí v oblasti vnitřních i vnějších periferií v méně rozvinutých krajích Česka.
- ⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – rostoucí intenzita bytové výstavby.**
- ⇒ **S odstupem následně Ostravské metropolitní území a Plzeňská aglomerace.**
- ⇒ **Periferie – shluky obcí v oblasti vnitřních a vnějších periferií (menší intenzita bytové výstavby).**
- Nejvyšší podíl osob ohrožených chudobou z českých regionů NUTS II vykazuje Moravskoslezsko (16,9 %) a kraje v rámci regionu Severozápad (16 %). Z hlediska celkového trendu se v těchto regionech nedaří podíl stabilně snížit na úroveň zbývajících regionů v Česku. V posledních třech letech se navíc podíl nadále zvyšuje. Nejnižší podíl (mírně přes 5 %) je dlouhodobě patrný v Praze a Středních Čechách.
- Nejnižší podíl exekucí na počet obyvatel je ve Zlínském kraji (5,7 %) a v Kraji Vysočina (5,57 %). Průměrný podíl na úrovni celého Česka je 9,33 %. Dlouhodobě nejvyšší podíl exekucí je v Ústeckém

⁷ Na konci roku 2018 v ČR pobývalo 566 931 cizinců, což představuje podíl 5,6 % na celkové populaci v ČR. Do budoucna počet cizinců dle odhadu MV dále poroste.

(16,62 %) a Karlovarském kraji (15,81 %). Nicméně i uvnitř těchto krajů existuje značná prostorová variabilita (např. rozdíl v Ústeckém kraji – okres Litoměřice s hodnotou 10,71 % versus okres Most 20,03 %).

⇒ **Hospodářsky problémové regiony – nejvyšší podíl osob ohrožených chudobou a nejvyšší podíl osob v exekuci.**

⇒ **Zlínský kraj a Kraj Vysočina – silná soudržnost obyvatel.**

- *V kategorii vnitřních periferií je nejhorší dostupnost úřadů veřejné správy zpravidla na pomezí krajů, poblíž hranic státu a hranic vojenských újezdů. Jedná se především o pomezí Karlovarského a Plzeňského kraje (Tepelsko, Žluticko, Lubenecko), Plzeňského a Středočeského kraje (Zbýšovsko, Březnicko), Středočeského a Jihočeského kraje (Blatensko, Milevsko, Voticko, Mladovožicko), Středočeského kraje a Kraje Vysočina (Zručsko-Ledečsko, Střední Posázaví) a Středočeského kraje s krajem Pardubickým a Královéhradeckým (Novobydžovsko, Chvaleticko), na které navazuje pás podél severní a východní hranice Kraje Vysočina, na kterou dále navazuje oblast podél západní, jižní a východní hranice okresu Svitavy (MV, 2017). Hůře dostupné jsou také některé oblasti Moravskoslezského kraje (Osoblažsko, Budišovsko, Vítkovsko).*
- *Horší dostupnost správních veřejných služeb vykazují i některé oblasti v zázemí metropolí, jedná se především o oblasti okresů Praha-východ, Praha-západ a Brno-venkov. Důvodem špatné dostupnosti správních veřejných služeb je nepřirozené vymezení spádových regionů a velikost aglomerací, z jejichž okraje je relativně horší dostupnost správních úřadů (MV, 2017).*

⇒ **Periferie – špatná dostupnost veřejných služeb zejména ve vnitřních a vnějších periferiích.**

⇒ **Metropolitní území – relativně horší dostupnost veřejných služeb v zázemí metropolí (v menší míře platí pro ostatní velká města včetně Ostravy a jejího zázemí).**

- *Srovnání posledních tří voleb do Poslanecké sněmovny poukazuje na snižující se volební účast ve většině krajů. Pokles je prostorově relativně rovnoměrný. Dlouhodobě nižší volební účast je spojena se strukturálně postiženými regiony (Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj) a naopak tradičně vyšší účast vykazuje hlavní město Praha a Kraj Vysočina. Geograficky jsou sdružení hasičů (jako dílčí indikátor intenzity spolkové činnosti) nejvíce koncentrovány do venkovských oblastí vnitřní periferie Jihočeského a Plzeňského kraje a Kraje Vysočina.*

⇒ **Hospodářsky problémové regiony – nižší volební účast.**

⇒ **Vnitřní periferie – relativně čtenější spolková činnost.**

C. Síť

- *Nedostatečné napojení na železniční infrastrukturu je zejména v kraji Libereckém (dosud zde není žádná elektrizovaná ani dvoukolejná trať), dále pak v krajích Jihočeském, Karlovarském, Královéhradeckém a Kraji Vysočina (MD ČR 2017). Vzhledem k chybějící silniční alternativě je z hlediska celkové dostupnosti nejzávažnější situace v Karlovarském a Jihočeském kraji.*

⇒ **Relativně nejhorší napojení na dopravní síť v Karlovarském, Jihočeském a Libereckém kraji.**

- *Nejzatíženějšími úseky jsou především krajní úseky dálnic na hranicích velkých měst, zejména Prahy a Brna, a na ně navazující komunikace (nejen silnice II. a III. třídy) v intravilánech měst (ŘSD 2017). V tomto kontextu se jako zásadní problém jeví nedokončení dálničního okruhu kolem Prahy.*

⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – nejzatíženější úseky na jejich hranicích – zátěž pro obce v suburbii.**

- *Počet odbavených cestujících na letištích mimo Prahu je v porovnání s Letištěm Václava Havla řádově nižší a liší se také jeho vývoj v posledních letech, kdy v Brně, Karlových Varech a Ostravě počet cestujících klesal (byť se v roce 2017 např. v Brně, Ostravě či Pardubicích opět zvýšil), zatímco v Praze docházelo s obdobím ekonomického růstu k opětovnému navyšování počtu cestujících.*

⇒ **Dominantní pozice Prahy – jediné významné mezinárodní letiště.**

- *V nabídce veřejné dopravy je patrný západovýchodní gradient. Obce na území jižních a západních Čech jsou obsluhovány v menší míře, než je tomu u obcí na Moravě. To při zobecnění do určité míry souvisí s charakterem osídlení, kdy na Moravě a ve Slezsku jsou obce územně i populačně větší a lze je efektivněji obsloužit veřejnou dopravou. Jako regiony hůře vybavené veřejnou dopravou lze označit části krajů Plzeňského, Jihočeského a Kraje Vysočina, zejména pak oblast Třebíče, Jindřichova Hradce, Vimperka, Kralovic či Nýřanska.*

⇒ **Určité části Plzeňského, Jihočeského kraje a Kraje Vysočina jsou hůře dostupné prostřednictvím veřejné dopravy.**

- *Téměř polovina obcí do 3 000 obyvatel, převážně na území Čech, není o víkendech obsluhována veřejnou dopravou.*

⇒ **Zaostávající venkov – o víkendech není obsluhován veřejnou dopravou.**

- *Vzhledem k tomu, že rozvoj infrastruktury poskytující vysokorychlostní připojení k internetu je v Česku záležitostí především soukromých subjektů, dochází tak k jejímu rozvoji zejména v lokalitách s vysokou perspektivou poptávky. Tím se postupně zvětšují rozdíly v dostupnosti vysokorychlostního internetu mezi městem a venkovem, resp. periferiemi. Oblasti s omezeným přístupem k informační infrastruktuře, tzv. šedá a bílá místa pokrytí vysokorychlostním internetem (MPO 2017), ve spojení s omezeným přístupem také k infrastruktuře dopravní mohou mít výrazné problémy v udržení populace s vyšším vzděláním a kvalifikovaných odborníků. Z tohoto důvodu je třeba uvažovat o posilování infrastruktury zejména v oblastech, které jinak vykazují všechny předpoklady pro naplnění svých ekonomických a rezidenčních funkcí, primárně tedy ve stabilizovaných územích (Pokorný, Marek, Perlín, Klečková 2015).*

⇒ **Periferie – horší dostupnost internetu. Absence kvalitního připojení brání rozvoji veřejných služeb využívajících digitální technologie včetně internetu věcí.**

D. Kvalita prostředí

- *Zastavěné a ostatní plochy nejvíce přibývají v metropolitním zázemí Prahy přesahujícím do Středočeského kraje a Jihomoravského kraje, na druhou stranu úbytek antropogenních ploch zaznamenávají kraje Karlovarský a Ústecký, kde dochází k útlumu těžby uhlí.*

⇒ **Pražské a Brněnské metropolitní území – zábor plochy, zejména v suburbiiích.**

⇒ **Hospodářsky problémové regiony (Karlovarský, Ústecký) – úbytek antropogenních ploch – tj. plochy dříve využívané k těžbě mohou sloužit k novému využití.**

- *Největší problém z dlouhodobého hlediska představuje ztráta zemědělského půdního fondu v oblastech s výskytem bonitně nejceněnější půdy (pahorkatinné až mírně svažité oblasti Polabí a Moravské úvaly), kde se nachází největší podíl půd s extrémním ohrožením.*
- *Změny související se změnou klimatu, zejména rozložení srážkových úhrnů, zvyšující se teplota a sucho se mohou projevovat výrazným poklesem ročních průtoků řek, zvláště v oblastech jižní Moravy a v oblasti středních severozápadních Čech nebo i v povodí ve vyšších polohách (např. Českomoravská vrchovina). Dopady sucha mají vliv jak na vláhovou bilanci půdy, tak na jakost vod a na vodní ekosystémy a ekosystémy vázané na vodu. Dochází ke snižování hladin podzemních vod⁸.*
- *Značné znečištění povrchových vod přetrvává v průmyslově orientovaných krajích Ústeckém, Moravskoslezském a Středočeském, ale také v Jihočeském a Jihomoravském kraji, ve kterých se projevuje vliv plošného znečištění z intenzivního zemědělství a množství bodových komunálních zdrojů. Neznečištěná nebo jen mírně znečištěná voda byla hodnocena v horských oblastech Karlovarského, Libereckého, Královéhradeckého, Olomouckého a Moravskoslezského kraje a také na většině toku Ohře a Vltavy. Infiltrací dochází také ke znečištění podzemních vod.*
- *Produkce emisí znečišťujících látek v jednotlivých krajích ČR úzce souvisí s hospodářským zaměřením krajů. Na celkových emisích znečišťujících látek v ČR se nejvíce podílí Moravskoslezský kraj, na jehož území bylo v roce 2015 vyprodukováno celkem 219,1 tis. tun emisí znečišťujících látek, což představuje celkem 22,2 % emisí znečišťujících látek v ČR, dále Středočeský kraj a Praha (175,1 tis. t emisí) a Ústecký kraj (115,5 tis. t emisí znečišťujících látek), u nichž jsou emise způsobeny vysokou koncentrací průmyslových a energetických závodů. Tyto tři kraje se tak v roce 2015 podílely na celkovém množství emisí znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší ze 49,1 %. Naopak nejméně emisí znečišťujících látek pochází z Libereckého kraje, a to z důvodu většího zaměření hospodářství tohoto kraje na služby a obchod.*

⇒ **Hospodářsky problémové regiony (Ústecký a Moravskoslezský kraj) + Praha a Středočeský kraj: nejvíce emisí znečišťujících látek.**

- *V sídlech s počtem obyvatel do 10 tisíc žije v ČR téměř polovina populace (v roce 2015 se jednalo o 48,1 % obyvatelstva). V nejvíce postižených malých sídlech může být znečištění ovzduší srovnatelné se zátěží velkých městských aglomerací. Důvodem zhoršené kvality ovzduší v malých sídlech je*

⁸ Tato problematika je podrobně řešena v Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu, který byl schválen usnesením vlády č. 34 ze dne 16. ledna 2017.

kombinace několika základních faktorů, kterými jsou morfologie území, představující zejména údolní lokality s výskytem teplotní inverze, dopravní zátěž spojená s tranzitní dopravou, hlavně v místech bez existence objízdných tras v souvislosti s plynulostí provozu, a vytápění domácností pevnými palivy.

- *V jednotlivých krajích ČR se celková produkce odpadů i poměr mezi produkcí ostatních a nebezpečných odpadů a také celková produkce odpadů na obyvatele liší s ohledem na různé hospodářské zaměření jednotlivých krajů. Nejvyšší celková produkce ostatních odpadů, a tím i celková produkce odpadů, je v Praze a v krajích Středočeském a Jihomoravském, nejvyšší celková produkce odpadů na obyvatele pak v Plzeňském kraji, v Praze a v Jihomoravském kraji. Nejvíce lokalit starých ekologických zátěží evidovaných v SEKM se nachází v Olomouckém, Moravskoslezském a Středočeském kraji.*

2.2 Institucionální kontext

V rámci analytického podkladu bylo vedle územních rozdílů v ekonomice, sociální oblasti, životním prostředí a dopravě vyhodnoceno i nastavení veřejné správy v souvislosti s regionálním rozvojem.

Trendem posledních let je zvýšená snaha o integrovaná řešení, a to v městském i venkovském prostoru. Důraz byl v posledních letech kladen i na posílení spolupráce mezi obcemi, a to především vzhledem k velkému množství malých obcí. Významným tématem je i nastavení podpory regionálního rozvoje a lepšího vzájemného propojení klíčových strategických dokumentů. Podpora regionálního rozvoje je zajišťována především z úrovně státu a krajů, na zvažování je do budoucna umožněno větší podpory regionálního rozvoje na nižší úrovni (např. na úrovni obcí s rozšířenou působností). V oblasti strategických dokumentů se jako klíčový faktor jeví zajištění koordinace SRR, sektorových koncepčních dokumentů (definujících vědeckovýzkumnou politiku, sociální politiku apod.) a politiky územního rozvoje. SRR by měla jednoznačněji definovat územní dimenzi (rozměr, průmět) sektorových intervencí.

Nevyužitý potenciál rozvoje celých metropolitních oblastí je rovněž brzděn nedostatečnou koordinací rozvoje na metropolitní úrovni, která se např. projevuje v nedostatečné ochotě komunikovat a společně plánovat a koordinovat aktivity, které mají přesah přes hranice města. Nedostatečné legislativní ukotvení metropolitního plánování, rozdílné kompetence a systém řízení území z pozice jádrového města, příměstských obcí a v případě pražské metropole i řízení kraje neumožňuje více využít potenciál ve smyslu metropolitní správy území. Tento problém je patrný zejména v případě středních Čech, které tvoří zázemí Prahy, ale téměř spolu institucionálně nebo v plánování (území, škol atd.) nekomunikují nebo komunikují jen velmi málo, snad s výjimkou postupné integrace veřejné dopravy. V dílčích tématech je tento problém řešen prostřednictvím integrovaného nástroje ITI. Jedno z možných řešení k eliminaci tohoto problému je zakotveno v článku (184) platné Politiky územního rozvoje ČR, stanovující úkol pro MMR pořizovat ve spolupráci s dotčenými resorty a kraji územní studie řešící problémy přesahující hranice jednoho kraje. Konkrétně pro řešení problematiky koordinace území Prahy a Středočeského kraje v rámci Metropolitní rozvojové oblasti Praha stanovuje tato politika úkol v článku (40) pořádit územní studie řešící zejména vzájemné vazby veřejné infrastruktury, koordinaci rozvoje a využití území a problémy suburbanizace.

Města jako centra širšího zázemí často nemají dostatečnou administrativní kapacitu pro zajišťování veřejných služeb v tomto zázemí (například ve správním obvodu ORP). Na úřadech obcí s rozšířenou

působností nejsou často dostatečné personální kapacity k zajištění služeb pro celé širší zázemí (správní obvod ORP). To se týká zvláště menších center správních obvodů ORP. Některá města zhruba o populační velikosti v rozmezí 25–45 tisíc obyvatel nejsou v programovém období 2014–2020 nositeli integrovaných nástrojů. Vzhledem k tomu tato kategorie měst nebyla motivována k rozvíjení integrovaného plánování (ve smyslu koordinace rozvoje širšího území i ve smyslu integrace témat) a nezáskala jistotu alokace finančních prostředků z evropských fondů.

Administrativní zátěž je překážkou existence/rozvoje především živnostníků či mikropodniků a má potenciálně největší dopady na venkově, tím spíše v hospodářsky a sociálně ohroženém. V těchto územích je role malých podniků klíčová, a to s ohledem na zaměstnanost i na zajištění základních komerčních služeb (např. maloobchod)⁹. V hospodářsky a sociálně ohrožených územích se často projevuje také slabší výkon veřejné správy – obce s rozšířenou působností nezřídka nefungují jako plánovací a řídicí úroveň, ale jen jako úroveň kontrolní¹⁰. Malé obce mají malou administrativní a odbornou kapacitu.

2.3 Megatrendy

V rámci analytických prací byla pozornost věnována též sledování vnějších faktorů a megatrendů, které přesahují hranice Česka a mají evropský, nebo i globální charakter. Megatrendům byl věnován značný prostor¹¹ v rámci přípravy Strategického rámce ČR 2030. Megatrendy jsou sociálního (rostoucí populace, globální stárnutí), technologického (rostoucí přístup k informacím), ekonomického (globální ekonomický růst), environmentálního (rostoucí spotřeba zdrojů) či politického (rostoucí objem regulací) charakteru.

Pro posouzení globálních megatrendů byly využity texty anotací z podkladového materiálu Globální megatrendy pro aktualizovaný Strategický rámec udržitelného rozvoje¹². Pro účely SRR byly doplněny sloupce „Relevance globálního megatrendu pro ČR“ a „Regionální projevy globálního megatrendu v ČR“ (viz Příloha 1). V prvním z nich je posouzen vliv globálního megatrendu v prostředí ČR, ve druhém je popsáno, jak se liší projevy globálního megatrendu na úrovni regionů či specifických území v ČR.

Všechny vyjmenované globální megatrendy se v ČR projevují v různé intenzitě a rovněž jejich dopad na konkrétní území se liší. Na základě těchto charakteristik byly globální megatrendy seřazeny dle relevance pro SRR. S ohledem na skutečnost, že jediný globální megatrend, který je z podstaty regionální, je urbanizace, byl tento megatrend zařazen na první pozici. Zpracovatelé si uvědomují pokročilou fázi urbanizačních procesů v ČR i to, že urbanizace se v čisté formě v ČR již dávno neprojevuje. Aktuálním trendem sledovatelným v ČR jsou spíše procesy suburbanizační, případně reurbanizační. Zejména suburbanizační trend je kromě přirozeného procesu vystěhovávání střední a vyšší třídy mimo jádro urbánní oblasti zesílen administrativními a dalšími překážkami, které limitují výstavbu bytů, a vytlačují tak zájemce o bydlení mimo administrativní území urbanizačních center, tedy

⁹ SMOČR (2017): Východiska pro nastavení pozice Svazu měst a obcí ČR ke kohezní politice Evropské unie po roce 2020 – pracovní verze.

¹⁰ Byť například v oblasti územního plánování zajišťují obecní úřady obcí s rozšířenou působností v přenesené působnosti pořizování územních plánů na žádost obcí ve svém správním obvodu a pořizování územně analytických podkladů pro svůj správní obvod.

¹¹ <https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Prehled-globalnich-megatrendu.pdf>.

¹² <https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/CR-2030/Prehled-globalnich-megatrendu.pdf>.

do jejich zázemí. Významný a sledovatelný proces „poměšťování“ se také odehrává v rovině sociologické, kdy je do zázemí měst šířen městský styl života a jemu odpovídající hodnoty.

Další globální megatrendy jsou pak seřazeny sestupně s přihlédnutím ke kombinaci relevance globálního megatrendu pro ČR a jeho regionální projevy v českém prostředí. Silná vzájemná provázanost a podobný význam pro ČR a její regiony vede u některých globálních megatrendů k vytvoření shluků s podobnými charakteristikami a přibližně srovnatelnou hladinou vlivu na regionální rozvoj v ČR. Správnost této metody potvrzuje mj. poměrně vysoká korelace s vybranými globálními megatrendy v Národní koncepci realizace politiky soudržnosti po roce 2020.

Pořadí	GMT podle regionální významnosti	Výskyt v NKR
(1)	Urbanizace (mimo kategorie)	NKR
(2)	Změna klimatu a její dopady Degradace ekosystémů Potravinová bezpečnost	NKR NKR
(5)	Zvyšující se dostupnost technologií Rostoucí přístup k informacím Zvyšující se rychlost technologické změny Virtualizace světa	NKR NKR NKR
(9)	Rostoucí nerovnosti Zintenzivňující se globalizace Globální ekonomický růst Rostoucí mobilita	NKR
(13)	Zvyšující se soutěž o zdroje Rostoucí spotřeba zdrojů Rostoucí spotřeba energie	NKR NKR
(16)	Snižování diskriminace Rostoucí zadluženost	
(18)	Nárůst významu nestátních aktérů Rostoucí objem regulací Rostoucí individualismus a síla jednotlivců Globální stárnutí	NKR
(22)	Civilizační choroby Zdravý životní styl	
(24)	Rostoucí objem migrace	
(25)	Růst střední třídy Nárůst silové politiky Rostoucí populace	
(28)	Demokratizace společnosti Od unipolárního k multipolárnímu světu	

2.4 Hlavní výsledky analytického podkladu

V období 2005–2015 došlo k ekonomické konvergenci s vyspělými regiony Rakouska a Německa jen u některých českých regionů (regiony soudržnosti Jihovýchod a Jihozápad). Ve sledovaném období tak docházelo spíše k růstu variability mezi regiony ČR (kraj, regiony soudržnosti). Některé kraje (resp. jejich centra) se profilovaly jako dominantní v oblasti vědy a výzkumu – jedná se především o Prahu a její zázemí a Brno. V oblasti vědy a výzkumu posilovala i další univerzitní města – Ostrava, Plzeň, Olomouc a Liberec. Praha a Brno se svým zázemím rovněž zaznamenaly relativní i absolutní růst ekonomických subjektů svědčící o pokračující koncentraci obyvatel i služeb do nejvýznamnějších středisek osídlení.

Metropolitní oblasti dvou největších měst v průběhu času zaznamenávají nárůst ekonomických subjektů, obyvatelstva (spíše mladšího a vzdělanějšího) a ekonomický růst.

Poměrně významný populační úbytek zaznamenávají venkovské (zejména obce do 500 obyvatel) a periferní oblasti a Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský kraj. Velmi znatelný je pokles populace především v obcích do 100 obyvatel.

Dostupné studie potvrzují napříč kraji významnou roli malých a středních měst, jejichž síť je v českém prostředí poměrně hustá. Socioekonomická situace malých a středních měst je závislá na jejich populační velikosti i geografické poloze a nelze ji generalizovat (např. rozdíl mezi středně velkým sídlem v metropolitní oblasti a ve spíše periferní poloze). Obecně však platí, že funkce malých a středních měst je v sídelním systému zásadní.

Provedené analýzy potvrzují přetrvávající a místy prohlubující se problémy tzv. strukturálně postižených krajů. Jedná se například o významnou dominanci jednoho až dvou sektorů, pokračující odliv obyvatelstva či zvýšenou míru nezaměstnanosti (zejména dlouhodobě nezaměstnaných). Ústecký a Karlovarský kraj rovněž vykazují celkový pokles počtu ekonomických subjektů.

Na základě analytického podkladu, kulatých stolů a výstupů jednání v pracovních skupinách byla identifikována následná témata regionálního rozvoje:

Metropolitní území

Jedná se o metropolitní území (tj. území obsahující jádrové město a jeho zázemí – tj. „metropolitní venkov“), která mají ambici plnit roli centra středoevropského významu a zároveň ekonomicky výrazně rostou a přibližují se evropskému průměru v ekonomických ukazatelích. Dvě nejrychleji rostoucí české metropolitní oblasti mají do určité míry obdobné problémy a obdobné rozvojové potenciály (byť Praha je zjevně sama o sobě specifická). Z analytických prací vyplývá, že Pražská a Brněnská metropolitní oblast se od ostatních metropolitních oblastí/aglomerací odlišují přinejmenším v těchto aspektech:

- Nejvyšší ekonomická síla (HDP na obyvatele) – v případě Brna jako centra Jihomoravského kraje, jedno z nejrychlejších temp konvergence k evropskému průměru.
- V oblasti VaV je dominantní pozice Prahy a dynamický růst Jihomoravského a Středočeského kraje (ve VaV lze ale sledovat i silný růst Ostravy, Plzně a Olomouce).
- Praha a Jihomoravský kraj vykazují nejvyšší hodnoty produktivity práce.
- Znečištění z dopravy (především v Pražské MO).

Do kategorie metropolitních území je zařazeno i Ostravské metropolitní území, a to primárně s ohledem na populační velikost Ostravy a velikost silně urbanizovaného zázemí, z čehož plynou i další ukazatele společné metropolitním územím, jako jsou výdaje na vědu a výzkum, počet inovačních pracovišť, počet inovačních firem, dojíždějící do zaměstnání a škol, přímé zahraniční investice. Ostrava, resp. Ostravské metropolitní území, sice v období po roce 1989 ztrácelo populaci a čelilo vysoké nezaměstnanosti spojené s útlumem tradičních průmyslových oborů, nicméně má ambici směřovat k socioekonomickým a inovačním charakteristikám Pražské a Brněnské metropolitní oblasti.

Jádra těchto metropolitních území odpovídají kategoriím A1 (Praha), A2 (Brno) a A3 (Ostrava) v dokumentu „Sídlní struktura České republiky – návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu“¹³.

Aglomerace

Jedná se o aglomerace, jejímiž centry jsou krajská města. Území těchto aglomerací – krajských měst a jejich zázemí – je vnitřně heterogenní a analytická část nenaznačuje znaky, které by byly společné pro všechny zástupce této kategorie. Budoucí vývoj těchto území může být velmi různorodý. V některých případech lze předpokládat konvergenci k metropolitním územím, ale v některých případech je riziko hospodářské stagnace.

Poznámka: Jádra těchto aglomerací odpovídají kategorii A3 (s výjimkou Ostravy) v rámci dokumentu „Sídlní struktura České republiky – návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu“.

Regionální centra a jejich venkovské zázemí

Regionální centra a jejich zázemí hrají významnou stabilizační roli v území a udržení této jejich role je pro český sídlní systém významné. Problémy a rozvojové příležitosti těchto center jsou dány jejich polohou (na rozvojových osách, či mimo ně), velikostí, vzdáleností od centra od vyššího řádu, velikostí spádového území apod.

V rámci kategorie regionálních center jsou řešena *regionální centra vyššího řádu*, která lze ztotožnit s většími centry obcí s rozšířenou působností – centra s více než 15 tisíci obyvateli a spádovým územím přesahujícím 30 tisíc obyvatel. V této kategorii jsou řešena rovněž *regionální centra nižšího řádu*, která budou ve spolupráci s kraji vymezena v průběhu implementace SRR (viz také kapitola 1.1).

Poznámka: Regionální centra vyššího řádu a jejich zázemí odpovídají kategoriím B, C, D a některým A3 v rámci dokumentu „Sídlní struktura České republiky – návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu“.

Strukturálně postižené kraje

Strukturálně postižené kraje prochází procesem hospodářské restrukturalizace z důvodu výrazného zaměření hospodářství na tradiční průmyslové obory. Jedná se o tři kraje (Ústecký, Karlovarský, Moravskoslezský), které jsou ze strany státu podporovány specificky na základě vládního usnesení – vznikl pro ně Strategický rámec hospodářské restrukturalizace a jsou pro ně každoročně vytvářeny

¹³ Körner, M., Müller, J., Feistnerová, R., Almásyová, B. (2017): Sídlní struktura České republiky. Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu.

Souhrnné akční plány restrukturalizace. Z analytických prací vyplývá, že se tři kraje od ostatních odlišují přinejmenším v těchto aspektech:

- Nejvyšší podíl osob ohrožených chudobou a nejvyšší podíl osob v exekuci.
- Nejrychlejší růst indexu stáří svědčící o nízké porodnosti a odlivu spíše mladší populace.
- Problematická situace na trhu práce – stále vyšší nezaměstnanost, nesoulad mezi poptávkou a nabídkou na trhu práce, dlouhodobě nejvyšší podíl dlouhodobě nezaměstnaných (platí především pro Ústecký a Karlovarský kraj).
- Relativně špatné napojení na klíčové dopravní tahy (zejména Karlovarský kraj).
- Znečištění – vzhledem k intenzivní hospodářské činnosti zejména v částech Ústeckého a Moravskoslezského kraje.

Hospodářsky a sociálně ohrožená území

Z analýzy a odborných prací¹⁴ vyplývá, že v rámci Česka existují území, která lze označit za periferní. Perifernost přitom může mít více podob: oblasti ve velké vzdálenosti od regionálních center, území, která v důsledku restrukturalizace přišla o velké množství pracovních příležitostí a neuspěla v jejich nahrazení jinými aktivitami, venkovská území v zázemí velkých měst, která mají kladné migrační saldo, nicméně jsou charakteristická vysokou mírou nezaměstnanosti.

Z analytických prací vyplývá, že zaostávající regiony (vnitřní a vnější periferie) vykazují určité specifické charakteristiky:

- Ve vnitřních periferiích jsou středně velké podniky často dominantním zaměstnavatelem.
- Přinejmenším některá tato území (části Zlínského kraje a Kraje Vysočina) vykazují relativně nejmenší podíl osob ohrožených sociálním vyloučením / osob ohrožených exekucí.
- Špatná dostupnost veřejných služeb – zejména ve vnitřních periferiích.
- U určitého typu periferií špatná dopravní dostupnost veřejnou dopravou (zejména o víkendu).
- Nižší intenzita bytové výstavby.
- Dlouhodobě záporný přirozený přírůstek.
- Nejvyšší hodnoty indexu stáří – to svědčí o odchodu mladších skupin obyvatelstva.
- Horší dostupnost vysokorychlostního internetu.

¹⁴ Např. Bernard a Šimon, 2017.

SWOT ANALÝZA

Silné stránky	Slabé stránky
1. Rychlý ekonomický růst a konvergence některých regionů (Jihomoravský, Plzeňský, Středočeský) k hodnotám vyspělých německých a rakouských regionů. 2. Růst nabídky vědecko-výzkumných aktivit a podpůrné infrastruktury v univerzitních centrech (Praha, Brno, Ostrava, Olomouc, Plzeň). 3. Na úrovni celého Česka relativně vyšší podíl přímých zahraničních investic než v jiných státech střední a východní Evropy. 4. Diverzifikovaná ekonomická základna v některých regionech (Jihomoravský, Pardubický, Olomoucký) – rozložení ekonomických subjektů je možnou výhodou při krizi určitého odvětví. 5. Růst kvality života vyjádřený například růstem naděje na dožití rychlejší než v západoevropských státech (byť rostoucí z nižšího základu). 6. V evropském srovnání velmi nízká nezaměstnanost. 7. V evropském srovnání poměrně nízký podíl osob ohrožených chudobou. 8. Dobrá dopravní obslužnost metropolitních regionů, k čemuž mnohdy přispívá provázanost městské dopravy s dopravou regionální (příměstskou). 9. Hustá železniční síť. 10. Postupný pokles emisí skleníkových plynů a znečišťujících látek, zlepšená kvalita životního prostředí.	11. Ekonomická stagnace většiny regionů ve vztahu k makroekonomickým hodnotám vyspělých německých a rakouských regionů. 12. Regiony/aglomerace s potenciálem pro vědu a výzkum mají rezervy spojené s nedostatečně rozvinutým potenciálem regionálních inovačních systémů. 13. Tzv. „branch plant“¹⁵ – syndrom regionálních ekonomik, jehož výsledkem je nízká produktivita práce v některých, např. strukturálně postižených, regionech. 14. I přes obecně příznivé podmínky na českém trhu práce je nezaměstnanost v některých regionech stále poměrně vysoká. Ve strukturálně postižených regionech je navíc stále vysoký podíl dlouhodobě nezaměstnaných. 15. Odchod zpravidla mladší a vzdělanější části populace z hospodářsky a sociálně ohrožených území. To se týká jak strukturálně postižených krajů, tak vnitřních a vnějších periferií. 16. Některé regiony nejsou dostatečně napojeny na páteřní dopravní infrastrukturu (silniční a železniční) – například Karlovarský, Jihočeský a Liberecký kraj, v nichž se kumuluje špatná dostupnost v rámci silniční i železniční dopravy. Některé regiony nejsou dostatečně dopravně obslouženy. 17. Rostoucí počet sociálně vyloučených lokalit, což je zapříčiněné i nedostatkem služeb sociální prevence a sociálního

¹⁵ Jedná se o jev popisující strukturu ekonomiky, resp. strukturu podniku v regionu / v ekonomice, kdy v ekonomice s tzv. branch plant syndromem převažují firmy (často zahraniční) s omezenými pravomocemi v rámci firemní hierarchie, které produkují spíše výrobky s nižší přidanou hodnotou a které obvykle nemají (nebo jen omezeně) vlastní výzkumné a vývojové oddělení.

	poradenství v menších městech a odlehlých regionech. 18. Především v některých regionech se projevuje nedostatek lékařů a zdravotních sester a obecně horší dostupnost veřejných i komerčních služeb (včetně například dostupnosti vysokorychlostního internetu). 19. Stále nedokončené hlavní silniční tahy (např. dálnice D3 a D11) a absence rychlých železničních spojení. 20. Na relativně velké části území jsou stále překračovány imisní limity.
Příležitosti 1. Pokračující růst nejen metropolí a jejich další konvergence k západoevropskému průměru. 2. Bude-li zachován dosavadní trend, lze očekávat, že přímé zahraniční investice v Česku budou ve stále větší míře zaměřovány na technologicky náročnější investice s vyšší přidanou hodnotou. 3. Transformace ekonomické základny regionů spojená např. s posunem firem v globálních hodnotových řetězcích. 4. Příležitostí je růst produktivity práce, a to především v určitých regionech. Případný růst produktivity práce bude závislý na struktuře přímých zahraničních investic a pozici firem v globálních hodnotových řetězcích. 5. Regiony ve spíše periferní poloze mohou zpravidla těžit z lepšího sociálního kapitálu a mohou tak do budoucna lépe využít endogenní rozvojový potenciál. 6. V regionech s potenciálem cestovního ruchu může rozvojem cestovního ruchu dojít k příznivým efektům na zaměstnanost a místní rozpočty. 7. Záruka a udržení srovnatelné kvality průběhu podmínek vzdělávání v oblasti regionálního školství jako předpoklad pro udržení vzdělanostní úrovně dílčích	Hrozby 1. Pokračující pokles počtu ekonomických subjektů v regionech bez rostoucích metropolí (tj. mimo Prahu se Středočeským krajem a Brno s Jihomoravským krajem). 2. „Uzamčení“ českých firem na nízkých patrech globálních hodnotových řetězců. 3. Nedostatečné rozvinutí regionálních inovačních systémů, přetrvávající nedůvěra mezi firmami a VaV institucemi, nízká kooperace regionálních aktérů. 4. Zánik významných zaměstnavatelů v menších regionech s málo diverzifikovanou ekonomickou základnou. 5. Pokračující populační růst rostoucích metropolí, na který nebude dostatečně rychle reagovat nabídka dostupného bydlení a veřejných služeb. 6. Pokračující vylidňování hospodářsky a sociálně ohrožených území – jak malých obcí v periferní poloze, tak strukturálně postižených regionů. 7. Nárůst vnější diferenciací a rozdílů v kvalitě poskytovaného vzdělávání na dílčích stupních vzdělávání – především na úrovni základního stupně vzdělání.

regionů, a to především v oblasti základního vzdělání. 8. Růst znalostní společnosti související s růstem počtu vysokoškolsky vzdělaných osob. 9. Další růst kvality života reprezentovaný například růstem naděje na dožití ve zdraví. 10. Dokončení páteřní dopravní infrastruktury a zahájení prací umožňujících rychlé železniční spojení. 11. Příležitostí, zejména pro některá města/regiony, je přeměna brownfieldů na areály, jež získají nové využití – ať už podnikatelského nebo nepodnikatelského charakteru. 12. Posilování dopravní konektivity (větší četnost spojů mezi městy a jejich zázemím) a digitální konektivity (lepší dostupnost vysokorychlostního internetu). Digitální transformace zvýší racionalitu a efektivitu veřejných služeb zajišťovaných státem, krajem i obcemi.	8. Nedojde k úpravě vzdělávacího systému tak, aby došlo k lepšímu navázání na potřeby místního trhu práce a optimalizaci oborů vzdělávání na úrovni středních škol v kontextu reflexe zaměstnanosti absolventů i fenoménů digitalizace a automatizace. 9. Pro výkonnost ekonomiky může mít do budoucna negativní vliv příliš nízká míra nezaměstnanosti, a to především vzhledem k nedostatku pracovních sil nutných pro další růst firem. 10. Nedobudování páteřní dopravní infrastruktury (silniční i železniční). 11. Odlehlejší území nebudou dostatečně obsloužena veřejnou dopravou, což povede k další ztrátě obyvatel a celkovému úpadku. 12. Intenzivní zábor zemědělské půdy (jako důsledek residenční suburbanizace či budování skladovacích areálů) v zázemí velkých měst vedoucí i k fragmentaci a nepropustnosti krajiny. 13. Potenciálním ohrožením je změna klimatu, jejíž negativní dopady lze očekávat zejména v určitých regionech. 14. Úpadek veřejných služeb v nejmenších velikostních kategoriích obcí a periferních oblastech.
--	---

2.5 Problémové stromy

METROPOLITNÍ ÚZEMÍ

Hlavní problém:

Metropolitní oblasti v ČR jsou charakteristické tím, že musí čelit velkému tlaku na svůj rozvoj a růst, na který se budou muset adaptovat. Tyto tlaky jsou zejména environmentální (tlak na zábor půdy, snižování ploch zeleně) a sociální (tlak na dostatečnou kapacitu veřejných služeb, a to zejména v zázemí velkých měst). Metropolitní oblasti zároveň doposud dostatečně nevyužívají svůj potenciál pro ekonomický a sociální rozvoj v porovnání se srovnatelnými metropolitními oblastmi Evropy. Přetrvávající nízké ambice firem a jejich nedostatečné strategické řízení ve smyslu růstu a konkurenceschopnosti založené na inovacích a posouvání technologických hranic. Nízký stupeň internacionalizace výzkumných institucí v metropolitních regionech a s tím spojená omezená interdisciplinarita témat a řešení výzev 21. století. Omezená spolupráce výzkumných institucí a firem (smluvní i kolaborativní výzkum), nízká důvěra hlavních aktérů, nepřipravené procesy na posílení aplikačního výzkumu a komercializace.

Dílčí problémy a příčiny: 1) Nevyužitý potenciál pro ekonomický a sociální rozvoj v porovnání se srovnatelnými metropolitními oblastmi Evropy

A1. Jednu z dílčích bariér rozvoje metropolitních oblastí, jak z pohledu ekonomického, tak i z hlediska kvality života, resp. životní úrovně, představuje nedostatečně rozvinutá infrastruktura. Jedná se především o stále nedostatečnou mezinárodní dopravní dostupnost metropolitních oblastí.

A 1.1 Nedostatečná dostupnost infrastruktury je způsobena neexistencí a zároveň vzdáleným časovým horizontem realizace vysokorychlostních železničních tratí.

A2. Nedostatečně rozvinutý potenciál regionálního inovačního systému

A 2.1. Přetrvávající nedostatečná spolupráce veřejného výzkumného a soukromého sektoru a nedostatečná výzkumná spolupráce se zahraničními partnery. I přesto, že v oblasti působí řada vědecko-výzkumných organizací, stále přetrvává nedostatečný transfer výsledků výzkumu a vývoje do praxe.

A 2.2. V těchto regionech je koncentrováno velké množství univerzit a vysokých škol, ale jejich míra internacionalizace a připravenost na ni je stále nízká.

A 2.3 Tržní kompetence většiny firem nejsou tak rozvinuté, firmám často chybí strategické informace plynoucí od zákazníků a z koncových trhů. Možnosti a výzvy spojené s tzv. upgradingem jsou proto omezené. Právě tento posun může přispět k vyšší konkurenceschopnosti regionů.

A 2.4. Vzdělávací systém nedostatečně reagující na dlouhodobé společenské a technologické změny.

A 2.5 Nedostatek vysoce motivovaných lidí s potřebnými technickými, obchodními a dalšími zkušenostmi.

A 2.6. Nevýhodné postavení firem v rámci globálních produkčních sítí (převažují dodavatelé 3. řádu). Nedostatečné aspirace firem a omezený růst založený na vývoji nových produktů, omezená inovační poptávka a nízký potenciál firem pro spolupráci s VaV institucemi

A3. Většina zahraničních firem jsou dceřiné společnosti velkých zahraničních firem, kde zároveň sídlí mateřská centrála, včetně výzkumných pracovišť, která mají rozhodující vliv na rozvoj společnosti a jejích poboček. Firmy lokalizované v metropolích často nemají dostatečnou autonomii v rámci vnitřní hierarchie korporací. To se může projevat malým objemem investic do oblasti výzkumu a vývoje. Přes výše popsané dochází dle šetření INKA ke zvyšování počtu firem, do kterých zahraniční firmy přesouvají svá VaV pracoviště, a to nejčastěji z důvodu kvalitní, a přitom relativně levné pracovní síly. S tím je spojen další pozitivní trend, kterým je posilování jejich autonomie uvnitř korporací.

A 3.1. Aktuální příznivá situace na trhu práce může být i bariérou rozvoje některých firem, a to vzhledem k nedostatku pracovní síly pro rozvoj firem, případně pro příchod nových investorů.

A 3.2. Nedostatečná nabídka veřejných služeb, jak po stránce kvantitativní, tak i kvalitativní, v oblasti školství nebo zdravotní péče, které jsou využívány cizími státními příslušníky žijícími v metropolitních oblastech (ČR), také snižuje atraktivnost metropolí pro cizince. Cizí státní příslušníci často pracují v rozhodovacích strukturách a managementu firem, v oblasti výzkumu, vývoje a inovací, popř. ve specializovaných oborech, např. medium-high-tech. Obecně jsou metropolitní oblasti málo přívětivé a připravené na přijetí cizinců, snad s výjimkou poněkud lepší situace v Praze¹⁶.

A 3.3. Metropole se nedostatečně soustředí na rozvíjení nových perspektivních oborů ekonomiky (např. bio a nanotechnologie, mobilita, moderní energetika apod.) a nedostatečně reagují na nové trendy, které mohou ovlivnit hospodářství a fungování společnosti (např. průmysl 4.0, sdílená ekonomika, digitalizace apod.).

A 3.4. Stávající nabídka a obsah vzdělávání v rámci oborů středního stupně vzdělávání a studijních programů na vysokých školách nedostatečně reflektují aktuální ekonomické a společenské trendy a fenomény. Střední a vysoké školy v metropolitních oblastech mají přitom lepší předpoklady pro uplatnění tohoto typu vzdělávacích oborů.

Důsledky:

B1. Nedostatečná nabídka služeb pro cizí státní příslušníky představuje do určité míry bariéru pro nevyužitý potenciál rozvoje metropolitních oblastí v porovnání s jinými evropskými metropolemi, které se snaží reagovat na potřeby a služby cizinců, kteří zde bydlí a pracují.

B2. Fragmentovaný regionální inovační systém, nedostatečné propojení přenesení výsledků VaV do podoby nových a konkurenceschopných výrobků s vyšší přidanou hodnotou, které mohou být produkovány v ČR. Vytváření a udržení přidané hodnoty v regionech je omezené ve srovnání s metropolemi populačně srovnatelných zemí v západní nebo severní Evropě.

Dílčí problémy a příčiny: 2) Adaptační problémy růstu:

A4. Intenzita rozvoje a růstu metropolitních oblastí se odráží v tlaku na zábor půdního fondu, celkově v tlaku na přírodní prostředí, který vede ke změnám využití krajiny. Jedním z problémů, kterým musí čelit metropolitní oblasti, je nárůst individuální residenční výstavby a komerčních areálů v jejich zázemí.

¹⁶ Ve Středočeském kraji je realizován program „Welcome Researchers“. I v Brně, dochází ke zlepšování situace, a to z velké části vzhledem k aktivitám organizace Brno Expat Centrum. V Ostravě byl vytvořen Integrovaný akční plán zaměřený usnadnění příchodu talentů a pracovníků ze zahraničí.

A 4.1 Zábor půdního fondu v zázemí metropolí je dán rozvojem suburbanizace, resp. rozvojem komerční a individuální residenční výstavby.

A 4.2 Současný stav výstavby je způsoben hlavně rozdílnou situací v nabídce kvalitního a dostupného bydlení v jádrech metropolí a jejich zázemí. Do zázemí velkých měst se zpravidla stěhují mladí a vzdělaní lidé. Důvody migrace, zejména mladých a vzdělaných lidí, z měst do suburbánních lokalit v zázemí, jsou bytové, zdravotní (lepší životní prostředí), popř. následování rodinného příslušníka.

A 4.3. Tato situace úzce souvisí i s chybějící strategií (politikou) a koordinací rozvoje jádra metropole a jeho metropolitní oblasti včetně chybějících nástrojů pro řízení metropolitního rozvoje správy území.

A5. Projevem suburbanizace je i nárůst individuální automobilové dopravy.

A 5.1 Tento fakt úzce souvisí nejen s dojížděnkou rezidentů do jádrového města, ale i s rozvojem komerčních center na okrajích měst. Jelikož suburbánní zóny často poskytují jen základní služby (pokud vůbec), většinu služeb uspokojují obyvatelé v metropolích.

A6. V metropolitních oblastech je problémem nedostatečný tlak na vyvedení některých funkcí z centrálních částí měst. To se může týkat dopravy, zaměstnanosti i veřejných služeb.

A7. V jádrech metropolitních oblastí (Praha, Brno, Ostrava) lze v posledních letech sledovat nižší dostupnost bydlení.

A 7.1 To je způsobeno zejména pomalým růstem počtu nových bytů ve srovnání s rychlostí růstu těchto měst a s tím souvisejícím růstem cen nemovitostí. Faktorem, který ovlivňuje rostoucí cenu nemovitostí, je i poptávka ze strany zahraniční klientely.

A 7.2 V některých částech měst dochází k procesu tzv. gentrifikace, tj. k vytlačování ekonomicky slabších subjektů ekonomicky silnějšími, a to na úrovni firem i obyvatel. Dochází i k vytlačování funkce bydlení firmami.

A8. V metropolitních oblastech často dochází k neefektivnímu růstu na okraji měst, namísto transformace brownfieldů v centrálních částech.

A9. Metropolitní území nejsou dostatečně připravena na změnu klimatu. Sucho a vlny veder vyvolají transformaci přístupu měst k urbanismu, vodě a energetice.¹⁷

Důsledky:

B3. Nová výstavba pozměňuje lokální krajinný ráz, urbanistickou strukturu a architektonický ráz příměstských sídel v zázemí metropolí. Podél dálnic a hlavních silnic se často staví komerční skladovací areály a v okolní krajině residenční suburbia. Tyto stavby vznikají na úkor záboru půdního fondu (tzv. greenfield) namísto využití brownfieldů.

B4. Nárůst individuální automobilové dopravy má negativní vliv nejen na příměstské obce, ale i na samotné město, kam dojíždí velká část lidí za prací a službami. Nedostatečná kapacita dopravní infrastruktury vč. chybějícího propojení veřejné hromadné dopravy a dopravních uzlů a parkovišť (P+R/záchytná parkoviště) s sebou přináší dopravní zácpy a zvýšený podíl znečištění z dopravy (např. hluk, emise) v jádrech měst i jeho zázemí. Města kromě zvýšených emisí znečišťujících látek a hluku

¹⁷ Připravenost na změny klimatu neřeší jenom problémy metropolitních území, ale i aglomerací a řady menších obcí a měst. Jedná o globální megatrend, který si bude vyžadovat, podle velikostního typu sídel, nasazení pro transformaci přístupu měst v dalším rozvoji. Problematikou se také komplexně zabývá Strategie přizpůsobování se změně klimatu v podmínkách ČR vč. národních akčních plánů na změnu klimatu v podmínkách ČR.

musí čelit i jiným formám znečištění a jejich vlivů na městské životní prostředí (např. tepelné či světelné znečištění).

B5. Nová residenční výstavba přináší do prostředí příměstských obcí uniformní vzhled s prvky městské architektury, která je charakteristická v některých případech nepropojeností se stávající výstavbou domů. Prostorové rozpínání obcí zasažených suburbanizací zvyšuje tlak na rozvoj a údržbu technické a dopravní infrastruktury. Nová výstavba na okraji měst také klade vysokou finanční zátěž na veřejnou správu, která v těchto suburbiích investuje do infrastruktury, veřejné dopravy a občanské vybavenosti za žádné či malé účasti soukromých developerů.

B6. Služeb v obcích metropolitních zázemí využívá mnohem více lidí, než je oficiální počet obyvatel přihlášených k trvalému pobytu v obcích. Vzhledem k nastavení rozpočtového určení daní tak dochází k nedostatku finančních prostředků na zajištění dostatečné kapacity veřejných služeb. Tento stav úzce souvisí i se skutečností, že česká legislativa nezná pojem „přechodný pobyt“ ani jiný pobyt než trvalý, a za stávajících podmínek tak není možné lépe zohlednit skutečný počet osob, který ve městě (přechodně) žije.

B7. Hrozbou jak pro obce, samotná jádra měst i jejich obyvatele je sociální segregace. Důsledky segregace na životy občanů jsou mnohočetné, mimo jiné může docházet ke zvýšenému podílu výskytu sociálně patologických jevů, které mohou mít vliv na rozvoj a atraktivitu městských čtvrtí.

B8. Změny v sociální struktuře lidí v příměstských obcích s sebou nesou i tlak na rozvoj veřejných služeb, které dosud nebyly zavedeny, nebo nemají dostatečnou kapacitu. Jedná se zejména o rozvoj kapacit předškolních a školských zařízení vč. doprovodných služeb pro běžný život lidí (např. zdravotnické zařízení, pošta, obchod, knihovna, rozvoj veřejných prostor apod.). Nedostatečný rozvoj služeb související s rozvojem příměstských obcí vede v důsledku k podpoře individuální automobilové dopravy a závislosti na dostupnosti služeb v jádrech měst.

B9. Stěhování obyvatel vyvolává změny v sociálním prostředí v příměstských obcích, které s sebou přináší změny v sociálních vztazích mezi novými a původními obyvateli včetně změny sociální struktury obyvatel.

Potenciály (silné stránky) silných metropolitních území:

C1. Největší ekonomická síla (HDP na obyvatele) a rychlá ekonomická konvergence k hodnotám západoevropských regionů (Jihomoravský kraj). Hlavním motorem růstu Česka je hlavní město Praha a přirozené zázemí Středočeského kraje, které tvoří stále více integrovaný a funkčně propojený celek. Mezi nejrychleji rostoucí regiony patřil v období 2005–2015 i region Jihovýchod. Pozitivní trend lze zaznamenat v regionu Moravskoslezsko.

C2. Dominantní pozice v oblasti výzkumu a vývoje. Z hlediska dosažené hodnoty (tj. celkové velikosti výdajů na VaV/obyvatele) dosahuje Praha dlouhodobě nejvyšších hodnot. Nicméně dynamika změn výdajů VaV jasně indikuje, že zejména Středočeský a Jihomoravský kraj (růst výdajů o 144 %, což byl v období 2005–2015 nejvýznamnější nárůst ze všech regionů) významně posílily svoji úlohu. Jako pozitivní faktor lze také vnímat založení Středočeského inovačního centra a Moravskoslezského inovačního centra v Ostravě.

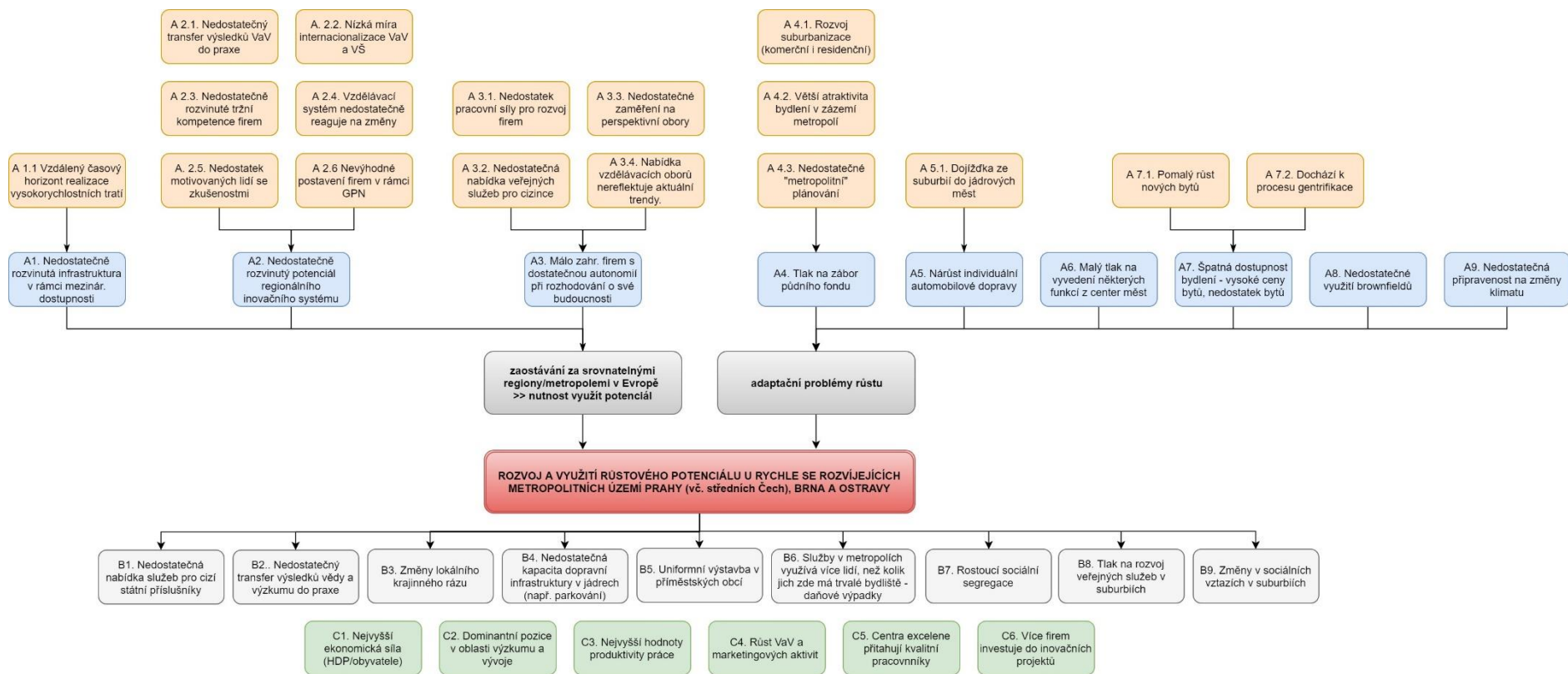
C3. Silná metropolitní území mají dominantní pozici při srovnání produktivity práce. Dlouhodobě dominantní je pozice Prahy. V období 2010–2015 pak docházelo k nejvyššímu průměrnému nárůstu v Jihomoravském a Středočeském kraji. Tento fakt souvisí mimo jiné i s vyšším zastoupením firem pod

zahraniční kontrolou, u nichž je dlouhodobě produktivita práce vyšší než u tuzemských firem (rozdíl v produktivitě práce se však již v posledních letech dále nezvyšuje).

C4. Aktivita tvořící hodnotový řetězec se postupně ve firmách v metropolitních oblastech rozšiřují (mj. zahraniční firmy postupně zvyšují VaV nebo marketingové aktivity, které mají vyšší přidanou hodnotu než samotné výrobní aktivity).

C5. Navíc se zde objevují i centra excelence globálních technologických firem, které vytvářejí pozitivní image Česka a mohou lákat kvalitní zahraniční pracovníky.

C6. Postupně se zvyšuje počet úspěšných autonomních firem, které investují do ambiciózních inovačních projektů. Stále více tuzemských firem nestaví svoji konkurenceschopnost pouze na nákladové optimalizaci, ale snaží se posouvat technologické hranice v daném oboru. Absolutní počet takových firem je zatím stále nízký, ale pozitivní trend naznačuje postupné navyšování firem s těmito ambicemi.

AGLOMERACE

Hlavní problém:

Jedná se o oblasti, které na rozdíl od jiných metropolitních oblastí (Prahy, Brna, Ostravy) vykazují pomalejší konvergenci/stagnaci v porovnání s evropským průměrem (např. prostřednictvím HDP/obyv.). Výjimkou je Plzeňský kraj, který vykazuje lepší výsledky v rámci konvergence k evropskému průměru. Budoucí vývoj této skupiny je nejistý, některá území se mohou spíše přibližovat silným metropolitním územím, jiná mohou ztrácet. Území aglomerací těchto krajů má menší potenciál pro „spill-overs“¹⁸, menší „sílu“ pozitivně ovlivnit svoje okolí, což tato města staví do horší pozice ve srovnání s kraji se silně rostoucími metropolemi. Tato skupina je velmi heterogenní, a přestože jednotlivá města a jejich metropole mají mnohé společné rysy/dílčí problémy a jejich příčiny, jejich kombinace působí do značné míry individuálně.

Dílčí problémy a příčiny:

A1. Tato území mají slabší vazby na silná a rychle rostoucí metropolitní území (Praha, Brno, Ostrava), a to ve smyslu dopravního napojení i ve smyslu spolupráce v oblasti vědy a výzkumu.

A 1.1. Příčinou je často nekvalitní dopravní napojení aglomerací na silná metropolitní území (např. Praha – České Budějovice, či Praha – Karlovy Vary, Brno (Ostrava) – České Budějovice). V některých případech je problémem nekvalitní dopravní (silniční a železniční) propojení aglomerací mezi sebou navzájem (například Liberec – Hradec Králové).

A2. Pomalejší ekonomický růst.

A 2.1 V této kategorii urbánních center hrají obvykle větší roli tradiční odvětví, medium high-tech odvětví zde mají menší význam (nebo se jedná jen o výrobní/rutinní činnosti v high-tech odvětvích), v tradičních odvětvích působí ve větší míře domácí firmy, převažují zde střední a menší firmy (méně velkých firem). To má důsledky také pro produktivitu práce.

A 2.2 Nevýhodné postavení firem v rámci globálních produkčních sítí (převažují dodavatelé 3. řádu). Nedostatečné aspirace firem a omezený růst založený na vývoji nových produktů, omezená inovační poptávka a omezený potenciál firem pro spolupráci s VaV institucemi.

A 2.3 Ten je zapříčiněn strukturou ekonomické základny (a investic), kde často dominují firmy a výrobní činnosti s nižší přidanou hodnotou, a tedy firmy bez přístupu na koncový trh.

A3. Výkonnost výzkumu a vývoje i inovační výkonnost těchto území je nižší než výkonnost rostoucích metropolí (i v relativním vyjádření).

A 3.1. Regionální inovační systémy jsou v těchto oblastech na rozdílném stupni vývoje. Kraje mají méně příležitostí k inteligentní specializaci, protože jim chybí kritická velikost/hustota aktérů a znalostních aktivit.

A 3.2. Omezená spolupráce výzkumných institucí a firem (smluvní i kolaborativní výzkum), nízká důvěra hlavních aktérů, nepřipravené procesy na posílení aplikačního výzkumu a komercializace. Nevyužitý potenciál krajských vědeckých knihoven zajišťujících přístup k informacím a popularizaci výsledků vědy.

A4. Území aglomerací musí řešit problém populačního růstu v zázemí měst, tzv. projevy suburbanizace, stejně jako velké rostoucí metropole. Projevy a dopady suburbanizace na fyzické a sociální prostředí obcí v zázemí měst je stejné jako u metropolí, liší se jen mírou intenzity tlaku na přírodní prostředí

¹⁸ Jedná se o vedlejší ekonomické efekty vyvolané například koncentrací nových firem v regionu/ve městě – jedná se o tzv. přelévací efekt, tj. dochází k postupnému přenosu například znalostí/informací/technologií mezi firmami, odvětvími apod.

a změnu využití krajiny (od tlaku na zábor půdního fondu, rostoucí intenzity individuální automobilové dopravy, tlaku na dostatečnou kapacitu veřejných služeb, dopravní a technickou infrastrukturu jak v příměstských obcích, tak i v samotných městech).

A5. Růst individuální automobilové dopravy a nedostatečná kapacita dopravní infrastruktury (např. nevybudované či nedobudované městské obchvaty) a různě četné lokální problémy v dopravě mají také souvislost s různě rozvinutými systémy veřejné hromadné dopravy, a to zejména v případě integrace veřejné dopravy v bližším a širším zázemí města, popř. v celém kraji (regionu).¹⁹ Absence obchvatů města s sebou nese i zvýšené koncentrace emisí a hluku.

A6. Přinejmenším v některých krajských centrech dochází k rostoucí sociální segregaci. To se týká například Ústí nad Labem (a obecně severních Čech a severní Moravy a Slezska), kde se koncentrují jevy spojené se sociálním vyloučením – tj. příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, trestná činnost nezletilých, nezaměstnanost²⁰.

A7. V řadě měst spadajících do této kategorie je dílčím problémem (výzvou) existence brownfieldů, a to často v centrech měst (např. Baťův areál ve Zlíně), byť v řadě měst došlo v posledních letech k nalezení nového využití pro lokality typu brownfield (např. opět mnohé objekty Baťova areálu ve Zlíně přeměněné také soukromými iniciativami). Potenciálním rizikem jsou často nevyjasněné vlastnické poměry.

Důsledky:

B1. Úspěšnost a budoucí atraktivita těchto aglomerací bude ovlivněna schopností maximalizovat růst založený na existující ekonomické základně a odvětvích a schopnosti přizpůsobit se současným trendům v ekonomice. Z tohoto pohledu lze očekávat spíše různorodý vývoj takových aglomerací.

B2. U některých (slabších) aglomerací může dojít k oslabování funkce významných krajských center, a tím i ke snížení možnosti jejich zázemí těžit z hospodářské síly a atraktivity dané aglomerace.

B3. Vzhledem k velikosti aglomerací a jejich zázemí dochází i v této kategorii měst k nesouladu mezi trvale přihlášenými obyvateli a celkovým počtem žijících či do města trvale denně přijíždějících návštěvníků (uživatelů služeb města). Nesoulad působí větší problémy než v silně rostoucích metropolích a z hlediska městských příjmů (RUD) má tento nepoměr výraznější dopad. Tento stav úzce souvisí i se skutečností, že česká legislativa nezná pojem „přechodný pobyt“ ani jiný pobyt než trvalý, a za stávajících podmínek tak není možné lépe zohlednit skutečný počet osob, který ve městě (přechodně) žije.

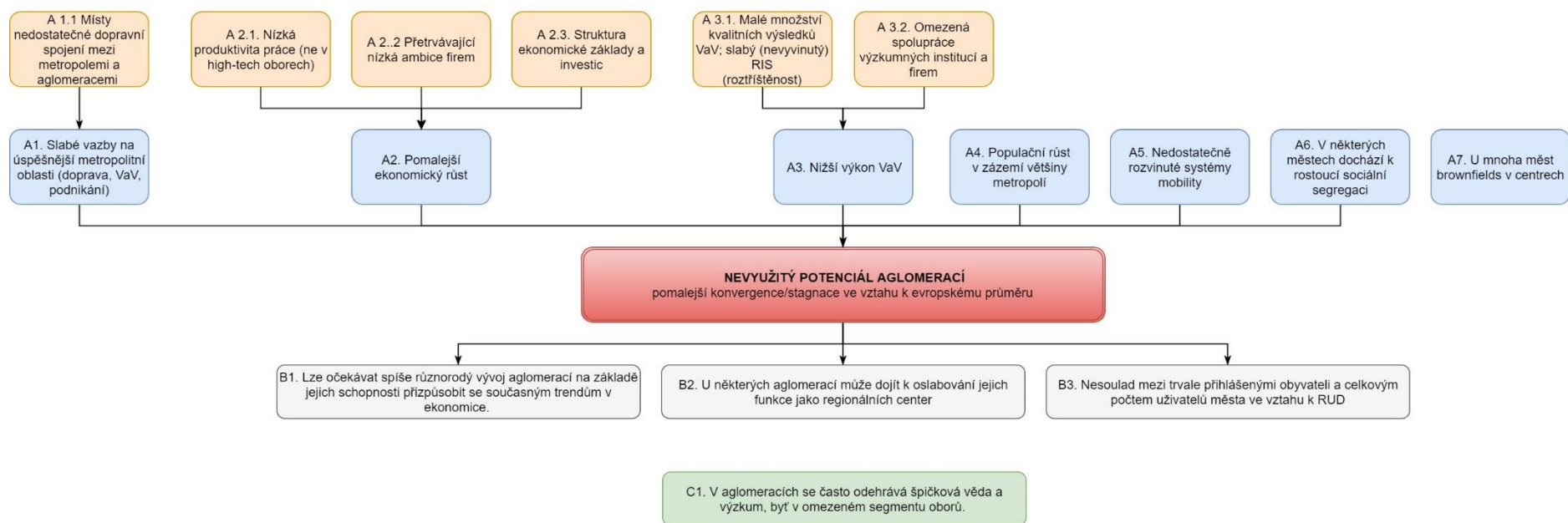
Potenciály:

C1. V aglomeracích často vznikají kvalitní výzkumné výsledky (jak v soukromém, tak ve veřejném sektoru, popř. se může jednat o evropská centra excelence) a v některých oborech mohou některé z aglomerací představovat národní špičku VaV (např. biotechnologie a některé obory medicínského výzkumu v Olomouci, biologický výzkum v Českých Budějovicích ad.), jsou však soustředěny do úzkého spektra oborů, vysoce specializovaných, malé velikosti a zpravidla bez přímých ekonomických dopadů.

¹⁹ Propojení městské a regionální dopravy v integrovaný dopravní systém je pro ostatní metropole nezbytným krokem k zajištění udržitelné dopravní obslužnosti. V souvislosti s rozvojem integrovaného dopravního systému je nezbytné investovat i prostředky do moderních a ekologicky šetrných vozidel městské hromadné dopravy vč. doprovodné infrastruktury.

²⁰ Problematika sociálního vyloučení, resp. potenciální zdroje sociálního vyloučení jsou detailně popsány ve Strategii boje proti sociálnímu vyloučení.

C2. Aglomerace mají rovněž vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, zejména se jedná o segment MICE (meeting-incentive-congress-event). Rozvoj doprovodných služeb je zároveň hnacím motorem pro lokální ekonomiku.

REGIONÁLNÍ CENTRA A JEJICH VENKOVSKÉ ZÁZEMÍ

Hlavní problém:

Regionální centra plní v území stabilizační roli a měla by plnit roli center daného mikroregionu. Tato kategorie regionů a měst je značně heterogenní a ekonomický potenciál jednotlivých regionů se do značné míry odvíjí od skutečnosti, zda se nachází na hlavních rozvojových osách, či nikoliv. Udržení polycentrického sídelního systému je pro rozvoj ČR žádoucí, nicméně v českém prostředí postupem času dochází spíše ke snížení počtu center dojížděky.²¹ Vzhledem k roztržitosti sídelní struktury ČR je žádoucí i posilování role regionálních center při koordinaci rozvoje širšího, zejména venkovského zázemí. V českém prostředí však dochází spíše výjimečně k takové koordinaci, například na bázi správního obvodu ORP. Spádové okolí regionálních center pak často nedokáže využít endogenního potenciálu pro rozvoj daného mikroregionu.

Dílčí problémy a příčiny:

A1. Daná kategorie regionů a měst má menší potenciál endogenního rozvoje, a to často vzhledem ke své poloze (mimo hlavní rozvojové osy), nedostatku pracovních sil, nevhodné kvalifikaci zaměstnanců nutné pro růst firem, nevyhovující infrastruktury a nedostatku služeb.

A 1.1 K nedostatečnému rozvoji endogenního potenciálu často přispívá i nízká míra spolupráce mezi soukromým, veřejným a neziskovým sektorem.

A 1.2 Jako limitující faktor endogenního rozvoje se může jevit nedostatek finančních prostředků na realizaci rozvojových projektů, a tím pádem závislost na externích dotačních zdrojích (evropských, národních, krajských).

A 2. Nedostatek kvalifikovaných lidí pro místní společnosti (vazba i na A1. a A3.)

A2.1 Dílčí příčinou problémů na trhu práce je nesoulad poptávky místního (regionálního) trhu práce a nabídky místního (regionálního) školství. V řadě krajů (v pozici nejčastějšího zřizovatele středních škol) je stále nevhodná – a na aktuální trendy digitalizace a automatizace nereagující – skladba oborové vzdělávací soustavy, která ne zcela reflektuje potřeby místního trhu práce, přičemž absolventi těchto oborů vykazují vysokou nezaměstnanost.²² Místní firmy často nemohou najít dostatek oborově kvalitně vzdělaných a dále efektivně vzdělávacích zaměstnanců. Chybí systematická nabídka celoživotního vzdělávání a učení.

A3. Problémem řady regionálních center je nedostatečná diverzita a heterogenita ekonomické základny, kdy je dané město často závislé na jednom či několika zaměstnavatelích – přičemž s klesající velikostí města klesá i diverzita zaměstnavatelů.²³ To přináší potenciální ohrožení v případě útlumu daného odvětví, potažmo podniku. Dostupné studie naznačují, že malé obce a regionální centra jsou citlivé na změny v národní/globální ekonomice, ale zároveň mohou dynamičtěji využít rozvojové

²¹ ČSÚ (2011), Polycentrické uspořádání sídelního systému je oproti organizaci monocentrické chápáno jako vhodnější a stále častěji je dáváno do souvislosti se snižováním územních disparit (Sýkora a Mulíček, 2011: Atlas sídelního systému. <http://www.uur.cz/images/2b-souvisejici-temata/Atlas-sidelniho-systemu/atlas-sidelniho-systemu-2011.pdf>). Regionalizace dojížděky do zaměstnání podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011.

²² Úlovec, Martin a Vojtěch, Jiří. 2017. Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2017. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha 2017. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-142>.

Vojtěch, Jiří a Chamoutová, Daniela. 2018. Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2017/18. Praha: NÚV, 2017. 46 stran.

Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/download/2018/VYVOJ2017_cele_pro_www.pdf.

²³ ESPON (2014): TOWN. Small and medium sized towns in their functional territorial context. Scientific report.

příležitosti.²⁴ Zástupci měst v kategorii regionálních center zároveň považují globální megatrend spočívající v případném poklesu průmyslové výroby za ohrožení pro rozvoj města dané velikostní kategorie více než představitelé jiných velikostních kategorií obcí²⁵. I to svědčí o významné roli několika málo (či jednoho) dominantních, zpravidla průmyslových, zaměstnavatelů na struktuře zaměstnanosti.

A 3.1 Příčinou často nedostatečného pracovního uplatnění pro vysoce kvalifikované osoby je struktura firem působících v daném regionu. Tyto firmy nenabízí v dostatečném počtu pozice vhodné pro tuto skupinu obyvatel. Absence vhodných pozic pro vysokoškolsky vzdělané osoby znesnadňuje udržení absolventů regionálních vysokých škol v některých okresních městech.

A 3.2 Podniky lokalizované v této kategorii měst jsou zároveň často na nižších pozicích v tzv. globálních hodnotových řetězcích a nezřídka tak nabízí menší počet odborně náročných, a tedy i lépe placených pozic.

A4. V malých obcích v zázemí regionálních center je jako problematická vnímána především dostupnost a kvalita veřejných i komerčních služeb a kvalita dopravní infrastruktury (např. kvalita chodníků a silnic, případně podmínky pro cyklistickou dopravu)²⁶.

A 4.1 V regionálních centrech i menších obcích v jejich zázemí je výzvou zajištění adekvátní dostupnosti veřejných a komerčních služeb.

A 4.2 Mnoho regionálních center se potýká s dopravními problémy. Přinejmenším některá města v exponované lokalitě (např. Chrudim) mají problémy s hustou dopravou v centrech měst. Dalším problémem je také napojení na dálniční síť, případně kvalitní napojení na TEN-T. V kategorii regionálních center je častým dopravním problémem i špatná dostupnost parkovacích míst, přetíženost dopravních komunikací a špatný stav silnic²⁷. Menší obce nicméně často nejsou schopny financovat významné opravy/výstavbu z vlastních zdrojů, a pokud ano, jedná se často o významnou, mnohaletou zátěž pro místní rozpočty.

A 4.3 Problémy spojené s intenzivní dopravou v centrech měst (hluk, znečištění).

A5. V této kategorii měst (a jejich zázemí) se s větší dynamikou než jinde zvyšuje počet sociálně vyloučených, resp. osob ohrožených sociálním vyloučením a chudobou.

A 5.1 Fenomén sociálního vyloučení přestal mít v posledních desetiletích svůj dominantně městský charakter a sociálně vyloučení se přesouvali/byli přesouváni do odlehlých obcí s málo funkční infrastrukturou.

A 5.2 Růst sociálních problémů a chudoby - rozevírající se nůžky.

Důsledky:

B1. Důsledkem je odchod mladých a vzdělaných obyvatel a menší příliv nových obyvatel.

B2. Mladí a kvalifikovaní lidé mají tendenci odcházet do center vyššího řádu.

²⁴ dtto

²⁵ SMOČR (2017): Východiska pro nastavení pozice Svazu měst a obcí ČR ke kohezní politice Evropské unie po roce 2020, pracovní verze.

²⁶ SMOČR (2017): Východiska pro nastavení pozice Svazu měst a obcí ČR ke kohezní politice Evropské unie po roce 2020, pracovní verze.

²⁷ SMOČR (2017): Východiska pro nastavení pozice Svazu měst a obcí ČR ke kohezní politice Evropské unie po roce 2020, pracovní verze.

B3. Města v této kategorii často nejsou schopna zajišťovat veřejné služby v dostatečné kvalitě a rozsahu. Např. řada obcí s rozšířenou působností v Libereckém kraji podle analýzy nedisponuje dostatečným rozsahem sociálních služeb.²⁸

Potenciály:

C1. Regionální centra mají často značný potenciál cestovního ruchu, který nezřídka hraje významnou roli při diskuzích o ekonomickém rozvoji této kategorie sídel, potažmo celého mikroregionu. Sídla dané kategorie a jejich zázemí často disponují významným potenciálem lázeňského cestovního ruchu (většina českých lázeňských míst spadá do kategorie regionálních center a jejich zázemí, např. Karviná, Mariánské Lázně, Poděbrady) či kongresového a veletržního cestovního ruchu (např. Litoměřice – veletržní město regionálního významu)²⁹.

C2. Kategorii regionálních center lze považovat za skupinu s potenciálem vysoké kvality života, a to i vzhledem k vysokému podílu zeleně na rozloze města – například u Děčína, Jeseníku a Vsetína přesahuje podíl zeleně na katastru města hranici 60 %.³⁰

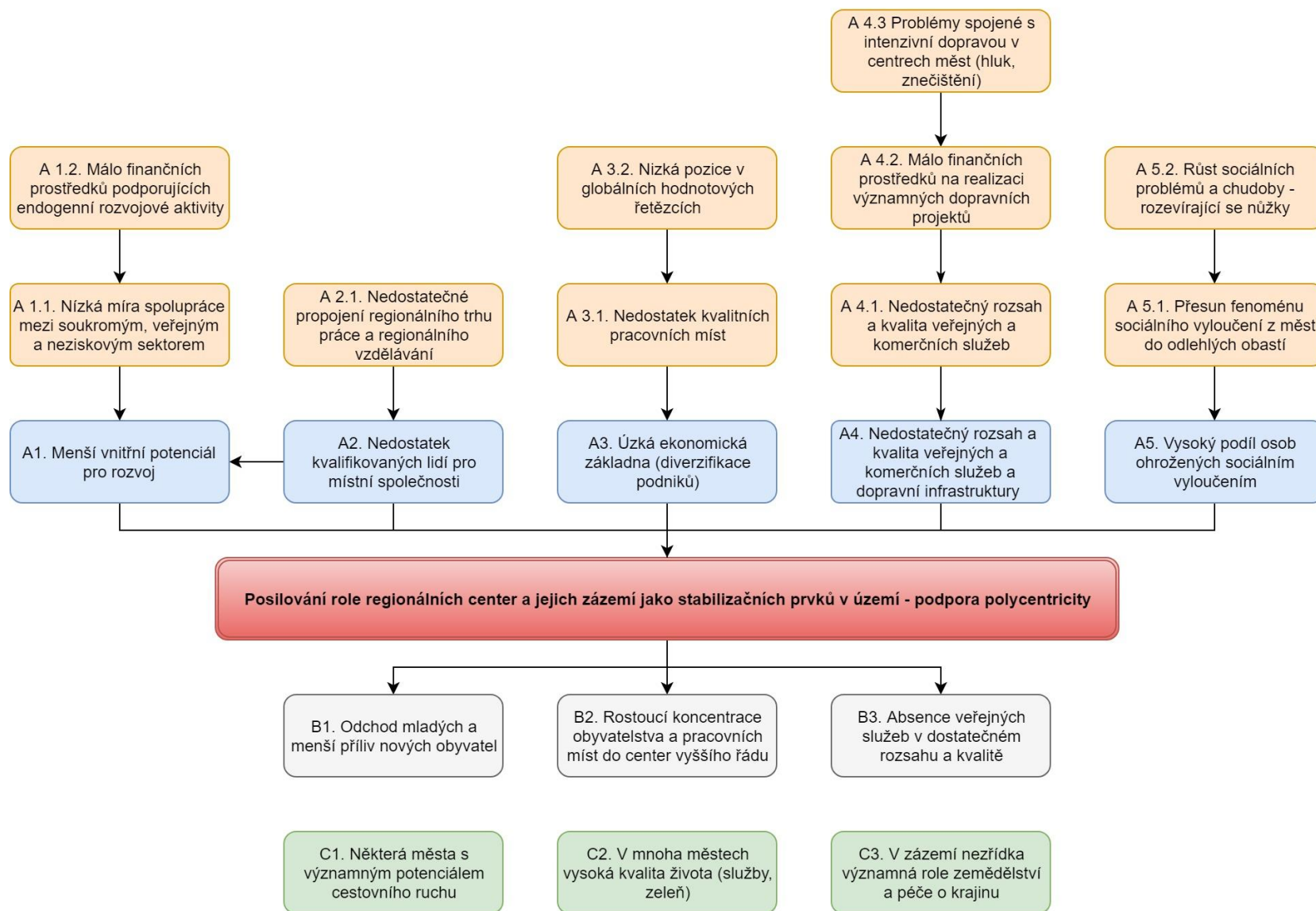
C3. Ačkoliv celorepublikový podíl zemědělství na HDP či HPH je v evropském srovnání nízký a klesá³¹, ve venkovských oblastech v zázemí regionálních center zemědělství často stále hraje významnou roli. Zemědělské a lesní hospodaření svou činností zajišťuje i podstatnou část managementu kulturní krajiny ČR.

²⁸ SocioFaktor (2013): Analýza sociálně vyloučených lokalit a dostupnosti sociálních služeb prevence v těchto lokalitách v Libereckém kraji.

²⁹ MMR (2014): Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2014–2020.

³⁰ Dle dat Evropské agentury pro životní prostředí.

³¹ ÚZEI (2016): Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2016.

STRUKTURÁLNĚ POSTIŽENÉ KRAJE

Hlavní problém:

Společným problémem strukturálně postižených krajů je nízká míra ekonomického růstu a zaostávání za ostatními regiony ČR. To je zásadní vnitřní charakteristika těchto krajů a současně klíčový problém, který rámuje ostatní dílčí a tematicky úžeji charakterizované problémy. Tempo ekonomického růstu je ve všech třech krajích (Ústecký, Moravskoslezský, Karlovarský) dlouhodobě pod průměrem ČR a ztrácí na nejrychleji ekonomicky se rozvíjející kraje. Ekonomické zaostávání je však u každého z nich mírně odlišné. Nejsilněji se makroekonomicky projevuje v Karlovarském kraji, který ještě v polovině 90. let minulého století patřil mezi hospodářsky nejsilnější regiony ČR, a dlouhodobou stagnací i během období 2002–2007, kdy ostatní kraje rostly poměrně rychle, výrazně ztratil. Ústecký a zejména Moravskoslezský kraj naopak v tomto období ekonomicky rostly velmi rychle, a to i díky vyššímu přílivu PZI a specifické struktuře ekonomiky. Jejich stagnace z makroekonomického pohledu nastala zejména v posledních několika letech po roce 2009, přičemž v Moravskoslezském kraji k tomu přispěly i rychle propuknuvší problémy v hutním a těžařském průmyslu.

Přímou součástí ekonomických problémů je nízká atraktivita krajů pro život obyvatel, menší nabídka perspektivních pracovních a kariérních vyhlídek nejen pro mladé a kvalifikované odborníky (působící negativně na obyvatele kraje i na přilákání lidí z prostředí mimo kraj) a horší podmínky a nízká atraktivita pro podnikání. Tato součást hlavního problému je společná pro všechny tři kraje a zasahuje je s velmi podobnou intenzitou. Všechny faktory se navzájem ovlivňují, podmiňují a znásobují negativní dopady na krajské hospodářství a společnost. Současně je jejich působení a jejich projevy ještě silnější v periferních oblastech krajů³², na něž dopadají tyto problémy často ještě větší vahou, neboť se jedná o území značně periferní i v celorepublikovém srovnání.

Zastřešující příčinou výše popsaného problému hospodářství krajů, ovlivňující i ostatní aspekty problému, jsou hospodářské podmínky, se kterými kraje vstupovaly na počátku 90. let minulého století do období transformace. Všem třem krajům byla společná významná specializace na tradiční odvětví těžby, energetiky, chemického, těžkého hutního průmyslu a mimo Moravskoslezský kraj i výroby nekovových minerálních výrobků (sklo, porcelán, stavební hmoty). Tyto průmyslové obory se vyznačovaly vysokou surovinovou a energetickou náročností, těžkými pracovními podmínkami a využíváním specificky kvalifikované pracovní síly, čemuž v předcházejících desetiletích odpovídala i strategická rozhodnutí z centrální úrovně dopadající na tyto tři kraje³³.

Dílčí problémy a příčiny:

A1. Dílčím problémem je nízká kvalita lidských zdrojů.

A 1.1 Nízká kvalita lidských zdrojů souvisí s historickými společensko-ekonomickými okolnostmi vývoje krajů, ale je také zpětně ovlivňována samotným problémem slabého ekonomického růstu.

³² Tepelsko, Toužimsko, Žluticko, Hranicko a Kraslicko v Karlovarském kraji; Šluknovský výběžek a Podbořansko v Ústeckém kraji a Bruntálsko a Jablunkovsko v Moravskoslezském kraji.

³³ Např. imigrační politika, velmi benevolentní podmínky ochrany ŽP, výstavba technické infrastruktury a občanské vybavenosti, vzdělávací soustava a další.

A 1.2 Nízká kvalita lidských zdrojů úzce souvisí s nižší úrovní dosaženého vzdělání, která má několik aspektů, zejména nedostatečnou připravenost lidských zdrojů na potřeby trhu práce, a to jak z odborného (špatné kvalifikační zaměření), tak i z osobnostního pohledu (absence pracovních návyků, motivací). Ve všech třech krajích je tedy nižší průměrná úroveň dosaženého stupně vzdělání, která je rovněž ovlivněna selektivní migrací vzdělaných obyvatel, v případě Karlovarského kraje i jejich dojížděnou za lepšími pracovními příležitostmi do sousedního Německa.

A2. V krajích nejsou příliš (v případě Karlovarského kraje téměř vůbec) rozvinuty veřejné kapacity VaV. Ačkoliv zejména investice ze strukturálních fondů toto postupně mění, jejich příspěvek k ekonomickému rozvoji regionu a přenosu znalostí a aplikací do podnikatelského sektoru je zatím malý.

A 2.1. Souhrnná inovační výkonnost sledovaných krajských ekonomik je podprůměrná, což souvisí také s nízkou mírou podnikavosti.

A 2.2 Inovace, zejména ty technické vyšších řádů, nejsou příliš častou součástí firemních strategií. Z toho vyplývá i menší role VaV v aktivitách podnikového sektoru, neboť ty jsou častěji ingrediencí inovačních procesů firem ve znalostně náročných odvětvích a jsou součástí především inovací vyšších řádů.

A3. Ekonomickou výkonnost ve všech třech krajích negativně ovlivňuje nízká podnikavost lidí a malá intenzita zakládání nových firem.

A 3.1. To je způsobeno kromě nižší vzdělanostní úrovně také dlouhodobě přerušenou tradicí podnikání – prakticky kontinuálně během pěti dekad 20. století.

A 3.2. Současně jsou všechny tři kraje specifické tím, že v nich dlouhodobě působily silné a velké podniky, které ještě více posilovaly zaměstnaneckou kulturu mezi lidmi a malou ochotu riskovat, což je patrné dodnes.

A4. V období transformace a návratu tržního prostředí byly tradiční odvětví a firmy v nich působící vystaveny rychlé změně vnějšího prostředí (podmínek na trhu, konkurence, zákazníků, technologií), ale i zásadním vnitřním změnám (především proměně vlastnických poměrů vyvolávající změny ve strategiích firem, cílech vlastníků i jejich kapitálové síle). Řada z nich byla nucena kvůli rozpadu původních hodnotových řetězců přeorientovat své aktivity na jiné trhy (v geografickém i produktovém smyslu), což bylo v některých případech doprovázeno i tzv. downgradem ekonomických aktivit³⁴ a značným omezováním rozsahu výroby (a tím i poklesem počtu zaměstnanců). Tato fáze probíhala u firem v krajích s rozdílnou úspěšností i rychlostí, nejrůzněji trvala i 10 a více let.

A 4.1 V některých případech ji urychlil vstup zahraničního investora, který přinesl moderní technologie a způsoby manažerského řízení a také obchodní kompetence a sílu mateřské firmy, které pomohly zajistit nové trhy pro produkci firem. Takových podniků atraktivních pro vstup či převzetí zahraničním investorem se v těchto krajích nacházelo méně v poměru k ostatním regionům ČR. Současně však do uvedených krajů nepřicházeli v tak velké míře noví investoři (tzv. greenfields investice), a pokud ano, častěji se jednalo o aktivity s nižší přidanou hodnotou především výrobní/montážní povahy, i když v tomto případě jsou rozdíly mezi jednotlivými kraji značné. Přesto byl charakter PZI jednou z významných příčin méně úspěšné

³⁴ Firmy dříve se specializující na finální výrobek se začaly specializovat na dodávky komponent pro jiné výrobce nebo produktů pod obchodní značkou jiných výrobců.

transformace ekonomiky v těchto třech krajích, v níž obecně v ČR hrály PZI zásadní roli. V tomto aspektu se kraje od sebe mírně liší, neboť v Ústeckém a zejména Moravskoslezském kraji došlo v posledních 10 letech k rychlejšímu přílivu PZI, v některých jednotlivých případech se jednalo i o tzv. integrátory, tedy výrobce finálních produktů. V Karlovarském kraji se zájem PZI zvyšuje, a to nejen zájem nových investorů o lokalizaci, ale také stávajících firem usilujících o rozšíření výroby i dalších aktivit³⁵, ale významnější bariérou než jinde je v tomto kraji nedostatek připravených a dostatečně velkých ploch v průmyslových zónách, i když i Moravskoslezský a Ústecký kraj tuto bariéru pocítují.

Důsledky:

B1. Projevem nízké míry hospodářského růstu je na většině území krajů³⁶ menší tvorba pracovních míst, která vede k problémům s vysokou nezaměstnaností, jež eskaluje zejména v lokalitách, které jsou postiženy stále ještě probíhající nebo dokončující se transformací tradičních oborů spojenou s omezováním výrobních kapacit.

B2. Současně dochází k tomu, že i vzhledem ke struktuře ekonomiky je v krajích malá nabídka vysoce kvalifikovaných pracovních míst pro vzdělané specialisty, a v souvislosti s malou atraktivitou kraje pro život, práci a podnikání to způsobuje selektivní migraci talentovaných, podnikavých, kreativních a schopných lidí mimo kraj. To dále podvazuje endogenní rozvojové příležitosti regionů.

B3. Kvůli tomu dále klesá atraktivita krajů pro nové zahraniční i domácí investory, což je ovlivněno kromě výše uvedených faktorů i nedostatkem vhodných a adekvátně připravených ploch pro podnikatelské nemovitosti a velkých, strategických průmyslových zón. Pokud problémy budou přetrvávat nebo se nadále prohlubovat, může být hrozbou i odchod již usídlených investorů.

B4. Slabá hospodářská výkonnost, převaha ekonomických aktivit s nižší přidanou hodnotou a specifická struktura ekonomiky způsobuje, že v krajích je podprůměrná mzdová úroveň. Nejvíce je to patrné v Karlovarském kraji, kde je příčinou velký podíl sektoru služeb na zaměstnanosti a z toho velmi pravděpodobně plynoucí vyšší zastoupení šedé ekonomiky. V Ústeckém a zejména Moravskoslezském kraji jsou průměrné mzdy mírně vyšší (ve srovnání s mediánem mezd ČR však stále pod jeho úrovní), což je ovlivněno větší zaměstnaností v oborech, kde jsou vzhledem k vyšší produktivitě i většímu zastoupení velkých a silných firem i vyšší mzdy (chemická výroba, těžba, energetika, těžké strojírenství a hutnictví).

B5. I přesto však v krajích roste chudoba a počet sociálně-vyloučených lokalit a obyvatel, kteří v nich žijí (nejvíce v Moravskoslezském a Ústeckém kraji). Přispívají k tomu nejen nízké mzdy v některých oblastech kraje, ale i vysoká nezaměstnanost a rychlé stárnutí obyvatel a nárůst počtu lidí v důchodovém věku. Dalším důvodem je také selektivní stěhování, kdy např. do Ústeckého kraje se kvůli nižším cenám nemovitostí stěhují skupiny sociálně slabých, což zvyšuje sociální pnutí v regionu. Nezaměstnaní a lidé v důchodovém věku jsou skupiny obyvatel nejvíce ohrožené chudobou a sociálním vyloučením. S tím souvisí i nastavení sociálního systému, který zejména zadlužené lidi málo motivuje k hledání práce. Přispívá také ke vzniku a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit.

B6. Společným projevem výše popsaných důsledků je stagnace a zhoršování životní úrovně obyvatel a pokles jejich blahobytu, které pramení nejen z malé ekonomické výkonnosti regionů a jejich

³⁵ Nelze doložit na agregátních statistických datech z důvodu nedostupnosti aktuálních údajů, ale ukazují na to informace z rozhovorů ze stakeholdery a obecně dostupné informace o průmyslových zónách v kraji.

³⁶ I v rámci krajů existují oblasti, které dosahují z různých důvodů nižší nezaměstnanosti (Chebsko, Ašsko, Frýdecko-Místeko, Novojičínsko, Roudnicko).

zaostávání za vyspělejšími kraji ČR, ale je ovlivňováno i dalšími faktory, které sice nejsou přímými atributy ekonomiky kraje, ale nepřímo s ekonomickou výkonností souvisí a ovlivňují ji a představují pro ni určité předpoklady, jejichž zlepšení může samotnou ekonomickou restrukturalizaci krajů urychlit.

B7. Nedostatky v infrastruktuře – krajům chybí lepší silniční napojení na hlavní dopravní tepny mimo kraj, případně kapacitní železniční spojení hlavních center v krajích s centry jiných krajů (především Karlovarský kraj). Často také chybí infrastruktura pro průmyslové nemovitosti (průmyslové zóny a investičně připravené plochy). V Ústeckém kraji existují také nedostatky v energetické přenosové soustavě.

B8. Zcela zásadní je rovněž stagnace či pokles kvality poskytovaných veřejných služeb ve strukturálně postižených krajích, ať již se jedná o vzdělávání, kulturu či sociální služby. Např. dílčí indikátory (úroveň předčasných odchodů ze vzdělávání, testované výsledky vzdělávání atd.) v oblasti regionálního školství poukazují na předmětný fenomén.

B9. Nedokončené revitalizace brownfieldů – nevyužívané průmyslové plochy a objekty, území po těžbě, vše často s ekologickou zátěží a nejasnou majetkovou strukturou. Působí negativně na atraktivitu a image kraje, ale jejich nedokončená revitalizace také znemožňuje jejich využití pro průmyslovou výrobu, což ztěžuje příliv nových investorů, nebo pro rekreační účely, což snižuje jejich kulturní využití a sociální přínos.

B10. Klesá podíl venkovských oblastí (především Ústecký, Moravskoslezský kraj) – koncentrace obyvatel do měst a snižující se podíl zemědělských podniků i zaměstnanců – ztráta vazby k místu.

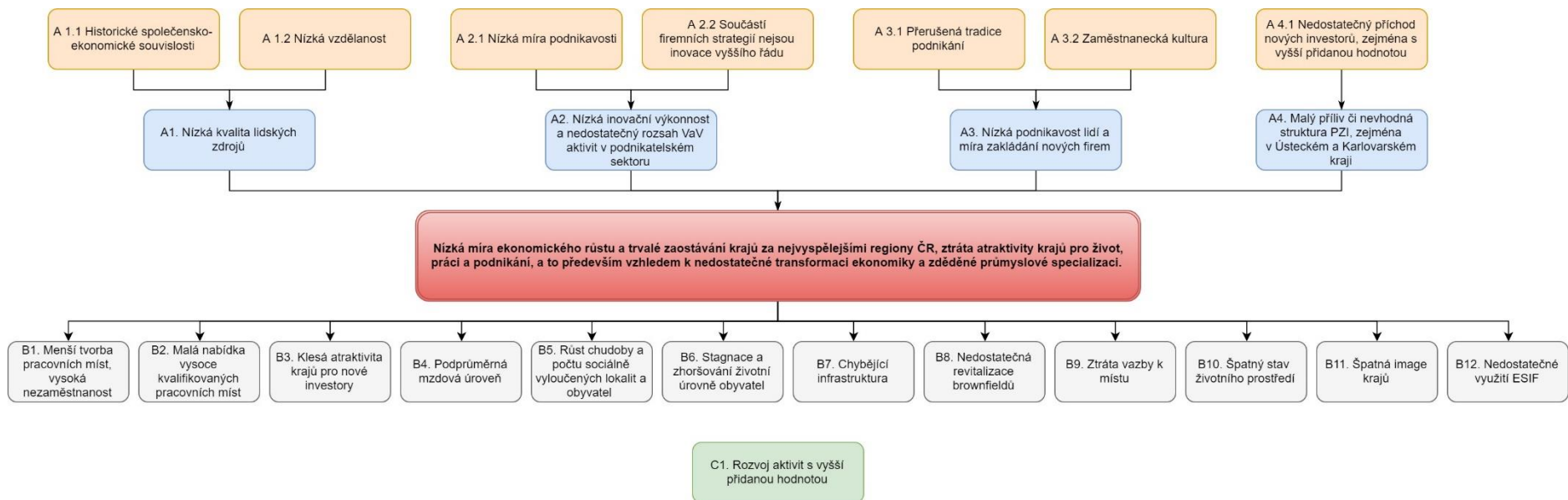
B11. Špatný stav životního prostředí v určitých lokalitách krajů je jedním z negativních aspektů ovlivňujících atraktivitu krajů pro život, práci a podnikání obyvatel.

B12. Špatný stav životního prostředí současně také negativně ovlivňuje image a vnímání těchto regionů a nepřispívá k efektivnějšímu využití jejich potenciálu v oblasti cestovního ruchu.

B13. V dotčených krajích, s určitou výjimkou Moravskoslezského kraje, jsou poměrně málo čerpány a málo efektivně využívány dotace z veřejných zdrojů (zejména EU) na realizaci aktivit reálně zvyšujících inovační výkonnost ekonomiky, a tím konkurenceschopnost regionu.

Potenciály:

C1. Ve všech třech krajích se s odlišnou intenzitou projevuje trend rozvoje aktivit s vyšší přidanou hodnotou u poboček zahraničních firem, zejména konstrukce, designu, technického vývoje, ve výjimečných případech i nižších stupňů výzkumu. Nejedná se o rozšířený jev, ale postupně takových případů v ČR přibývá, byť v ostatních krajích s lepšími podmínkami a vyspělejšími inovačními systémy jich je více. Nepatrně častěji se tato proměna odehrává v Moravskoslezském kraji, který disponuje ze všech tří krajů nejsilnější tradicí technického vysokého školství a může nabídnout v porovnání s Ústeckým a Karlovarským krajem větší počet technicky vzdělaných lidí a partnerů pro spolupráci mezi výzkumnými organizacemi a vysokými školami.

HOSPODÁŘSKY A SOCIÁLNĚ OHROŽENÁ ÚZEMÍ

Hlavní problém:

Pro ztrátová (venkovská) území je zpravidla klíčové zajištění nabídky pracovních příležitostí (resp. dostatek pracovních příležitostí s vyšší požadovanou kvalifikací), nabídky základní sociální infrastruktury a zázemí pro realizaci každodenních aktivit.³⁷ Pokud tyto atributy nejsou naplněny, jsou tato území označována jako ztrátová (periferní) území. V ČR dochází k prostorové koncentraci jednotlivých dimenzí perifernosti, které jsou dány socioekonomickými a demografickými charakteristikami. Jedná se o oblasti, které jsou charakteristické například nízkou kvalifikací a nízkou životní úrovní, nízkou dopravní dostupností, nízkou kvalitou veřejných služeb, vysokou mírou nezaměstnanosti a sociálním vyloučením a vysokým odlivem mladých lidí. Jednotlivé charakteristiky periferií se mohou vzájemně prolínat³⁸.

Problémem ztrátových území jsou obecně zhoršené či zhoršující se životní podmínky a méně rozvojových příležitostí nebo obtížnější možnosti podílet se na rozvoji a růstu ČR. V českém prostředí nabývají hospodářsky a sociálně ztrátová území více podob. Jednou možností je členění těchto území na vnitřní a vnější periferie či na oblasti ve velké vzdálenosti od regionálních center, území, která v důsledku restrukturalizace přišla o velké množství pracovních příležitostí a neuspěla v jejich nahrazení jinými aktivitami, či venkovská území v zázemí velkých měst, která mají kladné migrační saldo, nicméně se vyznačují vysokou mírou nezaměstnanosti a sociálního vyloučení.³⁹

Dílčí problémy a příčiny:

A1. Mezi hlavní problémy ztrátových území patří celkově slabý hospodářský výkon.

A 1.1 Příčinou slabého hospodářského výkonu je nízká produktivita firem a nízká přidaná hodnota. Struktura hospodářství je ve ztrátových územích specifická – jedná se často o jednoduchou a málo konkurenceschopnou výrobu, která nemá trvale udržitelný potenciál. Mnohdy zůstávají nevyužity příležitosti tradiční výroby s odbytem v regionu.

A 1.2 Úspěšné lokální firmy mají zpravidla omezené možnosti dalšího růstu, a to v souvislosti s nízkou kvantitou i kvalitou lidských zdrojů, a zpravidla při růstu odcházejí jinam.

A 1.3 Mnohé podniky dostatečně nevyužívají endogenní rozvojový potenciál regionu, ať již se jedná o zemědělskou diverzifikaci (např. nekonvenční produkce), nebo o strukturální diverzifikaci (např. přímý prodej konečných výrobků).

A2. Pro určité typy hospodářsky a sociálně ohrožených území je dílčím problémem zhoršující se sociální struktura (věková, vzdělanostní, sociální), což platí zejména pro území bývalých Sudet. Ve ztrátových oblastech je problém sociálního vyloučení, které přestalo mít v posledních desetiletích svůj dominantně městský charakter a sociálně vyloučení se přesouvali/byli přesouvání do odlehlých obcí s málo funkční infrastrukturou⁴⁰. Dle některých studií⁴¹ se jedná převážně o periferie v zázemí velkých měst, které mají sice kladné migrační saldo, ale zároveň jsou charakteristické vysokou mírou nezaměstnanosti a sociálního vyloučení. Problémy periferií v zázemí měst jsou spíše regionální než

³⁷ Temelová a kol. (2011).

³⁸ Bernard a Šimon (2017).

³⁹ dtto

⁴⁰ GAC (2015).

⁴¹ Bernard a Šimon (2017).

lokální povahy. V posledních letech byl ve vnitřních periferiích zaznamenán nárůst počtu sociálně vyloučených osob, a to například dle koncentrace osob pobírajících příspěvek na živobytí⁴².

A3. Ve ztrátových územích je horší dostupnost (kvalitních) veřejných služeb, kultury a v širším smyslu i občanské vybavenosti a komerčních služeb (školských, zdravotnictví, sociální služby). V oblasti veřejných služeb je jako významný problém vnímán nedostatek lékařů, což je nedostatek, u nějž je vzhledem ke stárnutí lékařů očekáváno jeho postupné prohlubování (zejména v některých lokalitách). Nástroje uplatňované k řešení tohoto problému doposud nebyly úspěšné. Faktorem, který snižuje kvalitu života zejména v malých venkovských obcích, je zánik maloobchodu. Dílčím problémem je nedostatečná nabídka pro využití volného času (zejména dětí a mládeže).

A 3.1. Nedostatek veřejných a komerčních služeb souvisí s tím, že se zpravidla jedná o oblasti s nižší hustotou osídlení, v nichž je nákladnější služby provozovat, a proto nejsou tak časté.

A 3.2. Jelikož ve ztrátových územích je také nákladnější veřejná doprava, resp. spoje nemohou mít příliš velkou četnost, je horší dostupnost služeb mimo místo bydliště dána i charakterem veřejné dopravy.

A4. Specifickým typem hospodářsky a sociálně ohrožených území jsou území bývalých vojenských újezdů⁴³. Tato území jsou charakteristická nízkou hustotou obyvatelstva, často s hodnotným přírodním prostředím, které může (alespoň v některých případech) být doposud nevyužitým potenciálem pro rozvoj podporující měkké a šetrné formy cestovního ruchu, a to po vzoru některých zemí západní Evropy⁴⁴.

A5. Hospodářsky a sociálně ztrátová území jsou ohrožena rovněž změnou klimatu. Byť změna klimatu ohrožuje i metropolitní území a aglomerace, ve venkovských oblastech, tím spíše v periferní poloze, může mít změna klimatu také významný dopad.

A 5.1. Významnost dopadu v těchto oblastech je umocněna skutečností, že v geograficky odlehlejších venkově je stále relativně významná role zemědělství, jehož produkce může být významně ohrožena výskytem extrémních událostí (např. intenzivních srážek, povodní, zemědělského sucha)⁴⁵.

A 5.2. Dalším negativním faktorem je skutečnost, že v těchto územích je nejméně kapacit, které se mohou zabývat odpovídající reakcí (administrativní, finanční). Mezi nejohroženější regiony patří jižní Morava, Rakovnicko, Žatecko a střední Polabí. Do budoucna se bude diskutovat o zajištění zdrojů vody akumulací ve vodních nádržích tam, kde je již nyní napjatá vodní bilance.

A6. Ačkoliv celorepublikový podíl zemědělství na HDP či HPH je v evropském srovnání nízký a klesá⁴⁶, ve venkovských oblastech v zázemí regionálních center hraje zemědělství často stále významnou roli. Zemědělské a lesní hospodaření svou činností zajišťuje i podstatnou část managementu kulturní krajiny ČR.

A7. V mnohých hospodářsky a sociálně ohrožených územích lze jako dílčí problém identifikovat nedostupnost vysokorychlostního internetu, která může být negativním faktorem při rozvoji místních firem a obecně snižuje kvalitu života v dané lokalitě.

⁴² GAC (2015).

⁴³ Území bývalých vojenských újezdů lze rozvíjet pouze na té části bývalých vojenských újezdů, kde byl majetek (pozemky) předán obcím dle zákona č. 15/2015 Sb.

⁴⁴ Viz např. Chromý a Seidl (2010).

⁴⁵ Ministerstvo zemědělství (2014).

⁴⁶ ÚZEI (2016): Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2015. „Zelená zpráva“.

A8. Jedním z častých dílčích problémů jsou také nedokončené pozemkové úpravy, které mohou hlavně v příhraničních oblastech koncentrovat problémy s vlastnickými vztahy.

Důsledky:

B1. Důsledkem struktury pracovních míst (spíše profese vyžadující nižší kvalifikaci) je relativně nižší koupěschopnost obyvatelstva. Ve větších městech je škála pracovních příležitostí větší a lepší je i finanční ohodnocení. Vzhledem k velké vzdálenosti mezi místem bydliště a pracoviště se však ani dojíždění do blízkého centra nemusí vždy finančně vyplatit⁴⁷.

B2. Významnou charakteristikou řady periferií je nutnost dojíždět na větší vzdálenosti, a to jak za službami, tak za pracovními příležitostmi. Ke špatné dostupnosti často přispívá i nedostatečný počet spojů veřejné hromadné dopravy, a to zejména o víkendech.

B3. V návaznosti na nedostatek atraktivních pracovních příležitostí dochází ve většině periferií k odchodu mladých a naopak ke stárnutí populace. Selektivně odchází zpravidla vzdělanější část populace, a to především kvůli absenci vysoce kvalifikovaných pracovních míst⁴⁸.

B4. Vnější periferie (tedy periferie v okolí státní hranice) jsou zároveň zpravidla zatíženy i ekonomickými problémy – vysokou nezaměstnaností a zhoršenou životní úrovní⁴⁹.

B5. V řadě periferních obcí dochází ke zhoršování jejich fyzického prostředí.

B6. V některých typech periferního území, zejména v oblastech, kde došlo po druhé světové válce k výrazné obměně obyvatelstva, lze identifikovat nižší vazbu obyvatelstva k dané lokalitě. Nižší míra regionální/lokální identity (tj. sounáležitosti s územím) má za následek menší šanci na mobilizaci endogenního potenciálu rozvoje území⁵⁰.

B7. Prohlubování problémů hospodářsky a sociálně ohrožených území má potenciál ohrožovat podmínky pro personální a finanční zabezpečení jednotek sboru dobrovolných hasičů obcí. V dlouhodobém časovém výhledu tak může být snížena účinnost poskytované pomoci při mimořádných událostech a naopak zvýšeny požadavky na jednotky HZS krajů, se kterými tvoří jednotky SDH obcí provázaný systém plošného pokrytí.

Potenciály:

C1. Mezi aspekty, na nichž lze stavět v hospodářsky a sociálně ohrožených územích (resp. přinejmenším v jejich významné části), patří relativně vyšší míra sousedské sounáležitosti, resp. sociálního kapitálu, která je do značné míry dána relativně vysokým podílem rodáků na populaci obce. Ekonomické faktory rozvoje jsou tedy spíše nepříznivé, zatímco sociální faktory rozvoje spíše příznivé⁵¹.

C2. Některé části hospodářsky a sociálně ohrožených území mají vysoký potenciál pro rozvoj cestovního ruchu. To na jednu stranu přináší možné benefity pro hospodářský rozvoj, na druhou stranu však intenzivní rozvoj cestovního ruchu může mít na dané lokality i negativní dopady. Proto je nutné podporovat v daných územích rozvoj udržitelných a šetrných forem cestovního ruchu. V oblasti poznávacího cestovního ruchu má velký potenciál i často pozoruhodně zachované industriální dědictví.

C3. Zemědělské a lesní hospodaření má zásadní vliv na stav krajiny, jejích složek a ekosystémových funkcí.

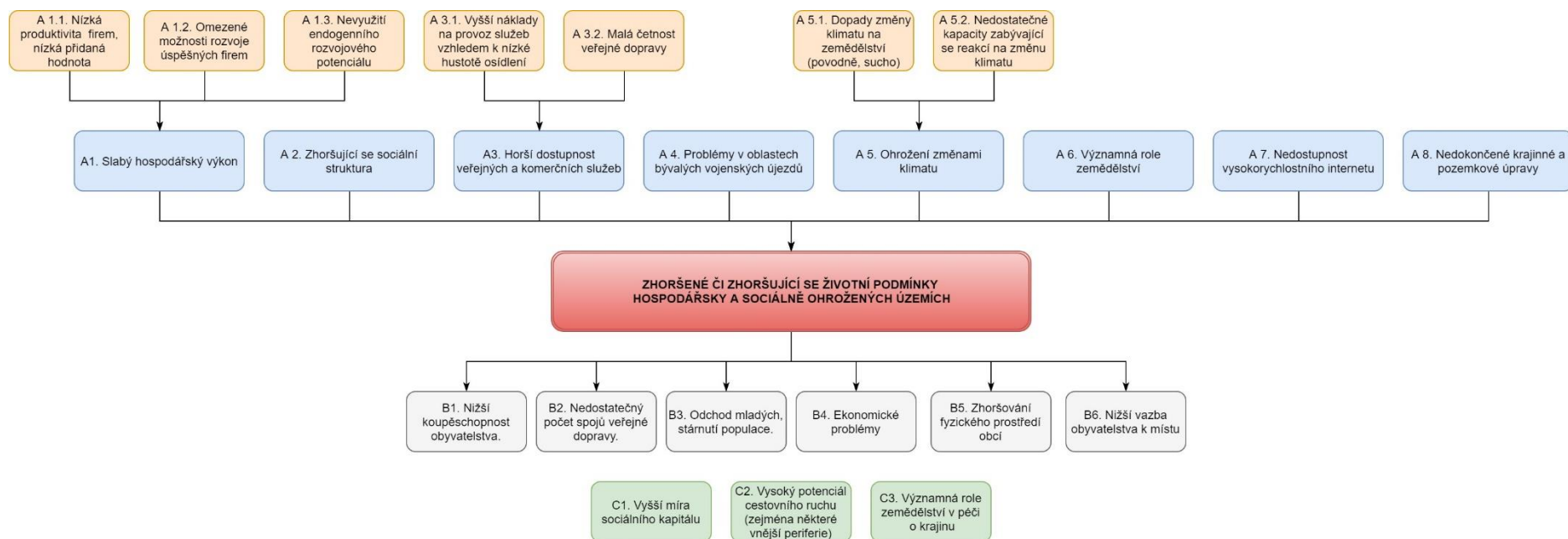
⁴⁷ Temelová a kol. (2011).

⁴⁸ Dtto.

⁴⁹ Bernard a Šimon (2017).

⁵⁰ Chromý a Skála (2010).

⁵¹ Viz např. Perlín a kol. (2010).

Zdroje:

Bernard, J., Šimon, M. (2017): Vnitřní periferie v Česku: Multidimenzionalita sociálního vyloučení ve venkovských oblastech.

Blažek, R., Příhodová, S. (2016): Národní zpráva PISA 2015.

Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Publikace/Narodni-zprava-PISA-2015>.

ČŠI (2017a): Tematická zpráva – Vzdělávání ve středních školách s vysokou mírou neúspěšnosti žáků ve společné části maturitní zkoušky. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-%E2%80%93-Vzdelavani-ve-strednich-skolach>.

ČŠI (2017b): Využívání digitálních technologií v mateřských, základních, středních a vyšších odborných školách. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/tz_digitechnologie/html5/index.html?&locale=CSY.

ČŠI (2017c): Výběrové zjišťování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol ve školním roce 2016/2017.

Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/Vyberove_zjistovani_vysledku_zaku_2016_2017/html5/.

ČŠI (2018a): Výběrové šetření ČŠI: Rozvoj jazykové gramotnosti v základních a středních školách ve školním roce 2016/2017. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/cz/Aktuality/Tematicka-zprava-Rozvoj-jazykove-gramotnosti-v-zak>.

ČŠI (2018b): Rozvoj přírodovědné gramotnosti na základních a středních školách ve školním roce 2016/2017. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/2018/TZ_rozvoj_prirodovedne_gramotnosti/01-TZ-PG_opf_files/flipviewerexpress-iFVX.html.

Čada, K. (2015): Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR.

Český statistický úřad (2011): Regionalizace dojížděky do zaměstnání podle výsledků sčítání lidu, domů a bytů 2011.

ESPON (2014): TOWN. Small and medium sized towns in their functional territorial context. Scientific report.

Chromý, P., Skála, J. (2010): Kulturněgeografické aspekty rozvoje příhraničních periferií: analýza vybraných složek územní identity obyvatelstva Sušicka.

Chromý, P., Seidl, T. (2010): Problémy integrace marginálního území do regionálního systému.

Körner, M., Müller, J., Feistnerová, R., Almásyová, B. (2017): Sídlní struktura České republiky. Návrh kategorizace center osídlení ČR a vymezení hlavních vazeb center v celorepublikovém a středoevropském kontextu.

Ministerstvo práce a sociálních věcí (2014): Strategie sociálního začleňování 2014–2020.

Ministerstvo pro místní rozvoj (2014): Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2014–2020.

Ministerstvo pro místní rozvoj (2016): Vstupní analýza Strategie hospodářské restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje, 87 s.

Ministerstvo průmyslu a obchodu (2017): Data o pokrytí ČR vysokorychlostní přístupem k internetu. Dostupné na: www.verejnakonzultace.cz

Ministerstvo zemědělství (2014): Český venkov a zemědělství v podmínkách měnícího se podnebí.

OECD (2014): Recommendation of the Council on OECD Legal Instruments Effective Public Investment Across Levels of Government.

OECD (2018): Culture and Local Development: Maximising the Impact - Guide for Local Governments, Communities and Museums.

Perlín, R., Kučerová, S., Kučera, Z. (2010): Typologie venkovského prostoru Česka.

Svaz měst a obcí České republiky (2017): Východiska pro nastavení pozice Svazu měst a obcí ČR ke kohezní politice Evropské unie po roce 2020 – pracovní verze.

SocioFaktor (2013): Analýza sociálně vyloučených lokalit a dostupnosti sociálních služeb prevence v těchto lokalitách v Libereckém kraji.

Sýkora, L., Mulíček, O. (2011) : Atlas sídelního systému České republiky.

Temelová, J., Novák, J., Pospíšilová, L., Dvořáková, N. (2011): Každodenní život, denní mobilita a adaptační strategie obyvatel v periferních lokalitách.

Tomášek, V., Basl, J., Janoušková, S. (2016): Mezinárodní šetření TIMSS 2015. Národní zpráva. Praha 2016. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/TIMSS/Narodni-zpravy/Narodni-zprava-TIMSS-2015>.

Úlovec, M., Vojtěch, J. (2017): Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2017. Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, Praha 2017. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-142>.

Ústav zemědělské ekonomiky a informací (2016): Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2015. „Zelená zpráva“.

Vojtěch, J., Chamoutová, D. (2018): Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v Evropské unii – 2017/18. Praha: NÚV, 2017. 46 stran. Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/download/2018/VYVOJ2017_cele_pro_www.pdf.

Zpráva z průzkumu, který uskutečnil Knihovnický institut NK ČR ve spolupráci s Moravskou zemskou knihovnou a NIPOS v období od 26. 4. do 31. 5. 2016. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/odborne-cinnosti/vystavba-a-rekonstrukce-knihoven/pruzkum>.

3 NÁVRHOVÁ ČÁST

3.1 Vize

Regiony efektivně zhodnocují svůj rozvojový potenciál, zvyšuje se jejich sociální stabilita, konkurenceschopnost má trvalý, stabilně rostoucí trend a zlepšují se podmínky pro kvalitní život všech obyvatel a prosperitu firem. Jsou respektovány principy udržitelného rozvoje a limity životního prostředí. Všechny regiony jsou nad průměrem EU, nebo se mu přibližují v ekonomickém smyslu i v kvalitě života a v přitažlivosti a konkurenceschopnosti jsou na předních místech ve střední Evropě.

3.2 Globální cíl

- **Metropolitní území a jejich zázemí** jsou ekonomickými tahouny ČR a při jejich koordinovaném růstu jsou respektovány jejich sociální a environmentální limity.
- **Aglomerace a jejich zázemí** využívají svůj rozvojový potenciál, představují významná krajská hospodářská, kulturní a akademická centra a při jejich koordinovaném růstu jsou respektovány jejich sociální a environmentální limity.
- **Regionální centra** plní roli pilíře české sídelní soustavy a jsou centry dojížděky za službami a prací. Populačně a ekonomicky stabilizované venkovské zázemí regionálních center plní nezastupitelnou roli v péči o krajinu, disponuje dostatečnou sítí služeb a je dobře napojeno na regionální centra. Aglomerace nebo metropole jsou dobře dostupné z většiny regionálních center.
- Ve **strukturálně postižených krajích** jsou nastartovány zásadní změny směřující k jejich hospodářské transformaci na nové, konkurenceschopné obory a jsou v nich efektivně řešeny sociální a environmentální problémy.
- V **hospodářsky a sociálně ohrožených územích** je zajištěna dobrá kvalita života ve smyslu zajištění relevantního spektra občanské vybavenosti a fungující místní ekonomiky založené na úspěšných lokálních firmách.
- Priority regionální politiky stanovené Strategií regionálního rozvoje jsou naplňovány v úzké spolupráci mezi MMR, resorty, kraji i dalšími aktéry regionálního rozvoje. Principy regionální politiky jsou zohledněny i v sektorových strategických dokumentech a politikách. Regionální rozvoj nevyvolává exploataci přírodních zdrojů a poškozování životního prostředí v míře, která by nezanedbatelně oslabovala ekologické a hydro-klimatické funkce krajiny ani jinak významně poškozovala životní prostředí.

3.3 Strategické a specifické cíle a typová opatření

Strategický cíl 1: Mezinárodně konkurenceschopná metropolitní území adaptovaná na ekonomický, prostorový a populační růst	
Specifický cíl 1.1: Napomáhat transformaci metropolitních ekonomik směrem k činnostem s vyšší přidanou hodnotou a k ekonomice založené na znalostech, vytvářet podmínky pro významnější a intenzivnější zapojení firem do evropské a světové ekonomiky a pro posílení postavení metropolitních území ve střední Evropě v konkurenci podobných území.	
<i>Typová opatření</i>	
1.	Rozvíjet kapacity VaVal a podporovat příchod a/nebo setrvání talentů a špičkových vědeckých pracovníků
2.	Rozvíjet regionální inovační systém v metropolích
3.	Zlepšit postavení a význam firem v rámci globálních sítí
Specifický cíl 1.2: Zlepšit dopravní spojení mezi metropolemi a významnými středoevropskými centry osídlení, posílit kvalitní dopravní spojení mezi metropolemi a jejich zázemím, zvyšovat atraktivitu jiných způsobů dopravy než individuální automobilové dopravy a zlepšovat propojení různých módů dopravy.	
4.	Lépe integrovat systém veřejné dopravy a rozvíjet městskou mobilitu
5.	Zkvalitnit napojení na evropské metropole
Specifický cíl 1.3: Zajistit občanskou vybavenost v dostatečném rozsahu a dostupnosti v jádrech metropolitních oblastí, suburbíích i v širším zázemí a omezit riziko vzniku sociální polarizace a segregovaných či vyloučených lokalit.	
6.	Zlepšit dostupnost sociálních a zdravotních služeb
7.	Zlepšit dostupnost vzdělávání a služeb péče o děti
8.	Vytvořit podmínky pro dostupné bydlení a zkvalitnit sídlištní celky
9.	Zlepšit integraci cizinců na lokální úrovni
10.	Napomáhat rozvoji a využití kulturního a kreativního potenciálu metropolitních území
Specifický cíl 1.4: Efektivně využívat zastavěné území, omezit zastavování volné krajiny vyvolávané růstem metropolitních území, rozšiřovat a propojovat plochy a hmoty zeleně v intravilánech a zefektivnit hospodaření s vodou a energií v metropolitních územích.	
11.	Zajistit koordinovaný prostorový rozvoj metropolitních území
12.	Zlepšit mikroklimatické podmínky v metropolitních územích

Strategický cíl 2: Aglomerace využívající svůj růstový potenciál a plnící úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a akademických center⁵²	
Specifický cíl 2.1: Zlepšovat podmínky pro posun domácích i zahraničních firem od nákladově orientované konkurenceschopnosti směrem ke konkurenceschopnosti založené na znalostech a rozvíjet inteligentní specializaci v aglomeracích a jejich zázemí.	
<i>Typová opatření</i>	
13.	Účinněji využívat ekonomický potenciál aglomerací a rozvíjet vědecko-výzkumné základny aglomerací
Specifický cíl 2.2: Zlepšit či dobudovat napojení aglomerací na blízka, velká sídla za hranicemi a na sousední aglomerace nebo metropole, zlepšit dopravu mezi jádry aglomerací a jejich zázemím a zlepšovat podmínky pro atraktivitu jiných způsobů dopravy než individuální automobilové dopravy.	
14.	Zajistit kvalitní dopravní napojení a obslužnost území aglomerací pro osobní i nákladní dopravu
15.	Efektivněji řídit dopravu a přispět ke snížení jejích negativních vlivů
Specifický cíl 2.3: Zajištění dostatečného rozsahu služeb a předcházení vzniku a prohlubování sociálního vyloučení	
16.	Zajistit dostatečný rozsah sociálních a zdravotních služeb
17.	Zlepšit dostupnost vzdělávání, zajistit kvalitní vzdělávací infrastrukturu a infrastrukturu služeb péče o děti
18.	Zajistit dostatečnou kapacitu dostupných a sociálních bytů pro ohrožené skupiny obyvatelstva nebo osoby, které ztratily bydlení, a to mimo segregované a vyloučené lokality
19.	Napomáhat rozvoji a využití potenciálu aglomerací v oblasti kultury a cestovního ruchu
Specifický cíl 2.4: Efektivně řešit problémy životního prostředí spojené s koncentrací velkého množství obyvatel a adaptovat aglomerace na změnu klimatu	
20.	Podpořit udržitelný prostorový rozvoj aglomerací
21.	Zlepšit mikroklimatické podmínky v aglomeracích

⁵² Typová opatření v rámci strategického cíle 2 byla zpracována pro potřeby široké skupiny aglomerací. Právě z důvodu vysoké heterogenity této skupiny se předpokládá, že typová opatření uvedená v rámci strategického cíle 1 budou implementována také v rámci aglomerací (v případech, kdy to bude relevantní). Lze však předpokládat rozdílnou intenzitu řešených problémů v metropolích a aglomeracích vzhledem k rozdílné kritické velikosti jednotlivých skupin aktérů (populační velikost, počet a typy ekonomických subjektů aj.) a rozdílné intenzitě procesů, které zde probíhají (např. rozdílná intenzita suburbanizace a jejích dopadů v území).

Strategický cíl 3: Hospodářsky stabilizovaná regionální centra představují snadno dostupná centra kultury, zaměstnanosti a obslužnosti příslušných funkčních regionů, jejich venkovské zázemí je na regionální centra dobře dopravně napojeno, disponuje dostatečnou sítí služeb a jsou v něm uplatňována inovativní řešení	
Specifický cíl 3.1: Vytvořit vhodné podmínky pro diverzifikaci ekonomické základny regionálních center a jejich venkovského zázemí a využití jejich potenciálu a podpořit propojení podnikatelských subjektů ve vztahu k potřebám trhu práce.	
<i>Typová opatření</i>	
22.	Diverzifikovat ekonomické činnosti v regionálních centrech a jejich zázemí
23.	Zlepšit spolupráci zaměstnavatelů, zástupců veřejného sektoru a středních škol
24.	Rozvíjet poradenská centra pro začínající, malé a střední podnikatele
25.	Revitalizovat brownfieldy
26.	Zlepšit dostupnost vysokorychlostního internetu
27.	Rozvíjet udržitelný cestovní ruch
Specifický cíl 3.2: Zlepšit dopravní dostupnost v rámci regionů.	
28.	Lépe koordinovat dopravu v regionu
29.	Zlepšovat stav komunikací a železnic
Specifický cíl 3.3: Zlepšit dostupnost služeb v regionálních centrech i v jejich venkovském zázemí s důrazem na kulturní dědictví, péči o památky a místní specifika a reagovat na problémy spojené se stárnutím a existencí či vznikem sociálně vyloučených lokalit	
30.	Obnovit a modernizovat infrastrukturu a vybavenost škol a školských zařízení v regionálních centrech a jejich zázemí a zajistit služby péče o děti
31.	Řešit problémy spojené se sociálně vyloučenými lokalitami ve venkovském prostředí
32.	Zajistit adekvátní dostupnost terénních sociálních služeb a zlepšit dostupnost občanské vybavenosti ve venkovském prostředí a vytvořit podmínky pro rozvoj komunitního života
33.	Napomáhat rozvoji a využití kulturního potenciálu regionálních center a jejich venkovského zázemí
Specifický cíl 3.4: Pečovat o prostředí obce a stabilizovat dlouhodobé využívání krajiny a zamezit její degradaci	
34.	Posílit koordinační roli obce při usměrňování rozvoje krajiny
35.	Zlepšit ovzduší ve venkovském zázemí regionálních center
36.	Posílit odpovědnost vlastníka půdy za kvalitu prostředí
37.	Využít moderních systémů hospodaření v krajině a snížit negativní dopady intenzivního způsobu hospodaření v území
Specifický cíl 3.5: Umožnit energetickou transformaci venkovského zázemí regionálních center	
38.	Rozvíjet nové zdroje energie získávající energii z obnovitelných zdrojů a úložišť energie
39.	Upravit přenosovou a distribuční soustavu s cílem umožnit připojení nových zdrojů obnovitelné energie

Strategický cíl 4: Revitalizované a hospodářsky restrukturalizované regiony, přizpůsobené a flexibilně reagující na potřeby trhu	
Specifický cíl 4.1: Rostoucí podniky schopné se vyrovnávat se změnami na globálních trzích.	
<i>Typová opatření – dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace</i>	
Specifický cíl 4.2: Zvýšení objemu přímých zahraničních investic s vyšší přidanou hodnotou ve strukturálně postižených krajích	
<i>Typová opatření – dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace</i>	
Specifický cíl 4.3: Podpořit růst inovační výkonnosti výzkumem a vývojem s většími přínosy pro hospodářství	
<i>Typová opatření – dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace</i>	
Specifický cíl 4.4: Zajistit kompetentní lidi/pracovníky pro průmysl, služby a veřejnou správu	
<i>Typová opatření – dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace</i>	
Specifický cíl 4.5: Odstranění bariér rozvoje souvisejících se sociální nestabilitou a lepší využití potenciálu k proměně a rozvoji krajů	
<i>Typová opatření – dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace</i>	
Specifický cíl 4.6: Revitalizovat a regenerovat území pro lepší podnikání a zdravější život obyvatel	
<i>Typová opatření – dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace</i>	
Strategický cíl 5: Dobrá kvalita života v hospodářsky a sociálně ohrožených územích	
Specifický cíl 5.1: Zvýšení diverzifikace ekonomických činností a podpora tvorby lokálních pracovních míst	
<i>Typová opatření</i>	
40.	Rozvíjet drobné podnikání a malé a střední podniky
41.	Posilovat lokální zaměstnání v rámci veřejných investic
42.	Usilovat o příchod vnějších investic
Specifický cíl 5.2: Zajistit dobrou dopravní dostupnost v rámci regionu a ve vazbě na aglomerace a metropole	
43.	Zajistit dobrou dopravní obslužnost
Specifický cíl 5.3: Zajistit efektivní prevenci sociálního vyloučení a energetické chudoby a podporovat komunitní život v obcích	
44.	Řešit problémy spojené se sociálně vyloučenými lokalitami a předcházet jejich vzniku
45.	Rozvíjet komunitní život v obcích
Specifický cíl 5.4: Zajištění dostatečné občanské vybavenosti	
46.	Zajistit občanskou vybavenost
47.	Omezit předčasné odchody ze vzdělávání na základním a střední stupni vzdělávání a podporovat žáky, kteří ze vzdělávání předčasně odešli

Strategický cíl 6: Kvalitní plánování regionálního rozvoje přispívající k plnění cílů regionální politiky	
Specifický cíl 6.1: Posilovat koordinaci strategického a územního plánování	
<i>Typová opatření</i>	
48.	Vytvoření metodiky koordinace strategického a územního plánování
Specifický cíl 6.2: Rozvíjet strategické plánování na bázi funkčních regionů a posilovat spolupráci aktérů v území	
49.	Pozitivně motivovat pro společné strategické plánování
50.	Rozvíjet spolupráci mezi obcemi při výkonu veřejné správy
51.	Postihnout specifické potřeby veřejné správy v metropolitních územích a aglomeracích
52.	Založit a rozvíjet regionální systém podpory udržitelného rozvoje
Specifický cíl 6.3: Zohledňovat územní dimenzi v rámci sektorových politik a rozvíjet SMART řešení	
53.	Zpřehlednit systém národních dotačních titulů
54.	Využívat nástroj Territorial Impact Assessment na úrovni politik i projektů
55.	Využívat smart řešení v urbánním i venkovském prostoru
Specifický cíl 6.4: Zefektivnit výkon veřejné správy a podpořit bezpečné poskytování elektronických služeb občanům	
56.	Vytvořit centrální katalog a vyhledávač služeb veřejné správy
Specifický cíl 6.5.: Zlepšit práci s daty v oblasti regionálního rozvoje	
57.	Zlepšit plánování rozvoje území na základě populačních prognóz
58.	Monitorovat koncentraci sociálního vyloučení na území ČR jako předpoklad cílených intervencí

Strategický cíl 1

Mezinárodně konkurenceschopná metropolitní území adaptovaná na ekonomický, prostorový a populační růst

Metropolitní území konkurenceschopná v mezinárodním měřítku díky plnému využití jejich rozvojového potenciálu. Metropolitní území s výborným pozemním dopravním spojením s ostatními středoevropskými metropolemi a dobře dostupným leteckým spojením s významnými evropskými i světovými leteckými dopravními uzly.

Plánovaně rostoucí a intenzifikovaná metropolitní území, v nichž jsou centrum i zázemí vybaveny dostatečnou infrastrukturou (včetně občanské vybavenosti) a jsou vzájemně optimálně udržitelně dopravně propojeny prostředky veřejné dopravy (nikoli pouze infrastrukturou pro individuální automobilovou dopravu bez dopravní obslužnosti veřejnou dopravou) i čisté mobility. Metropolitní území soustřeďují velké množství ekonomických aktivit s vysokou přidanou hodnotou, včetně výzkumu a vývoje světové úrovně.

Metropolitní území pečují o své životní prostředí a jsou dobře adaptovaná na změnu klimatu. V metropolitních územích je podporována biologická rozmanitost a environmentálně šetrné přístupy. Klíčová infrastruktura je dobře chráněna před mimořádnými událostmi.

Specifický cíl 1.1: Napomáhat transformaci metropolitních ekonomik směrem k činnostem s vyšší přidanou hodnotou a k ekonomice založené na znalostech, posílit postavení českého výzkumu, vývoje a inovací ve světovém srovnání, vytvářet podmínky pro významnější a intenzivnější zapojení firem do evropské a světové ekonomiky a pro posílení postavení metropolitních území ve střední Evropě v konkurenci podobných území.

Zdůvodnění specifického cíle:

V posledních dekáдах došlo v Česku k významnému růstu výzkumných, vývojových a inovačních aktivit. Přeměna českého hospodářství v ekonomiku, jejíž konkurenceschopnost je více založena na znalostech a produkci zboží a služeb s vysokou přidanou hodnotou, je intenzivní nejen v metropolitních územích. Využití teoretických znalostí v praxi je však stále nedostatečné, protože propojení mezi vysokoškolskou a akademickou sférou na straně jedné a praxí (zejména firemní) na straně druhé je dosud slabé, i když se postupně zlepšuje.

Současně staví velký segment firem svou konkurenceschopnost i nadále na nízkých nákladech a inovace zaměřuje především do této oblasti (např. na výrobní technologie). I když je v metropolitních územích největší koncentrace kvalitního výzkumu mezinárodně srovnatelné úrovně a mezinárodní konkurenceschopnost výzkumných týmů se zde dále zlepšuje, tato proměna je stále nedostatečně intenzivní napříč celou výzkumnou a inovační scénérií.

Metropole a jejich širší zázemí patří z pohledu zahraničních firem mezi nejatraktivnější, pokud jde o umístování nových výzkumných, vývojových či inovačních aktivit, s nimiž přicházejí do ČR výzkumníci a další pracovníci ze zahraničí. Metropole však mají stále nedostatečně rozvinuté služby pro zahraniční pracovníky a jejich rodinné příslušníky (např. v oblasti základního školství) a jejich prostředí není na významnější příliv kvalifikovaných cizinců připraveno. Ekonomická základna regionů je navíc stále

tvořena firmami, které zaujímají nevýhodné postavení v rámci globálních produkčních sítí. Práce s talentovanými studenty (na všech úrovních jejich vzdělávacího cyklu) i internacionalizace výzkumných organizací je stále nízká.

Řešení:

Dílčí kroky budou zaměřeny na rozvoj výzkumných pracovišť (jejich infrastrukturní základny, zajištění kvalitních lidských zdrojů pro VaVal, internacionalizaci a interdisciplinaritu ve VaVal, větší zapojení do mezinárodních schémat), zlepšení napojení výzkumných organizací na podnikatelský sektor s vazbou na rozvoj inteligentní specializace s cílem zvýšit využití výsledků výzkumu, vývoje a inovací v ekonomice.

Podporovány budou i vazby výzkumných organizací na veřejnou správu, zejména spolupráce s městy. Podpořeny budou aplikační obory a znalosti/technologie relevantní pro Národní výzkumnou a inovační strategii pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategie; dále jen „RIS3“).

Cílená podpora ze strany státu i krajů bude připravená na základě důkladné znalosti skutečných potřeb konkrétních výzkumných organizací a konkrétních firem, potažmo klíčových sektorových oblastí ekonomiky ČR vyžadujících konkrétní znalostně náročná řešení (podpořit „repositioning“, tj. změnu postavení a významu firem v rámci globálních sítí). Bude podporován proces hledání nových podnikatelských příležitostí, dále bude podporován vznik start-up a spin-off firem a rozvoj inovací. Metropole se zaměří na koordinovanou práci s talenty a vysoce kvalifikovanými lidskými zdroji na všech úrovních (středoškolská žáci, studenti vyšších odborných škol, vysokoškolská studenti, doktorandi i post-doktorandi).

Podporována bude nabídka incomingových a reintegračních schémat pro pobyt zkušených výzkumníků a VaV pracovníků v metropolích (tj. schémat pro příchod zahraničních výzkumníků nebo českých výzkumníků, kteří působí aktuálně v zahraničí). Bude zvýšeno úsilí metropolí o rozvoj a dosažení dalších přínosů budovaných velkých výzkumných infrastruktur a dalších existujících výzkumných pracovišť. Bude rozvíjena mimo jiné digitalizace ekonomiky.

Klíčovou podmínkou rozvoje znalostní ekonomiky a vyspělé společnosti je vytvoření kvalitního vzdělávacího systému dostatečně reagujícího na společenské a technologické změny. Tento vzdělávací systém pro 21. století by měl mj. klást důraz na technické, přírodovědné, environmentální a polytechnické vzdělávání, výuku cizích jazyků, umění, rozvoj kreativity, podnikavosti, iniciativy, adaptability, sociálních dovedností, na výuku práce s informacemi a výchovu k demokracii. Vzhledem k tomu, že kvalita vzdělávacího systému je z pohledu SRR obecně považována za „plošné“, územně nspecifické téma, mělo by být toto téma podrobně řešeno samostatnou strategií MŠMT, které je jeho hlavním garantem.

Typová opatření:

Typové opatření 1: Rozvíjet kapacity VaV a podporovat příchod a/nebo setrvání talentů a špičkových vědeckých pracovníků

Problém: Pro aktivity s vysokou přidanou hodnotou je klíčové koncepčně rozvíjet infrastrukturu pro výzkum, vývoj a inovace dosahující evropské/světové úrovně, rozvíjet internacionalizaci výzkumných organizací a interdisciplinaritu ve výzkumu, vývoji a inovacích, spolupráci s aplikační sférou a v neposlední řadě zajistit kvalifikované lidské zdroje pro věcně příslušné sektorové oblasti. Často dochází k trvalému odchodu talentovaných mladých lidí do zahraničí a existují rezervy v systému služeb pro excelentní výzkumné pracovníky a jejich rodiny působící v ČR.

Náplň: Podpora rozvoje vědecko-výzkumných center a velkých výzkumných infrastruktur včetně investic do technického vybavení i podpory spolupráce se zahraničními pracovišti a aplikační sférou, podpora rozvoje lidských zdrojů a rozvoje řízení center a infrastruktur ve výzkumu, vývoji a inovacích včetně mobility výzkumných pracovníků.

Zmapování bariér přílivu špičkových, nejen vědeckých kapacit a talentů, resp. setrvání vlastních talentů a reintegrace českých výzkumníků a kvalifikovaných lidí. Koordinovaná a cílená podpora pro nadané studenty SŠ a VŠ z ČR, studujících na českých školách, granty pro příchod špičkových vědců a VaV pracovníků, podpora internacionalizace výzkumných organizací v metropolích formou mobilitních schémat. Podpora vytváření zázemí pro excelentní výzkumné pracovníky a zjednodušení jejich etablování v rámci nového prostředí.

Aktivity směřující k pověsti dobrého místa pro sebeuplatnění špičkových vědců. Cíleně vytvářet podmínky pro rodinné příslušníky vědců (dostupnost MŠ, ZŠ, SŠ, volnočasových aktivit a zájmového vzdělávání, celoživotního vzdělávání a učení, celkového budování infrastruktury v dané oblasti, přičemž zázemí kvalitních veřejných služeb bude mít širší dopad na všechny pracovníky v oblastech s vyšší přidanou hodnotou).

Cílový stav: Česko schopné udržet špičkovou úroveň výzkumu, vývoje a inovací na evropské/světové úrovni, včetně výzkumné infrastruktury a technického vybavení, vytvořit podmínky pro udržení vlastních talentů, nadaných studentů působících na českých školách, reintegraci českých vědců a schopnost přilákat a udržet excelentní výzkumné vědce a VaV pracovníky.

Cílová skupina: výzkumné organizace, studenti s mimořádnými výzkumnými úspěchy, excelentní výzkumní pracovníci

Hlavní nositel: MŠMT

Další nositelé: MPSV, MV, MZV, MPO, TAČR, GAČR

Hlavní realizátoři: obce, kraje, vysoké školy, výzkumné organizace, regionální inovační centra/agentury⁵³

⁵³ Pro potřeby SRR jsou termínem „regionální inovační centra/agentury“ míněna regionální inovační centra, rozvojové agentury či obdobné regionální subjekty specializované na podporu výzkumného a inovačního prostředí.

Typové opatření 2: Rozvíjet regionální inovační systém v metropolích

Problém: Regionální inovační systémy v metropolích jsou fragmentované a uzavřené. Výsledkem jsou omezené vztahy akademických a výzkumných pracovišť s podnikatelským sektorem s vazbou na rozvoj inteligentní specializace metropolí. Inovační poptávka firem je nízká. Přetrvávající nesoulad mezi potřebami ekonomiky a zaměřením špičkových výzkumných týmů.

Náplň: Cílená podpora využití výsledků výzkumu, vývoje a inovací v ekonomice, ale také podpora přenosu technologií z jednoho oboru do druhého, například prostřednictvím kolaborativních výzkumů, podporou interdisciplinarit ve výzkumu atd. Podporovány budou i vazby akademických pracovišť na veřejnou správu, zejména spolupráci s hlavním městem Prahou, Brnem, Ostravou, Středočeským, Jihomoravským a Moravskoslezským krajem.

Cílový stav: Rozvinutý inovační ekosystém v metropolích charakterizovaný zvýšeným transferem technologií a znalostí mezi jednotlivými aktéry a zvýšenými kontakty vně regionálního inovačního systému.

Cílová skupina: aktéři vědy a výzkumu v regionech, firmy

Hlavní nositel: MPO, MŠMT

Další potenciální nositelé: TAČR

Hlavní realizátoři: obce, kraje, regionální inovační centra / agentury, podnikatelský sektor

Typové opatření 3: Zlepšit postavení a význam firem v rámci globálních sítí

Problém: Dosud není mnoho firem, které by dosáhly relativně výhodné pozice v rámci globálních produkčních sítí. Uzamčení firem v nízkých patrech dodavatelských řetězců ovlivňuje jejich dlouhodobou konkurenceschopnost. Problémem je nízká inovační poptávka firem.

Náplň: Cílená podpora kvality podnikatelského prostředí, včetně legislativního rámce. Cílená podpora pro zlepšení pozice firem v dodavatelských řetězcích, připravená na základě důkladné znalosti skutečných potřeb konkrétních firem. Cílená podpora firem pro zvyšování přidané hodnoty jejich produkce a zvyšování efektu podpory napojováním asistence firmám na ose inovace, rozvoj podnikání, internacionalizace. Spolupráce institucí, asociací a platforem zajišťujících činnosti. Aplikace „no wrong door principle“⁵⁴.

Cílový stav: Zlepšení postavení firem v globálních sítích, posílení jejich konkurenceschopnosti

Cílová skupina: firmy

Hlavní nositel: MPO

Další potenciální nositelé: -

⁵⁴ Aplikace „no wrong door“ v principu znamená, že firmy obdrží prostřednictvím kteréhokoli partnera potřebnou pomoc nebo budou nasměrovány přímo na nejbližšího poskytovatele služeb.

Hlavní realizátoři: kraje, obce, regionální inovační centra, CzechInvest, CzechTrade, TAČR, ČMZRB, ČEB, EGAP, Hospodářská komora, Enterprise Europe Network ČR (konsorcium šesti partnerů v čele s Technologickým centrem Akademie věd ČR)

Specifický cíl 1.2: Zlepšit dopravní spojení mezi metropolemi a významnými středoevropskými centry osídlení, posílit kvalitní dopravní spojení mezi metropolemi a jejich zázemím, zvyšovat atraktivitu jiných způsobů dopravy než individuální automobilové dopravy a zlepšovat propojení různých módů dopravy.

Zdůvodnění specifického cíle:

Silná metropolitní území nejsou dosud ve srovnání se západoevropskými metropolemi obdobné velikosti a významu dostatečně kvalitně napojena na moderní dopravní tahy. Kvalitní dopravní spojení je nutné i mezi zázemím a jádrem metropole.

Vzhledem k aspektům životního prostředí není žádoucí intenzivní provoz individuální a tranzitní nákladní automobilové dopravy v metropolích. Pro jeho omezení je nutné zejména vytvořit kvalitativně a cenově konkurenceschopnou alternativu environmentálně šetrné hromadné dopravy (železniční doprava) a dobudovat obchvaty (zejména dálnice D0 a brněnský okruh), vybudovat dostatečně hustou síť záchytných parkovišť (nejen v koncových stanicích MHD, ale rovněž u železničních stanic v příměstské oblasti) a systému veřejné hromadné dopravy, včetně posílení úlohy a kapacity příměstské a městské železnice a aktivně podporovat multimodální dopravu, včetně cyklistické a pěší dopravy.

Velkým problémem je rovněž vysoký stupeň automobilizace v metropolích (počet aut na 1 000 obyvatel), který není v souladu s velikostí veřejného prostoru pro individuální dopravu. Je proto nutné podporovat projekty bike sharing a carsharing. Pro metropolitní regiony je klíčová veřejná hromadná doprava doprovázená další prostorově efektivní šetrnou udržitelnou dopravou. Omezování automobilového provozu v centrech a širších centrech metropolí bude důležitým tématem k řešení.

Řešení:

Budou realizovány kroky vedoucí ke zlepšení mezinárodních spojení, například příprava konceptu rychlých spojení (systém vysokorychlostní železnice a konvenční železnice vyšších parametrů), ale také navýšením kapacit mezinárodního Letiště Václava Havla.

Problematika dopravy bude řešena v rámci plánů udržitelné městské mobility metropole a její suburbánní oblasti. Doprava bude řešena jak ve smyslu podpory integrace systému veřejné dopravy, tak i zkvalitnění napojení na evropské metropole (tj. posílení nadregionálních i nadnárodních vazeb).

Budou realizována opatření směřující k lepšímu dopravnímu propojení metropolitních území různými dopravními módy pro zajištění dostatečných přepravních kapacit v krátkých intervalech a s vysokou spolehlivostí. Budou podporována stimulační i restriktivní opatření podporující vyšší efektivitu veřejné hromadné dopravy a alternativních způsobů dopravy a omezení/stabilizaci individuální automobilové dopravy, včetně podpory nízkoemisní a bezemisní individuální dopravy a systému sdílení dopravních prostředků a rovněž optimalizace zásobování města zbožím a službami s ohledem na principy tzv. city logistiky.

Vzhledem k aspektům životního prostředí, nedostatečné velikosti veřejného prostoru pro dopravu a potřebě zvýšení atraktivity města pro veřejný život není žádoucí intenzivní provoz v metropolích. Je žádoucí dále rozvíjet příměstskou železnici a železniční spojení uvnitř města jako páteřní prvek integrované dopravy při současném rozvoji kapacit železniční sítě pro nákladní dopravu.

Součástí řešení musí být výrazné posílení role inteligentních dopravních systémů a uživatelských aplikací podporujících spolehlivost, bezpečnost včetně zrychlení průjezdu pro složky IZS při jízdě k zásahu, multimodalitu, komfort a efektivnější užívání dopravní infrastruktury pro uživatele dopravní infrastruktury. V metropolitních územích bude posilována infrastruktura pro cyklodopravu, a to ve smyslu zajištění adekvátního spojení ze zázemí do center měst, a dále bude podporováno budování P+R a B+R, modernizace vozového parku veřejné dopravy aj. V metropolích bude s cílem lepší míry intermodality posilován bikesharing, bezpečné možnosti úschovy vlastních jízdních kol a carsharing.

Budou realizovány kroky k posílení mezinárodních dopravních vazeb metropolí (zejména příprava konceptu rychlých spojení, řešení kapacitních problémů železničních uzlů v metropolích a dobudování klíčových úseků dálniční sítě). V této souvislosti je zásadní pracovat i na kvalitním a kapacitním spojení na mezinárodní letiště a na posilování funkce mezinárodního letiště (Praha, Brno, Ostrava).

Při rozvoji dopravní infrastruktury je nutné zohledňovat požadavky spojené s adaptací na změnu krajiny a migrační průchodnost pro živočichy.

Typová opatření:

Typové opatření 4: Lépe integrovat systém veřejné dopravy a rozvíjet městskou mobilitu

Problém: Ze zázemí do jádrového města denně cestuje značné množství obyvatel za prací, službami či do škol. Vzhledem k vysokému podílu využívání individuální automobilové dopravy vznikají problémy (kongesce, znečištění, snížená bezpečnost pro chodce, cyklisty) již v zázemí na nejvytíženějších tazích směřujících do jádra, v samotném jádru se pak problémy dále koncentrují (např. problémy s parkováním aj.).

Náplň: Zajištění dostatečné kapacity tratí pro hromadnou dopravu, zvýšení dopravní provázanosti a tarifní integrace jednotlivých typů veřejné dopravy. Podpora budování P+R a B+R. Zvýšit atraktivitu veřejné dopravy modernizací vozového parku, ale i vyšší frekvencí nabídky spojů, které budou odpovídat poptávce cestujících. Plánovat dopravu s cílem zajištění její udržitelnosti – využívání plánů udržitelné městské mobility. Zvýšit podíl nemotorizované a alternativní dopravy – identifikovat klíčové lokality nebo investovat a doplnit příslušnou infrastrukturu – modernizace a rekonstrukce silnic II. a III. třídy, cyklostezky pro dojížděku do práce, resp. k nejbližší MHD (např. stanice metra), parkování kol (parkovací věže apod.).

Za účelem lepšího plánování vnitroměstské mobility budou v relevantních případech (např. ochrana kulturního dědictví, ochrana lidského zdraví) zvažována i restriktivní opatření (např. mýtný systém v centrech měst, omezení rychlosti ve vnitřním městě, nízkoemisní zóny, selektivní zákazy vjezdu). Možná konkrétní řešení budou vytipována i na základě dobré praxe vzešlé z Partnerství městské mobility. Mezi možná řešení patří i rozvoj čisté mobility.

Cílový stav: Zvýšení podílu udržitelných forem dopravy na dopravních výkonech, eliminace negativních vlivů individuální automobilové dopravy a snížení stupně automobilizace.

Cílová skupina: uživatelé veřejné dopravy

Hlavní nositel: MD

Další potenciální nositelé: MMR, MŽP

Hlavní realizátoři: kraje, obce, místní akční skupiny, DSO

Typové opatření 5: Zkvalitnit napojení na evropské metropole

Problém: Česko nemá dokončenou dopravní infrastrukturu umožňující kvalitní spojení s evropskými metropolemi.

Náplň: V oblasti letecké dopravy je nutné navýšit kapacitu Letiště Václava Havla, kdy počet letů je na hranici možností stávající runway. S rostoucím počtem odbavených cestujících je potřeba zprovoznit kapacitní spojení letiště s centrem Prahy. Do budoucna je vhodné rozvíjet i brněnské letiště a rozvinout například strategické partnerství s leteckými společnostmi. Pro ostravské letiště je stěžejní zavedení pravidelné linky s některým z velkých letišť v Evropě.

Budou zahájeny všechny nezbytné kroky k budování rychlých spojení a dokončení klíčových dopravních spojení (zejména ve směru na Rakousko) a silniční okruh Prahy. Tyto všechny aktivity jsou zpracovány v již existujících celostátních strategických dokumentech, klíčové je pro ně zajištění finančních zdrojů a příslušných povolení (např. EIA). Pro Brněnské metropolitní území bude významnou otázkou vyřešení přestavby železničního uzlu a městského okruhu.

Cílový stav: Dopravní infrastruktura zajišťující kvalitní spojení s evropskými centry schopná odvádět tranzitní dopravu mimo sídla.

Cílová skupina: uživatelé dopravní infrastruktury

Hlavní nositel: MD

Další nositelé: MŽP (ve vztahu k EIA), MMR (ve vztahu k územnímu plánování a umisťování a povolování staveb)

Hlavní realizátoři: MD, ŘSD, SŽDC, kraje

Specifický cíl 1.3: Zajistit občanskou vybavenost v dostatečném rozsahu a dostupnosti v jádrech metropolitních oblastí, suburbiích i v širším zázemí a omezit riziko vzniku sociální polarizace a segregovaných či vyloučených lokalit

Zdůvodnění specifického cíle:

Metropolitní území přitahují vzhledem k počtu a struktuře pracovních míst nové obyvatelstvo či obyvatelstvo dojíždějící na denní (či vícedenní) bázi. Vzhledem k nárůstu počtu a změně struktury obyvatel (růst věkové složky 6–15 a 65+), resp. uživatelů města je výzvou dostatečně efektivně reagovat na tlaky vyplývající z nárůstu populace, a to především ve smyslu zajištění dostatečného rozsahu a kvality veřejných služeb (např. i prostřednictvím postupného rušení místní příslušnosti výkonu agend) a bydlení. Specifické problémy jsou způsobeny i nárůstem počtu jednočlenných

domácností. Velkým tématem jsou rostoucí ceny bytů a nájemního bydlení v ekonomických centrech, zejména v Praze. Zásadní negativní sociální dopady mohou mít také gentrifikační procesy v kontextu snižující se dostupnosti bydlení.

Vzhledem k nedostatku a (cenové) nedostupnosti bytů dochází k růstu suburbí. I v těchto oblastech budou realizovány kroky k zajištění alespoň minimálního standardu občanské vybavenosti. Dostatečný rozsah občanské vybavenosti je nutný také v zázemí (spádových oblastech) metropolitních území, které nelze považovat za suburbia. Občanskou vybavenost v zázemí metropolitních oblastí je ovšem zároveň nutné řešit v kontextu denního chování místních obyvatel, kteří často využívají služeb v jádrech metropolí.

Ve velkých městech dochází i ke koncentraci marginalizovaných skupin městského obyvatelstva (např. lidé s psychickými problémy, osoby ohrožené závislostí, osoby bez domova, příslušníci etnických menšin, jako jsou Romové, apod.), pro něž je nutné zajistit dostatečnou kvalitu a rozsah občanské vybavenosti. Města zároveň začínají být více diverzifikovaná, roste podíl cizinců na vysoce i nízko kvalifikovaných pozicích, což vytváří zejména v oblasti služeb a vzdělávání specifické nároky.

Řešení:

V zázemí metropolitních území dojde k zajištění dostatečného rozsahu a kvality občanské vybavenosti, včetně dostupnosti atraktivního bydlení. V metropolích dojde k lepšímu zajištění občanské vybavenosti (např. mikrojesle, dětské skupiny, mateřské školy, základní školy, knihovny) i pro cizince tak, aby byl usnadněn příchod vysoce kvalifikované pracovní síly (včetně rodinných příslušníků) ze zahraničí a integrace všech skupin cizinců.

Pokud obce v zázemí metropolitních území populačně rostou (případně je populační růst obcí v zázemí metropolitních území očekáván), měly by být při plánování občanské vybavenosti respektovány Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury⁵⁵, s výjimkou sociálních služeb, kde je plánování vyhrazeno krajům, a to ve vazbě na aktuální potřeby v této oblasti.

Bude zvýšena míra dostupnosti bydlení ve všech formách bydlení, a to na poptávkové i nabídkové straně. Ze strany státu dojde ke zjednodušení procesů územního a stavebního řízení (avšak při zachování účasti veřejnosti a posouzení dopadů na životní prostředí), které by mělo urychlit výstavbu a renovaci budov a omezit nedostatek bydlení v jádrech metropolitních území.

Města zajistí ve svém územním plánu dostatek ploch pro rozvoj bydlení (zejména v jádrech metropolí v území brownfieldů a na dalších plochách s nedostatečně využitým potenciálem) a budou se aktivně podílet na nové bytové výstavbě (zejména v segmentu dostupného nájemního bydlení) a rozšiřování a zpřístupnění vlastního bytového fondu pro nesegregované sociální a dostupné bydlení. Budou vytvořeny podmínky stimulující veřejnou výstavbu.

Metropolitní centra budou svými intervencemi do sídlištních celků a dalších zranitelných území a cílenou a komplexní podporou ohrožených skupin obyvatelstva předcházet vzniku sociálně nebo etnicky vyloučených lokalit. Města v této kategorii by se ve svých rozvojových koncepcích měla zaměřit také na osoby ohrožené dopady gentrifikace.

⁵⁵ Dostupné zde: <http://www.uur.cz/images/8-stanoviska-a-metodiky/53-TB050MMR01-Standardy-dostupnosti-verejne-infrastruktury-2017-10-30.pdf>.

Typová opatření:

Typové opatření 6: Zlepšit dostupnost sociálních a zdravotních služeb

Problém: V rámci metropolitního regionu existují oblasti s nedostatečnou nabídkou sociálních služeb, ať už se jedná o jejich absenci nebo nedostatečnou kapacitu, nebo jejich nedostupnost pro potřebnou cílovou skupinu v exponovaných částech metropole. Služba se stává nedostupnou z hlediska místa, času, financí, kapacit či vymezení služby dle cílové a věkové kategorie klientů.

Dalšími problémy jsou nedostatečná koordinace služeb a zaměření na všechny potřebné cílové skupiny s důrazem na komunitní a preventivní charakter. V rámci metropolitních území dochází ke koncentraci marginalizovaných skupin obyvatelstva, na druhé straně společnost stárne a zvyšuje se podíl seniorů. Pro všechny tyto skupiny je nutné zajistit dostatečný rozsah sociálních služeb. I vzhledem k demografickému stárnutí je třeba rozvíjet systém péče o seniory.

Špičková lékařská centra vyžadují modernizaci. I vzhledem ke stárnutí populace a dalším vlivům roste poptávka po zdravotních službách poskytovaných ve vlastním sociálním prostředí pacienta, proto je nezbytné rozvíjet systém péče poskytující jak služby zdravotní, tak sociální dle individuálních potřeb klienta v jeho vlastním prostředí.

V oblasti zdravotních služeb je v zázemí metropolí nedostatek lékařů (a zdravotních sester) tzv. primární péče (tj. praktických lékařů pro dospělé, praktických lékařů pro děti a dorost, zubních lékařů a gynekologů), ale i odborných specialistů. Špičková lékařská pracoviště v centrech vyžadují průběžnou modernizaci. I vzhledem ke stárnutí populace a postupnému přesunu těžiště péče do komunity roste poptávka po zdravotních službách poskytovaných ve vlastním sociálním prostředí pacienta.

Náplň: Zajištění dostupnosti sociálních služeb dle zjištěné potřeby v jednotlivých částech kraje. V metropolitních územích je nutné pracovat na koordinaci plánování sociálních služeb (včetně lepší komunikace napříč městskými částmi) a zlepšit dostupnost sociálních služeb v sociálně vyloučených lokalitách, včetně služeb pro seniory. Zajištění dostupnosti služby místně, ale i časově. Zajištění dostupnosti terénních a ambulantních sociálních služeb, které umožní setrvání osob v domácím prostředí, a tak omezí jejich odchod do pobytových zařízení.

Vybudovat a rozvíjet funkční síť kvalitních sociálních služeb, včetně jejich zázemí, s důrazem na komunitní a preventivní charakter, zaměřenou na celé spektrum cílových skupin ohrožených sociálním vyloučením (osoby se zdravotním postižením, včetně psychiatrických onemocnění, mj. v návaznosti na proces reformy psychiatrické péče, riziková mládež, rodiny s ohroženými dětmi, uživatelé návykových látek, senioři závislí na pomoci jiné osoby (včetně lidí s demencí), osoby pečující o osobu blízkou (neformální pečovatelé), rodiny v hmotné nouzi, etnické menšiny, osoby (včetně dětí) s autismem a poruchami chování, oběti domácího či sexuálně podmíněného násilí, cizinci apod.).

Zásadní výzvou je prevence ztráty bydlení a vznik programů ukončování bezdomovectví, které budou schopné pracovat s komplexními potřebami osob bez domova (kombinace sociálních problémů, psychiatrických onemocnění apod.). Další významnou oblastí jsou podpůrné programy pro návrat dlouhodobě nezaměstnaných a znevýhodněných osob na trh práce.

Podpora modernizace vybavení vysoce specializovaných center, která umožní provádění lékařských výkonů na světové úrovni a budou dostupná pro pacienty z celé ČR, a maximální využití vysoké odbornosti lékařů. Zlepšení dostupnosti zdravotních služeb – zejména primární péče v zázemí

metropolí a její napojení na péči nemocniční (urgentní příjmy) i péče poskytované ve vlastním sociálním prostředí pacienta, zejména domácí péče paliativní a ošetrovatelské.

Nastavení funkční spolupráce mezi MZd, MPSV, MŠMT a MF při řešení služeb na pomezí zdravotní a sociální péče. Nutné je sdílení informací, a to jak mezi poskytovateli zdravotní péče, tak mezi poskytovateli péče zdravotní a sociální navzájem. Součástí řešení by mělo být i jednoznačné stanovení finančního zdroje pro úhradu péče.

Cílový stav: Fungující síť sociálních služeb a dalších podpůrných opatření s důrazem na komunitní a preventivní charakter zaměřený na celé spektrum cílových skupin ohrožených sociálním vyloučením, včetně prevence ztráty bydlení, ukončování bezdomovectví a podpory návratu na trh práce. Koordinované plánování sociálních služeb respektující potřeby občanů. Síť sociálních služeb s optimální kapacitou pro osoby nacházející se v nepříznivé sociální situaci, které potřebují pomoc ze strany sociálních služeb.

Dostatečný minimální počet odborných specialistů a lékařů (a zdravotních sester) v primární péči pokrývající dané území metropole. Fungující síť zdravotních a sociálních služeb na všech úrovních – od vysoce specializované péče, která slouží obyvatelům celé České republiky, až po primární péči napojenou adekvátním způsobem na péči nemocniční a po péči poskytovanou v souladu s potřebami klienta ve vlastním sociálním prostředí pacienta. Provázanost sociálních a zdravotních služeb.

Cílová skupina: poskytovatelé a uživatelé zdravotních a sociálních služeb

Hlavní nositel: MZd (metodické vedení, zpracovatel strategií pro jednotlivé cílové skupiny, dotační podpora), MPSV (zpracovatel Národní strategie pro oblast sociálních služeb, Strategie sociálního začleňování 2021–2030, Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 nebo Koncepce sociálního bydlení 2015–2025, řídicí orgán OP Zaměstnanost, metodické vedení, dotační podpora), Úřad vlády ČR (dotační podpora pro oblast adiktologických služeb)

Další nositelé: ASZ

Hlavní realizátoři: kraje, obce, NNO, poskytovatelé sociálních a zdravotních služeb, MZd, vysoké školy, klíčoví aktéři fakultních nemocnic, zdravotní pojišťovny, DSO, Svaz zdravotních pojišťoven

Typové opatření 7: Zlepšit dostupnost vzdělávání a služeb péče o děti

Problém: V metropolitních oblastech lze zaznamenat kritický nedostatek mikrojeslí a dětských skupin, které jsou přitom zásadní pro umožnění brzkého návratu rodičů zpět do aktivního pracovního života, a to i v kontextu flexibilizace práce. Vlivem suburbanizace se následně rovněž kapacita mateřských a základních škol v některých regionech blíží své hranici a některé obce mají problém uspokojit poptávku (například obce ve správních obvodech ORP Beroun, Černošice, Šlapanice, Kuřim). Chybí infrastruktura, nabídka a systém pro celoživotní vzdělávání a učení.

Náplň: Zajištění dostupných mikrojeslí a dětských skupin⁵⁶ a rovněž dostatečných kapacit (formou budování a obnovy kvalitní infrastruktury) mateřských a základních škol a knihoven jako vzdělávacích

⁵⁶ Klíčové je zajištění systematické finanční (a další) podpory (ze strany státu, samospráv, poskytovatelů služeb apod.) služeb péče o děti, jako jsou dětské skupiny a mikrojesle, které jsou zásadním nástrojem pro zapojení rodičů s malými dětmi na trh práce, a tedy zajišťují prevenci před chudobou a udržení pozice na trhu práce. Umožňují sladění profesního a rodinného života a působí jako preventivní opatření před sociálním vyloučením. Tato (systematická) podpora je plošným tématem a platí jak pro metropolitní území, tak pro aglomerace a regionální centra a jejich venkovské zázemí.

center s ohledem na demografický vývoj. Zkvalitnění strategického plánování v této oblasti, a to i prostřednictvím využívání projekcí počtu obyvatel v jednotlivých částech metropolitního území s vazbou na možnosti výstavby bydlení dle územního plánu lokality a v současnosti připravovaných rozvojových projektů. V rychle rostoucích územích reflektovat Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury.

Cílový stav: Adekvátní kapacity mikrojeslí, dětských skupin a mateřských a základních škol.

Cílová skupina: rodiny s dětmi, děti v předškolním vzdělávání, žáci

Hlavní nositel: MŠMT, MPSV

Další nositelé: MF, MMR, ASZ

Hlavní realizátoři: zřizovatelé škol a školských zařízení

Typové opatření 8: Vytvořit podmínky pro dostupné bydlení a zkvalitnit sídlištní celky

Problém: Metropolitní území jsou dynamicky rostoucími oblastmi, které jsou charakteristické i poměrně výrazným populačním růstem. Růst populace není doprovázen adekvátní nabídkou dostupného bydlení. Z centra velkých měst mizí služby pro residenty a funkce bydlení jako taková. Objevuje se rovněž problém dlouhodobě nevyužívaných domů, které postupně chátrají a snižují kvalitu prostředí ve svém okolí. Existuje riziko segregace a koncentrace sociálně slabších obyvatel na sídlištích. S ohledem na rostoucí ceny energií je pro významnou část domácností rizikem i energetická chudoba (tj. nedostatečná schopnost domácností platit své náklady na energie a z toho vyplývající zadlužování nebo neúměrné šetření a z toho plynoucí důsledky).

Náplň: V metropolitních územích vytvořit podmínky pro dostupné bydlení všech skupin obyvatel, a to včetně sociálně ohrožených skupin obyvatelstva. Zajistit dostatečný počet obecních nájemních bytů. Využít nevyužívané budovy a vrátit funkci nemovitostem typu brownfield. Udržet obyvatele a zahušťovat zástavbu v centrech měst a současně zachovat nebo rozvíjet sídelní zelenou infrastrukturu pro zajištění širokého spektra ekosystémových služeb (včetně adaptace na změnu klimatu). Zkvalitněním sídlištních celků zatraktivnit tento typ bydlení a udržet zde ekonomicky heterogenní obyvatelstvo.

Pracovat na zvýšení kvality veřejného prostoru a shodně i na modernizaci bytového fondu, který je však z velké části v soukromém vlastnictví. Je tak potřeba jeho vlastníky motivovat nedotační podporou. Součástí řešení by měla být adaptace sídlištních celků na změnu klimatu (zadržování srážkové vody a hospodaření s ní, veřejná prostranství a zelená infrastruktura), snižování energetické náročnosti, posilování místních komunit a prevence sociálního vyloučení i výskytu sociopatologických jevů. Omezovat riziko energetické chudoby.

Cílový stav: Kvalitní obecní bytový fond, jehož část je vyčleněna pro účely dostupného bydlení. Městská zástavba s kvalitním veřejným prostorem a nízkou mírou výskytu patologických jevů.

Cílová skupina: obyvatelé metropolitních území

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: MŽP (ve vztahu k sídelní zeleni), ASZ, MPSV (Strategie sociálního začleňování 2021–2030, Koncepce sociálního bydlení 2015–2025), MPO (ve vztahu k energetické náročnosti budov a energetické chudobě)

Hlavní realizátoři: obce, místní akční skupiny, DSO

Typové opatření 9: Zlepšit integraci cizinců na lokální úrovni

Problém: Růst podílu cizinců vytváří specifickou poptávku po pokrytí a koordinaci služeb pro tuto skupinu.

Náplň: Podpora integrace formou politik založených na znalostech (od vytváření strategií po poskytování služeb). Posílení role a kompetence místních samospráv v tomto procesu, užší zapojení zaměstnavatelů a spolupráce s nimi, zapojení širší veřejnosti. Rozvíjet vzdělávání a informování cizinců o české společnosti a veřejnosti o životě cizinců.

Cílový stav: Existence propojených služeb a dalších nástrojů v oblasti podpory integrace cizinců.

Cílová skupina: cizinci

Hlavní nositel: MV

Další nositelé: ASZ

Hlavní realizátoři: obce, kraje, NNO

Typové opatření 10: Napomáhat rozvoji a využití kulturního a kreativního potenciálu metropolitních území

Problém: Metropole jsou významnými kulturními a kreativními centry, jejichž význam přesahuje území, které zahrnují. Počet obyvatel metropolí, resp. metropolitních území se zvyšuje, čímž roste potřeba rozvoje jejich kulturních funkcí. Potenciál pozitivní role kultury a kreativních aktivit v rozvoji jádrových oblastí není doposud dostatečně využit.

Náplň: Ve velkých městech dochází ke koncentraci aktérů působících v oblasti kulturních a kreativních průmyslů, jíž je možné využít pro rozvoj měst i jejich částí. Pro využití potenciálu role kultury a kreativity v podpoře regionálního rozvoje budou podporováni jednotliví aktéři (institute, soukromé subjekty, umělci atd.) a jejich aktivity v rámci nové a širší role kulturních institucí (festivaly, umělecké projekty a další). V oblasti kulturních a kreativních průmyslů je cílem dosažení pozitivních dopadů na mezinárodní konkurenceschopnost měst, zkvalitnění veřejného života, atraktivitu míst pro návštěvníky a diverzifikace trhu práce směrem k většímu začlenění uměleckých profesí. V prostředí stavebního kulturního dědictví bude specificky podporováno vytváření kreativních a uměleckých center nebo klastrů (např. využitím nevyužívaných památkově hodnotných staveb a souborů včetně industriální architektury a propojováním jednotlivých aktérů působících v oblasti kultury). V návaznosti na další aktivity je vhodné realizovat také revitalizaci a modernizaci památek, muzeí, galerií, divadel, knihoven a dalších zařízení využívaných ke kulturním účelům, případně i výstavbu nových kulturních zařízení. Metropole se soustředí na optimální spolupráci s relevantními domácími i zahraničními subjekty s cílem podpory uměleckých profesí a zajištění přínosné spolupráce s umělci.

V rámci zvyšování atraktivity metropolitních území je zapotřebí zajistit provázanost kultury a cestovního ruchu a využít potenciálu zpřístupnění kulturně-historických atraktivit v cestovním ruchu. Zároveň je však nutné dbát na udržitelný návštěvnický management a rozvíjet udržitelné formy cestovního ruchu s důrazem na propojení metropole s jejím zázemím. Zejména v případě Prahy je nutné z dlouhodobého hlediska prosazovat principy, které povedou k rovnoměrnějšímu rozložení návštěvnosti i mimo území některých částí historického jádra.

Cílový stav: Kulturně a kreativně mezinárodně atraktivní metropole s produktivní hodnotou kulturního a kreativního průmyslu srovnatelnou s nejlepšími státy v této oblasti (kreativní/umělecké klastry po vzoru např. Berlína). Zvýšený podíl revitalizovaných a využitých kulturních aktiv, jako kulturních a technických památek, přírodních zajímavostí (při respektování ochrany přírody), kulturních akcí a dalších. Kulturní cestovní ruch, kulturní průmysl a kreativní průmysl se podílí na zvyšování atraktivity metropolitních území.

Cílová skupina: aktéři působící v oblasti kultury

Hlavní nositel: MK

Další nositelé: MMR

Hlavní realizátoři: Města, kraje, kulturní instituce, vlastníci památek a dalších atraktivit, NNO činné v oblasti cestovního ruchu, kultury a kreativního průmyslu, DSO

Specifický cíl 1.4: Efektivně využívat zastavěné území, omezit zastavování volné krajiny vyvolávané růstem metropolitních území, rozšiřovat a propojovat plochy a hmoty zeleně v intravilánech a zefektivnit hospodaření s vodou a energií v metropolitních územích.

Zdůvodnění specifického cíle:

V oblasti životního prostředí budou realizovány kroky vedoucí k omezení negativních vlivů spojených s ekonomickým a prostorovým růstem metropolitních území.

Především v jádrech metropolitních území (či obecně v urbanizované krajině) lze očekávat negativní dopady změny klimatu, na něž je nutné se adaptovat. Pro velká města je specifický fenomén přehřívání mikroklimatu a povrchů vnitřního města vyvolávající tepelný stres až tepelný ostrov, kdy v důsledku vysoké absorpce tepla zpevněnými povrchy je v sídlech měřená teplota vyšší oproti volné krajině. To v důsledku může vést ke snížení kvality života obyvatel bez přiměřeného bydlení a případně i ke zhoršení zdravotního stavu určitých skupin obyvatel (zejména starších a nemocných osob a malých dětí).

V souvislosti se změnou klimatu se může stát problémem i dostupnost a kvalita pitné vody (byť zdroje pitné vody leží mimo metropolitní území), častější výskyt extrémních jevů počasí (přívalové srážky nebo vlny veder) a zajištění bezpečnosti kritické infrastruktury, majetku a života obyvatel.

V jádrech metropolitních území se nachází velké množství volných (nevyužitých) ploch, brownfieldů a proluk, jejichž zastavění, respektive revitalizace je žádoucí a představuje hlavní nástroj pro omezení suburbanizace (dalšího zastavování volné krajiny). Nicméně je faktem, že vzhledem k atraktivitě metropolitních území je zde tato problematika často lépe řešitelná než v menších (regionálních) centrech.

Metropole dosahují energetických úspor patřičnou úpravou energetického hospodářství. Snižování spotřeby energie přispívá k udržitelnému životu ve městech. V současnosti je nutný důraz na kvalitativní posílení energetického managementu a inteligentního řízení spotřeby. Z globálního pohledu jsou města nositeli závazku ČR ke snižování produkce CO₂.

Řešení:

Cíleně směřovat výstavbu do jader metropolitních území, v nich zahušťovat a vytvářet kompaktní zástavbu s respektem k dalším potřebám rozvoje území v souvislosti se změnou klimatu – zajištění dostatečných a propojených ploch kvalitní zeleně, tzv. sídelní zelené infrastruktury poskytující široké spektrum ekosystémových služeb.

Vzhledem ke skutečnosti, že zástavba v zázemí jádra metropolitního regionu bude s ohledem k atraktivitě těchto území patrně i nadále pokračovat, je zapotřebí novou zástavbu efektivněji plánovat a usměrňovat. Nová zástavba by měla být umísťována primárně v dobré dostupnosti veřejné dopravy, ve formě a rozsahu, které zohledňují hodnoty a podmínky území. Rozšiřování zastavitelných ploch při územním plánování je možné pouze v případě zajištění dostatečného množství pitné vody a následného čištění odpadních vod, při územním plánování postupovat v souladu s Plány oblasti povodí.

Dále budou realizovány strategické kroky spojené s adaptací na změnu klimatu v kontextu Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR, například zajištěním udržitelného hospodaření s vodou. Dílčím cílem je zpomalit odtok srážkových vod ze zastavěného území, a to přednostně jejich využíváním a zasakováním v místě vzniku.

Dojde k návrhu takových opatření a zásad, které posilují efektivní propojování ploch s vegetací a zvyšování kvality ekologické stability území. V metropolitních územích budou doplňková opatření směřovat ke zlepšení kvality ovzduší redukcí zdrojů tohoto znečištění (primárně automobilová doprava) a ke zkvalitnění a zvýšení odolnosti zeleně a zajištění zadržování vody.

Z hlediska ochrany přírody lze metropolitní území považovat za významné oblasti biologické rozmanitosti, jejíž rozvoj zde má příznivější podmínky než například v zemědělsky intenzivně obhospodařované krajině. Při urbanizaci nevyužívaných prostor, budou respektovány enklávy cenné v důsledku přirozené sukcese a preferovány přírodě blízké formy využití území, ve smyslu jejich začlenění do urbanisticky pojatých ploch.

Vzhledem k významu metropolitních území je třeba co nejvíce zabezpečit kritickou infrastrukturu před mimořádnými událostmi.

Typová opatření:

Typové opatření 11: Zajistit koordinovaný prostorový rozvoj metropolitních území

Problém: Nedostatečně koordinované prostorové rozpínání měst – velké množství zastavitelných ploch, zábor zemědělské půdy, a to i v důsledku nevyužívání brownfieldů a proluk. Dílčími problémy jsou i omezené možnosti dopravní obsluhy (veřejnou dopravou, napojením na multimodální dopravní centra osobní a nákladní dopravy), nekoncepční vznik logistických center, špatná občanská vybavenost, nízká kvalita veřejného prostoru a zvýšený tlak na rozpočty samospráv.

V zázemí vznikají nové čtvrti rodinných a bytových domů, ve kterých je díky nízké hustotě zalidnění velmi obtížné zajistit dostatečné kapacity služeb.

Náplň: Navrhovat přiměřený rozvoj sídel s ohledem na jejich úlohu v rámci sídelní struktury a jejich stávající charakter, rozvoj bydlení orientovat do lokalit s možností kvalitní hromadné dopravy, zejména kolejové, a s vazbou na sídla s odpovídající sociální infrastrukturou.

Důsledněji využívat stávající nástroje územního plánování, regulovat novou výstavbu (etapizace, územní studie, regulační plány), snižovat zábory zemědělského půdního fondu a jasně specifikovat podmínky výstavby. Ke zlepšení stavu rovněž přispěje koordinace strategického a územního plánování (včetně koordinovaného zapojování všech relevantních aktérů a veřejnosti v obou procesech). Koordinace rozvoje území metropolitních území / aglomerací je úkolem i krajských nástrojů územního plánování – zásad územního rozvoje. V případě Prahy a Středočeského kraje je koordinace prostorového rozvoje z administrativně-správních důvodů obtížnější než v případě Brněnského a Ostravského metropolitního území.

Cílový stav: Efektivnější a koordinované strategické i územní plánování zajišťující udržitelný rozvoj obce s kvalitním prostředím a službami pro život obyvatel. Regulovaný rozvoj sídel s dostatečnou hustotou zalidnění umožňující dlouhodobý provoz základních služeb ideálně v docházkové vzdálenosti a v dosahu veřejné dopravy.

Cílová skupina: obyvatelé metropolitních území, vlastníci (majitelé) pozemků a budov

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: -

Hlavní realizátoři: obce, kraje, místní akční skupiny, SO ORP, DSO a další orgány veřejné správy⁵⁷

⁵⁷ Při ovlivňování prostorového plánování hrají významnou roli zaměstnanci úřadů územně samosprávných celků.

Typové opatření 12: Zlepšit mikroklimatické podmínky v metropolitních územích

Problém: Změna klimatu bude mít značné negativní dopady na mikroklimatické podmínky ve městě, včetně zintenzivnění přehřívání umělých povrchů a dalšího zhoršení kvality ovzduší (fotochemický smog, prašnost).

Náplň: Ucelený komplex opatření vytvářející synergie a komplementarity – ochrana a rozvoj sídelní zeleně, aplikace opatření na zvýšení odolnosti a funkčnosti zeleně, vytváření ucelených systémů sídelní zeleně, výsadba izolační zeleně podél dopravních komunikací a průmyslových areálů (stávajících i plánovaných), podpora zeleně na budovách (zelené fasády, střechy), vodní hospodářství (hospodaření se srážkovými vodami, bezpečné využívání šedých vod, účinné nakládání s vodou v průmyslu), efektivní využívání energií.

V případě Ostravského metropolitního území intenzivní spolupráce s Polskem na nastavení společných limitů a strategických cílů pro objem vypouštěných emisí ze všech tří klíčových zdrojů (průmysl, lokální topeniště a individuální automobilové dopravy).

Problematika je podrobně a systematicky řešena ve strategických dokumentech resortu životního prostředí a v mezisektorové Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.

Cílový stav: Města připravená na změnu klimatu a snižující její vlivy na život obyvatel.

Cílová skupina: Obyvatelé metropolitních území.

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: MŽP, MZe, MPO

Hlavní realizátoři: obce, kraje, místní akční skupiny, vlastníci (majitelé) pozemků a budov, průmyslové podniky, DSO

Strategický cíl 2

Aglomerace využívající svůj růstový potenciál a plnící úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a výzkumných, vývojových a inovačních center

Aglomerace využívají svůj rozvojový potenciál a plní úlohu významných krajských hospodářských, kulturních a výzkumných, vývojových a inovačních center, v některých případech a vědních oborech se jedná o centra s významnými celonárodními i mezinárodními přesahy a dopady.

Aglomerace mají dobré dopravní spojení mezi sebou navzájem i s metropolitními územími, dostatečně intenzivní a kvalitní je i dopravní spojení mezi zázemím aglomerací a jejich jádry. Regiony sousedící s významnými aglomeracemi sousedních zemí jsou napojeny dostatečně kapacitní infrastrukturou. Města i jejich zázemí jsou dobře připravena na změnu klimatu. Aglomerace zajišťují občanskou vybavenost v dostatečné kvalitě a rozsahu a budou usilovat o eliminaci sociálně vyloučených lokalit.

Kategorie aglomerací je velmi heterogenní, zatímco některá města a jejich zázemí budou mít ambici udržet svou roli aglomerace a plnit roli silného krajského města, jiná města budou spíše směřovat k silným metropolitním územím.

Specifický cíl 2.1: Zlepšovat podmínky pro posun domácích i zahraničních firem od nákladově orientované konkurenceschopnosti směrem ke konkurenceschopnosti založené na znalostech, zvyšovat postavení výzkumných organizací v mezinárodním srovnání a rozvíjet inteligentní specializaci v aglomeracích a jejich zázemí.

Zdůvodnění specifického cíle:

Charakteristickým rysem aglomerací je různá míra a různý charakter jejich specializace, výrazně odlišné postavení v národním inovačním systému a neúplně a nestejně vyvinuté regionální inovační systémy. Jednotlivé aglomerace mají navzájem značně odlišnou úroveň/stadium proměny ve znalostní ekonomiku, mají různou míru a různý charakter zahraničních investic, především co se týče těchto investic do aktivit s vyšší přidanou hodnotou. Kvalita a význam vysokých škol i výzkumných organizací v aglomeracích jsou velmi různorodé a jen některé z nich mají větší význam v mezinárodním srovnání. Rovněž jejich spolupráce s firemní sférou a příspěvek k vytváření znalostí skutečně využívaných pro růst hospodářství jsou velmi různorodé, a to i v rámci jedné aglomerace, přičemž hospodářský přínos ne vždy souvisí s výzkumnou či vědeckou kvalitou. Ve výzkumných zařízeních v aglomeracích, které jsou centry krajů, se často nachází několik velmi kvalitních či špičkových týmů určité specializace a celá řada týmů, které v národním či mezinárodním srovnání již nevyházejí tak dobře.

Ekonomická základna těchto regionů je stále v převažující míře tvořena firmami, které zaujímají nevýhodné postavení v rámci globálních produkčních sítí či jsou součástí velkých nadnárodních korporací, a jsou tedy citlivé na výkyvy světových trhů. Navíc se nedaří maximalizovat ekonomické přínosy veřejných investic do VaVal v těchto regionech, komerční využití výsledků VaVal, celková míra spolupráce s aplikační sférou a ambicióznost firem je nadále nízká. Práce s talentovanými studenty (na všech úrovních) i internacionalizace výzkumných organizací je stále nízká.

Řešení:

V aglomeracích budou podporovány aktivity, které budou využívat a rozvíjet jejich specializace, včetně případného využití know-how v jednom oboru k hledání příležitostí či ke vstupu do oboru jiného (inteligentní specializace). Výzkumné organizace budou motivovány k větší spolupráci s aplikační sférou v kraji i mimo kraj a k většímu využití znalostí pro hospodářský rozvoj. Zejména ve špičkových oborech či v oborech, jejichž úroveň roste, bude podporován rozvoj výzkumné infrastruktury, růst kvalifikovaných pracovních míst, rozvoj výzkumně zaměřených studijních programů na vysokých školách, budou posilovány mezinárodní kontakty a spolupráce. Bude využit potenciál krajských vědeckých knihoven a dalších veřejných knihoven pro zajištění přístupu k informacím pro výzkum, vývoj a inovace i pro popularizaci vědy.

V případě zahraničních firem budou vytvářeny či zlepšovány podmínky pro alokaci koncernových aktivit s vyšší přidanou hodnotou v ČR (v aglomeracích) a v případě domácích firem bude podporována jejich snaha o zlepšení jejich postavení v globálních hodnotových řetězcích, především jejich posun na vyšší úroveň v nich (upgrading) a intenzivnější zapojení na mezinárodních trzích. Součástí uvedených řešení bude také identifikace talentů a vytváření podmínek a procesů, které povedou k jejich rozvoji a umožní jim co nejvíce přispívat k proměně kraje (nejen v oblasti hospodářství).

Pro podporu příchodu a udržení znalostně orientovaných zahraničních firem spolu s jejich managementem a vysoce kvalifikovanými zaměstnanci je třeba zlepšovat kulturu života v aglomeracích v nejširším slova smyslu v zájmu podpory špičkových a vrcholových zaměstnanců nadnárodních a znalostně orientovaných firem a dále nabízet dostatečný podíl kvalitních veřejných služeb. V neposlední řadě bude kladen důraz na podporu aktivit směřujících ke změnám cílů a obsahu vzdělávání na dílčích stupních, které bude reagovat na trendy spojené s digitalizací, automatizací a novými požadavky trhu práce.

Typová opatření:

Typové opatření 13: Účinněji využívat ekonomický potenciál aglomerací a rozvíjet vědecko-výzkumné základny aglomerací

Problém: Nízká konkurenceschopnost aglomerací.

Náplň: Podpora rozvoje vědecko-výzkumných a podnikových výzkumných center včetně spolupráce se zahraničními pracovišti i s podnikatelskou a průmyslovou základnou (vědeckotechnické parky, huby), podpora rozvoje podnikavosti, zakládání start-upů včetně služeb inovační infrastruktury (koučink, poradenství, akcelerační programy), podpora rozvoje specializovaných služeb pro zahraniční investory, podpora spolupráce středních škol (a vyšších odborných škol), odborných učilišť, vyšších odborných škol, vysokých škol a podnikatelského sektoru v území s cílem zajištění kvalitní praktické přípravy žáků a studentů (podpora zejména profesních bakalářských a magisterských studijních programů na vysokých školách), podílu na výzkumu i přenosu poznatků z praxe do školního a akademického prostředí a naopak. Podpora rozvoje knihoven.

Investice do technického vybavení škol a výzkumných pracovišť, podpora rozvoje lidských zdrojů pro VaVal, podpora udržení stávajících kvalitních výzkumných pracovníků a lákání nových talentů ze zahraničí, mobility vědeckých pracovníků (zaměřená na získávání znalostí a zkušeností) a jejich návratu ze zahraničí, udílení grantů firmám (se zaměřením na spolupráci s regionálními školami a tuzemskými

a zahraničními výzkumnými pracovišti) a výzkumným organizacím (se zaměřením na spolupráci s aplikační sférou i jejich rozvoj ve směru excelence v oborech s velkým potenciálem), rozvoj podmínek pro etablování zahraničních vědců v Česku. Budou rozvíjeny především obory s významným potenciálem a vazbou na RIS3 (národní či krajskou). Podpora přístupu k informacím pro výzkum, vývoj a inovací i pro popularizaci výsledků vědy prostřednictvím knihoven.

Cílový stav: Zvýšení konkurenceschopnosti a ekonomického postavení aglomerací.

Cílová skupina: města, výzkumné organizace, český podnikatelský sektor (malé, střední a velké firmy), zahraniční investoři, excelentní výzkumní pracovníci, studenti s mimořádnými výzkumnými úspěchy

Hlavní nositel: MPO, MŠMT

Další nositelé: MV, MZV, MPSV, TAČR, GAČR

Hlavní realizátoři: obce, kraje, odborné, střední, vyšší odborné a vysoké školy, podnikatelský sektor, výzkumné organizace, MPO, CzechInvest, regionální inovační centra/agentury, podnikatelské inkubátory.

Specifický cíl 2.2: Zlepšit či dobudovat napojení aglomerací na blízka, velká sídla za hranicemi a na sousední aglomerace nebo metropole, zlepšit dopravu mezi jádry aglomerací a jejich zázemím a zlepšovat podmínky pro atraktivitu jiných způsobů dopravy než individuální automobilové dopravy.

Zdůvodnění specifického cíle:

Dostatečně kapacitní a rychlé napojení aglomerací na nejbližší metropole stále není ve všech případech dobudováno a představuje jedno z omezení jejich rozvoje. To se týká jak silničního napojení, tak železnic. Nedostatečná jsou i spojení některých aglomerací navzájem. Některé aglomerace nemají ani dostatečné napojení na nejbližší zahraniční velká města. Problémem, který je v různém stadiu řešení, je dostatečně kvalitní, kapacitní a atraktivní příměstská doprava, resp. spojení jader aglomerací s blízkým i vzdálenějším zázemím.

Problematická je však i dopravní obslužnost v širším zázemí aglomerací, kdy ne vždy nabídka odpovídá poptávce cestujících. Navíc je patrná špatná kvalita ovzduší (a další negativní aspekty) způsobená mimo jiné vysokou hustotou individuální automobilové dopravy a špatnou dopravní propustností měst (silnic i železnic).

Řešení:

Dojde k intervencím, které přispějí k zajištění adekvátního dopravního spojení s metropolemi v ČR a dalšími metropolemi v sousedních státech a v Evropě i spojení mezi aglomeracemi navzájem. V krajích budou i nadále podporovány integrované dopravní systémy, tzn., že dílčí opatření budou zaměřena na posílení multimodality mezi individuální automobilovou dopravou a veřejnou hromadnou (zejména železniční) dopravou i mezi jednotlivými druhy VHD navzájem (na bázi páteřního a plošně obslužného systému) tak, aby došlo ke zmírnění zátěže v jádru aglomerací a zefektivnila se doprava ze zázemí, aniž by narůstalo zatížení jader aglomerací IAD. Deficit dopravní kapacity komunikací řešit

přednostně sofistikovanou regulací dopravy a podporou hromadné osobní dopravy a železniční nákladní dopravy.

Na základě intervencí státu, krajů i měst dojde k modernizaci vozového parku, a to ve smyslu podpoření bezemisní a nízkoemisní a bezpečné veřejné dopravy, které bude vždy navazovat na další opatření ke zvýšení efektivity VHD. Podpořeno bude i zlepšení spojení mezi zázemím a jádry aglomerací. U některých aglomerací je zásadní výstavba obchvatů, která přispěje ke zlepšení dostupnosti sítí TEN-T. Železniční spojení mezi některými aglomeracemi bude napojeno na vysokorychlostní tratě.

Letiště některých aglomerací budou posílena s ohledem na nutnost jejich rozvoje napojením na evropské dopravní uzly. Ve vazbě na cíle evropské dopravní politiky je přitom nutné zajistit kapacitu zejména pro dálkové a mezikontinentální lety, a to na úkor letů krátkých, které by měly být nahrazeny rychlou železnicí.

Podporováno bude také zavádění inteligentních dopravních systémů (řízení dopravy dle aktuální situace, navádění k volným parkovacím místům apod.) s cílem omezení negativních vlivů dopravy.

Problematika dopravy bude řešena mimo jiné i v rámci plánů udržitelné mobility, jejichž zpracování je doporučováno pro města nad 20 tisíc obyvatel.

Typová opatření:

Typové opatření 14: Zajistit kvalitní dopravní napojení a obslužnost území aglomerací pro osobní i nákladní dopravu

Problém: Nedostatečné dopravní spojení (frekvence a časová vzdálenost) s metropolemi, nedostatečně dopravně obslužené funkční území (jádro-zázemí), nízké investice do dopravní infrastruktury (napojení na metropole v ČR, další evropské metropole v příhraničí sousedních států a další evropské metropole, síť TEN-T, systém rychlých spojení, podpora rozvoje letiště v souladu s Konceptí letecké dopravy), další rozvoj potenciálu městské veřejné hromadné a nemotorové dopravy.

Náplň: Podpora zajištění dopravní obslužnosti území prostřednictvím rozvoje tarifní a provozní integrace, investice do vozového parku městské a příměstské veřejné dopravy (zohledňující i ekologičnost), budování dopravních terminálů a uzlů multimodální dopravy, podpora nemotorové dopravy, telematika, investice do infrastruktury železniční a silniční dopravy (např. železniční tratě, modernizace a rekonstrukce silnic II. a III. třídy), s kvalitním napojením na metropole a síť TEN-T (plánované VRT v rámci kontextu rychlých spojení), podpora bikesharingu a carsharingu, investice do rozvoje letišť. Podpora výstavby P+R navazujících na městskou veřejnou dopravu a podpora výstavby obchvatů (s vazbou na případné nízkoemisní zóny či zavádění selektivních zákazů vjezdu).

Cílový stav: Zkapacitnění a zrychlení dopravního spojení mezi aglomeracemi a metropolemi v ČR, dalšími metropolemi v Evropě a v příhraničí sousedních států, zlepšení dopravní obslužnosti funkčních území (jádro-zázemí), zvýšení modernizace vozového parku a ekologických druhů dopravy.

Cílová skupina: obyvatelé měst a dojíždějící obyvatelé, potenciální investoři

Hlavní nositel: MD

Další nositelé: MŽP, SŽDC, ŘSD, správa údržby silnic, jednotliví dopravci (státní, soukromí)

Hlavní realizátoři: kraje, obce a jejich dopravní podniky, SŽDC, ŘSD, DSO

Typové opatření 15: Efektivněji řídit dopravu a přispět ke snížení jejích negativních vlivů

Problém: Špatná kvalita ovzduší způsobená mimo jiné vysokou hustotou individuální automobilové dopravy, špatnou dopravní propustností měst, která přináší i další negativní aspekty (např. hluk, prašnost či problémy s parkováním).

Náplň: Podpora zavádění inteligentních dopravních systémů (řízení dopravy dle aktuální situace, navádění k volným parkovacím místům, zrychlení průjezdu pro složky IZS při jízdě k zásahu apod.) a udržitelných forem dopravy.

Cílový stav: Snížení emisí znečišťujících látek z dopravy v důsledku snížení zbytečně ujetých km (např. při hledání volného parkovacího místa) a zlepšení plynulosti a bezpečnosti dopravy.

Cílová skupina: obyvatelé a návštěvníci měst

Hlavní nositel: MD

Další nositelé: MŽP, MMR

Hlavní realizátoři: obce, kraje, místní akční skupiny, ŘSD

Specifický cíl 2.3: Zajištění dostatečného rozsahu služeb a předcházení vzniku a prohlubování sociálního vyloučení

Zdůvodnění specifického cíle:

Byť je kategorie aglomerací poměrně heterogenní, v řadě z nich jsou dlouhodobým problémem rozsáhlé sociálně vyloučené lokality a vysoký podíl osob se závažnými sociálními problémy, jako je předlužení, dlouhodobá nezaměstnanost, nízké vzdělání apod. (např. Ústí nad Labem, Chomutov). Vzhledem k rozdílnostem měst v této kategorii jsou odlišné i nároky na zajištění dostatečného rozsahu veřejných služeb – ve městech i v jejich zázemí.

Přinejmenším u některých aglomerací je fenoménem proces suburbanizace, byť v menší intenzitě než v kategorii silných metropolitních území. I zde je nicméně výzvou zajištění dostatečné kapacity a kvality služeb v zázemí aglomerací (a to včetně rostoucích suburbií). Stejně jako v silných metropolitních územích dochází v aglomeracích ke koncentraci marginalizovaných skupin obyvatelstva (např. osoby bez domova).

V ekonomických centrech (Pardubice, Plzeň aj.) představuje specifickou výzvu koncentrace často dočasných zahraničních pracovníků (jak ze zemí EU, tak ze třetích zemí), kteří mají specifické potřeby s ohledem na poskytované služby a zvyšují nároky na místní infrastrukturu. Zahraniční pracovníci mnohdy také vytváří tlak na vztahy a soužití v dané lokalitě. Zároveň je třeba počítat s tím, že část cizinců se v těchto místech usazuje.

Řešení:

Aktivity měst budou směřovat k posílení prevence sociálního a prostorového vyloučení. Vzhledem ke své roli v sídelním systému budou v jádrech aglomerací nabízeny v dostatečném rozsahu a kvalitě specializované služby, a to i s ohledem na vysoký počet ohrožených skupin obyvatelstva (lidé

s psychickými problémy, lidé bez domova, osoby ohrožené závislostí, příslušníci etnických menšin, zejména Romové). I v aglomeracích a jejich zázemí bude nutné řešit nároky spojené se stárnutím obyvatelstva. V této souvislosti je proto nutné pracovat na zajištění adekvátních kapacit pobytových a terénních sociálních služeb a kapacit v oblasti zdravotnictví.

V aglomeracích a jejich zázemí bude zlepšována kvalita a nabídka infrastruktury pro volnočasové, kulturní a sportovní aktivity, a to i s vazbou na omezení rizika civilizačních chorob. Využití potenciálu veřejných knihoven jako vzdělávacích, kulturních a komunitních center.

Pokud obce v zázemí aglomerací populačně rostou (případně je populační růst v obci v zázemí aglomerací očekáván), měly by být při plánování občanské vybavenosti respektovány Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury⁵⁸, s výjimkou sociálních služeb, kde je plánování vyhrazeno krajům, a to ve vazbě na aktuální potřeby v této oblasti.

V aglomeracích této kategorie je nezdárka relativně dostatečná nabídka volných bytů v nedostatečně atraktivních lokalitách, problémem je tedy jejich kvalita a dostupnost, například pro určité skupiny obyvatel se specifickými potřebami (senioři, osoby s omezenou schopností pohybu a orientace, samoživitelé) a segregace. Nutná je také podpora rozvoje kvalitního veřejného prostoru a jeho kultivace v sídlištní i plošné zástavbě ve městech.

Podpora cílených služeb pro cizince, které napomohou sžívání v dostatečné kvalitě, struktuře a kvantitě, a to jak pro cizince ze zemí EU, tak ze třetích zemí, podpora místních vztahů a prevence konfliktů v místech koncentrace zahraničních pracovníků.

Podpora atraktivního veřejného prostoru a atraktivního bydlení. Kvalitní bytový fond a veřejná prostranství s nízkou mírou výskytu patologických jevů. Kvalitní veřejný prostor je předpokladem preventivního působení proti sociálně patologickým jevům.

Typová opatření:

Typové opatření 16: Zajistit dostatečný rozsah sociálních a zdravotních služeb

Problém: Sociální služby často nemají dostatečné pokrytí, kapacitu a v některých případech ani kvalitu. Nabídka sociálních služeb neodpovídá demografickým změnám (stárnutí obyvatel) ani aktuálním potřebám. Stárnutí populace, případně suburbanizace, přináší zvýšené nároky i na zdravotní služby, zejména v oblasti primární péče a péče v přirozeném prostředí. Přetrvávají problémy se sociálně vyloučenými lokalitami ve městech a bezdomovectvím.

Náplň: Investice do celé šíře sociálních služeb (a to především terénních, ambulantních a pobytových sociálních služeb komunitního charakteru) a komunitní práce. S ohledem na demografické trendy, které predikují výrazné stárnutí populace, je zapotřebí zajistit finanční prostředky na aktivity investičního charakteru určené pro výstavbu pobytových sociálních služeb pro seniory. Podpora rozvoje zdravotních služeb s důrazem na primární péči (a její napojení na nemocniční péči v podobě urgentních příjmů), na domácí péči a péči paliativní.

⁵⁸ Dostupné zde: <http://www.uur.cz/images/8-stanoviska-a-metodiky/53-TB050MMR01-Standardy-dostupnosti-verejne-infrastruktury-2017-10-30.pdf>.

Cílový stav: Zajištění kvality života a dostupnosti služeb v aglomeracích. Provázanost sociálních a zdravotních služeb.

Cílová skupina: uživatelé sociálních a zdravotních služeb⁵⁹

Hlavní nositel: MZd (metodické vedení), MPSV (zpracovatel Národní strategie pro oblast sociálních služeb, Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020, Strategie sociálního začleňování 2021–2030)

Další nositelé: ASZ

Hlavní realizátoři: kraje, obce, NNO, poskytovatelé sociálních služeb, zdravotní pojišťovny, poskytovatelé lékařské péče, DSO

Typové opatření 17: Zlepšit dostupnost vzdělávání, zajistit kvalitní vzdělávací infrastrukturu a infrastrukturu služeb péče o děti

Problém: Obdobně jako v metropolitních územích stagnuje v aglomeracích podíl mikrojeslí a dětských skupin i kapacita a kvalita školských zařízení, především předškolního a základního vzdělávání, a také veřejných knihoven. Dílčí šetření rovněž poukazují na absenci či nízkou kvalitu infrastruktury a vybavenosti škol, například na středním stupni vzdělávání.

Náplň: Zajištění dostupných mikrojeslí a dětských skupin⁶⁰ a rovněž podpora budování a obnovování infrastruktury i vybavenosti škol a školských zařízení na úrovni mateřských a základních, budování a obnovování infrastruktury i vybavenosti veřejných knihoven jako informačních, vzdělávacích, kulturních a komunitních center s ohledem na demografický vývoj a specifické potřeby jednotlivých sociálních skupin obyvatelstva. Zajištění obnovy infrastruktury a vybavenosti středních škol a podpora volnočasových aktivit.

Cílový stav: Zajištění kvality života a dostupnosti služeb v aglomeracích.

Cílová skupina: obyvatelé aglomerací a jejich zázemí

Hlavní nositel: MŠMT, MPSV

Další nositelé: MF, MMR, ASZ

Hlavní realizátoři: zřizovatelé škol a školských zařízení, DSO

Typové opatření 18: Zajistit dostatečnou kapacitu dostupných a sociálních bytů pro ohrožené skupiny obyvatelstva nebo osoby, které ztratily bydlení, a to mimo segregované a vyloučené lokality

Problém: Nedostatek vhodných dostupných a sociálních bytů je jedním z důvodů sociálního a často i prostorového vyloučení jedinců a celých rodin ze společnosti. Dopady žádného, nejistého nebo cenově nedostupného bydlení, stejně jako bydlení nestandardní, popř. nekvalitní se odráží na

⁵⁹ Rodiny s dětmi, senioři, sociálně slabí obyvatelé, lidé bez domova, osoby s duševním onemocněním, osoby ohrožené závislostí, osoby se zdravotním postižením, osoby odcházející z výkonu odnětí svobody, osoby opouštějící zařízení ústavní výchovy, případně další ohrožené skupiny.

⁶⁰ V oblasti dostupnosti mikrojeslí a dětských skupin je vždy nutné reagovat na konkrétní potřeby v dané lokalitě, které odráží jak možnosti zaměstnanosti rodičů s dětmi, tak dojezdovou vzdálenost ke službám péče o děti.

fungování rodiny, zapojení do vzdělávacího nebo pracovního procesu i na přístupu k dalším zdrojům. Problémy s financováním bydlení se týkají zejména seniorů a osob s nízkými příjmy (dále viz níže cílové skupiny); v současnosti se však problémy s bydlením v některých regionech nevyhýbají ani střední třídě. Dopady spojené s výše uvedenými nedostatky zasahují do dalších problematik, jako je zadluženost, nelegální práce, závislost na dávkách, předčasné odchody ze vzdělávání a další.

Náplň: Zajistit dostatečnou kapacitu dostupných a sociálních bytů mimo segregované a vyloučené lokality, ať nákupem, pronájmem či výstavbou bytů a domů. Současně je nezbytné klást důraz na větší podporu a dostupnost sociální práce (která by měla sloužit jako nástroj prevence ztráty bydlení a podpora udržení bydlení). Dále je potřeba podpořit spolupráci mezi jednotlivými subjekty, jak státními, tak nestátními, v pomoci lidem v bytové nouzi.

Cílový stav: Zajištění bydlení pro skupiny osob ohrožených nedostupností bydlení.

Cílová skupina: lidé v bytové nouzi (senioři, rodiny s jedním příjmem, rodiny s více dětmi, nízkopříjmové skupiny obyvatel, tělesně či duševně hendikepované osoby, osoby ohrožené diskriminací, tj. osoby jiného etnika, vyznání, LGBTQ, osoby opouštějící ústavní péči, vězení atd.)

Hlavní nositel: MMR, MPSV

Další nositelé: ASZ

Hlavní realizátoři: obce, kraje, poskytovatelé sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, MMR

Typové opatření 19: Napomáhat rozvoji a využití potenciálu aglomerací v oblasti kultury a cestovního ruchu

Problém: Aglomerace představují významná kulturní centra nadregionálního významu. V nedostatečné míře je však doposud rozvinutý potenciál pozitivní role kultury v rozvoji aglomerací a jejich zázemí. S kvalitním propojením aglomerací s jejich zázemím a kraji rostou také požadavky na funkci kultury v těchto typech území.

Náplň: V aglomeracích je zvýšená koncentrace aktérů působících v oblasti kultury na krajské úrovni, která vytváří potenciál pro rozvoj aglomerací i jejich zázemí. V aglomeracích je současně velmi vysoká koncentrace kulturních či technických památek a paměťových institucí uchovávajících kulturní dědictví (muzea, galerie, NPÚ, knihovny), svým významem přesahujících území samotné aglomerace.

Aglomerace jsou přirozenými centry kulturně-poznávacího cestovního ruchu a představují pro návštěvníka často „vstupní bránu“ do přilehlých regionů, jejíž kvalitní fungování je jednou z důležitých podmínek pro rozvoj cestovního ruchu v těchto regionech. Za účelem využití kulturního potenciálu aglomerací budou podporováni jednotliví aktéři a jejich aktivity jak v oblasti kultury samotné, tak v oblasti kulturně-poznávacího cestovního ruchu. Cílem podpory je vytvoření plnohodnotných kulturních center národní úrovně, což bude mít za následek zkvalitnění kulturního vyžití a obecně životní úrovně obyvatel, atraktivitu míst pro návštěvníky a propojování jednotlivých aktérů působících v oblasti kultury na krajské a regionální úrovni.

V rámci zvyšování atraktivity území aglomerací je zapotřebí zajistit revitalizaci a modernizaci památek (kulturních i technických), muzeí, galerií, divadel, knihoven⁶¹ a dalších kulturních zařízení, případně výstavbu nových kulturních zařízení, a podporovat provázanost kultury a cestovního ruchu (využít potenciál zpřístupnění kulturně-historických atraktivit i živé kultury v cestovním ruchu). V návaznosti na primární nabídku sektoru kultury a cestovního ruchu je však nutné podporovat i rozvoj a údržbu doprovodné veřejné infrastruktury, jejíž existence je pro využívání kulturních zařízení či atraktivit cestovního ruchu nezbytná. V řadě aglomerací je také vhodné specificky podporovat vznik kreativních a uměleckých center nebo klastrů. Podpora by měla primárně směřovat k projektům, které jsou realizovány na základě spolupráce více druhů aktérů (veřejné, soukromé či neziskové sféry), respektive oborů.

Cílový stav: Kulturně atraktivní aglomerace, které jsou centry kultury a kulturně-poznávacího cestovního ruchu nejen pro samotné zázemí aglomerací, ale i pro přilehlé regiony. Zvýšený podíl revitalizovaných a využitých památek, paměťových institucí a kulturních zařízení vytvářejících prostor pro rozvoj kulturních aktivit a cestovního ruchu.

Cílová skupina: aktéři působící v oblasti samosprávy, kultury a cestovního ruchu

Hlavní nositel: MK

Další nositelé: MMR

Hlavní realizátoři: kraje, obce, kulturní instituce, vlastníci památek, aktéři v oblasti cestovního ruchu, DSO

Specifický cíl 2.4: Efektivně řešit problémy životního prostředí spojené s koncentrací velkého množství obyvatel a adaptovat aglomerace na změnu klimatu

Zdůvodnění specifického cíle:

V aglomeracích a jejich zázemí lze sledovat do značné míry obdobné jevy jako v případě metropolí, jen v nižší intenzitě (suburbanizace, špatná kvalita ovzduší apod.). I pro aglomerace jsou problémem jevy spojené se změnou klimatu – jedná se na jedné straně o četnost a délku období sucha, na druhé straně o bleskové povodně. V řadě měst spadajících do této kategorie je výzvou velké množství brownfieldů, a to často v centrech měst (např. Ústí nad Labem, Zlín).

Města v aglomeracích dosahují energetických úspor patřičnou úpravou energetického hospodářství. Snižování spotřeby energie přispívá k udržitelnému životu ve městech. V současnosti je v některých aglomeracích nutný akcent na prosté snížení spotřeby energie, v dalších na kvalitativní posílení energetického managementu a inteligentního řízení spotřeby v kontextu konceptu Smart city, případně Smart Region. Z globálního pohledu jsou města nositeli závazku ČR ke snižování produkce CO₂, některá města mají vlastní závazek vůči EU.

Řešení:

V aglomeracích budou řešeny problémy životního prostředí spojené s koncentrací velké části obyvatel. I vzhledem ke změně klimatu je nutné hledat cesty ke zlepšení hospodaření se srážkovými vodami. Pro

⁶¹ Např. podpora knihoven jde zde zmíněna, protože hrají významnou roli informačních, vzdělávacích a komunitních center v daném území.

udržení či zlepšení kvality života v jádrech aglomerací je významné zachování zeleně, zvýšení její kvality a odolnosti a posílení sídelní zelené infrastruktury (případně revitalizace), městských parků a dalších ploch zeleně nejen pro volnočasové využití.

Dopady intenzivní dopravy v centrech měst budou minimalizovány i prostřednictvím podpory veřejné hromadné dopravy a aktivní mobility, systémovým zaváděním využívání alternativních pohonů v dopravě a zaváděním inteligentních dopravních systémů. Tyto systémy budou monitorovat a regulovat dopravu a snižovat její negativní vliv na životní prostředí. Podporována bude také dopravní obslužnost veřejnou dopravou a čistá mobilita (mj. elektrodoprava a její infrastruktura, cyklodoprava a její infrastruktura a pěší doprava) a intermodalita podobě jako v metropolitních územích.

Pro některá města v této kategorii je významné regenerovat brownfieldy a postindustriální plochy (dopravní brownfieldy), a to jak pro účely podnikání, tak pro nepodnikatelské využití (včetně přeměny na zóny pro odpočinek a trávení volného času).

Města budou podpořena ve snahách o maximalizaci dosahování energetických úspor a snížení produkce CO₂, při tvorbě územních energetických koncepcí a jejich implementacích a plánech renovace budov.

Typová opatření:

Typové opatření 20: Podpořit udržitelný prostorový rozvoj aglomerací

Problém: Nedostatečně koordinovaný prostorový růst aglomerací způsobující dopravní problémy jak v osobní, tak v nákladní dopravě a s tím související negativní dopady na životní prostředí a zdraví lidí.

Náplň: Změna přístupu a myšlení obecních zastupitelstev, využití zpracovaných metodik (např. dostupnost veřejné infrastruktury), investice do lidí (školení, příklady dobré a špatné praxe – zastupitelé, vedení obcí a měst, zaměstnanci), vytvořit ucelený systém proškolení členů zastupitelstva obcí v zájmu zvýšení ekonomické gramotnosti obcí směřující k zodpovědné obecní bytové politice a o tom, jak nakládat s obecními pozemky a správou svého území se zohledněním environmentálních limitů a kvality života obyvatel. Koordinace rozvoje území aglomerací je úkolem i krajských nástrojů územního plánování – zásad územního rozvoje.

Cílový stav: Efektivní a důsledné využívání nástrojů územního plánování, koordinace strategického a územního plánování při respektování limitů životního prostředí (ad specifický cíl 6.1)

Cílová skupina: volení zástupci

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: -

Hlavní realizátoři⁶²: Obce, kraje, místní akční skupiny, SO ORP a další orgány státní správy, DSO.

⁶² Při ovlivňování prostorového plánování hrají významnou roli zaměstnanci úřadů územně samosprávných celků.

Typové opatření 21: Zlepšit mikroklimatické podmínky v aglomeracích

Problém: Vliv na životní prostředí měst má kromě špatné kvality ovzduší (doprava, lokální topeniště) i tepelný ostrov města. Mikroklima obecně v souvislosti se změnou klimatu (kvalita ovzduší, přehřívání povrchů a ovzduší, nízká vlhkost a prašnost apod.). V menších sídlech se tepelný ostrov v takové míře neprojevuje, dochází však k přehřívání zpevněných ploch (a ploch bez vzrostlé vegetace a vodních ploch), což má negativní vliv na kvalitu života obyvatel (tepelný stres obyvatelstva).

Dle Národního akčního plánu adaptace na změnu klimatu dochází na zastavěném území s významným podílem zpevněných ploch s rychlým odvodem vody ke snížení infiltračních schopností krajiny, což má za následek snížení její retenční kapacity.

Náplň: Podpora územních studií zaměřených na zakládání či revitalizaci sídelní zeleně, podpora měst při rekultivaci nevyužitých ploch (brownfieldy), ochrana stávající vzrostlé zeleně a rozvoj sídelní zelené infrastruktury. Cílená podpora odolnosti zeleně a její kvality vhodnými péstebními a dalšími zásahy. Podpora výsadby izolační zeleně v okolí stávajících komunikací a v případě výstavby nových záměrů její zahrnutí od počátku stavebního řízení.

Přírodě blízké úpravy koryt vodních toků, ochrana a výsadba zeleně, rozvoj systémů sídelní zeleně, odvodnění urbanizovaných a průmyslových území systémem hospodaření se srážkovými vodami, zpětné využití zadržených vod, zvlhčování zastavěného prostoru, zelené střechy, zachytné vodní plochy, udržitelný přístup k využití zemědělské půdy. V případě extravilánu na pozemcích určených k plnění funkcí lesů podporovat trvale udržitelné obhospodařování lesů (i prostřednictvím uplatnění oblastních plánů rozvoje lesů).

Problematika je podrobně a systematicky řešena ve strategických dokumentech resortu životního prostředí a v mezisektorové Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.

Cílový stav: Větší podíl a ucelený systém sídelní zeleně ve městech, zvýšení kvality a odolnosti zeleně, zlepšení kvality ovzduší, snížení vlivu přehřívání umělých povrchů a zvýšení retenční schopnosti území.

Cílová skupina: města, obyvatelé a návštěvníci měst

Hlavní nositel: MMR, MŽP, MZe, MD

Další nositelé: MPO, MF

Hlavní realizátoři: obce, kraje, místní akční skupiny, vlastníci a provozovatelé vodovodů a kanalizací, majitelé (vlastníci) pozemků a budov, státní podniky Povodí, DSO

Strategický cíl 3

Hospodářsky stabilizovaná regionální centra představují snadno dostupná centra kultury, zaměstnanosti a obslužnosti příslušných funkčních regionů, jejich venkovské zázemí je na regionální centra dobře dopravně napojeno, disponuje dostatečnou sítí služeb a jsou v něm uplatňována inovativní řešení

Regionální centra plní roli pilíře české sídelní soustavy nabízející služby a pracovní příležitosti pro své zázemí. Všechna regionální centra jsou dobře napojena na centra vyššího řádu (metropole a aglomerace), venkovské zázemí je veřejnou hromadnou dopravou a silničním spojením dobře napojeno na regionální centra a disponuje dostatečnou sítí služeb. Populačně a ekonomicky stabilizovaná regionální centra a jejich venkovské zázemí plní nezastupitelnou roli v péči o krajinu a prostředí obce a udržitelné využívání krajiny. Ve venkovském zázemí jsou rozvíjena inovativní a chytrá řešení.

Specifický cíl 3.1: Vytvořit vhodné podmínky pro diverzifikaci ekonomické základny regionálních center a jejich venkovského zázemí a využití jejich potenciálu a podpořit propojení podnikatelských subjektů ve vztahu k potřebám trhu práce.

Zdůvodnění specifického cíle:

Problémem regionálních center a jejich venkovského zázemí je nedostatečná diverzifikace ekonomické základny. Regionální centra a jejich zázemí mají často řadu potenciálů (včetně například oblasti cestovního ruchu), na nichž je možné stavět budoucí rozvojové strategie. V tomto typu území často chybí i základní znalosti o podnikání a z kapacitních a odborných důvodů je pro začínající a malé podnikatele problémem zajistit základní úkony spojené s podnikáním.

Jak v regionálních centrech, tak ve venkovském zázemí je výzvou revitalizace brownfieldů a sanace ekologických zátěží, a to jak pro podnikatelské, tak nepodnikatelské využití.

V oblasti trhu práce nejsou přímo sladěny požadavky (mikro)regionálního trhu práce a struktury vzdělávacích oborů středního školství (častá vysoká nezaměstnanost absolventů, častá neuplatnitelnost ve vystudovaném oboru), přičemž obsah vzdělávání ne vždy zcela odpovídá momentálním potřebám trhu práce a především dynamickým proměnám moderní ekonomiky přinášejícím nutnost adaptability a celoživotního učení.

Pro venkovské zázemí je významným tématem dostupnost vysokorychlostního internetu a využívání veřejných služeb s podporou digitálních technologií včetně internetu věcí, která může být jedním z aspektů, které přispějí k udržení obyvatelstva ve venkovských regionech (ve vazbě například na práci z domova).

Řešení:

Řada regionálních center je závislá na jednom či na několika málo zaměstnavatelích. Budou proto realizovány aktivity směřující k diverzifikaci ekonomické základny. Podpořeny budou i stávající podnikatelské aktivity, zejména malé podniky, mikropodniky a sociální podniky.

I v kategorii regionálních center existuje řada inovačních firem (v zemědělství, tržních službách i ve zpracovatelském průmyslu) a poboček nadnárodních firem, jejichž další rozvoj je pro regionální centra

a jejich venkovské zázemí klíčový. Vznik nových podnikatelských aktivit by měl být podpořen mimo jiné prostřednictvím výstavby podnikatelských areálů a inkubátorů.

Budou realizovány intervence usnadňující posilování hospodářského potenciálu, podnikavosti a posilování hospodářského propojení s většími trhy (blízké aglomerace, metropole, mezinárodní trhy). V zázemí regionálních center bude podpořeno především malé, střední a drobné podnikání, a to i ve vazbě na lokální produkty a cestovní ruch; cílem je mezioborové propojení a spolupráce napříč sektory. Podporován bude vznik nových podnikatelských aktivit, a to i s vazbou na identifikované potřeby v oblasti rozvoje občanské vybavenosti, vč. podpory tzv. municipálních a regionálních PPP projektů (public private partnership).

Na úrovni regionálních center (a navzájem mezi nimi) budou realizovány kroky vedoucí k lepšímu propojení regionálního trhu práce a systému regionálního školství při zachování jeho autonomie a primární funkce cílů a obsahu vzdělávání jako nástrojů rozvoje jedince tak, aby byl schopen uspět na moderním trhu práce (a to i ve specifických podmínkách a struktuře ekonomik dílčích regionálních center) a dále byl schopen celoživotního učení.

Budou také podpořeny podnikatelské aktivity ve smyslu zakládání nových podniků i posilování konkurenceschopnosti stávajících firem.

Města budou klást důraz na aktivní komunikaci se stávajícími či potenciálními zaměstnavateli. Dílčí opatření budou směřovat k omezení potenciálních negativních dopadů procesu digitalizace a robotizace na trh práce – jeho strukturálních nerovnováh i (mzdové) polarizace. Jednotlivé kroky budou směřovány i k udržení kvalifikované pracovní síly, jejíž příchod/setrvání je pro rozvoj měst/regionů klíčové.

V souladu s Národní strategií regenerace brownfieldů bude řešena revitalizace brownfieldů. Orgány státní správy a samosprávy budou hledat další cesty ke zlepšení dostupnosti vysokorychlostního internetu ve venkovském prostoru.

Za účelem zlepšení rozvojového potenciálu některých regionů budou realizovány aktivity vedoucí ke zlepšení dostupnosti vysokorychlostního internetu v doposud nedostatečně pokrytých oblastech a aktivity zaměřené na rozvoj veřejných služeb využívajících digitální aplikace, včetně systému internetu věcí.

Typová opatření:

Typové opatření 22: Diverzifikovat ekonomické činnosti v regionálních centrech a jejich zázemí

Problém: Neochota a slabá úroveň komunikace v přenášení inovací a znalostí a dobré praxe z metropolí a aglomerací (případně zahraničí) do území, stejně tak informací o potřebách firem.

Náplň: V zásadě lze docílit modernizace stávajících firem (konverze k náročnějším aktivitám – zejména prostřednictvím after care – „ptát se, co firmy potřebují“), anebo podporou příchodu investorů / pobídkami (zde lze aktivně usilovat o investice s vyšší přidanou hodnotou). Podpora rozvoje specializovaných služeb pro zahraniční investory. Cíleně lze podporovat rozvoj mikropodniků, malých a středních podniků a rozšiřování jejich ekonomických činností a tím podporovat zaměstnanost. Přenos inovací, znalostí a dobré praxe z metropolí a aglomerací (případně zahraničí) do území. Podpora realizace a zavádění inovací s cílem rozšíření vykonávaných ekonomických činností.

Cílový stav: Stabilizace i rozvoj firem v regionálních centrech a jejich zázemí, zvýšení počtu pracovních příležitostí.

Cílová skupina: mikropodniky, malé a střední podniky

Hlavní nositel: MPO

Další nositelé: MZe

Hlavní realizátoři: Hospodářské komory, regionální inovační centra/agentury, firmy, kraje, obce, místní akční skupiny, CzechInvest, Enterprise Europe Network ČR (konsorcium šesti partnerů v čele s Technologickým centrem Akademie věd ČR), DSO

Typové opatření 23: Zlepšit spolupráci zaměstnavatelů, zástupců veřejného sektoru a středních škol

Problém: Nedostatečná spolupráce mezi veřejnou správou, významnými zaměstnavateli a středními školami.

Náplň: Vytvoření vstřícných stimulů směrem k podnikatelským subjektům v obci, zamezit odchodu investorů a zániku malých firem. Podporovat – i ze strany firem – vytváření klastrů aktérů v území (ale nejen firem) s vazbou na potenciály území.

Posílit spolupráci středních škol (a vyšších odborných škol) s firmami v území, a to především v kontextu zajištění praktické přípravy žáků v rámci odborného školství. Zahájit diskuzi o potřebách firem ve vztahu k regionu (k veřejné správě, ke školskému systému).

V souladu s Inovační strategií České republiky 2019–2030 bude jedním z nástrojů v této oblasti vytvoření systému na národní i regionální úrovni, který bude sloužit ke koordinaci spolupráce škol se zaměstnavateli na bázi prvků duálního vzdělávání.

Podpora spolupráce primárně středních škol, vyšších odborných škol a středních odborných učilišť a podnikatelského sektoru v území (ve smyslu zaměření rámcových vzdělávacích programů na ekonomickou specializaci území) a investic do technického vybavení škol a výzkumných pracovišť.

Cílový stav: Pravidelná, věcná a otevřená spolupráce a komunikace a spolupráce mezi všemi aktéry v území.

Cílová skupina: Veřejná správa, zaměstnavatelé a odborné, střední a vyšší odborné školy.

Hlavní nositel: MŠMT, MPO, MPSV

Další nositelé: -

Hlavní realizátoři: CzechInvest, obce, kraje, školy, zaměstnavatelé, místní akční skupiny, DSO

Typové opatření 24: Rozvíjet poradenská centra pro začínající, malé a střední podnikatele

Problém: Malé firmy ve venkovském prostoru se mohou potýkat s neznalostí základních informací o podnikání (tvorba business plánu) a je pro ně vzhledem k omezeným personálním a časovým možnostem obtížné řešit běžné úkony spojené s podnikáním.

Náplň: Podpora rozvoje podnikavosti, zakládání start-upů včetně služeb inovační infrastruktury (koučink, poradenství, akcelerační programy), podpora internacionalizace, implementace business plánu. Propojení aktérů činných v podpoře podnikání relevantních pro dané regionální centrum a aplikace „no wrong door principle“. V regionálních centrech a jejich venkovském zázemí bude pomoc směřována i k rozvoji inovativního podnikání.

Dojde ke koordinaci všech institucí, které poradenství v regionech poskytují, a vytvoření poradenského „one-stop-shopu“. To znamená, že začínající malý a střední podnikatel získá kompletní informace na jednom místě, případně bude po první návštěvě nasměrován k subjektu, který jeho problém vyřeší.

Cílový stav: Bude usnadněn vznik podnikatelské aktivity a bude omezeno riziko brzkého zániku podnikatelské aktivity s ohledem na špatnou orientaci v úkonech spojených s vedením firmy (např. komunikace s úřady apod.)

Cílová skupina: začínající, malí a střední podnikatelé

Hlavní nositel: MPO

Další nositelé: MPSV, ASZ

Hlavní realizátoři: Úřad práce, CzechInvest, regionální inovační centra/agentury, kraje, obce, místní akční skupiny, neziskové organizace, Hospodářská komora, Enterprise Europe Network ČR (konsorcium šesti partnerů v čele s Technologickým centrem Akademie věd ČR), DSO

Typové opatření 25: Revitalizovat brownfieldy

Problém: Brownfieldy v této kategorii mohou být poblíž center měst a jedná se o rozvojové plochy, které jsou pro region potenciálně důležité. Dle dat agentury CzechInvest má většina evidovaných brownfieldů původ v zemědělství, obdobné nevyužité lokality průmyslového původu jsou však obvykle silně znečištěné, a spadají tak spíše do působnosti MŽP s evidencí v Systému evidence kontaminovaných míst (SEKM).

Bariérou rozvoje a využití těchto brownfieldů jsou v mnoha případech složité vlastnické vztahy, případné staré ekologické zátěže (pak se však již nejedná o klasické brownfieldy) a nevyrovnané finanční závazky po bývalé ekonomické činnosti. Do této kategorie s výjimkami nespádají ani lokality po bývalé důlní činnosti.

Náplň: V souladu s Národní strategií regenerace brownfieldů budou podpořeny brownfieldy k rekultivaci a zemědělskému využití (MZe), pro průmyslovou činnost (MPO) či veřejné služby a cestovní ruch (MMR). V této kategorii sídel je vhodnější role státu (méně často lze očekávat řešení tržními silami, jako v případě metropolitních území a některých aglomerací).

Je vhodné u brownfieldů posuzovat vždy i riziko existence ekologické zátěže, složitou strukturu vlastníků a oddlužení. V případě potvrzené přítomnosti antropogenního znečištění je nutné nejprve posoudit míru rizika pro lidské zdraví a pro životní prostředí. Případnou následnou sanaci je vždy nutné řešit v součinnosti s Českou inspekcí životního prostředí při respektování zásady „znečišťovatel platí“. Z veřejných prostředků lze tedy finančně podpořit likvidaci znečištění pouze v případě tzv. sirotčích lokalit, kdy původní vlastník již neexistuje a právně zanikl bez nástupců. Významným limitujícím faktorem revitalizace jsou v takovém případě obvykle vysoké sanační náklady, typicky vysoce překračující místně obvyklou cenu dotčených pozemků a staveb, a mnohdy i dlouhá doba sanačních prací v řádu let až desítek let (zejména v případě nutnosti sanace podzemních vod).

Podpořit a rozvíjet Program na regeneraci a podnikatelské využití brownfieldů (MPO) s omezením na nekontaminované nebo pouze mírně kontaminované lokality bez nadlimitního rizika pro lidské zdraví a životní prostředí.

Při revitalizaci brownfieldů bude brána v potaz biologická hodnota těchto území, např. v důsledku přirozené sukcese a následné využití bude selektivní podle charakteru jednotlivých částí revitalizované plochy.

Cílový stav: Zvýšený podíl revitalizovaných a využitých brownfieldů, kvalitní spolupráce aktérů v oblasti podpory transformace brownfieldů.

Cílová skupina: obce, kraje

Hlavní nositel: MPO a CzechInvest (MF a MŽP v kontextu brownfieldů postižených antropogenním znečištěním s nadlimitním rizikem pro lidské zdraví)

Další nositelé: MMR, MZe

Hlavní realizátoři: obce, kraje, podnikatelé, místní akční skupiny, vlastníci nemovitostí, DSO.

Typové opatření 26: Zlepšit dostupnost vysokorychlostního internetu⁶³

Problém: V některých oblastech dosud není dostatečně rozvinutá infrastruktura vysokorychlostních sítí elektronických komunikací umožňující dostupnost služby přístupu k internetu, což znesnadňuje například i snahy o udržení mladé a vzdělané části populace a brání rozvoji podnikání.

Náplň: Akcelarovat podporu rozvoje vysokorychlostních sítí elektronických komunikací ze strany MPO za účelem zajištění dostupnosti služeb k internetu v oblastech dosud nepokrytých, ale i napomáhat zvyšování parametrů přenosových sítí a užití služeb přístupu k internetu (včetně možnosti využití internetu věcí pro provoz čidel a jiných koncových zařízení při zajištění veřejných služeb) i v oblastech již pokrytých.

Cílový stav: Zajistit budování vysokorychlostních sítí elektronických komunikací umožňující zajištění souladu s deklarovanými záměry Evropské komise v ČR tak, aby:

- a) školy, vysoké školy, výzkumné organizace, dopravní uzly, nemocnice, správní orgány, knihovny a další podniky spoléhající na digitální technologie měly do roku 2025 přístup k internetu o rychlosti stahování a nahrávání alespoň 1 Gb/s;
- b) všechny domácnosti měly do roku 2025 přístup k internetu o rychlosti alespoň 100 Mb/s, který by šlo v budoucnu navýšit na 1 Gb/s;
- c) všechny městské oblasti, hlavní silnice a železnice byly do roku 2025 nepřerušovaně pokryté 5G sítěmi.

Hlavní nositel: MPO

Další nositelé: ČTÚ, MMR

Hlavní realizátoři: MPO, ČTÚ, obce, kraje, místní akční skupiny, DSO, zástupci sektoru elektronických komunikací, MV, MMR

⁶³ V současné době existuje paralelně celá řada strategií, plánů a deklarací potřeby zlepšit dostupnost vysokorychlostního internetu – např. Strategický rámec Česká republika 2030, Vládní program digitalizace České republiky 2018+ Digitální Česko nebo Národní plán rozvoje sítí nové generace. Při formulaci a realizaci konkrétních opatření bude analýzou všech těchto dokumentů zajištěno, že nebude docházet k duplicitám.

Typové opatření 27: Rozvíjet udržitelný cestovní ruch

Problém: Nevyužitý potenciál cestovního ruchu v regionech.

Náplň: Vzhledem k dosaženému stavu rozvoje sektoru cestovního ruchu je i nadále důležitá vyvážená podpora rozvoje všech tří pilířů udržitelného cestovního ruchu (socio-ekonomický, kulturní, environmentální). V rámci tohoto opatření je vhodné podporovat rozvoj udržitelných forem cestovního ruchu (např. pěší turistika a cykloturistika, ekoturismus) ve spojení s místní produkcí, venkovský cestovní ruch, zachování místních tradic a řemesel atd. Kromě opatření na podporu rozvoje infrastruktury v souladu s principy udržitelného využití kulturně-historického a přírodního potenciálu destinací by měla být realizována i opatření na podporu spolupráce subjektů v regionu, destinační management i sledování a řízení toku návštěvnosti. V neposlední řadě je nutné podporovat jak rozvoj kvality poskytovaných služeb v oblasti cestovního ruchu, tak profesionalizaci řízení nabídky cestovního ruchu.

V příhraničních regionech cestovní ruch často představuje jediný významný nástroj ekonomického rozvoje; v těchto oblastech by mělo docházet k prohloubení jak přeshraniční spolupráce v oblasti destinačního managementu a rozvoje infrastruktury cestovního ruchu umožňující konzumaci služeb cestovního ruchu po obou stranách hranice, tak k tvorbě tzv. mezioborových produktů udržitelného cestovního ruchu, které umožní širší zapojení aktérů z různých odvětví. Obdobně je tomu i ve vnitřních periferiích na hranicích krajů, kde je často složité navázat systematickou spoluprací. V dané oblasti by měla být podporována i mezikrajská spolupráce v zájmu jednotného rozvoje turistických destinací často uměle rozdělených administrativními hranicemi. Realizace tohoto opatření by měla přispět ke zvyšování atraktivity regionů jako destinací cestovního ruchu s dopadem na růst návštěvnosti a zvýšení ekonomické výtěžnosti. Zároveň toto opatření musí minimalizovat možný negativní dopad na místní komunitu a životní prostředí.

V některých regionech se uvažuje o různých formátech propojení ekologického zemědělství a cestovního ruchu (vhodné i pro vnitřní periferie) např. formou využití lokálních zemědělských produktů v zařízeních cestovního ruchu – opět s napojením na vytváření pracovních míst pro místní nezaměstnané. Při podpoře cestovního ruchu v turisticky exponovaných oblastech je nutné dbát na environmentální i sociokulturní a demografické limity území a kapacitu místní infrastruktury, respektive důsledně prosazovat udržitelný návštěvnický management a zároveň podporovat spolupráci mezi turisticky exponovanými oblastmi a jejich sousedními regiony, aby došlo pokud možno k optimalizaci koncentrace návštěvníků a rovněž byl zvýšen multiplikační efekt cestovního ruchu v území. Klíčovým dokumentem definujícím cíle v oblasti cestovního ruchu je Koncepce státní politiky cestovního ruchu ČR na období 2021–2030.

Cílový stav: Vyvážený rozvoj všech tří pilířů udržitelného cestovního ruchu s dopadem na zvyšování atraktivity regionů jako destinací cestovního ruchu.

Cílová skupina: návštěvníci

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: -

Hlavní realizátoři: obce, kraje, organizace destinačního managementu, místní akční skupiny, profesní sdružení, nestátní neziskové organizace, subjekty působící v oblasti cestovního ruchu, DSO

Specifický cíl 3.2: Zlepšit dopravní dostupnost v rámci regionů

Zdůvodnění specifického cíle:

Všechna regionální centra nejsou vhodným způsobem dopravně propojena se svým zázemím. V regionálních centrech je častým problémem jejich znečištění (zejména ovzduší a hlukové znečištění), a to i proto, že v řadě měst této kategorie prochází hlavní dopravní tahy jejich centry. Dopravní infrastruktura (místní komunikace, silnice II. a III. třídy) v mikroregionálních centrech a jejich zázemí je navíc v současné době ve špatném stavu.

V menších regionálních centrech jsou obtížnější podmínky pro zavádění městské hromadné dopravy, a proto je problém velkého zatížení individuální dopravou obtížně řešitelný. Z toho důvodu je vhodné i pro menší regionální centra zpracovávat alespoň zjednodušenou verzi plánu udržitelné městské mobility.

Integrované dopravní systémy (IDS) by měly být zaváděny i ve venkovském území v rámci celokrajského systému včetně P+R. Kromě koordinace dopravy uvnitř měst je vhodné nadále zlepšovat koordinaci dopravní obslužnosti mezi centrem a jeho zázemím tak, aby nabídka spojů odpovídala reálné poptávce cestujících, a to včetně víkendových a svátečních spojů mezi regionálními centry a jejich zázemím, jejichž absence často představuje brzdicí element pro využití potenciálu regionu, realizaci volnočasových aktivit rezidentů i rozvoj cestovního ruchu na místní či regionální úrovni. Nedostatečné zajištění dopravních spojů o víkendech a svátcích rovněž přispívá k rozvoji individuální automobilové dopravy a zvyšuje problémy spojené s parkováním.

Řešení:

Na úrovni mikroregionu budou realizovány kroky vedoucí k lepšímu propojení a lepší dostupnosti mikroregionálních center (např. bývalá okresní města a obce s rozšířenou působností).

V rámci krajů udržovat a dále rozvíjet integrované dopravní systémy zahrnující celé území kraje s vazbou na sousední krajské IDS. Dále systém P+R, síť bezpečných cyklostezek spojených s dojížděnkou do zaměstnání, škol, za službami, volnočasovými aktivitami i v rámci cestovního ruchu. Dbát na dobrou dopravní dostupnost i o víkendech a svátcích z hlediska možností rozvoje volnočasových aktivit.

Dotčení aktéři udrží spoje zajišťující alespoň minimální spojení mezi zázemím a regionálními centry. Budou realizovány kroky směřující k zajištění efektivní dopravní obslužnosti, například prostřednictvím zajištění dostatečné intenzity spojů.

Z důvodu snížení znečištění center měst bude u některých center zvážena výstavba obchvatů obcí, při jejichž realizaci musí být nicméně zvažováno i riziko odlivu ekonomických činností z center měst. V souladu se Zásadami urbánní politiky je doporučeno zpracovávat plány udržitelné městské mobility (PUMM, anglicky SUMP) pro města a zajistit jejich implementaci, což platí i pro menší sídla než města nad 40 tisíc obyvatel, jak doporučuje metodika. Je nezbytné zpracovávat kvalitní krajské plány dopravní obslužnosti. Dále je nezbytné se zaměřit na podporu P+R, cyklodopravy a pěší dopravy jako důležitých segmentů dopravy. V regionálních centrech a jejich venkovském zázemí budou realizovány také kroky ke zlepšení stavu místních komunikací.

Typová opatření:

Typové opatření 28: Lépe koordinovat dopravu v regionu

Problém: V rámci regionů může být problémem špatná návaznost jednotlivých typů dopravy (např. uvnitř regionů, ale i na pomezí krajů). Často nejsou provázány linky veřejné dopravy (zejména autobusové) na pomezí krajů. V některých případech stále nejsou dostatečně zajištěny krátké přestupní časy mezi jednotlivými druhy dopravy (např. silniční, železniční), obsluha obcí ve všechny dny v týdnu a tarifní dopravní integrace.

Nabídka dopravy vždy neodpovídá reálné poptávce a tím dochází ke ztrátě konkurenceschopnosti veřejné dopravy a k poklesu přepravních výkonů. Problematická je zejména situace v odlehlých regionech, kde často není zajištěn dostatek spojů.

Na druhou stranu data Ministerstva dopravy ukazují, že v řídce osídlených regionech klesá o přepravu zájem, a to na železnici a zejména v autobusové dopravě. V ostatních segmentech (dálková, příměstská a městská doprava) výkony rostou a systémy mnohdy již kapacitně nestačí uspokojovat poptávku.

Problém zajištění koordinace veřejné dopravy navíc přesahuje rámec regionů. Dosavadní situace vede někdy k opomíjení okrajových oblastí regionů a oblastí na hranicích mezi regiony a slabší stupeň koordinace mezi regionálními orgány vytváří problémy v síťovém efektu veřejné dopravy.

Náplň: Vyšší využívání veřejné dopravy, lepší koordinace na regionální i meziregionální úrovni a podpora vzájemné integrace dopravních systémů a rozvoj přestupních terminálů. Podpora zpracování plánů udržitelné mobility (SUMP) a jejich implementace a v návaznosti na ně rovněž krajské plány dopravní obslužnosti. Je nutné vybudovat krajská dispečerská pracoviště, která budou návaznost operativně zajišťovat (řešení problémů provozních nepravidelností).

Dostupné studie, týkající se problematiky dostupnosti regionů, zejména venkovských periferních oblastí, nejsou aktuální. Lze rovněž doporučit zadání nových vědeckých úkolů, které by zmapovaly současnou situaci jak z hlediska demografických a sociologických aspektů vývoje společnosti, tak i užším zacílením na problematiku rozvoje cestovního ruchu v regionech a jeho bariéry.

Cílový stav: Vyšší využívání veřejné dopravy a zvýšení přepravních výkonů. Efektivní dopravní obslužnost regionu respektující přepravní potřeby obyvatel i kvalitu životního prostředí.

Cílová skupina: Uživatelé veřejné dopravy.

Hlavní nositel: MD

Další nositelé: MŽP

Hlavní realizátoři: obce, kraje, místní akční skupiny, DSO

Typové opatření 29: Zlepšovat stav komunikací a železnic

Problém: Opravy komunikací, zejména modernizace a rekonstrukce silnic II. a III. tříd, jsou pro jejich vlastníky zpravidla významnými investicemi, které jsou značnou zátěží pro jejich rozpočty. Dopravní infrastruktura je navíc v současné době ve špatném stavu jak v regionálních centrech, tak i v jejich zázemí.

Náplň: Opravy stávajících komunikací, zejména silnic II. a III. tříd, a rozvoj sítě bezpečných cyklostezek (opravy včetně budování nových úseků), která bude reflektovat „obtížnost“ řešení problému v dané lokalitě – např. katastrální výměru obce, resp. počet kilometrů spravované sítě. V procesu přípravy a rozvoje sítě komunikací bude pozornost věnována i prostupnosti krajiny.

Cílový stav: Technicky zlepšený stav komunikací vč. silnic II. a III. třídy v regionálních centrech a jejich venkovském zázemí, který přispěje ke stabilizaci daných regionů a zvýšení kvality života v jejich obcích.

Cílová skupina: uživatelé komunikací

Hlavní nositel: MD

Další nositelé: MMR

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, ŘSD, LČR, jednotlivá Povodí, s.p.

Specifický cíl 3.3: Zlepšit dostupnost služeb v regionálních centrech i v jejich venkovském zázemí s důrazem na kulturní dědictví, péči o památky a místní specifika a reagovat na problémy spojené se stárnutím a existencí či vznikem sociálně vyloučených lokalit

Zdůvodnění specifického cíle:

Pro udržení základního standardu kvality života v regionálních centrech i v jejich venkovském zázemí je zapotřebí zachovat, případně rozšířit v městech a obcích základní veřejné služby a občanskou vybavenost. V kategorii regionálních center se nachází řada měst, která lze označit jako shrinking cities, tedy měst se setrvalým populačním úbytkem.

Ve většině (mikro)regionů docházelo v posledních letech k úbytku obyvatelstva, a to zejména mladšího. I v důsledku tohoto procesu dochází ke stárnutí těchto území a k potřebě zajistit zde alespoň základní sociální a zdravotní péči. Zatímco ve většině regionálních center nedošlo ke vzniku rozsáhlých koncentrací sociálně vyloučených obyvatel, v některých regionálních centrech se situace v rozsáhlých sociálně vyloučených lokalitách dlouhodobě nejen nelepší, ale v některých případech se i zhoršuje.

V regionálních centrech či v jejich venkovském zázemí jsou často hodnotné kulturní památky, které jsou ve špatném technickém stavu. Investice do obnovy a oživení kulturně historického dědictví mohou přispět nejen ke zvyšování atraktivity území pro místní obyvatele, ale i pro návštěvníky, a podpořit tak navazující investice a přinést prostřednictvím rozvoje kultury a cestovního ruchu multiplikační efekt, pokud jde o rozvoj daného regionu.

Řešení:

Regionální centra budou plnit roli plnohodnotných center širšího zázemí. Pro tyto účely nabídnou dostatečný rozsah veřejných služeb a občanské vybavenosti i pro své zázemí tak, aby se přibližovala standardům definovaným MMR prostřednictvím výzkumného projektu TAČR. V regionálních centrech budou zajištěny zdravotní služby a budou adekvátně dostupné.

V souvislosti se stárnutím populace budou realizovány programy vedoucí k posilování výkonu terénní sociální práce a zdravotní péče v přirozeném sociálním prostředí. Služby pro skupiny osob ohrožených sociálním vyloučením se stanou dostupnějšími a při jejich zajišťování bude probíhat spolupráce na všech úrovních veřejné správy.

Na úrovni státu, kraje i obce budou zváženy nástroje (např. institucionální, nebo finanční) pro řešení problémů a potenciálních rizik regionálních center (a dalších obcí) spadajících do kategorie shrinking cities.

Představitelé státu a samospráv budou vyvíjet aktivní kroky vedoucí k omezení rizika sociálního vyloučení a energetické chudoby. V souladu s Analýzou sociálně vyloučených lokalit z roku 2015 lze říci, že školy v těchto lokalitách využívají méně inkluzivních nástrojů, existuje zde menší nabídka veřejných (zejména sociálních) služeb pro osoby žijící v sociálním vyloučení a chybí cílená podpora rozvoje komunitního a občanského života.

Města v této kategorii budou úzce spolupracovat se zaměstnavateli a integračními centry pro cizince na integraci přicházejících zahraničních pracovníků tak, aby příchod většího počtu zahraničních pracovníků neznamenal zvýšení napětí.

V oblasti rozvoje kulturního potenciálu bude mimo jiné cíleno na aktivní roli kulturních center, veřejných knihoven, uchování a rozvoj lidových a uměleckých řemesel i obnovu kulturních památek, jejich zpřístupnění návštěvníkům a oživení.

Typová opatření:

Typové opatření 30: Obnovit a modernizovat infrastrukturu a vybavenost škol a školských zařízení v regionálních centrech a jejich zázemí a zajistit služby péče o děti

Problém: Dle dostupných dat reflektujících stav infrastruktury a dílčích šetření vztažených ke zjišťování vybavenosti škol je zcela zásadním předpokladem udržení kvality vzdělávání v regionálních centrech, zajištění obnovy a modernizace infrastruktury a zvyšování vybavenosti škol a školských zařízení. Obdobná situace se týká veřejných knihoven jako vzdělávacích kulturních a komunitních center.

Náplň: Obnova a modernizace budov mateřských, základních a středních škol a zajištění obnovy a modernizace vybavení tříd (specificky např. odborných učeben atd.) a dostupnosti pomůcek ve školách a školských zařízeních na všech stupních vzdělávání. Budování a obnova infrastruktury i vybavenosti veřejných knihoven jako informačních, vzdělávacích, kulturních a komunitních center. Zajištění dostupných mikrojeseň a dětských skupin⁶⁴.

Cílový stav: Zajištění dostupnosti kvalitních služeb vzdělávání v regionálních centrech.

⁶⁴ V oblasti dostupnosti mikrojeseň a dětských skupin je vždy nutné reagovat na konkrétní potřeby v dané lokalitě, které odráží jak možnosti zaměstnanosti rodičů s dětmi, tak dojezdovou vzdálenost ke službám péče o děti.

Cílová skupina: obyvatelé regionálních center a jejich venkovského zázemí

Hlavní nositel: MŠMT

Další nositelé: MF, MMR

Hlavní realizátoři: zřizovatelé škol a školských zařízení

Typové opatření 31: Řešit problémy spojené se sociálně vyloučenými lokalitami ve venkovském prostředí

Problém: V rámci posledního mapování SVL došlo k nárůstu sociálně vyloučených lokalit ve venkovských obcích. Sociální vyloučení zde má specifický charakter, vzhledem k dopravní dostupnosti a systému poskytování služeb (odpovědnost za služby na úrovni ORP); obce a místní celky disponují výrazně omezenějším spektrem nástrojů pro řešení tohoto problému. Rostoucím problémem je i fenomén energetické chudoby.

Náplň: Na základě místních plánů sociálního začleňování zajistit komplexní intervence pro prevenci a řešení sociálního vyloučení v malých obcích, včetně dostupnosti sociálních a dalších služeb, dostupnosti nesegregovaného bydlení, MŠ, ZŠ a SŠ a podpory zaměstnanosti. Omezovat riziko energetické chudoby. Využít potenciálu veřejných knihoven jako komunitních center.

Cílový stav: Menší počet sociálně vyloučených lokalit na venkově a efektivně nastavené mechanismy vedoucí k prevenci vzniku nových sociálně vyloučených lokalit.

Cílová skupina: obyvatelé SVL

Hlavní nositel: ASZ

Další nositelé: MMR, MPSV (zpracovatel Národní strategie pro oblast sociálních služeb, Strategie sociálního začleňování 2021–2030, Koncepce sociálního bydlení 2015–2025, Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020), MŠMT

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, místní akční skupiny, krajské pobočky Úřadů práce, neziskové organizace

Typové opatření 32: Zajistit adekvátní dostupnost terénních sociálních služeb a zlepšit dostupnost občanské vybavenosti ve venkovském prostředí a vytvořit podmínky pro rozvoj komunitního života

Problém: V maloměstech či v málo osídlených oblastech (Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2015, s. 18) je ve větší intenzitě než v jiných oblastech ČR pociťován nedostatek služeb zajišťujících podporu v domácím prostředí či v pobytových službách komunitního charakteru. Nedostatek služeb v přirozeném prostředí se týká i zdravotní péče.

Omezená občanská a komunitní infrastruktura ve venkovském prostředí a omezená dostupnost služeb a vybavenosti ve venkovském prostředí, zejména v malých obcích. Při plánování veřejných služeb není vždy dostatečně flexibilní spolupráce a komunikace mezi všemi aktéry, například v oblasti plánování sociálních služeb spolupráce mezi kraji a obcemi.

Náplň: Zajistit lepší komunikaci a větší pružnost poskytovatelů veřejných služeb při jejich plánování, v sociální oblasti pak naplňovat cíle střednědobých plánů sociálních služeb obcí. Zajistit dostatečnou

kapacitu terénních sociálních služeb v přirozeném prostředí uživatelů služeb, v pobytových službách komunitního charakteru, případně ambulantních služeb. Zajistit podporu seniorů, pečujících osob, podporu mezigenerační spolupráce a podporu výstavby malých pobytových zařízení pro seniory v obcích.

Podpora ze strany obcí, krajů a státu (na prostory, provoz i aktivity). Ze strany státu pokrytí zejména investičních nákladů s cílem zkvalitnění komunitního života, komunitního poskytování služeb a zajištění dostatečné míry obslužnosti a dostupnosti služeb ve venkovských oblastech. Podporovat (i ze strany krajů) i velmi malé projekty (tj. snížit minimální hranici projektu). Ke zvýšení efektivity vynaložených nákladů posilovat participaci občanů intenzivní komunikací a zřizováním komunitních center. Využít potenciálu veřejných knihoven jako komunitních center.

Cílový stav: Dostatečná kapacita terénních sociálních služeb, v pobytových službách komunitního charakteru v regionálních centrech a v jejich venkovském zázemí, případně ambulantních služeb (např. poradenské služby). Zajištění dostatečné kapacity poskytování primární péče a zdravotní péče v přirozeném sociálním prostředí.

Bohatý komunitní život a efektivní využívání sociálního kapitálu pro rozvoj obcí. Dostatečná občanská a komunitní infrastruktura a dobrá dostupnost služeb. Dobře fungující lokálně poskytované služby. Dostatečná a průběžně probíhající komunikace a spolupráce v plánování veřejných služeb.

Cílová skupina: nestátní neziskové organizace, obce, knihovny, poskytovatelé a klienti veřejných služeb.

Hlavní nositel: MPSV (zpracování Národní strategie pro oblast sociálních služeb, Strategie sociálního začleňování 2021–2030, Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020), MZd, MŠMT, MMR

Další nositelé: ASZ

Hlavní realizátoři: obce, DSO, MV, kraje, místní akční skupiny, nestátní neziskové organizace, poskytovatelé veřejných služeb

Typové opatření 33: Napomáhat rozvoji a využití kulturního potenciálu regionálních center a jejich venkovského zázemí

Problém: Nejhodnotnější kulturní památky se často nacházejí v centrech měst (regionálních center) nebo v jejich blízkém okolí, jsou nicméně často ve špatném technickém stavu. V řadě případů se jedná o důležité objekty s nevyužitým potenciálem pro rozvoj regionů. Na tyto objekty nejsou často navázány další aktivity směřující k celkovému rozvoji území. Ve venkovském zázemí představují památky jeden z pilířů lokálního cestovního ruchu, který není v některých případech vzhledem k jejich neadekvátnímu stavu či vlivem chybějící navazující turistické infrastruktury dobře využitý.

Náplň: V oblasti regionálních center a jejich zázemí je vhodné podporovat přechod z tradičního fungování kultury na širší pojetí (přeměna z „pasivní“ role institucí na „aktivní“ roli v podobě participativních platform, inovačních a společenských center apod.). Zároveň je zde nezbytné usilovat o zachování a rozvoj lidových a uměleckých řemesel, které mají v těchto typech území specifickou úlohu ve fungování lokální ekonomiky. Velký význam mají v tomto typu území tradiční i nově vznikající

kulturní akce přinášející pozitivní dopady na komunitní život i celkový rozvoj území, akce mohou rovněž zvýšit multiplikační efekt v souvislosti s rozvojem cestovního ruchu v dané oblasti.

Nemovitě kulturní dědictví je nutno vnímat také v kontextu jeho okolí. Kulturní památky a stavební kultura s ním vytvářejí *genius loci*, jehož význam podtrhuje nejen péče o vlastní podstatu památek, ale i péče o jeho okolí, včetně zajištění smysluplného oživení celých územních komplexů, v ČR legislativně podchycených zejména ve vyhlášených městských a venkovských památkových rezervacích a zónách. V malých venkovských městech se problémy soustředí do jejich historických jader a strhávají s sebou atraktivitu celého města (nežije-li centrum, město umírá). K tomu přistupují i další problémy těchto měst – nedostatek pracovních míst, migrace do větších měst a sociální degradace. Pro efektivní řešení je nutno podporovat celistvou obnovu (nejen jednotlivých kulturních památek) včetně např. podpory dostupného bydlení, obchodních, sociálních a technických funkcí (vč. řešení dopravy a parkování) na základě komunitně připravených strategií.

Stejně jako v případě metropolí a aglomerací je v regionálních centrech a jejich venkovském zázemí vhodné podporovat obnovu kulturních i technických památek, na jejichž obnovu a následné využití se však v těchto typech území obtížněji nachází nezbytné prostředky, a dbát na rozvoj spolupráce a na tvorbu regionálních mezioborových produktů cestovního ruchu propojujících tyto aktivity.

Cílový stav: Kulturně atraktivní regionální centra a jejich zázemí s produktivní hodnotou kulturního sektoru srovnatelnou s obdobnými zahraničními oblastmi. Nové širší využití veřejných institucí (kulturní zařízení nejen jako statický prvek (ve smyslu galerie apod.), ale jako lokální kreativní hub/centrum společenského života). Zvýšený podíl revitalizovaných a využitých kulturních aktiv, jako kulturních i technických památek, přírodních zajímavostí (při respektování ochrany přírody), kulturních akcí a dalších. Tvorba integrovaných projektů spolupráce obcí, regionů, MAS a mezioborových produktů cestovního ruchu. Využití potenciálu veřejných knihoven jako vzdělávacích, kulturních a komunitních center.

Cílová skupina: aktéři působící v oblasti kultury

Hlavní nositel: MK

Další nositelé: MMR

Hlavní realizátoři: Obce, DSO, neziskové organizace, místní akční skupiny, kulturní instituce, vlastníci kulturních památek, organizace destinačního managementu.

Specifický cíl 3.4: Pečovat o prostředí obce a stabilizovat dlouhodobé využívání krajiny a zamezit její degradaci

Zdůvodnění specifického cíle:

Regionální centra jsou často městy s vysokým podílem zeleně na katastru obce. Spíše venkovské zázemí regionálních center pak často hraje klíčovou roli v péči o českou kulturní krajinu zahrnující jak přírodní bohatství, tak kulturní památky.

Významnou rolí obce je péče o její prostředí a usměrňování rozvoje krajiny. V oblasti péče a hospodaření v krajině je stěžejní především role vlastníka půdy (tedy zdaleka ne vždy obce). V této souvislosti je významná i role zemědělství a lesnictví, jejichž cílem by mělo být udržitelné hospodaření v krajině. V tomto typu území lze očekávat i významné dopady změny klimatu, a to včetně negativních dopadů na zemědělskou a lesnickou produkci (např. dlouhá a opakující se období sucha, extrémní meteorologické jevy apod.). Pozornost bude proto věnována i adaptačním opatřením.

S dosažením cíle má souvislost přítomnost a stav lesů v krajině. Les je důležitou složkou životního prostředí, pokrývá téměř 34 % území. Zdravé a stanovištně vhodné lesy patří k ekologicky nejstabilnějším segmentům krajiny a mají všestranně příznivý vliv na životní prostředí. Jejich význam je z hlediska adaptace na extrémní projevy změny klimatu jednoznačně pozitivní.

Řešení:

V oblasti adaptace na změnu klimatu budou v souladu se Strategií přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR realizovány aktivity vedoucí k flexibilnímu a šetrnému využívání území, včetně zadržování vody v krajině, podpory biodiverzity, zavádění nových technologií a diverzifikace zemědělství. Zváženy budou všechny nástroje směřující ke stanovení maximální velikosti zemědělských pozemků pro jednotlivé zemědělské plodiny v jednotlivých typech území, které pomohou ke zvýšení diverzifikace krajiny a zmenšení půdní degradace. Nutné je také brát v potaz opatření ke zvýšení úrodnosti půdy nebo závlahu pro pěstování plodin pro obživu obyvatelstva. Budou hledána opatření směřující k ochraně před škodlivými účinky chemizace krajiny.

Dojde k posílení role vlastníka půdy jako osoby odpovědné za kvalitu prostředí. Koordinační role samospráv při usměrňování rozvoje krajiny bude posílena.

Nejefektivnější cesta k dořešení vlastnických vztahů vede přes zpracování a schválení komplexních pozemkových úprav. V návaznosti na ně je potřeba urychlit realizaci územních systémů ekologické stability a zahájit systematickou obnovu stromořadí v krajině. Problematika je podrobně a systematicky řešena ve strategických dokumentech resortu životního prostředí a v mezisektorové Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.

Zásadním úkolem je sladit zájmy a koordinovat úsilí všech důležitých aktérů s vlivem na péči o krajinu (obcí, vlastníků, uživatelů a státních institucí).

V zemědělství a lesnictví budou důsledně prosazovány environmentální principy jako podmínka pro poskytování podpory ze společné zemědělské politiky.

Nadále bude řešen problém znečištěného ovzduší v obcích způsobený převážně zastaralými lokálními topeništi na pevná paliva.

V rámci péče o prostředí obcí bude kladen důraz na rozvoj veřejné zeleně, uchování tradičního typu zástavby zejména v centrech obcí ve vazbě na obnovu a zachování kulturního dědictví venkova. Dílčím cílem je optimalizace hospodářské, ekosystémové a sociální funkce krajiny i sídel včetně funkcí rekreačních, estetických atp., včetně rozvoje prostupnosti krajiny a obnovy tradičních cest krajinou. Opatření budou směřovat i k ochraně přírody a biologické rozmanitosti, a to nikoliv pouze k ochraně vybraných druhů a vymezených území zvláštní ochrany, ale i k rozvoji sídelní zelené infrastruktury jako celku, včetně zachování (případně obnovy) její konektivity a přirozených forem koryt vodních toků.

Je nutné minimalizovat nevhodné rozrůstání sídel do okolní krajiny. Zajistit důsledné využívání zastavěného území prostřednictvím cílené revitalizace opuštěných a zanedbaných zastavěných ploch, ale i jednotlivých nevyužívaných staveb.

Nezbytnou součástí je i realizace informační a preventivní kampaně a osvěty se všemi aktéry v území, kteří mají přímý vliv na využívání krajiny a jejichž činnost vede nebo může vést k degradaci půd a zvyšování půdní eroze.

Typová opatření:

Typové opatření 34: Posílit koordinační roli obce při usměrňování rozvoje krajiny

Problém: Usměrňování rozvoje krajiny je řízeno z mnoha pozic státní správy a má vysoce resortní charakter. To vede buď k neefektivním investicím do krajiny, nebo k neřešení skutečně podstatných problémů.

Náplň: Je možné posílit nebo obnovit odpovědnost obcí za stav a údržbu krajiny. Územní plánování nabízí relativně stabilní a dostatečně známý nástroj na řešení usměrňování rozvoje krajiny, kterým je územní plán obce. V rámci územního plánu jako dokumentu schvalovaného samosprávami je mimo jiné řešena koncepce uspořádání krajiny. Obec má právo (povinnost) upozornit příslušný orgán státní správy na jednání subjektů, které by mohlo vést k poškození kvality prostředí (snížení hladiny podzemní vody, zvýšení vodní, větrné eroze, ohrožení bleskovou povodní), a na jednání, které je podle názoru obce v rozporu s platnými právními předpisy. Příslušné orgány státní správy mají povinnost takové podezření prošetřit a vyvodit důsledky. Osvěta ze strany obce vůči partnerům v území v této věci. Významným nástrojem územního plánování ve vztahu k obcím a k usměrňování rozvoje krajiny je i územní studie krajiny zpracovávaná pro celý správní obvod obce s rozšířenou působností.

Cílový stav: Obce se odpovědně starají o stav krajiny a využívají při tom všechny dostupné koncepční i operativní nástroje.

Cílová skupina: obce, obyvatelé

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: MV, MŽP, MZe

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, místní akční skupiny, dotčené orgány státní správy

Typové opatření 35: Zlepšit ovzduší ve venkovském zázemí regionálních center

Problém: V řadě obcí je problémem znečištěné ovzduší, a to často ve vazbě na zastaralá lokální topeniště na pevná paliva.

Náplň: Pokračovat v podpoře náhrady stávajících stacionárních spalovacích zdrojů na pevná paliva zdroji s minimálními emisemi znečišťujících látek a tepelnými čerpadly.

Cílový stav: Zlepšení ovzduší v obcích s překročenými imisními limity.

Cílová skupina: obyvatelé

Hlavní nositel: MŽP

Další nositelé: MPO (ve vztahu k požadavkům na energetickou účinnost zdrojů), kraje, obce

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, místní akční skupiny

Typové opatření 36: Posílit odpovědnost vlastníka půdy za kvalitu prostředí

Problém: Vzhledem k tomu, že dochází k negativním projevům změny klimatu v krajině, je nutné přijímat taková opatření, která povedou k jejímu zmírnění. Při nastavení trendu udržitelné péče o krajinu hrají zásadní roli vlastníci a také nájemci půdy. Vzhledem k tomu, že téměř 80 % vlastníků půdy vůbec nehospodaří v krajině a půdu pronajímá, chybí zde vztah a zodpovědnost vlastníka za péči o svůj majetek. Chybí dlouhodobá osvěta vlastníků a nájemců půdy o environmentálních a sociálních dopadech hospodaření v krajině.

Náplň: Nástroj pro mediální zpracování a popularizaci role vlastníka. Je nutné zdůrazňovat, že vlastník má právo nakládat se svým nemovitým majetkem (plochami ZPF nebo PUPFL) jako svrchovaný vlastník. Proto má vlastník právo rozhodovat o právu pachtu ZPF či ukončení pachtu a má právo prodat ZPF bez ohledu na existující pacht. Současně je nutné zdůraznit, že vlastník půdy má právo požadovat náhradu způsobené škody na majetku, pokud k ní došlo například nesprávným hospodařením na půdě, např. nevhodným osevním postupem či nevhodnou nebo žádnou péčí o propachtovaný pozemek. Prohloubit zájem vlastníka o způsob hospodaření na pronajatých/propachtovaných pozemcích s důrazem na šetrné hospodaření na půdě a předcházení vzniku škod v důsledku špatného hospodaření nájemce/pachtýře.

Cílový stav: Ekologicky vyvážená krajina.

Cílová skupina: vlastníci a nájemci půdy

Hlavní nositel: MZe, MŽP

Další nositelé: -

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, místní akční skupiny, zemědělské asociace, vlastníci a nájemci, pojišťovny, nestátní neziskové organizace

Typové opatření 37: Využit moderních systémů hospodaření v krajině a snížit negativní dopady intenzivního způsobu hospodaření v území

Problém: Zemědělský a lesnický sektor může přinášet řadu negativních i pozitivních dopadů na životní prostředí. Jmenovitě se může jednat o problémy spojené s úbytkem biologické rozmanitosti a degradací ekosystémových služeb, kvalitou vod a retencí vody v krajině, zvýšenou erozí, kvalitou ovzduší a dalšími. Negativní dopady mohou být zmírňovány i za použití moderního zemědělského systému, popřípadě moderních technologií.

V oblasti lesního hospodářství je třeba usilovat o ekologicky vhodné řešení druhové skladby, věkovou a prostorovou diverzifikaci lesů, ochranu habitatových stromů důležitých pro ochranu biologické rozmanitosti, ponechávání dřevní hmoty k zetlení a o ochranu či případné zlepšování vodního režimu půd v lesních porostech.

Náplň: Podpora precizního a chytrého hospodaření v krajině, základních environmentálních principů v hospodaření včetně opatření směřujících ke zlepšení stavu životního prostředí a zvýšení rekreační hodnoty krajiny. Obnova mezí a remízků, obnova druhové, věkové a prostorové struktury lesních ekosystémů, používání pesticidů a hnojiv šetrných k životnímu prostředí, volba plodin s ohledem na dopad jejich pěstování na životní prostředí, komplexní pozemkové úpravy, revitalizace vodních toků a říčních niv, podpora retenčních a infiltračních schopností půd apod.

Problematika je podrobně a systematicky řešena ve strategických dokumentech resortu životního prostředí a v mezisektorové Strategii přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR.

Cílový stav: Bude usnadněno provádění precizního a chytrého hospodaření v krajině, podporována realizace opatření (zjednodušení a urychlení provádění pozemkových úprav) a podporovány ekologicky šetrné i moderní způsoby hospodaření v krajině včetně využití moderních systémů hospodaření.

Cílová skupina: Všichni vlastníci a nájemci pozemků, kteří hospodaří v krajině, obce a ostatní územní partneři.

Hlavní nositel: MZe

Další nositelé: MŽP, Zemědělské a lesnické instituce hospodařící v krajině, MMR-OÚP, územní partneři, SPÚ

Hlavní realizátoři: vlastníci a nájemníci pozemků

Specifický cíl 3.5: Umožnit energetickou transformaci venkovského zázemí regionálních center

Zdůvodnění specifického cíle:

Regionální centra jsou často obklopena venkovskými zázemími, ve kterých se může nacházet vhodné prostředí pro výrobu elektřiny a tepla z obnovitelných zdrojů energie (dále jen „OZE“). Zatímco u samotných regionálních center lze v případě ČR pouze obtížně docílit energetické soběstačnosti založené na výrobě energie z obnovitelných zdrojů a energeticky úsporných řešeních, v případě venkovského zázemí je toho v závislosti na lokálních podmínkách možné dosáhnout.

Z hlediska potenciálu jsou venkovské oblasti charakteristické větším množstvím lokalit v zastavěném i nezastavěném území, které jsou vhodné pro výstavbu malých výroben z OZE, než je tomu v případě jiných typů území. Z hlediska populační hustoty venkovského zázemí přitom přesahuje potenciál možné produkce elektrické energie její spotřebu v daném území a lze ji dodávat také do blízkých správních center.

Venkovské zázemí regionálních center může nabídnout prostor pro malé výroby z OZE, jejichž rozvoj je však svázán s nezbytnými předpoklady, jako je připravenost elektrické sítě na obnovitelné zdroje či možnost přístupu výrobců na trh s elektřinou. Ve venkovských oblastech lze přitom s rozvojem a snižováním ceny potřebných technologií očekávat rozvoj malých výroben z OZE (např. domácí výroba elektřiny). Z pozice ČR i regionů je vhodné podporovat tyto nové zdroje energie i příjmů, které umožňují místním komunitám a jejich občanům i malým a středním podnikům vyrábět vlastní čistou energii. Pokrytí potřeby energie je potřebné řešit zároveň se snižováním potřeby energie v budovách. Snižování potřeby energie může zmírnit dopad na síť v případě vyššího podílu obnovitelných zdrojů a zároveň zlepšit kvalitu bydlení.

Řešení:

V souladu se Státní energetickou koncepcí ČR je zapotřebí se soustředit na zajištění spolehlivé, bezpečné a k životnímu prostředí šetrné dodávky energie. Pro výstavbu infrastruktury OZE přednostně využívat plochy brownfields, případně směřovat výstavbu do oblastí s nižší bonitou půdy a zajistit ochranu přírodních hodnot v území. Dosažení těchto priorit je v zaměření na venkovské zázemí možné docílit kombinací několika vhodných opatření.

Ve venkovských oblastech dojde k podpoře vzniku nových výroben z OZE. Opatření by měla směřovat především na podporu vzniku nových výroben z OZE dle potenciálu daných lokalit s ohledem na životní prostředí a kvalitu života. V případě obnovitelných zdrojů charakteristických výkyvy ve výrobě elektřiny budou opatření zohledňovat také nezbytnost podpory realizace úložišť energie.

Nadále bude podporována lokální výroba energie z obnovitelných zdrojů a bude se pokračovat ve zjednodušování procesu realizace výstavby a zprovoznění těchto zdrojů. Dojde k rozšíření podpory na úložiště energie pro obnovitelné zdroje charakteristické výkyvy v produkci.

Dojde k posílení a úpravám přenosové soustavy a distribučních soustav s cílem umožnit připojení nových výroben z OZE.

Typová opatření:

Typové opatření 38: Rozvíjet nové zdroje energie získávající energii z obnovitelných zdrojů a úložiště energie

Problém: Venkovské oblasti jsou specifické vyšším množstvím lokalit vhodných pro výstavbu nových výroben z OZE. V ČR téměř nedochází k realizaci zdrojů energie získávající energii z větru. Velmi nízký je také podíl již existujících i nově realizovaných projektů budov se solárními panely.

Dominantním zdrojem energie z obnovitelných zdrojů v ČR je biomasa, ať už používaná v domácnostech nebo mimo domácnosti, a relativně významné zastoupení má také výroba energie z bioplynu. V převážné většině případů přitom u výroben z OZE chybí napojení na úložiště energie. Pro úložiště energie schází potřebná legislativa, která by umožnila jejich optimální zapojení do přenosové soustavy a distribučních soustav.

Náplň: Dojde ke zvýšení podpory pro zdroje vyrábějící energii z obnovitelných zdrojů respektujících limity vyplývající z ochrany ovzduší, ochrany přírody a krajiny a památkové ochrany. Opatření budou specificky cílená především na naplnění adekvátního příspěvku ČR pro energie z OZE vyplývajícího ze schváleného cíle EU pro OZE a naplnění sektorových cílů v oblasti vytápění a chlazení a v sektoru dopravy, které uvádí revize směrnice o podpoře využívání energie z OZE. Vzhledem k předpokládanému nárůstu akumulace energie v bateriových zdrojích dojde k vytvoření příslušné legislativy umožňující využití energetických úložišť pro dodávky elektrické energie do přenosové soustavy v případě napojení energetického úložiště na obnovitelné zdroje charakteristické výkyvy ve výrobě elektřiny. Opatření by také měla specificky cílit na malé výroby z OZE na budovách či přilehlých pozemcích, jejichž účelem není primárně výroba energie z těchto zdrojů (specificky podporováno např. programem NZÚ).

Cílový stav: Zvýšení počtu nových výroben z OZE (např. větrných elektráren, malých vodních elektráren, solárních elektráren, výroben energie z biomasy a bioplynu a zařízení využívajících kombinovanou výrobu elektřiny a tepla, dodávajících vyrobenou elektřinu do distribuční soustavy).

Cílová skupina: Investoři, obce, malé a střední podniky, občané

Hlavní nositel: MPO

Další nositelé: MŽP, ČEPS, a. s., územní partneři

Hlavní realizátoři: MPO, obce, místní akční skupiny a další aktéři v území, DSO

Typové opatření 39: Upravit přenosovou a distribuční soustavu s cílem umožnit připojení nových zdrojů obnovitelné energie

Problém: Výrobny z OZE mohou být specifické nerovnoměrnou výrobou elektrické energie, která vyžaduje přizpůsobení přenosové soustavy a distribučních soustav v případě napojení těchto zdrojů do sítě. Vzhledem k potřebě dalšího rozvoje elektráren využívajících obnovitelné zdroje a instalace drobných lokálních zdrojů ve venkovských oblastech je proto zapotřebí místně upravit také přenosovou a distribuční soustavu. Dopad rozvoje zdrojů obnovitelné energie na přenosovou a distribuční soustavu by měl být částečně vyvážen úsporami energie plynoucími ze zvyšující se energetické účinnosti.

Náplň: Pomocí místně specifických úprav přenosové a distribuční soustavy bude umožněno napojení nových zdrojů obnovitelné energie.

Cílový stav: Za pomoci vhodných opatření bude umožněno napojení nových obnovitelných zdrojů. Do přenosové a distribuční soustavy se budou moci napojit nové výroby z OZE.

Cílová skupina: Investoři, obce, malé a střední podniky, místními komunity a občané

Hlavní nositel: MPO

Další nositelé: ČEPS, a. s., územní partneři

Hlavní realizátoři: správci přenosové a distribuční soustavy

Strategický cíl 4

Revitalizované a hospodářsky restrukturalizované regiony, přizpůsobené a flexibilně reagující na potřeby trhu

Ve strukturálně postižených krajích jsou nastartovány zásadní změny směřující k jejich hospodářské transformaci na nové, konkurenceschopné obory. Vzdělávací obory v krajích odpovídají nabídce pracovních míst. Jsou vytvořeny podmínky pro rozvoj vědecko-výzkumných aktivit. V krajích je zcela sanována většina ekologických zátěží a jsou realizovány aktivní kroky směřující k vyřešení těch zbývajících.

Specifický cíl 4.1: *Rostoucí podniky schopné se vyrovnávat se změnami na globálních trzích*

Zdůvodnění specifického cíle:

Strukturálně postižené kraje jsou stále závislé na velkých tradičních firmách. Navíc ekonomické obory, které jsou pro tyto tři kraje klíčové, jsou v současné době více ohroženy globální konkurencí. Dotčené kraje jsou charakteristické nízkou mírou vzniku nových podniků. Menší počet nových, inovativních podniků přispívá k nízkému počtu vznikajících atraktivních pracovních míst.

Řešení:

Budou realizovány aktivity, které usnadní růst stávajících, zejména malých a středních podniků, zlepší jejich schopnosti vstupovat na nové trhy jak z hlediska geografického, tak produktového a usnadní jim zavádění nových technologií a přizpůsobování se změnám na mezinárodních trzích. Bude podporována podnikavost a nabízeny služby a pomoc vznikajícím firmám tak, aby se zvýšila jejich úspěšnost a schopnost a motivace vstupovat na nové trhy mimo kraj a mimo ČR. Firmy budou motivovány k využívání výsledků výzkumu a vývoje, k větší inovativnosti a k provádění vlastního výzkumu či k zapojení do výzkumných projektů, které povedou k růstu jejich konkurenceschopnosti a k inovacím.

Typová opatření: *Dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace.*

Specifický cíl 4.2: *Zvýšení objemu přímých zahraničních investic s vyšší přidanou hodnotou ve strukturálně postižených krajích*

Zdůvodnění specifického cíle:

Všechny dotčené kraje zaostávají za průměrem ČR v oblasti přílivu přímých zahraničních investic na obyvatele, přičemž tento stav se prohlubuje po hospodářské krizi v letech 2009–2011. Nižší atraktivita krajů pro zahraniční investory je dána jednak dřívější orientací krajů na těžební a těžký průmysl, jednak strukturou a kvalifikací pracovní síly.

Řešení:

Vytvoření příhodných podmínek pro přímé zahraniční investice, zejména s vyšší přidanou hodnotou, podpoření vzniku atraktivního podnikatelského prostředí vstřícného k investorům, kvalitní nabídky dostupných průmyslových/podnikatelských nemovitostí a poskytování profesionálních služeb pro (vnější) investory. Zapojení krajských hráčů veřejné správy (obcí, měst a krajů) do zlepšování podmínek podnikatelského prostředí, a to jak pro zahraniční investory, tak pro domácí firmy.

Typová opatření: *Dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace.*

Specifický cíl 4.3: Podpořit růst inovační výkonnosti výzkumem a vývojem s většími přínosy pro hospodářství

Zdůvodnění specifického cíle:

Strukturálně postižené kraje jsou charakteristické nízkou inovační výkonností, menšími výdaji na výzkum a vývoj a obecně menší vědecko-výzkumnou výkonností. Ve všech dotčených krajích lze najít i kvalitní vědecko-výzkumné aktivity, nicméně jen ve velmi úzkém rozsahu.

Řešení:

Zvýšení přínosů výzkumu a vývoje ve strukturálně postižených krajích k hospodářskému růstu a k restrukturalizaci hospodářství tím, že se bude více dbát na potřeby soukromé sféry, zlepšením propojení mezi výzkumem a vývojem a jeho aplikacemi, včetně veřejných služeb (např. zdravotnictví, lázeňská péče apod.). Zlepšení postavení výzkumných týmů a organizací v mezinárodním srovnání a jejich větší zapojení do mezinárodních výzkumných aktivit. Zvýšení atraktivity výzkumu a vývoje ve strukturálně postižených krajích. Využít potenciál krajských vědeckých knihoven jako institucí zajišťujících přístup k informacím pro výzkum, vývoj a inovace i pro popularizaci výsledků vědy.

Typová opatření: *Dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace.*

Specifický cíl 4.4: Zajistit kompetentní lidi/pracovníky pro průmysl, služby a veřejnou správu

Zdůvodnění specifického cíle:

Ve strukturálně postižených krajích je menší nabídka kvalifikovanějších pracovních míst a spíše nižší kvalita lidských zdrojů. Pracovní síla není dobře připravena na obory nabízené v regionech, a to i vzhledem ke spíše podprůměrné vzdělanosti. Nedostatek pracovní síly je zapříčiněn i nastavením dávkového systému, který nemotivuje nezaměstnané k návratu na trh práce.

Řešení:

Zajištění dostatečného množství kvalitních pracovníků pro průmysl, služby a veřejnou správu, a to nabídnutím více pracovních příležitostí pro vysoce kvalifikované pracovníky, zlepšením jejich přípravy a orientací přípravy na probíhající hospodářské a společenské změny, lepší přípravou pracovníků na středních a odborných pozicích (medium-skilled) na práci, větší motivací nekvalifikovaných osob k práci a rozvojem podnikavosti. Zvýšení motivace osob v předčasném a starobním důchodu k návratu na trh práce. Zpracovat a realizovat koncepci celoživotního vzdělávání a učení.

Typová opatření: *Dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace.*

Specifický cíl 4.5: Odstranění bariér rozvoje souvisejících se sociální nestabilitou a lepší využití potenciálu k proměně a rozvoji krajů

Zdůvodnění specifického cíle:

Strukturálně postižené kraje jsou charakteristické nižší kvalitou lidských zdrojů a nižší průměrnou vzdělaností. Roste chudoba a počet sociálně vyloučených lokalit. V regionech přetrvává vysoká nezaměstnanost a přinejmenším v některých částech dotčených krajů jsou nízké mzdy, a životní úroveň tak stagnuje. Dílčí indikátory struktury (např. obory, pedagogický sbor) a výsledků vzdělávání (plošná a výběrová testování, míra úspěšnosti u maturitní zkoušky, míra předčasných odchodů ze vzdělávání) krajských vzdělávacích systémů ilustrují zásadní nárůst disparit v rámci zajištění kvality vzdělávání u strukturálně postižených regionů. V těchto krajích dochází s větší dynamikou než v jiných krajích ke stárnutí populace, což je do určité míry způsobeno selektivní migrací (tj. zejména mladších obyvatel).

Řešení:

Odstranění bariér rozvoje souvisejících se sociální nestabilitou a lepší využití lidského potenciálu k proměně a rozvoji krajů zaměřené na stabilizaci sociálních situace a snížení sociálních rozdílů, zvýšení bezpečnosti a pocitu bezpečí, na zvýšení atraktivity bydlení a zajištění kvalitní občanské vybavenosti a atraktivní nabídky služeb, na zvýšení občanské angažovanosti a zdravotního životního stylu. Intervence (infrastruktura, lidské zdroje) s cílem zajištění srovnatelné kvality vzdělávacích systémů strukturálně postižených regionů. Zpracovat a realizovat koncepci celoživotního vzdělávání a učení.

Typová opatření: *Dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace.*

Specifický cíl 4.6: Revitalizovat a regenerovat území pro lepší podnikání a zdravější život obyvatel

Zdůvodnění specifického cíle:

Území Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje bylo v minulosti silně zasaženo důlní nebo povrchovou těžbou a intenzivní průmyslovou činností. Mezi nejzávažnější jevy patří zhoršená kvalita ovzduší, kontaminace půdy a podzemních vod v důsledku průmyslové činnosti, důlní poklesy a znečištění povrchových vod. V krajích je evidováno několik tisíc ekologických zátěží. V každém kraji je řada brownfieldů, které jsou často spojeny s ekologickou zátěží, ale i nejasnou majetkovou strukturou. Nedokončená revitalizace brownfieldů znemožňuje jejich využití pro průmyslovou výrobu, což ztěžuje příliv nových investorů. Přítomnost ekologických zátěží, brownfieldů a nevyužívaných a zanedbaných ploch a budov působí negativně na atraktivitu a image kraje a je jedním z uváděných faktorů majících vliv na rozhodování obyvatel o odchodu z regionu – za atraktivnějšími pracovními příležitostmi, ale i do lepšího městského prostředí.

Řešení:

Revitalizace a regenerace území silně zasažených těžební a průmyslovou činností a regenerace deprivovaných nebo periferních území v sídlech s vysokou koncentrací obyvatel. Opatření ke snížení emisí znečišťujících látek.

Typová opatření: *Dle akčních plánů hospodářské restrukturalizace.*

Strategický cíl 5

Dobrá kvalita života v hospodářsky a sociálně ohrožených územích

V hospodářsky a sociálně ohrožených územích, mezi které patří i správní území obcí zasahujících do bývalých vojenských újezdů, je zajištěna dobrá kvalita života ve smyslu zajištění základního spektra veřejných služeb a fungující místní ekonomiky založené na úspěšných lokálních firmách. Území jsou adekvátně dopraveně napojena na centra vyššího řádu.

Rozvoj místní ekonomiky zároveň přispívá jak k rozvoji lokálních kapacit, tak k tvorbě lokálních pracovních míst pro osoby, které obtížně nacházejí uplatnění na trhu práce, i pro mladé, kteří z regionu odcházejí za pracovními příležitostmi do ekonomických center. U těchto podniků je navíc vyšší pravděpodobnost pozitivního dopadu na regionální rozvoj prostřednictvím lokálních investic zisku.

Území bývalých vojenských újezdů má odstraněny ekologické zátěže a objekty brownfields, které vznikly po ukončení vojenské činnosti a zůstaly bez dalšího využití.

Specifický cíl 5.1: Zvýšení diverzifikace ekonomických činností a podpora tvorby lokálních pracovních míst

Zdůvodnění specifického cíle:

V územích, která lze označit za hospodářsky či sociálně ohrožená, je nutné podpořit místní ekonomiku. I v těchto územích se často nachází úspěšné lokální firmy, které však ne vždy mají omezené možnosti dalšího růstu.

Řešení:

Podpora za účelem stabilizace ohrožených území bude řešena například prostřednictvím diverzifikace zemědělských a nezemědělských aktivit (včetně dílčích aktivit v oblasti cestovního ruchu). Specifická podpora bude realizována prostřednictvím poradenské sítě (např. v oblasti pomoci s nalezením vhodných nových trhů nebo v oblasti rozvoje sociálního podnikání). Budou realizovány kroky, které usnadní další růst podnikatelských subjektů a jejich vzájemné propojování v území. Je vhodné podpořit rozvoj stávajících podniků i zakládání nových podniků. Pro příhraniční regiony je potenciálním nástrojem další rozvoj přeshraniční spolupráce.

Pro řešení problémů území bývalých vojenských újezdů je nutné podporovat aktivity směřující k hledání jejich nového využití, odstranění ekologických zátěží způsobených vojenskou činností, včetně problematiky brownfieldů.

Typová opatření:

Typové opatření 40: Rozvíjet drobné podnikání a malé a střední podniky

Problém: V hospodářsky a sociálně ohrožených územích ČR je žádoucí usilovat o rozvoj drobného i malého a středního podnikání.

Náplň: Mapování příležitostí pro podnikání; projekty spolupráce, sdílená ekonomika a formou finančních podpor (např. mikrofinancování podniků, drobné pobídky, lokální značky, řemesla, sociální podniky). Při podpoře místního podnikání uvažovat o propojování nástrojů finanční podpory rozvoje podnikání s nástroji podpory zaměstnanosti (aktivní politika zaměstnanosti / lokální sítě zaměstnanosti).

Cílový stav: Navýšení počtu lokálních malých a středních podniků přispívajících k vytváření lokálních stabilních pracovních míst, včetně pracovních míst pro osoby, které jinak obtížně nacházejí uplatnění na pracovním trhu. Existence sítě lokálních konzultačních center, v rámci kterých dochází k propojování místních aktérů.

Cílová skupina: Místní podnikatelé, nezaměstnaní a další osoby ohrožené na trhu práce.

Hlavní nositel: MPO (metodické vedení)

Další nositelé: Hospodářská komora ČR, CzechInvest, MMR, MF, ASZ, MPSV

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, místní akční skupiny, nestátní neziskové organizace

Typové opatření 41: Posilovat lokální zaměstnání v rámci veřejných investic

Problém: Nízký podíl místních firem podílejících se na realizaci veřejných zakázek zadávaných místním zadavatelem, přetrvávající regionální rozdíly v úrovni nezaměstnanosti, nedostatek kvalifikované pracovní síly.

Řešení: Zadávání veřejných zakázek za využití tzv. sociálně odpovědného veřejného zadávání, při kterém se přispívá i k řešení obecnějších celospolečenských cílů či sociálních aspektů. Takovým cílem může být využití dlouhodobě nezaměstnaných, osob znevýhodněných na trhu práce nebo absolventů vybraných oborů při plnění zakázky, komunikace s místními malými a středními podniky při plánování a přípravě veřejné zakázky, oslovování místních firem v rámci zadávání menších zakázek, zajištění důstojných pracovních podmínek a požadavek na minimální finanční ohodnocení osob podílejících se na plnění zakázky. Podstatná totiž není jen samotná možnost zaměstnání, ale i nastavení minimálních standardů zaměstnávání a důstojné odměny. V opačném případě dochází k replikaci problému a vzniku tzv. pracující chudoby, kdy stát na nízké příjmy zaměstnanců doplácí prostřednictvím vyplacení různých forem sociálních dávek pro nízkopříjmové domácnosti.

Cílový stav: Zvýšení počtu realizovaných zakázek místními firmami, zaměstnávání lokálních zaměstnanců v rámci veřejných investic.

Cílová skupina: osoby znevýhodněné na trhu práce

Hlavní nositel: MPSV

Další nositelé: MMR

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje

Typové opatření 42: Usilovat o příchod vnějších investic

Problém: V hospodářsky a sociálně ohrožených územích ČR je problém s dostupností pracovních míst, jejich strukturou a vyšší nezaměstnaností.

Řešení: Lákání investic (domácích i zahraničních) kombinací investičních pobídek a cílené nabídky kvalifikace místní pracovní síly a dostupné technické infrastruktury a nemovitostí k podnikání. Rekvalifikace pracovní síly, zvyšování znalostí a kompetencí, celoživotní vzdělávání. Regionální kanceláře CzechInvestu mohou připravit a komunikovat cílenou nabídku pro investory.

Cílový stav: V území se usídlují domácí i zahraniční investoři, kteří doplňují místní hodnotové řetězce a/nebo využívají jedinečných místních zdrojů a vytvářejí pracovní místa s kvalifikací odpovídající nabídce místní pracovní síly.

Cílová skupina: Obyvatelé vybraných území

Hlavní nositel: MPO

Další nositelé: MPSV, MŠMT

Hlavní realizátoři: MPO, CzechInvest, obce, DSO, kraje

Specifický cíl 5.2: Zajistit dobrou dopravní obslužnost v rámci regionu a ve vazbě na aglomerace a metropole

Zdůvodnění specifického cíle:

Zásadní je dobré dopravní spojení do regionálních center, a to i z obcí v odlehlé poloze. Limitovaná dopravní obslužnost o víkendech, ale i v pracovních dnech omezuje mobilitu místního obyvatelstva.

Řešení:

Bude zkvalitňováno spojení v rámci regionů a budou zváženy možné cesty ke zlepšení dopravní obslužnosti odlehlých venkovských a periferních regionů (včetně případných legislativních úprav pro efektivní zajištění dopravní obslužnosti) a k zajištění lepší dopravní dostupnosti služeb veřejné správy. Dojde ke zlepšení propojení krajských integrovaných dopravních systémů na národní i mezinárodní úrovni a tím i k lepšímu dopravnímu spojení obcí na hranicích krajů a příhraničních oblastech.

Typové opatření 43: Zajistit dobrou dopravní obslužnost

Problém: Obyvatelé odlehlých a obtížně dostupných lokalit čelí řadě obtíží (např. nízká možnost přístupu na pracovní trh, nedostatečné napojení na regionální centra atd.) spojených s nedostatečnou dopravní obslužností těchto oblastí. Nedostatečná dopravní obslužnost brání ekonomickému využití potenciálu místa a rozvoji zaměstnanosti a služeb. Problémem v této oblasti jsou i frekvence spojů ve všední dny a o víkendech a svátcích.

Nedostatečné víkendové spoje brání v obslužnosti území pro návštěvníky a vytváří se tak mimo jiné překážka rozvoje cestovního ruchu v daném území. Dopravní obslužnost by mohla být zajištěna i alternativními způsoby (např. dotované minibusy aj.), ale i legislativní úpravou.

Náplň: Zajištění dopravní obslužnosti v odlehlých a obtížně dostupných lokalitách by mělo být řešeno prostřednictvím krajských plánů dopravní obslužnosti, a to i alternativními způsoby, mezi které patří

obsluha odlehlých zastávek prostřednictvím tzv. spojů na zavolání. Potenciálním řešením pro obce je objednání autobusové dopravy nad rámec krajské objednávky.

Cílový stav: Bude dosaženo lepší, dostatečné dopravní dostupnosti odlehlých a obtížně dostupných lokalit.

Cílová skupina: Obyvatelé odlehlých a obtížně dostupných lokalit

Hlavní nositel: MD

Další nositelé: -

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, místní akční skupiny, dopravní podniky krajů

Specifický cíl 5.3: *Zajistit efektivní prevenci sociálního vyloučení a energetické chudoby⁶⁵ a podporovat komunitní život v obcích*

Zdůvodnění specifického cíle:

Poslední mapování sociálně vyloučených lokalit ukazuje zdvojnásobení absolutního počtu i počtu obyvatel sociálně vyloučených lokalit oproti roku 2006, přičemž počet lokalit v Karlovarském a Moravskoslezském kraji vzrostl více než trojnásobně. V absolutních číslech přibýlo nejvíce sociálně vyloučených lokalit v Ústeckém a Moravskoslezském kraji.

Často se jedná o oblasti v zázemí velkých měst, které mají kladné migrační saldo, ale zároveň jsou charakteristické vysokou mírou sociálního vyloučení, ale i o bývalá industriální centra (severní Čechy a Morava) nebo odlehlé venkovské oblasti charakterizované odlivem pracovní síly, klesajícím počtem pracovních příležitostí, stárnutím obyvatelstva a volnými bytovými kapacitami. Podpora sociálního začleňování v těchto územích je limitována obecně nízkou dostupností pracovních příležitostí a vyššími náklady na zajištění podpory pro sociálně vyloučené obyvatele v podmínkách malých obcí.

Byť jsou přinejmenším některá hospodářsky a sociálně ohrožená území charakteristická vyšší mírou sousedské sounáležitosti (resp. sociálního kapitálu), další rozvoj komunitního života je i v kontextu udržení populace důležitý.

Řešení:

Vzhledem ke zvýšené koncentraci sociálního vyloučení budou realizovány kroky směřující k prevenci sociálních problémů a ke snížení sociálně patologických jevů. Kromě preventivních opatření ve smyslu omezení rizika vzniku nových sociálně vyloučených lokalit budou hledány nástroje i pro řešení stávajících rizik a vytvářeny kapacity služeb sociální prevence a jejich dostupnosti také pro obyvatele odlehlých a malých obcí. Je třeba zpracovat a realizovat koncepci celoživotního vzdělávání a učení.

Obdobně je vhodné realizovat aktivity vedoucí k zastavení trendu odlivu mladé a kvalifikované části populace. V této souvislosti se jako klíčové jeví zajištění dostatku pracovních míst pro kvalifikovanou pracovní sílu (vazba na specifický cíl 5.1). V hospodářsky a sociálně ohrožených územích je vhodná i podpora komunitního života a spolků.

⁶⁵ V kontextu tohoto dokumentu je energetická chudoba chápána jako zhoršená schopnost domácností finančně pokrýt náklady na energie.

Typová opatření:

Typové opatření 44: Řešit problémy spojené se sociálně vyloučenými lokalitami a předcházet jejich vzniku

Problém: V hospodářsky a sociálně ohrožených územích ČR se vyskytuje řada sociálně vyloučených lokalit charakteristických vysokým množstvím dlouhodobě přetrvávajících problémů spojených s nedostatečnou ekonomickou i společenskou začleněností obyvatel do společnosti. Rostoucím problémem je i fenomén energetické chudoby.

Náplň: Předcházení vzniku sociálně vyloučených lokalit a řešení stávajících problémů komplexními intervencemi dle místních plánů sociálního začleňování, které kombinují dle místních potřeb opatření v oblasti bydlení, sociální práce, zaměstnanosti a vzdělávání (např. sociální bydlení, podpora sociální práce a aktivit sociálních pracovníků v území včetně terénních pracovníků, sociální poradenství, sociální služby, komunitní práce a podpora zaměstnanosti).

Klíčovým aspektem je podpora mladých lidí a jejich přístup ke kvalitnímu nesegregovanému vzdělávání a nesegregovaným volnočasovým aktivitám a podpora přechodu na volný trh práce. Průběžně bude probíhat osvěta, vzdělávání a mapování situace stavu sociálně vyloučených lokalit. Omezovat riziko energetické chudoby. Zpracovat a realizovat koncepci celoživotního vzdělávání a učení.

Cílový stav: Koordinovanými a komplexními intervencemi bude dosaženo lepšího začlenění obyvatel sociálně vyloučených lokalit do ekonomických i společenských vazeb a dojde k řešení stávajících sociálně vyloučených lokalit a omezení rizika vzniku nových sociálně vyloučených lokalit.

Cílová skupina: Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit.

Hlavní nositel: ASZ

Další nositelé: MPSV, MMR

Hlavní realizátoři: ASZ, kraje, obce, DSO, místní akční skupiny

Typové opatření 45: Rozvíjet komunitní život v obcích

Problém: Nízká rozmanitost a atraktivita kulturního a společenského vyžití ve velké části obcí na venkově.

Náplň: Podpora spolkového života prostřednictvím adekvátních opatření (např. dotace na podporu činnosti spolků, pořádání akcí, provoz, údržbu, rekonstrukci nevyhovujících prostor) a rozvoj komunitních či (mikro)regionálních center a komunitní sociální práce. Využití potenciálu veřejných knihoven jako vzdělávacích, kulturních a komunitních center.

Cílový stav: Zvýšení sociální soudržnosti, rozmanitosti a atraktivity kulturního a společenského vyžití v obcích.

Cílová skupina: Zájmová sdružení a spolky, obce

Hlavní nositel: MK, MPSV, MMR

Další nositelé: MŽP (místní agenda), MZe, MŠMT, MMR, MF, MV, ASZ

Hlavní realizátoři: obce, DSO, kraje, neziskové organizace, církevní subjekty, místní akční skupiny

Specifický cíl 5.4: Zajištění dostatečné občanské vybavenosti

Zdůvodnění specifického cíle:

V hospodářsky a sociálně ohrožených územích je horší dostupnost služeb i občanské vybavenosti. Horší dostupnost těchto služeb zhoršuje kvalitu života zejména pro určité skupiny obyvatel, které nemají možnost dojíždět do center vyššího řádu. Problematická dostupnost služeb brání také ekonomickému využití území, například ve službách cestovního ruchu.

Problémem je mnohdy rovněž zhoršená kvalita vzdělávacích služeb, a to i ve světle reflexe indikátorů v oblasti regionálního školství – zahrnujících například mezinárodní šetření výsledků vzdělávání PISA, TIMMS, popř. národní testování realizované Českou školní inspekcí, výsledky jednotných přijímacích zkoušek na střední školy, výsledky žáků ve společné části maturitní zkoušky, podíl tzv. předčasných odchodů ze vzdělávání, zaměstnanost a nezaměstnanost absolventů středního stupně vzdělávání, podíl dětí účastnících se předškolního vzdělávání, vybavenost škol atd., které poukazují na stagnaci či degresivní trendy v rámci vzdělávacích systémů krajů strukturálně postižených regionů.

Řešení:

V tomto kontextu budou realizovány kroky vedoucí k zajištění základního spektra veřejných služeb a občanské vybavenosti.

Bude umožněna podpora mobilních služeb – terénních služeb v oblasti sociální a zdravotní péče. Budou vytvořeny podmínky pro vytváření integrovaných služeb (např. pošta, veřejná správa). Bude zlepšována dostupnost integrovaného záchranného systému i v odlehlých regionech. Bude využit potenciál veřejných knihoven jako vzdělávacích, kulturních a komunitních center.

Intervence (zaměřené na infrastrukturu i lidské zdroje) budou rovněž směřovat k cíli zajištění srovnatelné kvality vzdělávacích služeb v hospodářsky a sociálně ohrožených územích ČR jako klíčovému nástroji omezování nárůstu socioekonomických nerovností a posílení vertikální mobility obyvatelstva.

Typová opatření:

Typové opatření 46: Zajistit občanskou vybavenost

Problém: Nedostatečná nabídka služeb, včetně obchodních, nedostatečná vybavenost a dostupnost vysokorychlostního internetového připojení v některých venkovských obcích.

Náplň: Řešení problému formou podpory sdílených prostor pro obchodní služby (např. obchod s potravinami, pošta, výdejna e-shopů atd.), mobilních veřejných služeb (např. úředník, právní služba, poradenství, sociální pracovník), veřejné knihovny, mateřských a základních škol. Výstavba páteřní infrastruktury potřebné pro pokrytí těchto území vysokorychlostním internetovým připojením (min. 100 Mb/s, s možností budoucího navýšení na 1 Gb/s), rozvoj digitálních aplikací a systému internetu věcí pro zajištění místních veřejných služeb a dalších služeb dle specifických potřeb vybrané lokality. Problém nedostatečné obchodní obslužnosti je třeba řešit formou podpory maloobchodních prodejen a realizace alternativních řešení (např. pojízdné prodejny).

Cílový stav: Dostatečné pokrytí i hospodářsky a sociálně ohrožených území základními službami, vybaveností, kvalitním internetovým připojením (umožňujícím mimo jiné využívat digitální technologie při zajišťování veřejných služeb) a dodávkami energie. Kde je to relevantní, jsou upřednostňováni lokální poskytovatelé služeb.

Cílová skupina: Obyvatelé hospodářsky a sociálně ohrožených území.

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: MPO, MF, MPSV, MŠMT, MZe

Hlavní realizátoři: obce, kraje, DSO, místní akční skupiny, poskytovatelé služeb

Typové opatření 47: Omezit předčasné odchody ze vzdělávání na základním a středním stupni vzdělávání a podporovat žáky, kteří ze vzdělávání předčasně odešli

Problém: Míra předčasných odchodů ze vzdělávání není v Česku ve srovnání s evropským průměrem vysoká, v posledních letech nicméně poměrně rychle roste a má tendenci koncentrovat se v hospodářsky a sociálně ohrožených územích. Předčasné odchody ze vzdělávání navíc generují zvýšené náklady státu na žáka/studenta.

Náplň: V rámci typového opatření budou realizovány aktivity směřující (a) k omezení rizika předčasných odchodů ze vzdělávání na základním a středním stupni vzdělávání a současně aktivity zaměřené na (b) osoby, které ze vzdělávání již předčasně odešly, zejména uchazeče a zájemce o zaměstnání.

Ve vztahu k omezení předčasných odchodů v průběhu vzdělávání budou realizována opatření zaměřená na zkvalitnění systému monitoringu a evidence ohrožených žáků, dále opatření s cílem podpory prostupnosti vzdělávacího systému a zajištění flexibility vzdělávacích cest, usnadnění změny vzdělávací dráhy, včetně uznávání výsledků předchozího vzdělávání, a dále rovněž doporučení ve vztahu k profilaci oborové struktury na úrovni středního vzdělávání. Zásadní jsou rovněž opatření na úrovni samotných škol (základních i středních) spočívající v dostupnosti podpůrných pedagogických profesí (metodici prevence, výchovní poradci, karierní poradci, školní psychologové), metodických materiálů vymezujících specifické rizikové faktory, reflektující profily ohrožených žáků, včetně metodiky pro identifikaci žáků ohrožených předčasným odchodem, stanovení postupů a intervencí vhodných pro jednotlivé profily žáků a především dostupnost dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v dané oblasti. K motivaci žáků, kteří nedokončili základní vzdělání, avšak naplnili podmínku povinné školní docházky, ke vstupu do středního vzdělávání je především zapotřebí, aby tato možnost byla žákům nabízena již v průběhu vzdělávání na základní škole. Zde hrají zásadní roli jak kraje, tak i regionální zaměstnavatelé, kteří mohou prostřednictvím výchovných poradců na základních školách propagovat možnosti, jak získat střední vzdělání a následně být uplatnitelní na trhu práce, a tím mít možnost vykonávat kvalifikovanou práci.

Pro uchazeče a zájemce o zaměstnání, kteří jsou osobami, jež ze vzdělávacího procesu předčasně odešly, je klíčová role poboček Úřadu práce, u nichž je nutné zajistit v rámci kariérového poradenství individuální přístup.

Klíčový je rozvoj síťování, resp. spolupráce mezi pobočkami Úřadu práce, jednotlivými školami a zřizovateli. V souladu s § 55 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (dále jen „školský zákon“) je možné pro osoby, které nezískají základní vzdělání, ale pouze splní povinnou školní docházku, po projednání se zřizovatelem základní nebo střední školy a krajským úřadem zorganizovat v souladu s RVP pro základní vzdělání kurzy pro získání základního vzdělání, a to i v dálkové formě.

Cílový stav: Omezení rizika výskytu předčasného odchodu ze vzdělávání a adekvátní a lehce dostupná podpora osobám, které již ze vzdělávání odešly, při snaze dokončit základní/střední školu či získat odpovídající kvalifikaci.

Cílová skupina: Žáci základních a středních škol, kteří předčasně odešli ze vzdělávání, nebo jsou předčasným odchodem ohroženi.

Hlavní nositel: MŠMT, MPSV

Další nositelé: ASZ

Hlavní realizátoři: MŠMT, ÚP ČR, kraje, obce, střední školy, základní školy

Strategický cíl 6

Kvalitní plánování regionálního rozvoje přispívající k plnění cílů regionální politiky

Priority regionální politiky stanovené Strategií regionálního rozvoje jsou naplňovány v úzké spolupráci mezi MMR, resorty, kraji i dalšími aktéry regionálního rozvoje. Principy regionální politiky jsou ukotveny i v sektorových strategických dokumentech a politikách. Nástroje strategického a územního plánování jsou na všech úrovních vzájemně koordinovány. Plánování probíhá na úrovni funkčních regionů respektujících dojížděkové vztahy v území. Obce a ostatní aktéři v území (soukromé a neziskové subjekty) mají vytvořeny dobré podmínky pro vzájemnou spolupráci.

Specifický cíl 6.1: Posilovat koordinaci strategického a územního plánování

Zdůvodnění specifického cíle:

V současnosti není na různých hierarchických úrovních (národní, krajské, lokální) vždy koordinováno strategické a územní plánování. Není dostatečně řešen strategický pohled na regionální rozvoj, což vede k tematickým investičním duplicitám. Specifický cíl SRR vychází ze specifických cílů 16. 1. a 16. 4, definovaných Implementačním plánem ke Strategickému rámci Česká republika 2030.

Řešení:

Koordinace územního a strategického plánování na různých hierarchických úrovních (národní, krajské a lokální) bude posílena, a to nejen metodickou podporou, ale i vytvořením Státní expertízy (s funkcí nejen metodickou, ale i s podpůrnou funkcí pro jednotlivé veřejné investory a koordinační a hodnotící funkcí). V souladu se Strategií ČR 2030 bude vytvořena metodika pro koordinaci územního a strategického plánování na úrovni státu, krajů a obcí zohledňující věcné i časové souvislosti v případě územně plánovacích a strategických dokumentů. Optimální sousledností (ve smyslu územního průmětu strategického plánu) je vznik strategického plánu a následně na něj navazujícího územního plánu a jejich následná interakce. Do strategického a územního plánování, bude jako jeho nedílná součást začleněna problematika komplexního řešení vláhových podmínek a společenských nároků na vodohospodářské charakteristiky území. Tato složka územního plánování bude řešena z pohledu ucelených povodí, nikoli pouze z pohledu územních samosprávných celků.

V oblasti strategického plánování bude zvažena optimalizace nástrojů přesahujících obec (na úrovni ORP podle návrhu zákona o územně správním členění státu), avšak bude zohledněno, že některé nástroje územního plánování (např. územní studie) a strategického plánování (strategie ITI a CLLD) se tvoří i pro jiná území, než jsou současné administrativní územní jednotky. Žádoucí je také posílení vazby územního plánování, ochrany obyvatelstva a krizového řízení (s ohledem na negativní dopady změny klimatu či u staveb, ve kterých dochází ke shromažďování velkého počtu osob).

Bude posílen akcent finanční proveditelnosti, společenského přínosu, ale i analýza míry strategičnosti a bude analyzován i vytěšňovací efekt jednotlivých projektů (cílem je, aby si projekty vzájemně nekonkurovaly, ale naopak společně generovaly synergie) pod garancí právě Státní expertízy.

Součástí bude vzdělávání, osvěta a aktivní spolupráce mezi všemi zainteresovanými aktéry v území se zohledněním environmentálních limitů a kvality života obyvatel.

Typová opatření:

Typové opatření 48: Vytvořit metodiku koordinace strategického a územního plánování

Problém: Ne vždy dobře fungující koordinace mezi strategickým a územním plánováním a spolupráce mezi jednotlivými aktéry. Metodická nejednoznačnost, absence hodnocení veškerých parametrů projektů, absence analýzy duplicit a vytěšňovacích efektů vede k plýtvání veřejnými zdroji či nižší efektivitě veřejných investic.

Náplň: Vytvoření metodiky koordinace strategického a územního plánování a metodiky pro výběr a prioritizaci strategických projektů a její uvedení do praxe formou vzdělávání, osvěty a spolupráce mezi zainteresovanými subjekty.

Cílový stav: Existence metodiky koordinace strategického a územního plánování a její efektivní zavedení do praxe a především sjednocení metodického pohledu na projekty. Existence metodiky na posuzování projektů jak z hlediska finanční efektivity, tak proveditelnosti, společenského přínosu a strategičnosti.

Cílová skupina: Aktéři v oblasti strategického a územního plánování na všech hierarchických úrovních.

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: MPO (ve vztahu k územním energetickým koncepcím)

Hlavní realizátoři: MMR, kraje, obce, DSO, MAS

Specifický cíl 6.2: Rozvíjet strategické plánování na bázi funkčních regionů a posilovat spolupráci aktérů v území

Zdůvodnění specifického cíle:

V programovém období 2014–2020 došlo v českých podmínkách k rozvoji strategického plánování na úrovni funkčních regionů, tedy území přesahujících katastrální hranice obce, přičemž se berou v potaz funkční vztahy v území (především nástroje ITI, IPRÚ, CLLD a rozvojové strategie svazků obcí, integrované plány rozvoje turistických destinací – krajů, oblastí a obcí). I vzhledem k charakteristikám českého sídelního systému (roztříštěná struktura obcí) je vhodné tyto nástroje i nadále rozvíjet.

Vzhledem k velkému počtu malých obcí je spolupráce mezi obcemi efektivním nástrojem, který minimalizuje náklady na některé agendy v samosprávné působnosti obcí. Smyslem spolupráce mezi obcemi je i efektivnější sdílení expertních kapacit. V Česku existuje několik forem spolupráce obcí, a to například na bázi dobrovolných svazků obcí a prostřednictvím místních akčních skupin.

Je vhodné pokračovat i ve vzájemné spolupráci všech aktérů regionálního rozvoje, včetně soukromých a neziskových organizací, a to prostřednictvím zavedených nástrojů (místní akční skupiny, organizace destinačního managementu, podpora ASZ v územích s výskytem SVL apod.). Významným prvkem spolupráce v území je přeshraniční spolupráce.

Řešení:

V urbánním i venkovském prostoru bude i nadále podporováno strategické plánování na bázi funkčních regionů. Jedním z aspektů této podpory bude i další pokračování a rozvoj integrovaných nástrojů (např. ITI, CLLD). Při vymezování funkčních regionů by měly být brány v potaz hranice územně správních celků.

Budou ověřovány možnosti a podmínky analogického uplatňování metod a principů z oblasti územního plánování v oblasti strategického plánování, a to včetně potenciálních dopadů na právní řád⁶⁶.

Dosavadní formy dobrovolné spolupráce obcí například na bázi dobrovolných svazků obcí nebo místních akčních skupin bude možné i nadále rozvíjet. Důraz bude kladen na podporu forem spolupráce uplatňovaných v rámci ORP, zejména pokud se budou týkat celého území ORP včetně správního centra. Zainteresovaní aktéři budou hledat cesty vedoucí k motivaci obcí ke vzájemné spolupráci.

Budou vyhodnoceny možnosti vedoucí k posílení role ORP jako aktéra plánujícího v intencích celého správního obvodu. V této souvislosti vytvoří stát motivační nástroje pro podporu ORP při plánování na bázi funkčního regionu (v tomto kontextu správního obvodu). Hlavní výhodou správních obvodů ORP na rozdíl od jiných územních jednotek je jejich územní skladebnost a ve většině případů (s výjimkou některých správních obvodů v zázemí velkých měst) i fakt, že ve srovnání s jinými územními jednotkami lépe odpovídají funkčním regionům.

V území je vhodné pokračovat i v podpoře institucionalizovaných i neformálních způsobů spolupráce mezi veřejným, soukromým a neziskovým sektorem (MAS, organizace destinačního managementu), a to zejména pro realizaci dílčích projektových záměrů v určité oblasti (vodohospodářská infrastruktura, cestovní ruch apod.).

I nadále budou podporovány kroky vedoucí k dalšímu rozvoji přeshraniční spolupráce, a to i ve vztahu k dalšímu rozvoji vnějších periferií a strukturálně postižených krajů. Do budoucna se lze inspirovat i institutem lokálního partnerství uplatňovaného s podporou ASZ v obcích zapojených do koordinovaného přístupu v sociálně vyloučených lokalitách.

Typová opatření:

Typové opatření 49: Pozitivně motivovat pro společné strategické plánování

Problém: Strategické plánování se stále ve velké míře odehrává uvnitř katastrálních hranic obcí, jsou málo podporovány přirozené funkční vztahy v území. Obce nejsou motivovány ke společnému strategickému plánování (např. na úrovni funkčních regionů). Komplikace může přinášet i koordinace schvalování společných strategických plánů všemi dotčenými obecními zastupitelstvy. Pro vymezování funkčních regionů (například pro účely využití integrovaného nástroje ITI) není vytvořena jednotná metodika. Obce nejsou přirozeně motivovány sdílet data o svých strategických investicích, což může komplikovat tvorbu nástrojů podporujících jejich realizaci.

Náplň: Více motivovat obce a kraje k plánované podpoře rozvoje území na bázi funkčních regionů (tedy regionů reflektujících reálné vztahy v území, resp. nikoli nutně regionů v jejich administrativních hranicích). Motivace může být finanční i nefinanční – například podpora podmíněná zapojením do strategie vyššího řádu, odborná asistence, případně i finanční podpora přípravy strategických plánů

⁶⁶ Tento princip však často nevyhovuje systému destinací cestovního ruchu, kdy turistická destinace nerespektuje administrativní členění ČR, ale spíše pracuje s logickými územními celky z hlediska návštěvníků (Šumava, Krkonoše, Jeseníky, Brdy atd.) Destinace CR rovněž často nekorespondují se členěním dle CLLD (přirozené destinace CR se rozprostírají na území několika MAS). S těmito aspekty je nutné počítat a zohlednit je i v rámci nastavení jakékoliv podpory, protože turista/návštěvníka nezajímá, jestli hory, které chce navštívit, leží na území 2 nebo 3 krajů, ale jestli dostane ucelené a jednotné informace.

v rámci konkrétních programů, nebo vytvořením podmínek na úrovni ORP nebo krajů. Vytvořit jednotný metodický postup pro vymezování funkčních regionů primárně na úrovni významných spádových center.

Vytvořit systém sběru strategických projektů jednotlivých veřejných investorů s doplňkovou analytikou a současně s informačními službami pro jednotlivé subjekty (např. informace o možnosti podpory projektu zahrnutého do takového systému).

Cílový stav: Aktivní spolupráce mezi obcemi v území při řešení společných aktivit.

Cílová skupina: Tvůrci strategických dokumentů na krajské a lokální úrovni.

Hlavní nositel: MMR ve spolupráci s MV

Další nositelé: ASZ

Hlavní realizátoři: aktéři v území zabývající se strategickým plánováním, obce, kraje, DSO, místní akční skupiny, ASZ

Typové opatření 50: Rozvíjet spolupráci mezi obcemi při výkonu veřejné správy v samostatné působnosti

Problém: S přihlédnutím k narůstajícím administrativním a odborným nárokům je pro některé obce obtížné zajistit efektivitu a potřebnou kvalitu při výkonu veřejné správy a poskytování veřejných služeb, který má vrchnostenský charakter, a to samostatné působnosti. Současně je zapotřebí posílit dobrovolnou spolupráci mezi obcemi ve věcech územního rozvoje a celkově posílit jeho koordinaci ve vztahu ke krajům a Ministerstvu pro místní rozvoj. V tomto směru je problémem rovněž různorodý vztah mezi obcemi s rozšířenou působností a ostatními obcemi v jejich správním obvodu.

Náplň: Předpokládá se zvýšená podpora dobrovolné spolupráce obcí v rámci správního obvodu obce s rozšířenou působností a zvýšení koordinační úlohy obcí s rozšířenou působností vykonávané v přenesené působnosti při řešení problémů územního rozvoje.

V tomto směru jsou správní obvody obcí s rozšířenou působností chápány s ohledem na jejich uzavřenost a respektování přirozených územních vazeb jako základní jednotky v území pro rozvoj těchto vazeb. Za tímto účelem by měly být rozšiřovány i organizační a právní formy. Pro výkon kvalitní veřejné správy a zajištění veřejných služeb lze uplatnit kanceláře zřízené při dobrovolných svazcích obcí (tzn. „úřadů DSO“, nazývaných někdy také „Centra společných služeb“), které vznikají uvnitř správního obvodu obce s rozšířenou působností. Efektivnost dobrovolné spolupráce obcí bude pravidelně vyhodnocována. Výše navržené změny neruší stávající formy spolupráce mezi obcemi, které pouze rozšiřují o další možnosti.

Spolupráce mezi státními, komunálními a regionálními institucemi a iniciativami v programovém území je nezbytným základem další integrace přeshraničních prostorů. Je třeba stabilizovat a dále rozvíjet zavedené struktury spolupráce a podporovat rozvoj nových kontaktů, aby byly náležitě zohledněny požadavky programového území. Důležitou úlohu v rozvoji přeshraniční spolupráce na místní úrovni plní euroregiony.

V případě aktivit v oblasti CR je vhodné brát v úvahu přirozené území destinace CR a způsoby pohybu návštěvníků po destinaci. V zájmu udržitelného rozvoje CR v území je vhodné zajistit spolupráci MAS a organizace destinačního managementu.

Cílový stav: Posílení spolupráce obcí při řešení problémů územního rozvoje, včetně případné výraznější orientace na spolupráci v této oblasti v rámci správního obvodu obcí s rozšířenou působností. Vytvoření dalších vhodných organizačních a právních forem posílení role a spolupráce obcí v oblasti územního rozvoje. Výkon meziobecní spolupráce realizovaný co možná největším počtem obcí v rámci správního obvodu ORP za účelem kvalitního a efektivního výkonu veřejné správy a zajištění veřejných služeb.

Cílová skupina: obce, DSO

Hlavní navržený nositel: MV

Další nositelé: MF, MMR

Hlavní realizátoři: Obce, DSO, SMOČR, SMS ČR, NS MAS (Pozn.: partnerskou spolupráci mimoto podporuje mnoho spolků, svazů a nestátních neziskových organizací, jako jsou odborové svazy, komory, sociokulturní instituce, vzdělávací instituce, knihovny, svazy na ochranu životního prostředí, kulturní spolky atd.)

Typové opatření 51: Postihnout specifické potřeby veřejné správy v metropolitních územích a aglomeracích

Problém: V současné době neexistují specifické územní struktury využitelné pro úpravu veřejné správy v metropolích a aglomeracích (v přenesené a samostatné působnosti), přičemž obvyklé správní struktury vyhovují spíše potřebám správy v běžném osídlení. Není řešena rovněž otázka nerovnoměrných příležitostí pro participaci na činnosti veřejné správy, která je ve velkých městech nižší. Nejsou vymezeny specifické formy dobrovolné spolupráce obcí vhodné pro aglomeraci.

Náplň: Vyřešení problematiky územně správní struktury v okolí velkých měst. Dosavadní regulace pomocí detašovaných pracovišť vybraných obcí s rozšířenou působností je pouze částečná a nedostatečná. Podpora dalších forem participace občanů na veřejné správě. Podpora vytváření nových forem dobrovolné spolupráce obcí umožňujících součinnost případně i mezi vzdálenými obcemi, pokud je taková spolupráce potřebná pro funkci aglomerace jako celku.

Cílový stav: Nové rozdělení kompetencí v přenesené působnosti v okolí center metropolí a aglomerací. Podpora nových forem dobrovolné spolupráce obcí mezi obcemi v aglomeracích včetně finančních nástrojů.

Cílová skupina: Statutární města a ostatní obce v metropolitních územích a aglomeracích

Hlavní navržený nositel: MV

Další nositelé: MMR, MF

Hlavní realizátoři: MV, MMR, statutární města

Typové opatření 52: Založit a rozvíjet regionální systém podpory udržitelného rozvoje

Problém: Nedostatečné možnosti vzdělávání v oblasti udržitelného rozvoje. Z toho plynoucí nedostatečné kompetence veřejné správy v této oblasti a následně nedostatečné uplatnění principů udržitelného rozvoje (dále UR) ve veřejné správě.

Náplň: Vznik regionálních „center udržitelného rozvoje“ (MA21) s cílem podpory vzdělávání, osvěty/propagace a participace a šíření dobré praxe z krajské úrovně. Nabídka konzultací a poradenství včetně expertních. Došlo by tím k žádoucímu (deklarovanému) vertikálnímu propojení úrovní: národní, krajské a místní. Věcný obsah by vznikl s podporou a za „supervize“ státu. Financování zpočátku z evropských dotačních zdrojů, následně z (navýšených) regionálních rozpočtů.

Cílový stav: Udržitelný rozvoj je nezbytnou podmínkou dlouhodobé existence společnosti. Nulová varianta by znamenala nesystémový přístup k problematice s negativním dopadem na oblast společenskou, hospodářskou i environmentální a zaostávání státu ve srovnání s vyspělými zeměmi jak v evropském, tak světovém měřítku.

Cílová skupina: obce, kraje, DSO, podnikatelský sektor, NNO

Hlavní navržený nositel: MŽP

Další nositelé: MMR

Hlavní realizátoři: obce, kraje, MAS, DSO

Specifický cíl 6.3: Zohledňovat územní dimenzi v rámci sektorových politik a rozvíjet SMART řešení

Zdůvodnění specifického cíle:

Z analýz MMR vyplývá, že v ČR existuje poměrně roztržštěná dotační podpora ze strany státu, v níž je obtížné se zorientovat. Zásadní je také eliminace překryvů jednotlivých dotačních titulů tak, aby nedocházelo k tříštění podpory. V národních dotačních titulech také není dostatečně akcentována územní dimenze. I s ohledem na očekávaný pokles finančních prostředků z Evropských strukturálních a investičních fondů je žádoucí zohlednění potřeb území v národních dotačních titulech v relevantních případech. Koncept územní dimenze je vhodné zohlednit i při nastavení nového programového období EU (tj. po roce 2020).

Řešení:

Ze strany MMR budou iniciovány kroky směřující k větší přehlednosti systému národních dotačních titulů (zajištění informací o národních dotačních titulech na jednom místě, uvedení informací o národních dotačních titulech v jednotné struktuře) a k adekvátnímu zohlednění potřeb jednotlivých typů území při jejich nastavení. Cílem není zakotvení územní dimenze ve všech národních dotačních titulech, ale v těch, u nichž na základě SRR existuje odůvodněná potřeba řešit dané téma odlišným způsobem v různých územních kontextech.

MMR bude usilovat o to, aby územní dimenze byla zakomponována i do programového období po roce 2021. I v případě Evropských strukturálních a investičních fondů bude územní dimenze prosazována jen u těch témat, u kterých bude identifikována potřeba řešit je odlišně v různých územních kontextech.

Typová opatření:

Typové opatření 53: Zpřehlednit systém národních dotačních titulů

Problém: Informace o národních dotačních titulech jsou v současné době často nepřehledné, používají odlišnou terminologii a nejsou spravovány v centrální databázi. Mezi jednotlivými dotačními tituly navíc stále existují překryvy. U relevantních dotačních titulů je rovněž vhodné zohlednit odlišné potřeby jednotlivých typů území.

Náplň: Prostřednictvím výzkumného projektu budou nalezeny cesty ke zpřehlednění systému národních dotačních titulů. Cílem je používat při informování o národních dotačních titulech jednotnou terminologii a zjednodušit tak orientaci potenciálních žadatelů. Zpřehlednění celého systému by zároveň mělo omezit rizika vzájemného překryvu jednotlivých dotačních titulů.

U jednotlivých dotačních titulů by mělo být zvažováno, nakolik je při jejich implementaci vhodné zohlednění územních specifik – ať již v kontextu SRR, nebo v jinak definovaných typech území.

Cílový stav: Přehledný a jednoduchý systém informující o národních dotačních titulech, které v relevantních případech zohledňují územní dimenzi.

Cílová skupina: Žadatelé v národních dotačních titulech.

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: všechny resorty

Hlavní realizátoři: MMR

Typové opatření 54: Využívat nástroj Territorial Impact Assessment na úrovni politik i projektů

Problém: Při ex-ante hodnocení na úrovni (sektorových) politik, strategických dokumentů, ale i na úrovni projektů není využíván potenciál nástroje Territorial Impact Assessment (posuzování územního dopadu), který umožňuje komplexně vyhodnotit potenciální dopad politiky/koncepce/projektu v oblasti sociální, environmentální a ekonomické.

Náplň: Zaškolení odborných pracovníků na všech úrovních veřejné správy za účelem používání metodiky Territorial Impact Assessment pro hodnocení projektů a využití tohoto konceptu pro sofistikované provedení studie socioekonomického hodnocení (Cost Benefit Analysis) v případě strategických projektů. Další rozvoj této metodiky i v oblasti politik/koncepcí a její obecná provázanost s Cost Benefit Analysis.

Cílový stav: Objektivní hodnocení politik/koncepcí/projektů založené na datech a beroucí v potaz všechny aspekty udržitelného rozvoje dotažené do číselné kvantifikace.

Cílová skupina: aktéři na národní, krajské i obecní úrovni

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: všechny resorty, kraje, obce

Hlavní realizátoři: MMR, kraje, obce, místní akční skupiny, DSO

Typové opatření 55: Využívat smart řešení v urbánním i venkovském prostoru

Problém: Na úrovni měst jsou v současné době zaváděny SMART řešení většinou nesystematicky. Tyto technologie a opatření mají potenciál přispět k řešení celé řady oblastí (např. doprava, energetika, bydlení). Chytrá řešení nejsou dostatečně zaváděna ani ve venkovském prostoru, přičemž aplikace takových řešení může přispět k udržení populace na venkově.

Náplň: V rámci strategického plánování obsáhnout také oblast SMART CITY a oblast chytrého venkova a chytrých komunit. Města rovněž mohou nabízet své území pro testování technologií – SMART CITY LAB. Podporován bude i rozvoj autonomních vozidel, a to například prostřednictvím testování na zkušebních polygonech. Je zapotřebí dále rozvíjet principy smart governance – jednoduché a transparentní správy města, která zajistí kontrolovatelnou a předvídatelnou správu měst.

Cílový stav: Řízené a efektivní zavádění SMART opatření do rozvoje měst, venkova a komunit.

Cílová skupina: obce

Hlavní nositel: MMR

Další nositelé: MŽP, MPO, MD

Hlavní realizátoři: SMOČR, SMS ČR, NS MAS, obce, kraje, regionální inovační centra/agentury, místní akční skupiny, vlastníci (majitelé) pozemků a budov, DSO

Specifický cíl 6.4: Zefektivnit výkon veřejné správy a podpořit bezpečné poskytování elektronických služeb občanům

Zdůvodnění specifického cíle:

V programovém období 2014–2020 bylo podpořeno dobudování funkčního rámce elektronické veřejné správy (eGovernment) převážně na technologické rovině. Pokud má dojít k faktickému čerpání výhod spojených s elektronizací veřejné správy, je nutné nabídnout širokou škálu veřejných služeb v elektronické podobě. Nositelem přímého kontaktu (front office) s občany je síť úřadů samosprávných celků, která by také měla tyto elektronické služby bezpečně poskytovat.

Řešení:

V celé síti úřadů samosprávných celků bude v souladu s jejich rozsahem oprávnění podporována elektronizace veřejných služeb či jejich odpovídajících částí. Bude zjednodušen přístup občanů k čerpání těchto služeb při zachování odpovídající míry bezpečnosti. Tím se úřady samosprávných celků stanou centry primárního čerpání veřejných služeb v elektronické podobě.

Typové opatření 56: Vytvořit centrální katalog a vyhledávač služeb veřejné správy

Problém: Vznik příliš mnoha nezávislých řešení (např. portálových), kdy každé řešení nabízí vlastní názvosloví služeb a uživatelské rozhraní, a chybějící centrální nastavení služeb

Náplň: Vytvoření národního katalogu a vyhledávače služeb veřejné správy. Veřejnost se musí na jednom místě a jednoduchou formou dozvědět o všech existujících službách, elektronických i těch ještě nezbytně prezenčních (úředníkem vykonávaných a poskytovaných). Základem je vázat služby na zlepšenou definici životních událostí a zaměřit je na problematiku dle vnímání veřejnosti. Služby musí být současně jednotným a srozumitelným způsobem prezentovány.

Cílový stav: Vytvoření centrálního katalogu a vyhledávače služeb veřejné správy, který by mohly pro svá řešení využívat i obce a kraje

Cílová skupina: občané

Hlavní nositel: MV

Další nositelé: všechny rezorty, kraje, obce, DSO

Hlavní realizátoři: MV

Specifický cíl 6.5.: Zlepšit práci s daty v oblasti regionálního rozvoje

Zdůvodnění specifického cíle:

V oblasti regionálního rozvoje je vzhledem k dynamice procesů a potřebě kvalitního plánování veřejných služeb i předjímání vzniku sociálně vyloučených lokalit zapotřebí pracovat s dostupnými datovými zdroji. Zkvalitnění práce s daty je namístě i v řadě jiných oblastí – například v oblasti analýz popisujících dynamiku územního rozvoje v metropolitních územích a aglomeracích či v oblasti cestovního ruchu, kde je nutné disponovat daty na podporu řízení cestovního ruchu v destinacích, či sledování toku návštěvnosti a motivace a preference návštěvníků⁶⁷.

Jedním z velkých problémů při práci s daty je stále velmi nízká úroveň sdílení dat ve veřejné správě a nastavené mechanismy pro případnou anonymizaci individuálních dat, která jsou však velmi důležitá pro zpětné hodnocení jakýchkoliv veřejných výdajových programů nejen v regionální politice. V Česku v současné době sbírají data různé orgány veřejné správy, nicméně neexistuje systém vzájemného sdílení těchto dat. Dalším problémem je duplicitní sběr dat z regionů pro různé účely a z toho pramenící neochota data validně poskytovat.

Řešení:

Bude vytvořena platforma pro kontinuální sběr dat o investicích jednotlivých veřejných investorů s tím, že systém bude sdílen všemi subjekty, které data mohou smysluplně využít – tedy obce, kraje, RSK, jednotlivá ministerstva, všichni občané (úroveň šířky, hloubky i podrobnosti informací se bude u jednotlivých skupin lišit). Systém umožňuje nejen kontinuální sběr podkladů, ale i sdílení dat, a především velmi pokročilou analytickou nadstavbu.

Bude zkvalitněno plánování rozvoje území, a to například prostřednictvím populačních prognóz. Veřejná správa podnikne aktivity směřující ke zlepšení práce s populačními prognózami, a to například ve vztahu k plánování veřejných služeb. V oblasti práce s daty v oblasti regionálního rozvoje je nutné pružně reagovat na aktuální potřeby v široké škále témat; v rámci akčních plánů SRR budou vždy definovány aktuální potřeby, resp. opatření a aktivity.

⁶⁷ Dostupnost dat z oblasti návštěvnosti regionů, včetně sezónní a časové koncentrace, je velice důležitá i pro samosprávu, aby byla schopná adekvátně reagovat na případné vyšší nároky na základní infrastrukturu (vodovod, odpad atd.). V tomto ohledu může být náhlý příliv návštěvníků a turistů velmi náročný zejména pro malé obce ve vysoce atraktivních oblastech, které mají vzhledem k nízkému počtu stálých obyvatel poměrně nízký rozpočet, a nemají tak prostředky na případné typové infrastruktury, která je primárně dimenzována s ohledem na stálé obyvatele.

Bylo by rovněž vhodné připravit výzkumný projekt, který by se zabýval zlepšením sdílení dat ve veřejné správě, identifikoval možnosti řešení tohoto problému a zároveň i předpřipravil implementační kroky k budoucímu řešení.

Průběžně aktualizovat cenové (hodnotové) mapy nájemného.

Typová opatření:

Typové opatření 57: Zlepšit plánování rozvoje území na základě populačních prognóz

Problém: Účinné a efektivní strategické plánování musí vycházet mimo jiné z demografických a odvozených prognóz, které je možné sestavovat za populačně různé územní celky. Demografické prognózy by měly být součástí podkladů sloužících k řízení, implementaci a hodnocení SRR. Nestačí výsledky analýz minulého stavu a dynamiky vývoje, které obvykle vedou k nepřesným představám o budoucím vývoji. Plánování a řízení rozvoje vyžaduje především kvalifikované prognostické závěry, sestavené v souladu s obecně přijatou metodikou populačního prognózování. Demografické prognózy by se měly stát též základním východiskem úvah o vývoji řady nedemografických charakteristik obyvatelstva i dalších systémů vázaných na obyvatelstvo, které jsou součástí rozvoje území, jako je např. vývoj počtu a struktury rodin a domácností, obyvatel určitých specifických kategorií podle sociálního postavení a materiální situace, vzdělání nebo participace na vzdělávání, postavení na trhu práce či lidského kapitálu v území. V současné době tyto podmínky a předpoklady pro implementaci SRR a efektivní řízení rozvoje území nejsou dostatečně zajištěny.

Náplň: Vytvoření systému demografických prognóz. Zpracování odvozených prognóz pro potřeby strategického plánování, řízení a implementace SRR. Vytvoření unifikovaného demografického informačního systému. Připravení a realizace specializovaných kurzů pro pracovníky veřejné správy všech úrovní, zaměřené na práci s prognózami.

Cílový stav: Vytvoření dokonalejších a standardizovaných podmínek pro účinné plánování a řízení regionálního rozvoje na základě realistických představ o budoucnosti. Vytvoření systému demografických prognóz a realizace souvisejících aktivit a jejich praktické uplatnění na všech úrovních veřejné správy. Vytvoření demografického informačního systému a zlepšení práce s výsledky demografických a odvozených prognóz a modelových projekcí a jejich využití.

Cílová skupina: zaměstnanci resortů, krajů a obcí působící v oblasti regionálního rozvoje a plánování veřejných služeb

Hlavní navržený nositel: MMR

Další potenciální nositelé: Český statistický úřad

Hlavní realizátoři: MMR, kraje, obce, DSO, MAS

Typové opatření 58: Monitorovat koncentraci sociálního vyloučení na území ČR jako předpoklad cílených intervencí

Problém: Sociální vyloučení a existence sociálně vyloučených lokalit je dynamický jev. Pro jeho dlouhodobé řešení je třeba zajistit ze strany veřejné správy monitoring koncentrace sociálního vyloučení včetně energetické chudoby v území a nástroje umožňující rychlou intervenci pro případ, že vzniknou v území problémy, které jsou již nad možností řešení ze strany místních samospráv. Pro předcházení tvorby a vzniku nových sociálně vyloučených lokalit je nutné průběžně aktualizovat v obcích místa, kde mohou v budoucnu vzniknout sociálně vyloučené lokality (aktualizace míst, kde mohou vznikat SVL, nicméně samo sobě nevede k prevenci jejich vzniku).

Náplň: Ve spolupráci obcí, NNO a Agentury pro sociální začleňování realizovat průběžný monitoring potencionálních míst, která mohou být základem pro vznik nových sociálně vyloučených lokalit. Na zjištěnou skutečnost reagovat preventivními opatřeními.

Cílový stav: Intervence v oblasti sociálního začleňování jsou založeny na průběžném monitoringu či na periodicky se opakujícím výzkumném šetření k výskytu SVL a jejich charakteristik na území ČR založeném na sdílených datech. Podpora samospráv (např. konzultační, finanční) ze strany státu v nejvíce postižených územích.

Cílová skupina: Obyvatelé sociálně vyloučených lokalit či osoby ohrožené sociálním vyloučením.

Hlavní nositel: MPSV

Další nositelé: ASZ, MMR, MPO (ve vztahu k energetické chudobě), územní partneři

Hlavní realizátoři: ASZ

4 IMPLEMENTAČNÍ ČÁST

4.1 Principy implementace

Cílem implementační části je definovat základní parametry řízení SRR. Pro implementaci SRR bylo identifikováno deset klíčových principů:

1. Závaznost SRR
2. Silný realizační a organizační rámec
3. Partnerský přístup
4. Integrované přístupy – integrovaná řešení
5. Územní dimenze
6. Synergie
7. Měřitelnost
8. Finanční zásady
9. Řízení rizik
10. Osvěta a informovanost

Tyto principy se prolínají celou implementační částí (viz tabulka 1). Struktura implementační části vychází z Metodiky přípravy veřejných strategií.

Tabulka 1: Vazba principů implementace na kapitoly implementační části

Metodika přípravy veřejných strategií ⁶⁸	Kapitola implementační části	Principy implementace
Aktivita 1: Vytvoření hierarchické struktury prací	4.2	Ad 1) Závaznost Ad 2) Silný realizační a organizační rámec Ad 4) Integrované přístupy - integrovaná řešení Ad 5) Územní dimenze
Aktivita 2: Nastavení řídicí struktury implementace strategie	4.3	Ad 1) Závaznost Ad 2) Silný realizační a organizační rámec Ad 3) Partnerský přístup Ad 5) Územní dimenze
Aktivita 3: Nastavení plánu řízení změn	4.4	Ad 9) Řízení rizik
Aktivita 4: Vytvoření plánu řízení rizik a určení předpokladů úspěšné implementace strategie	4.5	Ad 7) Měřitelnost Ad 5) Územní dimenze Ad 6) Synergie Ad 9) Řízení rizik
Aktivita 5: Nastavení systému	4.6	Ad 7) Měřitelnost

⁶⁸ Aktualizovaná verze ze dne 28. 1. 2019, dostupná na <https://www.mmr.cz/cs/Microsites/PORTAL-STRATEGICKE-PRACE-V-CESKE-REPUBLICE/Nastroje-a-metodicka-podpora/Vystupy-projektu>.

monitorování naplňování cílů strategie		
Aktivita 6: Nastavení plánu evaluací strategie	4.7	Ad 7) Měřitelnost
Aktivita 7: Nastavení komunikačního plánu implementace strategie	4.8	Ad 3) Partnerský přístup Ad 6) Synergie Ad 10) Osvěta a informovanost
Aktivita 8: Sestavení rozpočtu implementace strategie	4.9	Ad 8) Finanční zásady
Aktivita 9: Sestavení časového harmonogramu implementace strategie	4.10.	Ad 1) Závaznost Ad 2) Silný realizační a organizační rámec

1. Závaznost SRR

Klíčovým předpokladem úspěšné implementace SRR je její respektování ze strany jednotlivých ministerstev. V zákoně o podpoře regionálního rozvoje je definováno, že SRR vymezuje úkoly ostatních dotčených ústředních správních úřadů k zabezpečení realizace stanovených priorit a cílů. Od jednotlivých ministerstev se po schválení dokumentu vládou očekává reflektování SRR při přípravě resortních strategických dokumentů i při nastavení operačních programů a národních dotačních titulů. Respektování SRR i návazných akčních plánů by mělo být zajištěno i prostřednictvím partnerského přístupu, jež by měl zaručit, že na jednotlivých cílech, opatřeních a aktivitách bylo dosaženo shody všech aktérů.

Ve vztahu ke krajům, obcím, jejich dobrovolným svazkům a dalším aktérům v území je role MMR doporučující na základě principu vztahů mezi státní správou a samosprávou. Prostřednictvím MMR je nicméně řada aktivit územních partnerů přímo financovaná (například regionální stálé konference, případně regionální manažer SRR a koordinátor hospodářsky a sociálně ohrožených území), a MMR tak může vyžadovat aktivity při implementaci SRR a při jejím monitorování.

Ve směru k samosprávě lze také definovat některé motivační nástroje, například spolufinancování ze strany dotačních titulů státu pouze v případě zajištění spolufinancování ze strany samosprávy v určité výši. Posílení role SRR je žádoucí vůči ústředním orgánům státní správy, územním samosprávným celkům, odborné veřejnosti i zahraničním subjektům se vztahem k regionálnímu rozvoji.

2. Silný realizační a organizační rámec

Další podmínkou úspěšné implementace je vytvořit a zajistit silný implementační tým (lidé, zapojené subjekty atp.) a zajistit pevný organizační a realizační rámec (materiálně technické prostředí, legislativa, závaznost atd.) pro implementaci SRR.

Silný implementační tým, který má:

- *Kompetence a pravomoci*
- *Organizační zázemí*

- *Odbornost*
- *Personální stabilitu*
- *Apolitickou pozici*

Pevný organizační a realizační rámec, který je

- *Závazný*
- *Zodpovědný*
- *Zajišťující silné realizační nástroje (finanční a nefinanční)*
- *Dlouhodobě finančně a materiálně zabezpečený*
- *Vymahatelný na základě schválení vládou ČR*

Řídící a organizační struktura implementace je popsána v kapitole 4.3.

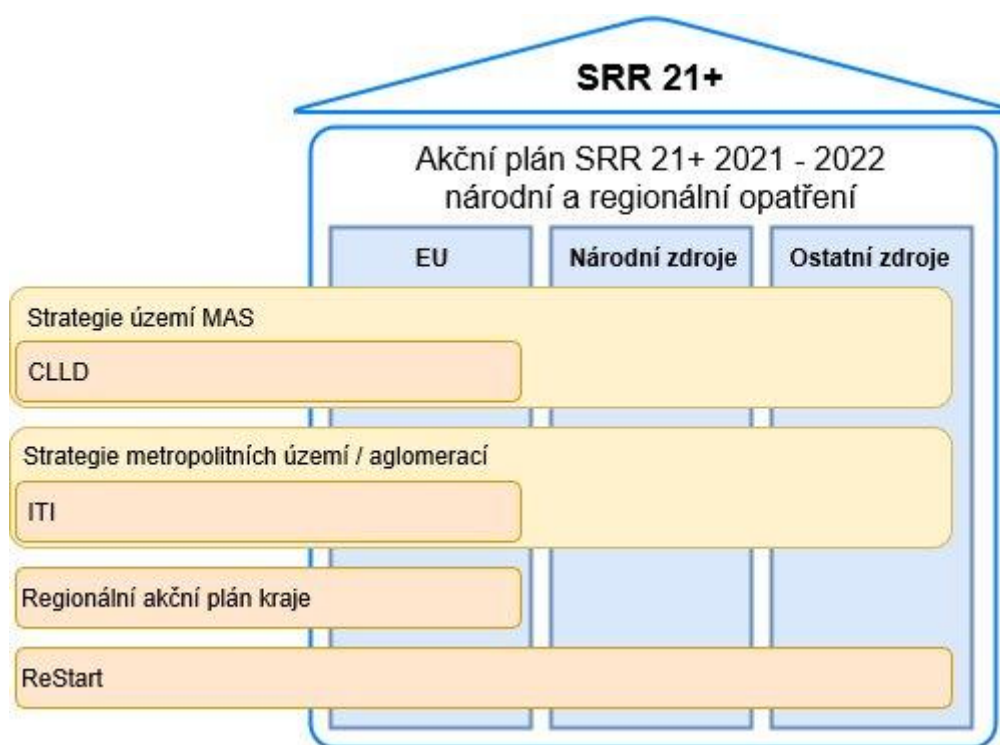
3. Partnerský přístup

Partnerský přístup je základem pro vytvoření kvalitní, respektované strategie v jednotlivých typech území. Přístup je primárně založen na zapojení širokého spektra významných aktérů regionálního rozvoje do její tvorby a implementace: resorty, kraje, obce a územní a sociální partneři (AK ČR, SMO ČR, SMS ČR, NS MAS, ČBK, SPOV ČR, Hospodářská komora aj.).

4. Integrované přístupy – integrovaná řešení

Součástí implementace SRR jsou též integrované přístupy. Jejich prostřednictvím by mělo docházet ke koncentraci podpory do řešeného území, koordinaci aktivit a zajištění jejich synergického efektu. Bude využito existujících integrovaných nástrojů pro implementaci SRR.

Obr. 4: Zdroje financování nástrojů implementace SRR

Pozn.: Implementace ITI bude umožněna i městu Mladá Boleslav a jeho zázemí.

5. Územní dimenze

Územní dimenze je klíčovým a průřezovým principem implementace SRR, který bude uplatněn napříč resorty, resp. řídicími orgány operačních programů.

Základním principem, na němž je SRR postavena, je potřeba realizovat intervence prostřednictvím veřejných politik tak, aby **odpovídaly potřebám jednotlivých typů území**. V rámci analytické a návrhové části SRR bylo území ČR rozděleno do pěti typů území, a to s ohledem na trendy a dosažený stav socioekonomického vývoje a s přihlédnutím k jejich specifickým rozvojovým potřebám.

Je zřejmé, že jakákoliv kategorizace území je zjednodušující a ne všechny charakteristiky typu území lze ve stejné míře vztáhnout ke kterékoliv obci, která je jeho součástí. Určitá míra zobecnění je však v dokumentech zpracovaných na národní úrovni nevyhnutelná.

Ze vstupních metodických poznámek vyplývá, že žádná z definovaných kategorií není čistě urbánní ani čistě venkovská. Níže uvedené shrnutí si proto klade za cíl stručně shrnout, jak je v rámci SRR pojmán urbánní a venkovský prostor a jakým způsobem je nakládáno se specifickými typy územní dimenze.

Nástroje zakotvení územní dimenze

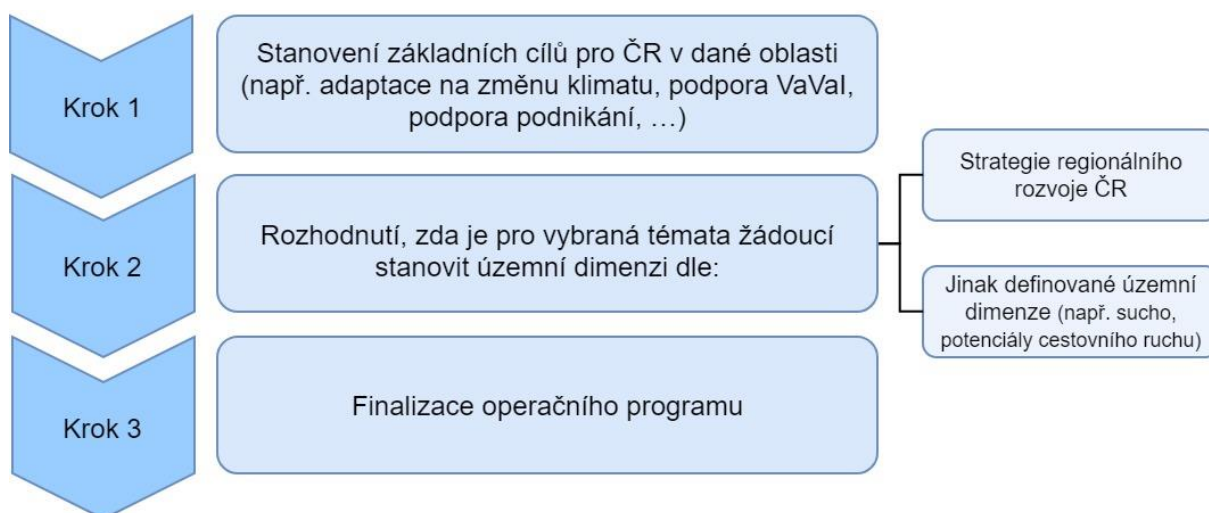
Územní dimenze ve smyslu reflektování územních specifíků při implementaci dílčích politik bude implementována v rámci národních dotačních titulů i v rámci Evropských strukturálních a investičních fondů. V programovém období 2014–2020 byl vytvořen Národní dokument k územní dimenzi, **v období 2021–2027 by měly být principy územní dimenze zakotveny v obdobném dokumentu**. Proces zakomponování územní dimenze do jednotlivých operačních programů (ale i politik či strategií) je naznačen v obrázku 5.

MMR tímto nezpochybňuje gesci jednotlivých resortů a institucí za témata, která jsou jim svěřena kompetenčním zákonem a speciálními právními předpisy (např. zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací, v platném znění). **V kroku 1** je zcela v kompetenci příslušného ministerstva a/nebo instituce definovat národní priority základních cílů například v oblasti vědy a výzkumu (MŠMT, RVVI a MPO), adaptace na změnu klimatu (MŽP) či vzdělávací politiky (MŠMT).

Zároveň ale MMR jakožto gestor regionální politiky požaduje **krok 2**, ve kterém bude identifikováno, zda je v daném tématu žádoucí uplatnit územní dimenzi (tj. reflektovat specifickou situaci v odlišných typech území). K rozhodnutí, zda je žádoucí uplatnit územní dimenzi, či nikoliv, by mělo dojít na základě informací uvedených v SRR, případně dle jiných relevantních podkladů (mapy znečištění ovzduší, prostorové rozložení míry nezaměstnanosti).

Až po této územní úvaze by (**v kroku 3**) mělo dojít k finalizaci operačního programu (či v obecné rovině strategie/politiky).

Obr. 5: Proces ukotvení územní dimenze ve strategiích/politikách/operačních programech

Městská dimenze

Městský prostor je v kontextu SRR pojímán napříč všemi typy území SRR – tj. metropolitní území, aglomerace, regionální centra (vždy se svým zázemím), hospodářsky a sociálně ohrožená území a strukturálně postižené kraje. Tato území byla kategorizována tak, aby reflektovala odlišné výchozí podmínky, problémy a potenciály těchto typů území.

Základní principy rozvoje měst jsou popsány v Zásadách urbánní politiky, které byly v roce 2017 aktualizovány. Pro oblast Smart Cities je vytvořena pracovní skupina pod Radou vlády pro udržitelný rozvoj.

Zásady urbánní politiky definují tyto hlavní cíle/zásady:

- Strategický a integrovaný přístup k rozvoji měst. Polycentrický rozvoj sídelní soustavy
- Podpora rozvoje měst jako pólů rozvoje v území
- Péče o městské životní prostředí
- Zajištění implementace Nové městské agendy⁶⁹

Obr. 6: Městská dimenze implementace principů městské agendy

Pozn.: Implementace ITI bude umožněna i městu Mladá Boleslav a jeho zázemí.

Venkovská dimenze

Venkovský prostor není v kontextu SRR pojmán jako homogenní prostor, ale jako různorodé území se svými specifickými problémy a potřebami, od venkovského území v blízkosti metropolitních území a aglomerací (tj. suburbánní venkov) přes stabilizovaný venkov až po venkovský prostor se zvýšenými hospodářskými a sociálními problémy.

Výše naznačenou heterogenitu venkova a cíle rozvoje venkovského prostoru blíže definuje připravovaná Koncepce rozvoje venkova (KRV). Ta stanovuje následující strategické cíle rozvoje venkova:

- Lidé: Stabilní populace venkovských oblastí charakteristická vysokým lidským a sociálním kapitálem zajišťující dynamický endogenní rozvoj venkova,
- Sídla: Dostatečná infrastruktura a vybavenost venkovských sídel zajišťující kvalitní život obyvatel a vytvářející možnosti pro hospodářský rozvoj venkova,
- Životní prostředí: Zdravé, rekreačně atraktivní, biologicky rozmanité a klimaticky stabilní životní prostředí venkova,
- Ekonomika: Výkonná, stabilní a diverzifikovaná ekonomika venkova umožňující seberealizaci obyvatel venkova a tvořící důležitou složku hospodářské základny státu,

⁶⁹ Bližší informace jsou dostupné zde: <http://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-Czech.pdf>

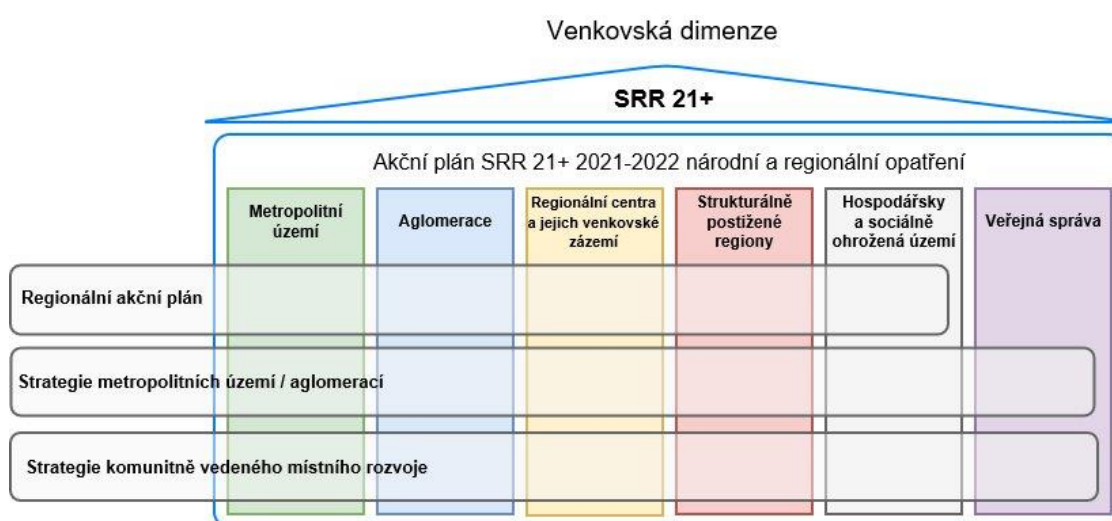
- Plánování a spolupráce: Rozvinuté víceúrovňové strategické plánování a řízení rozvoje založené na znalostech a úspěšná spolupráce obcí.

KRV rozpracovává územní dimenzi podpory regionálního rozvoje ve vztahu k venkovu, tj. definuje, jaké rozvojové cíle je nutné ve venkovských oblastech sledovat, a to i s ohledem na různorodost venkova (KRV stanoví typologii venkovských oblastí). KRV také definuje konkrétní aktivity, které mají sloužit k dosažení stanovených rozvojových cílů, včetně jejich územní dimenze, založené na příslušné typologii. Aktivity KRV, které přispívají k naplňování typových opatření SRR, budou implementovány prostřednictvím akčních plánů SRR.

Pro problematiku rozvoje venkova je vytvořena pracovní skupina pod Radou vlády pro udržitelný rozvoj. Tato pracovní skupina projednává širší okruh témat než pracovní skupina Venkov ustanovená pro účely tvorby a implementace SRR/AP SRR.

Tzv. venkovská dimenze je zohledněna ve všech strategických cílech SRR (Metropolitní území, Aglomerace, Regionální centra a jejich venkovské zázemí, Strukturálně postižené regiony, Hospodářsky a sociálně ohrožená území) a bude řešena např. prostřednictvím integrovaných nástrojů (CLLD, částečně ITI), programu Podpora rozvoje regionů 19+ a dalších evropských, národních, krajských nebo místních zdrojů a nástrojů. Lze konstatovat, že většina stávajících rozvojových nástrojů přispívá určitou mírou (i) k rozvoji venkova.

Obr. 7: Venkovská dimenze

Pozn.: Implementace ITI bude umožněna i městu Mladá Boleslav a jeho zázemí.

Specifické typy územní dimenze

Je zřejmé, že zdaleka ne všechna témata regionálního rozvoje je možné efektivně řešit v členění dle pěti typů území stanovených v rámci SRR. Příkladem může být oblast životního prostředí, kde má například problematika sucha, eroze či znečištění ovzduší zcela jinou územní dimenzi. Stanovení specifických územních dimenzí bude vždy konzultováno s pracovními skupinami, resp. s partnery na národní (např. MŠMT v oblasti vzdělávání, případně nastavení místních a krajských akčních plánů vzdělávání) i regionální úrovni.

6. Synergie

Cíle nastavené v SRR jsou v souladu s cíli resortních strategií a detailněji rozpracovávají cíle stanovené v ČR 2030, zastřešujícím národním strategickém dokumentu. Sektorové strategie jsou i nadále stěžejními pro řešení jednotlivých témat a jsou nezastupitelné v tom, že dané téma řeší komplexně a v souvislostech.

Ambicí SRR je vstupovat do jednotlivých témat při nastavení jejich územní dimenze, přičemž ne vždy (například v oblasti životního prostředí) je vyhovující členění na metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovské zázemí, strukturálně postižené kraje a hospodářsky a sociálně ohrožená území.

Diskuzi o územní dimenzi je tak v těchto případech nutné vést na základě aktuálních dat při přípravě akčních plánů SRR. Při přípravě akčních plánů, resp. jednotlivých opatření a aktivit budou v maximální možné míře využity aktuálně platné strategické dokumenty a výstupy pracovních skupin, které jsou již vytvořeny pro účely jiných (specializovaných) strategických dokumentů (např. aktualizace Státní politiky životního prostředí, Státního programu ochrany přírody a krajiny, Politiky ochrany klimatu v ČR nebo mezisektorové Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR a jejím Národním akčním plánu adaptace na změnu klimatu).

Od Strategie rozvoje kraje se očekává stručný převodník ve smyslu uvedení, jakým způsobem krajské strategické dokumenty pracují s cíli SRR.

7. Měřitelnost

Cíle, opatření a aktivity SRR a jejích akčních plánů jsou měřitelné, ať již prostřednictvím sekundárních statistických dat, nebo původních šetření. Pro tyto účely bude stanovena sada indikátorů (blíže viz kapitola 4.6.).

8. Finanční zásady

V rámci akčních plánů SRR se předpokládá jednoznačné přiřazení finančního zdroje k realizaci dané aktivity – národní dotační tituly, dotace z fondů EU, případně jiné zdroje (včetně provozních výdajů státu a samospráv). Budou rovněž hledány cesty k nalezení alternativních cest financování – např. finančního nástroje pro podporu určitého typu území (např. hospodářsky a sociálně ohrožených území). Problematika je blíže rozpracována v kapitole 4.9.

9. Řízení rizik

S implementací SRR se pojí řada rizik – zejména organizačních a finančních. Ustavené pracovní skupiny budou hledat dílčí opatření směřující k omezení výskytu definovaných rizik (blíže viz kapitola 4.5).

10. Osvěta a informovanost

Pravidelné informování všech dotčených aktérů v procesu implementace SRR (blíže viz kapitola 4.8).

4.2 Struktura akčních plánů SRR

Implementačními dokumenty SRR jsou akční plány SRR (AP SRR). Příprava AP SRR je v gesci MMR a probíhá na základě výše zmíněných principů, včetně principu partnerství, kdy do ní vstupují členové zřízených pracovních skupin. Členové RSK mají možnost do přípravy AP SRR vstupovat prostřednictvím podnětů vznášených na jednáních RSK.

AP SRR pokrývají pět ze šesti strategických cílů (metropolitní území, aglomerace, regionální centra a jejich venkovské zázemí, hospodářsky a sociálně ohrožená území, veřejná správa v regionálním rozvoji). Pro území strukturálně postižených krajů jsou zpracovávány **souhrnné akční plány Strategie restrukturalizace**, které jsou zpracovávány pro stejné období jako AP SRR a jsou předkládány vládě v obdobném termínu.

AP SRR budou vytvářeny na **dva roky** (2021–2022, 2023–2024 atd.). AP SRR bude členěn na opatření a aktivity v rámci strategických a specifických cílů. Opatření budou založena na typových opatřeních uvedených v SRR, mohou být doplněna o další opatření, bude-li na tom shoda v rámci pracovních skupin projednávajících návrhy akčních plánů. Opatření budou dále členěna na aktivity. Typově se bude jednat o dotační i nedotační, tj. metodické a jiné nástroje. Opatření budou definovat žádoucí cílový stav.

Návrhy aktivit obsahují tyto informace:

- Název aktivity
- Popis aktivity a její zdůvodnění
- Indikátory
- Územní dimenze nad rámec SC
- Vazba na další aktivity
- Hlavní nositel
- Další nositelé
- Hlavní realizátoři
- Financování – úkoly

Aktivity budou v prvním kroku definovány Výkonným týmem MMR a následně verifikovány a dále rozpracovány prostřednictvím pracovních týmů, v nichž budou zastoupeny jednotlivé dotčené resorty.

Všechna opatření vstupující do AP SRR budou projednávána (prezenčně či korespondenčně) s aktéry nejen na národní úrovni (zejména ministerstva), ale i s aktéry na lokální a regionální úrovni, prostřednictvím ustavených územních pracovních skupin. Územní partneři mohou prostřednictvím územních pracovních skupin aktivně ovlivňovat nastavení národních opatření a aktivit AP SRR.

Členové RSK mohou na jednáních RSK předkládat návrhy na „regionálně-specifická“ opatření, která by mohla být zařazena do AP SRR. Tato opatření jsou vytvářena aktéry v kraji (krajem, obcemi, místními akčními skupinami, sdruženími územních partnerů, Hospodářskou komorou, Agenturou pro sociální začleňování, Českou biskupskou konferencí, nositeli integrovaných nástrojů a dalšími) a mohou být vytvářena v rámci dílčích pracovních skupin zřízených pod RSK.

Pracovní návrhy aktivit jsou následně zaslány k neformálnímu připomínkování územním a tematickým pracovním skupinám. Toto připomínkování probíhá prostřednictvím elektronické komunikace.

Tematické pracovní skupiny se fyzicky scházejí pouze v případě nutnosti (na základě rozhodnutí Manažera SRR, viz kapitola Řídící struktury implementace). Při formulování dílčích opatření a aktivit budou vždy reflektována specifika míst s předmětem ochrany NATURA 2000.

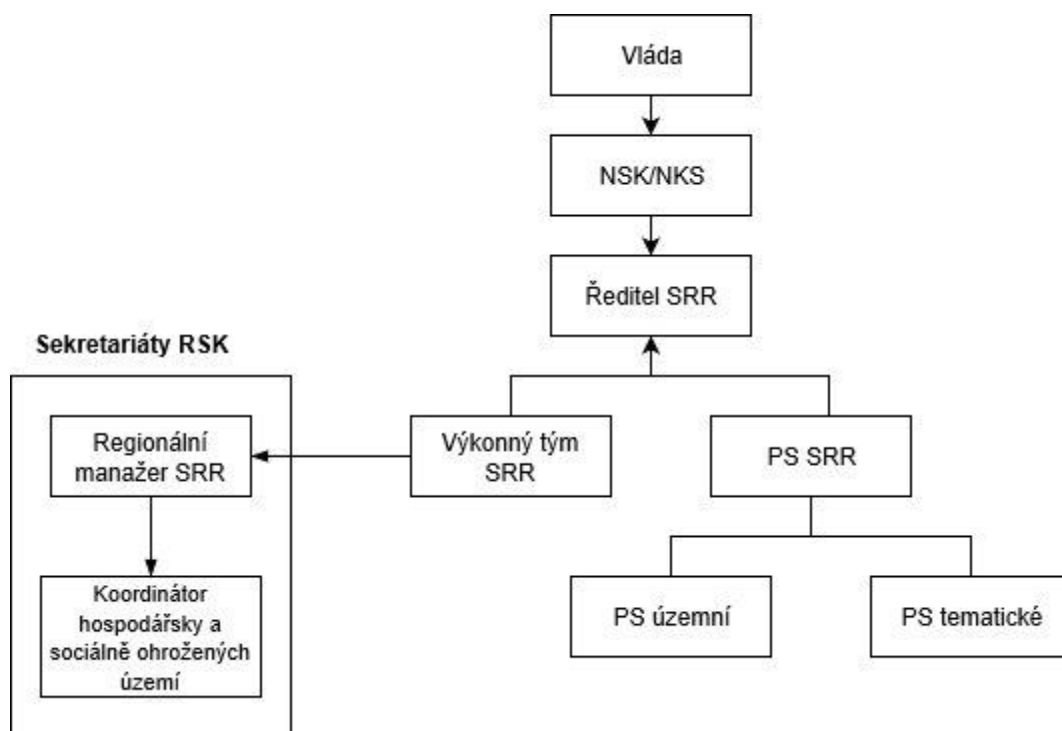
U opatření a aktivit budou uvedeny žádoucí kroky z pozice národních aktérů (ministerstva, organizační složky státu, zastřešující organizace územních partnerů) i nižších územních jednotek (kraje, obce, nositelé integrovaných strategií, svazky obcí apod.).

Vazba AP SRR na Koncepti rozvoje venkova, integrované nástroje (ITI a CLLD)

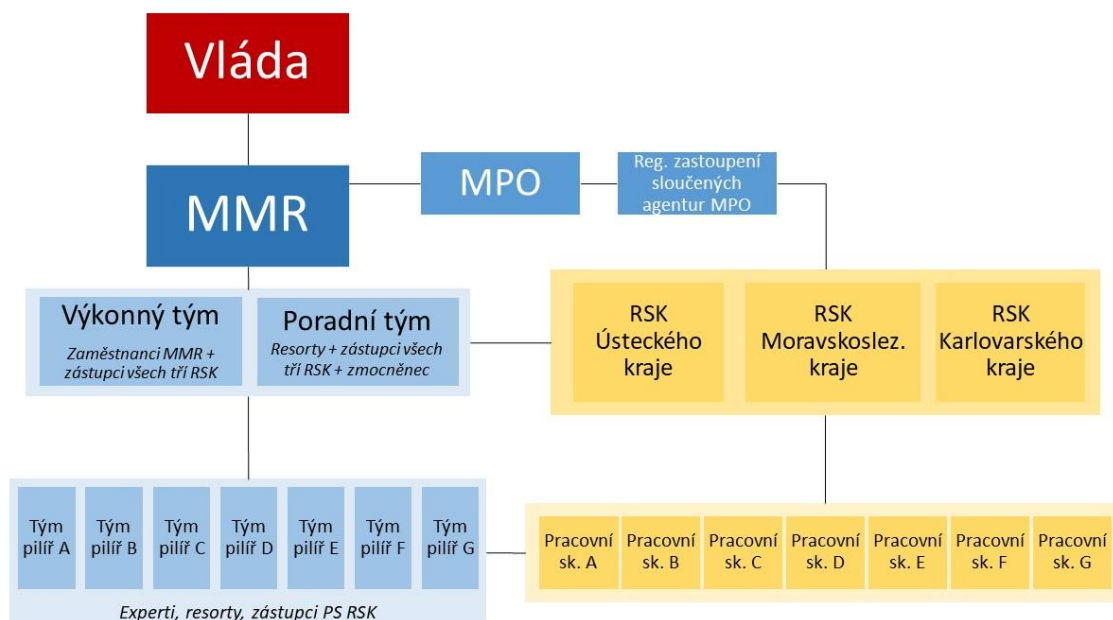
- Koncepte rozvoje venkova definuje pro akční plán SRR aktivity (včetně jejich územní dimenze), které je potřeba realizovat pro dosažení rozvoje venkova. KRV definuje širší soubor rozvojových aktivit, přičemž do daného AP SRR vstupují vybrané aktivity, které je z pohledu rozvoje venkova potřeba realizovat v období platnosti příslušného akčního plánu SRR a které svým charakterem přispívají k plnění typových opatření SRR.
- SRR (resp. AP SRR) dává vodítko pro věcnou náplň integrovaných nástrojů.
- Řídící orgány vytváří podmínky pro uplatnění integrovaných nástrojů a pro uplatnění územní dimenze v rámci operačních programů.

4.3 Řídicí a organizační struktury implementace

Obr. 8: Řídicí a organizační schéma SRR

Obr. 9: Řídicí a organizační schéma akčních plánů hospodářské restrukturalizace

Zdroj: Aktualizace akčního plánu Strategie restrukturalizace Ústeckého, Moravskoslezského a Karlovarského kraje 2018-2019

Vláda ČR

Pozice: vrcholný orgán

Kompetence: rozhodovací, zodpovědnost za výsledky

Popis role: rozhoduje, schvaluje a ukládá úkoly ministrům

Počet pracovních skupin pro implementaci SRR zůstává stejný jako pro její přípravu. Národní koordinační skupina, PS SRR, PS územní (tři) a PS tematické (tři). Pozice, kompetence a role všech pracovních skupin jsou popsány níže.

Národní stálá konference, resp. Národní koordinační skupina SRR (NSK/NKS)

Pozice: Zastřešující platforma pro tvorbu a implementaci SRR ČR, ustavena ministryní MMR, statut a jednací řád

Kompetence: schvaluje a přijímá usnesení formou doporučení, stanoviska

Popis role: koordinační a metodická role při tvorbě a implementaci SRR ČR, přispívá k vzájemné provázanosti a koordinaci státu a regionů při implementaci územní dimenze a realizace Dohody o partnerství a programů spolufinancovaných z fondů EU. Projednává AP SRR, dohlíží na implementaci SRR. Pro tyto účely je nutné aktualizovat statut NSK a její role.

PS SRR

Pozice: Složená ze zástupců územních partnerů, resortů, Českého statistického úřadu a dalších státních organizací

Kompetence: Usměřuje implementaci SRR, usměřuje výstupy odborných PS.

Popis role: Navrhuje AP SRR, sleduje naplňování AP a SRR, navrhuje změny, aktualizace. Projednává podklady pro jednání NKS SRR, pro specifické účely vytváří dílčí pracovní skupiny / poradní týmy.

PS územní (PS regionální, PS urbánní, PS pro venkov)

Role při implementaci SRR: Projednává vstupy spojené s přípravou akčního plánu a monitoringem SRR.

Pozice: ustanovena pod MMR, vede nominovaný odborník MMR nebo externista

Kompetence: odborné výstupy, doporučení pro PS SRR

Popis role: připomínkuje návrhy aktivit, případně navrhuje další apod.

PS tematické (PS ekonomická, PS sociální, PS environmentální)

Role při implementaci SRR: Konzultační role při procesu přípravy opatření a aktivit akčního plánu. Nepředpokládají se prezenční jednání, spíše ad-hoc konzultace a neformální připomínkování prostřednictvím emailové komunikace.

Pozice: ustanovena MMR, vede nominovaný odborník MMR nebo externista

Kompetence: odborné výstupy, doporučení pro PS SRR

Popis role: připomínkuje návrhy aktivit, případně navrhuje další apod.

Manažer SRR

Kompetence: zodpovědný za implementaci SRR

Popis role: spolupracuje s členy PS SRR a PS řízení a implementace a NSK, podílí se na přípravě podkladů pro PS SRR, NSK, MMR.

Regionální manažer SRR

Kompetence: Zodpovědný za implementaci SRR v krajích.

Popis role: Podílí se na přípravě regionálně-specifických opatření, která vznikají na základě poptávky v území. Podílí se na monitoringu plnění SRR a jeho akčních plánů. Průběžně komunikuje s Výkonným týmem SRR a s aktéry v kraji.

Koordinátor hospodářsky a sociálně ohrožených území

Kompetence: Zodpovědný za implementaci intervencí v hospodářsky a sociálně ohrožených územích.

Popis role: Podílí se na přípravě opatření a aktivit AP SRR vytvářených pro účely hospodářsky a sociálně ohrožených území. Průběžně komunikuje s Výkonným týmem SRR a s aktéry v hospodářsky a sociálně ohrožených územích.

Výkonný tým SRR

Pozice: Složený ze zaměstnanců MMR-ORP, vede vedoucí oddělení řízení Strategie regionálního rozvoje MMR.

Kompetence: Koordinace přípravy akčního plánu, komunikace se členy pracovních skupin.

Popis role: Průběžná koordinace tvorby a postupu prací, včetně přípravy materiálů pro jednání s partnery, zpracovává podklady pro jednání PS, odborné výstupy, souhrnné výstupy, plní roli sekretariátu SRR.

V rámci Výkonného týmu budou definováni gestoři věcných témat (např. pro ekonomický, sociální a environmentální pilíř), kteří budou koordinovat dílčí pracovní týmy ustanovené za účelem rozpracování opatření a aktivit. Pracovní týmy budou složené ze zástupců dotčených resortů, případně jimi zřizovaných organizací.

Role resortů při implementaci SRR/AP SRR

Resorty jsou členy Národní koordinační skupiny (jedna z rolí Národní stálé konference), pracovních skupin SRR, pracovních skupin tematických a v ad-hoc pracovních týmech určených k rozpracování dílčích opatření a aktivit AP SRR. V případě členství v Národní koordinační skupině se doporučuje zastoupení na úrovni náměstků, v případě pracovní skupiny SRR na úrovni ředitelů odborů a v případě pracovních skupin tematických a pracovních týmů na úrovni vedoucích oddělení či referentů/expertů na danou oblast.

Zástupce resortu v PS SRR je považován za koordinátora naplňování SRR na straně daného resortu. Resortní koordinátor SRR je zodpovědný za interní komunikaci týkající se SRR na straně resortu, resp. implementaci SRR v rámci ministerstva a podílí se na projednání dílčích podkladů, monitoringu a aktualizaci SRR/AP SRR.

Od jednotlivých resortů se očekává zohlednění územní dimenze v jejich operačních programech/strategiích/politikách, a to dle obrázku 2, a následné promítnutí do nástrojů (např. dotačních), kterými dané resorty své cíle implementují.

Územní a sociální partneři

Pozice: Člen PS SRR, člen tematických a územních pracovních skupin

Kompetence: Zajištění projednávání podkladů v rámci struktury územního/sociálního partnera, zařazen v rámci organizační struktury územního partnera

Popis role: Projednávání podkladů, rozpracování implementace SRR v podmínkách územního partnera, podíl na monitoringu SRR a její aktualizaci.

Regionální stálé konference

Pozice: Zřízeny na principech partnerství s územní působností v jednotlivých krajích ČR

Kompetence: Schvalují a přijímají usnesení formou doporučení a stanoviska RSK

Popis role⁷⁰: Sekretariáty RSK, zajišťující činnost RSK, koordinují aktivity v rámci svého území, zpracovávají RAP a každoročně předkládají Zprávu o hodnocení plnění RAP. Regionální stálá konference, jako těleso regionálních partnerů, výše uvedené dokumenty schvaluje. RSK zřizuje pracovní skupiny pro stěžejní tematické oblasti daného regionu. Ve vazbě na tvorbu SRR se budou RSK ve spolupráci s odbory regionálního rozvoje jednotlivých krajů aktivně podílet na připomínkování jednotlivých výstupů v průběhu celé tvorby a implementace SRR.

Na úrovni RSK pracuje sekretariát RSK, ve vztahu k implementaci SRR plní následující úkoly:

- (a) koordinace implementace SRR/AP SRR ze strany kraje;
- (b) informování o cílech/opatřeních/aktivitách SRR/AP SRR na úrovni kraje/RSK;
- (c) spolupráce na monitoringu/evaluaci SRR/AP SRR.

Regionální akční plány (RAP) jsou dokumenty, které jsou vytvářeny a schvalovány RSK. RAP budou v období 2021–2027 využívány výhradně pro účely implementace vybraných témat v rámci evropských fondů. RAP není nástrojem krajské samosprávy, ale nástrojem celého správního obvodu kraje.

RAP mohou pokrývat i témata, která v SRR nejsou rozpracována (neboť nemají územní dimenzi). Na druhou stranu RAP budou svými intervencemi ve vybraných tématech naplňovat SRR. Pro tyto účely stanoví MMR podíl vyhrazené alokace, který bude u daného tématu vyžadován pro plnění cílů SRR, a rovněž jeho relativní rozdělení mezi jednotlivé typy území dle SRR.

Projekty vstupující do RAP by měly vycházet z databáze projektů, z níž bude čerpat i Národní investiční plán (NIP). Ze strany MMR bude řešen jednotný informační systém pro sběr absorpční kapacity, ke kterému se budou moci jednotlivé RSK připojit prostřednictvím regionálního modulu a využívat jeho funkce a výstupy. RAP by se spektrem řešených témat neměly až na případné výjimky překrývat s integrovanými nástroji ITI a CLLD. V případě překryvu témat nesmí dojít k předložení jednoho projektu do více nástrojů (tzn. zamezení čerpání finančních prostředků na jeden projekt z více integrovaných nástrojů).

Všechny výše popsané nástroje (ITI, CLLD, RAP) stojí (ve smyslu významnosti) vedle sebe, resp. ani jeden z nich není nadřazen jinému.

⁷⁰ Nástroje naplňují doporučení OECD k efektivním veřejným investicím napříč úrovněmi státní správy a samosprávy: OECD (2014): Recommendation of the Council on OECD Legal Instruments Effective Public Investment Across Levels of Government.

Krajské samosprávy

Kompetence: Zajišťují úkoly plynoucí ze zákona o podpoře regionálního rozvoje (tj. regionální politika v samostatné působnosti kraje) a zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve znění pozdějších předpisů. Zástupci kraje se podílí na řízení SRR/AP SRR prostřednictvím svého členství v PS regionální.

Popis role: Do Strategie rozvoje územního obvodu kraje (SRK) a Zprávy o vyhodnocení SRR uvádí informace o způsobu naplňování cílů/opatření/aktivit SRR a AP SRR ze strany SRK. Tato informace bude uvedena formou stručného textu/převodníku. Pro účely národní podpory bude uplatňováno vymezení hospodářsky a sociálně ohrožených území dle návrhové části SRR, kraje mají možnost vymezit tento typ území jiným způsobem a do většího územního detailu – např. až na úroveň správních obvodů POÚ, případně obcí. Toto vymezení však nebude uplatňováno pro intervence SRR.

Obecní samosprávy

Kompetence: Zástupci obcí (či zastřešujících organizací obcí) jsou členy PS SRR, pracovních skupin územních a tematických i regionálních stálých konferencí.

Popis role: Jsou faktickými realizátory několika opatření a aktivit (viz návrhová část SRR). Území spadající do metropolitních území a aglomerací vytvářejí strategie metropolitních území/aglomerací a využívají integrovaný nástroj ITI. Obce jsou rovněž zapojeny do strategií MAS.

4.4 Plán řízení změn

Způsob případné aktualizace SRR je definován zákonem o podpoře regionálního rozvoje, který stanovuje, že v polovině programového období Evropské unie je zpracována Zpráva o uplatňování SRR, jež obsahuje návrhy na aktualizaci SRR a jejich zdůvodnění, popřípadě návrh a důvody ke zpracování nové SRR.

Nad rámec tohoto standardního ověření nutnosti aktualizace SRR může dojít k mimořádné aktualizaci, je-li tak požadováno ze strany vlády. Návrh na aktualizaci může vzejít rovněž z usnesení Národní stálé konference.

V akčním plánu SRR může být upraveno vymezení hospodářsky a sociálně ohrožených území v SRR stanovených, a to v případě, že dojde k významným změnám při vyhodnocení stanovených indikátorů⁷¹. Určitá stabilita ve vymezení hospodářsky a sociálně ohrožených území je nicméně nutná, a to mimo jiné s ohledem na nastavení Evropských strukturálních a investičních fondů.

4.5 Plán řízení rizik

Kapitola představuje výčet základních rizik spojených s implementací SRR – jedná se o rizika organizačního, finančního, věcného a právního charakteru. U každého z identifikovaných rizik je na škále 1–5 (1=nejmenší pravděpodobnost/dopad, 5 největší) vyhodnocena jeho pravděpodobnost (P) a také jeho potenciální dopad (D) na úspěšnou implementaci cílů SRR. Celkový význam (V) je pak dán součinem pravděpodobnosti a dopadu. U každého z rizik jsou nastíněna možná opatření, která mohou

⁷¹ Významná změna v aktuálních socioekonomických podmínkách (resp. potřeba upravit vymezení hospodářsky a sociálně ohrožených území) jednotlivých regionů může být iniciována na jednání pracovních skupin (viz kapitola 4.3.).

vést ke snížení významnosti rizika. Uveden je též vlastník rizika. Pro účely řízení rizik budou využity existující pracovní skupiny (viz předchozí kapitoly).

Tab. 5: Matice rizik

Číslo rizika	Název rizika	Hodnocení rizika			Opatření ke snížení významnosti rizika	Vlastník rizika
		P	D	V = P*D		
	Organizační rizika					
1	Neexistence silného implementačního týmu pro organizační rámec SRR	3	5	15	Na straně MMR je dílčím opatřením vyčlenění dostatečných personálních kapacit určených pro řízení SRR. Na straně krajů je dílčím opatřením zřízení pozice regionálního manažera a vytvoření dostatečných pravomocí pro výkon jeho činnosti.	MMR, kraje
	Finanční rizika					
2	Nebude zajištěno financování regionálních pracovníků SRR z národní úrovně (OPTP) vč. regionálních platforem (RSK)	3	5	15	Vyjednat pokračování současného OPTP pro financování RSK.	MMR
3	Nebude finančně zajištěna implementace opatření a aktivit	3	5	15	Vytváření pozic vůči odborné veřejnosti (profilování a aktivita vůdců-zastánců konkrétních principů, názorů a postojů obsažených ve strategii). Vytvoření koordinované komunikační strategie pro komunikaci hlavních přínosů SRR Systematické získávání podpory relevantních politických subjektů (poslanci, senátoři apod. vytvářející separátní prostor pro řešení nebo prosazování dílčích problematik souvisejících se strategií).	MMR, resorty, kraje
	Věcná rizika					

4	Akční plány nebudou naplňovány	3	3	9	Začlenění strategie do obecného závazného právního předpisu typu nařízení vlády. Autorita SRR je dána vládou ČR (SRR schvaluje a ukládá úkoly ministerstvům) Vytvoření vazeb a využívání závazných úkolů v rámci jiných autoritativnějších strategií popř. i strategií nadnárodních Zahrnutí priorit ostatních orgánů, institucí a subjektů do vlastního materiálu. Poskytování nebo zprostředkovávání podpor ostatním z pozice nositele strategie Prokazatelně přidaná hodnota společného postupu v rámci strategie (odbornost nositele, vyšší efektivnost daná synergií, společný tlak na jiné úřady, instituce: např. ve vztahu k procesům MŽP nebo MF) Začlenění kvalifikovaných zástupců (pokud možno vytvářejících názory nebo rozhodnutí v příslušné oblasti) jiných subjektů do vlastních pracovních skupin a platforem	MMR, resorty, kraje
5	Nebude naplňováno procento alokace v RAP určené pro realizaci cílů SRR	3	3	9	Průběžná komunikace mezi MMR, regionálními manažery SRR a RSK.	Kraje MMR
6	Usnesení NSK nebudou naplňována	3	3	9	Eskalace na vyšší úroveň projednávání – ministři, vláda.	resorty, MMR
	Právní rizika					
7	Pozdní schválení právních nařízení a evropských pravidel pro implementaci EU fondů	2	5	10	Důsledná eskalace na projednání schválení pravidel prostřednictvím vlády ČR na půdě EK	EK, vláda ČR, resorty

4.6 Systém monitoringu a plán evaluací

Cíle SRR a opatření a aktivity AP SRR budou monitorovány prostřednictvím stanovených indikátorů.

U každého indikátoru bude definována karta indikátoru, která bude obsahovat následující parametry:

- Definice a popis indikátoru
- Popis faktorů ovlivňujících hodnotu indikátoru (včetně rizik/limitů indikátoru)
- Měrná jednotka
- Metodika a výpočet
- Optimální směr
- Vstupní a cílová hodnota (kvantifikace vstupní hodnoty bude vyjádřena pro nejnovější dostupný rok)

- Zdroj dat (např. ČSÚ, MMR, MPO, kraje, ad hoc šetření/výzkum)
- Náklady na sběr dat
- Periodicita vyhodnocení
- Typ indikátoru: výstupový, výsledkový, dopadový, kontextový
- Územní jednotka sledování (např. obec, ORP, kraj, ČR)
- Návrh a ukázky interpretačního rámce indikátorů (databáze, tabulky, mapy, grafy, SW aplikace) a využití indikátorů pro nadstavbová hodnocení (evaluace implementace SRR, hodnocení vývoje socioekonomických jevů v regionech, podklad pro dialog s reprezentací regionů – RSK, podpora výkonu veřejné správy).

SRR obsahuje klíčové indikátory zaměřené na měření globálního cíle (viz Příloha 3). V průběhu implementace SRR (resp. přípravy akčních plánů) bude vedena debata o volbě indikátorů pro monitoring strategických a specifických cílů a opatření.

Indikátory, které budou monitorovat pokrok AP, budou podléhat výběru, zohledňujícímu tato kritéria:

- Jaká je finanční náročnost sběru dat a zajištění jejich sledování v časových řadách (např. plošná výběrová šetření, dotazníková šetření)?
- Jaká je finanční náročnost sběru dat a náklady, spojené se sběrem dat od poskytovatelů a garantů, kteří nemají povinnost či možnost data monitorovat v navržené struktuře a čase?
- Jaká je metodická náročnost sledování indikátoru, zejména v případě, že sběr provádí více garantů (např. MAS) tak, aby výsledný indikátor byl reprezentativní a byla zajištěna jednotná metodika pro časové řady? Jaké je riziko, že data nebudou validní?
- Jaké jsou nástroje či možnosti zapojení poskytovatelů/správčů dat (např. obce, ORP), kteří nemají povinnost navržené indikátory/data garantovi poskytovat?
- Jaké jsou nástroje či možnosti zapojení poskytovatelů/správčů dat, které nemají povinnost indikátory sledovat v navržené struktuře (např. obce, ORP, kraj)?
- Jakými nástroji navržený garant (např. MAS) zajistí reprezentativnost, jednotný metodický přístup a plošný sběr dat v území, nekorespondující vždy s územní působností dané instituce/garanta? Budou data vymahatelná?
- Jaké budou finanční náklady a jak bude řešena forma úhrady spojené se sběrem dat u poskytovatelů a garantů, kteří budou data sbírat v území?
- Jak efektivní (finančně, metodicky, organizačně) je sledovat daný navržený indikátor ve vazbě na relevanci získané informace?

Principy výběru indikátorů

1. Organizační garance

Každý indikátor musí mít svého garanta, tj. státní instituce (ministerstvo, odborná instituce), samospráva (obec, ORP, magistrát, kraj), svazek obcí (DSO), územní partnerství (MAS) a ve výjimečném případě komerční subjekt. Část indikátoru je navržena metodologicky na základě místního šetření, řízené diskuze, dotazníkového šetření. Páteř monitoringu SRR musí tvořit státní a samosprávné instituce, a to z důvodu úspornosti provádění monitoringu při zajištění primárních dat. Ideální je tedy využívat veřejně dostupných dat.

2. Validace a kvalita dat

Garant/poskytovatel dat musí deklarovat správnost dat. Při sledování příslušného procesu rozvoje je nezbytné doložit způsob validace primárních dat (vnitřní předpis, analytická metoda, kontroly při hodnocení dotazníků apod.). Cílem je získání kvalitních dat, která poskytnou odpovídající obraz o stavu a vývoji procesu. Následnou kontrolu může provádět také vlastní garant celého monitoringu SRR nebo také pověřená organizace pro evaluaci SRR.

3. Dosažitelnost, podmínky sdílení dat, dlouhodobá garance a nákladovost monitoringu

Dosažitelnost a dlouhodobá garance dat je základním předpokladem provozu monitoringu. Je předpokladem udržení časových řad, pravidelného dodávání dat dle termínu aktualizace a kvality dat. To je obvykle garantováno gescí státní organizace ze zákona popř. z titulu zřizovatelské listiny. V návrhu monitoringu SRR, a to i na základě vlastních zkušeností, jsou preferovány veřejné datové zdroje, resp. státní instituce. Forma uložení primárních dat je u těchto organizací obvykle již standardizována, existují předem stanovené mechanismy kontroly dat a metodického zajištění jejich sběru nebo analýz. V kartě indikátoru budou uvedeny kontextové indikátory s přímou vazbou na zvolený indikátor cíle/opatření. To představuje pro hodnotitele cenný podklad pro posouzení širších souvislostí intervence.

Formy zajišťování primárních dat

Z hlediska forem primárních dat pro indikátory existují v zásadě 4 formy:

- Monitoring státních institucí
- Dotazníkové šetření
- Místní šetření a řízené diskuze
- Cílený sběr dat

1. Monitoring státních institucí

Týká se standardně prováděných operací při zajišťování gesce těchto organizací ze zákona. Výhodou je skutečnost dlouhodobé znalosti organizace u sledovaného procesu v území nebo ve společnosti. Data organizace zajišťuje obvykle z více důvodů a má také důvěrnou znalost zdrojů chyb při zajišťování dat, souvisejících okolností, případně alternativ pro náhradní sběr dat.

2. Dotazníkové šetření

Nejdůležitější pro tento typ zajištění dat je správné sestavení vhodných otázek, které nekladou velké nároky na čas a přemýšlení dotazovaného. Vhodné je připravit dotazník ve formě jednoduché webové formy. Velmi podstatné je zajištění okolností pro maximální návratnost dotazníků. Pro SRR budou v tomto smyslu plošně nejvýznamnějšími partnery obce. Některé údaje pro SRR budou zajišťovány od škol (střední i vysoké) a Akademie věd ČR.

3. Místní šetření a řízené diskuze

Místní šetření je vhodné směřovat na organizace se zkušenostmi při sběru dat a se shromažďováním indikátorů. Při řízené diskusi jsou získány někdy velmi cenné podněty pro evaluaci.

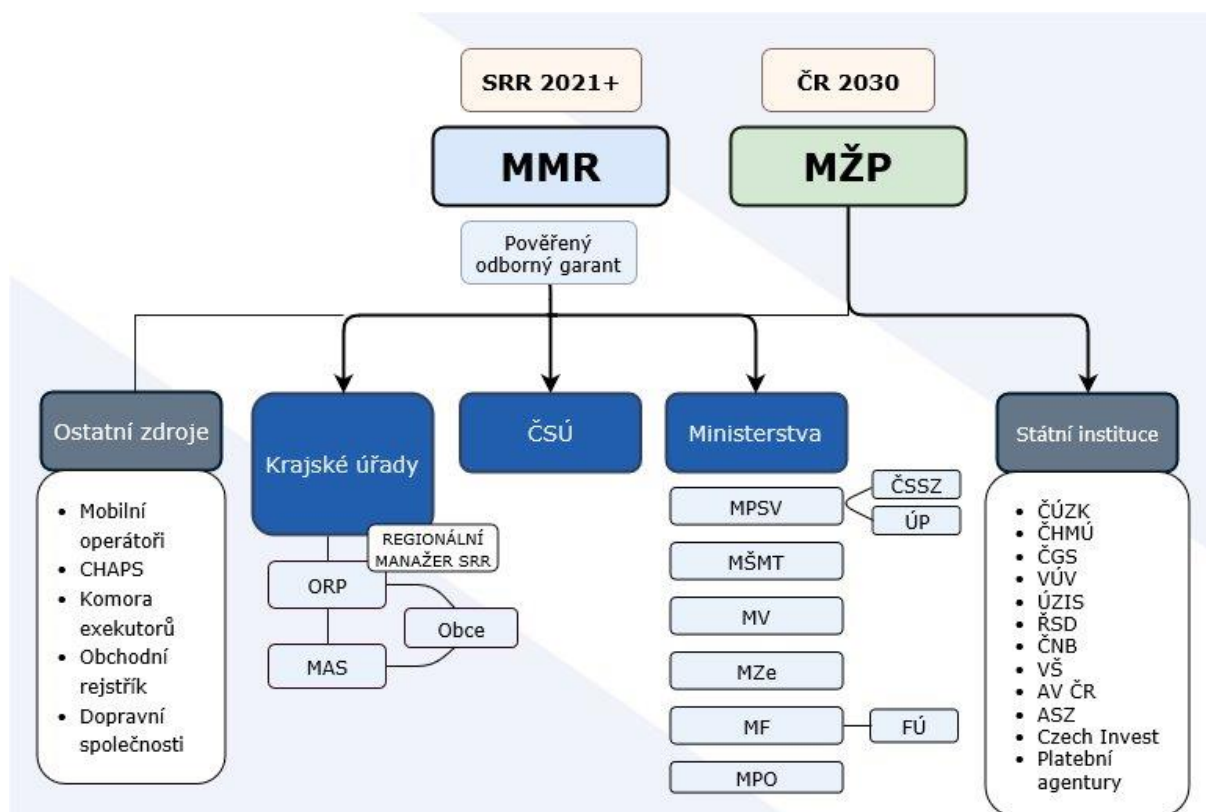
4. Cílené sběry dat

V případě SRR se bude sběr týkat komunitního života, činností NNO apod. Sběru dat bude předcházet průzkum zdrojů dat, vyhodnocení místních souvislostí atd. Zde je sběr dat směřován na MAS jako znalce místní situace.

Periodicita monitoringu

Každoročně by měla být vypracována monitorovací zpráva. Monitorovací zprávu vytváří MMR-ORP ve spolupráci s regionálními manažery SRR.

Obr. 10 Systém sběru dat pro účely monitoringu SRR

Prostřednictvím evaluací by mělo dojít i ke zjištění zpětné vazby ze strany aktérů (uživatelů SRR) na všech úrovních implementace (resorty, kraje, obce a jiní územní a sociální partneři) a případně k úpravě způsobu implementace SRR.

Evaluace spojené s implementací SRR lze členit do tří kategorií – (1) evaluace dané legislativou, (2) evaluace navržené v Evaluačním plánu Dohody o partnerství a (3) dílčí evaluace určené pro vyhodnocení plnění dílčích cílů a typových opatření.

Ad 1) Zákon o podpoře regionálního rozvoje, je stanoveno zpracování zprávy o uplatňování Strategie regionálního rozvoje (dále jen „zpráva“), a to v polovině programového období Evropské unie, v kontextu SRR, tedy v červnu 2024. Zpráva sice nemusí mít dle příslušného zákona charakter evaluace, je však vhodné do ní standardní náležitosti (kvantitativní hodnocení doplněné o kvalitativní hodnocení dle stanovených evaluačních otázek) evaluace zakomponovat.

Ad 2) V programovém období 2014–2020 je evaluačním plánem Dohody o partnerství definována i evaluace zaměřená na procesní hodnocení implementace územní dimenze. V programovém období

2021–2027 se předpokládá zpracování obdobné evaluace, která by měla vyhodnotit i způsob zapojení územních partnerů do přípravy akčních plánů SRR.

Ad 3) Při vyhodnocování naplňování SRR se předpokládá i realizace dílčích evaluací, a to zejména pro vyhodnocení strategického cíle 6, u něž se jedná v zásadě o jediný nástroj hodnocení dosažení cílů zde definovaných.

4.7 Komunikační plán

Tab. 7: Přehled komunikačních nástrojů a cílových skupin

Komunikační nástroje	Popis	Cílová skupina
Anglická mutace SRR	Anglický překlad SRR.	Zahraniční zájemci
Tisková zpráva	Tisková zpráva je klasický způsob předávání aktuálních informací médiím bez osobní účasti novinářů.	Média, občané ČR 15+
Leták	Tištěný nástroj obsahující stručné informace o SRR .	Veřejnost, obce, kraje, ministerstva
Leták – anglická mutace	Anglická mutace tištěného nástroje obsahující stručné informace o SRR.	Zahraniční zájemci
Brožura	Vícestránkový text s představením SRR určený pro odbornou veřejnost.	Obce, kraje, ministerstva
Články	Články o tvorbě a vyhodnocení SRR (například v časopisech Veřejná správa, Územní rozvoj, Obec a finance, Moderní obec).	Odborná veřejnost
Webový portál	Dostupné informace o strategii a monitorování.	Široká veřejnost
Sociální sítě	Sociální sítě (např. Facebook, Twitter) se dají využít jak pro komunikaci vůči široké veřejnosti, tak pro komunikaci vůči odborné veřejnosti.	Široká veřejnost
Konference	Konference jsou nástrojem pro setkání s odbornou veřejností.	Územní partneři, ministerstva, kraje
Semináře a workshopy	Menší informační akce pro účastníky.	Obce, kraje, ministerstva, poslanci, senátoři
Spot	Mediální propagace SRR.	Média, občané ČR 15+

4.8 Zdroje financování

Zdroje financování spojené s implementací SRR lze rozdělit do dvou kategorií – (a) potenciální zdroje realizace cílů SRR a (b) zdroje financování implementační struktury (na národní a krajské úrovni).

Zdroje pro realizaci cílů SRR

Lze předpokládat, že nejvýznamnějším finančním zdrojem pro realizaci SRR (resp. AP SRR) budou fondy EU. V rámci fondů EU by SRR měla být naplňována prostřednictvím těchto nástrojů:

- Zakomponování územní dimenze do operačních programů (viz výše)
- Samostatné výzvy řídicích orgánů pro určitý typ území
- Bonifikace projektů v určitém typu území
- Vyčlenění alokace pro implementaci nástrojů ITI a CLLD
- Stanovené podíly pro typy území v rámci RAP

U národních dotačních titulů se předpokládají následující nástroje:

- Samostatná výzva pro určitý typ území
- Bonifikace projektů
- Vyšší míra spolufinancování pro určitý typ území

U krajských dotačních titulů lze pracovat s těmito nástroji:

- Kofinancování projektů ze strany státu v krajských výzvách
- Společné výzvy kraje a státu

Při spolufinancování ze všech výše nastíněných finančních zdrojů lze očekávat i zapojení vlastních zdrojů žadatelů/příjemců.

Zdroje financování implementační struktury

U Výkonného týmu MMR se předpokládá financování ze státního rozpočtu. Financování sekretariátů RSK se předpokládá z evropských zdrojů (OP TP), a to včetně nově zřízené pozice regionálního manažera SRR a pozice koordinátora pro hospodářsky a sociálně ohrožená území.

Vazba na veřejné investování

S problematikou financování regionálního rozvoje úzce souvisí téma veřejného investování v regionech. Kvalitní management veřejného investování přinese optimalizaci výkonu veřejné správy. Management veřejného investování bude vycházet z analýzy makroekonomických determinant efektivního modelu veřejných investic. Pro účely zajištění synergií mezi resortními a regionálními investicemi bude vytvořena metodika výběru projektů. Analytická zjištění a metodiky budou následně prezentována odborné veřejnosti prostřednictvím konferencí a workshopů.

Bude vytvořen Národní investiční plán jako nástroj řízení investiční politiky, přičemž tento plán bude čerpat ze sofistikovaného systému sběru dat a jejich analýzy. V regionech dojde k podpoře strategického investování.

4.9 Časový harmonogram implementace

Hlavním nástrojem implementace SRR jsou akční plány. Akční plány budou vytvářeny dvouleté – první akční plán tedy pro období 2021–2022. Přípravu akčních plánů lze rozdělit do pěti dílčích kroků (tabulka 8). Harmonogram přípravy akčního plánu je nastaven tak, aby bylo možné schválená opatření a aktivity zakomponovat do přípravy státního rozpočtu na příští rok, resp. do rozpočtového výhledu.

Tab. 8: Harmonogram přípravy akčního plánu SRR

Krok	Popis kroku	Časový rámec (pro AP 2021–2022)
1	Sestavení návrhu znění aktivit – VERZE 1 (bez zdroje financování)	únor 2019 – říjen 2019
2	Projednání VERZE 1 v (a) PS územních a PS tematických, (b) na jednáních RSK Následně vypořádání připomínek a vytvoření VERZE 2 (již se zdrojem financování)	listopad 2019 – leden 2020
3	Projednání VERZE 2 – připomínkování – vytvoření VERZE 3	únor 2020 – březen 2020
4	Projednání VERZE 3 na NSK – předložení do formálního připomínkového řízení (NSK)	duben – květen 2020
5	Vypořádání připomínek a předložení vládě	červen 2020

4.10 Doporučení pro Akční plány SRR z hlediska vlivů na ŽP a veřejné zdraví

- Respektovat předměty ochrany zvláště chráněných území a zamezit antropogennímu tlaku na jejich území. Konkrétní projekty posoudit z hlediska jejich vlivu na přírodu a krajinu. Jakékoliv aktivity/projekty, u nichž by se očekávaly negativní vlivy (i zprostředkované) na ZCHÚ a soustavu Natura 2000 konzultovat s orgány ochrany přírody.
- Při výběru projektů k podpoře preferovat projekty s nejvyššími pozitivními přínosy a minimálními negativními vlivy z hlediska životního prostředí.
- U relevantních konkrétních projektů posoudit jejich vlivy na životní prostředí v rámci procesu EIA, případně biologického hodnocení, případně naturového hodnocení.
- Podporu cestovního ruchu směřovat zejména mimo chráněná území s cílem rozmělnění intenzity návštěvnosti a její snížení zejména v cenných lokalitách. Provádět pravidelný průzkum návštěvnosti a použít jej jako podklad pro management turizmu. V případě podpory cestovního ruchu v již exponovaných přírodních atraktivitách zajistit ochranu přírodních hodnot v území. Jakékoliv zásahy, u nichž by nebylo možno vyloučit negativní zásahy nebo ovlivnění (i zprostředkované) ZCHÚ a chráněných území soustavy Natura 2000 konzultovat včas s orgány ochrany přírody.
- Dbát na ochranu zemědělské a lesní půdy, minimalizovat zábory půdního fondu především v I. a II. třídě ochrany ZPF, omezit fragmentaci krajiny a zachovávat krajinný ráz.
- Nové plochy dopravní infrastruktury přednostně umisťovat do ploch brownfields, zohledňovat požadavky spojené s adaptací na změnu klimatu (retence vody ochrana proti suchu), omezovat emise znečišťujících látek z dopravy do ovzduší a hluk.

- Podporovat využívání hromadné dopravy na úkor individuální automobilové dopravy, podporovat bezpečnou cyklistickou a pěší dopravu. Kromě zvýšení konkurenceschopnosti hromadné, cyklistické a pěší dopravy zlepšováním podmínek pro jejich využívání (komfort, telematika, záchytná parkoviště a další), zvážit restrikcí individuální automobilové dopravy prostřednictvím vytváření nízkoemisních zón, progresivních cen parkování a podobně.
- Pro výstavbu přednostně využívat plochy brownfields, případně výstavbu směřovat do ploch s nižší bonitou půdy. Umisťovat novou infrastrukturu s ohledem na chráněné části přírody a zachovat migrační prostupnost území. Doplnovat adaptační opatření na změnu klimatu jako součást výstavby (stínící prvky, retence vody, využití OZE, podpora ekologicky šetrnějších forem dopravy a podobně).
- Využívat alternativní pohony (LPG, CNG, hybridy) pro obsluhu odlehlých a obtížně dostupných lokalit a podporovat rozvoj elektro a vodíkové mobility.
- Při výstavbě nových či regeneraci stávajících budov uplatňovat adaptační prvky (zelené fasády, střechy, využití šedých vod a podobně) V rámci modernizace budov preferovat energeticky úsporné instalace (například zateplení budov a jiné) a tím snižovat i vlivy na klima.
- Při zahušťování center měst dbát na udržitelný rozvoj území v souladu s adaptací na změnu klimatu.
- V případě sanování starých ekologických zátěží v rámci využití ploch brownfields postupovat striktně podle projektu sanačních prací a dbát pokynů ČIŽP.
- Pro nové zdroje OZE využívat tam, kde je to možné, plochy brownfields. Nové zdroje OZE umisťovat mimo ZCHÚ, EVL, PO a jejich ochranná pásma a respektovat požadavky orgánů ochrany přírody. Neumisťovat do vzdálenosti 10 km vně od hranic národních parků větrné elektrárny a projednat se správami národních parků veškeré záměry, týkající se MVE.
- Zasadit se o zachování nebo zajištění migrační prostupnosti pro zvláště chráněné a evropsky významné druhy (vodní díla, větrné elektrárny). Před umístěním nových zdrojů posoudit jejich vliv na krajinný ráz. Jakékoliv aktivity, u nichž by se očekávaly negativní zásahy nebo ovlivnění (i zprostředkované) ZCHÚ a soustavy Natura 2000 konzultovat s orgány ochrany přírody.
- Pro úpravy přenosových a distribučních soustav přednostně využívat plochy brownfields, popřípadě méně kvalitní půdu a zachovávat krajinný ráz. Při těchto úpravách respektovat požadavky ochrany přírody (zejména v oblasti zvláště chráněných území, soustavy Natura 2000, migračních tras). Jakékoliv zásahy, u nichž by se očekávaly negativní zásahy nebo ovlivnění (i zprostředkované) ZCHÚ a soustavy Natura 2000 konzultovat s orgány ochrany přírody.
- Předcházet vzniku odpadů a uplatňovat principy cirkulární ekonomiky (oběhového hospodářství). V rámci hierarchie nakládání s odpady kategorie jiné využití odpadů přednostně podporovat kompostování a anaerobní rozklad u těch, u kterých je to z hlediska především environmentálních a zdravotních rizik je možné.
- Pro zadržování vody v krajině vybírat přírodě blízká opatření a soustředit se na komplexní krajinářská řešení.
- Nové vodní nádrže umisťovat mimo vodní toky v EVL a chráněná území a jejich umisťování konzultovat s orgány ochrany přírody. Jakékoliv další zásahy, u nichž by se eventuálně mohly očekávat negativní zásahy nebo ovlivnění (i zprostředkované) ZCHÚ a soustavy Natura 2000 konzultovat s orgány ochrany přírody a podrobit je biologickému hodnocení, v případě možného zásahu do EVL a PO také naturovému hodnocení.

- V případě územního plánování a rozvoje jednotlivých území dbát na regionální historicko-kulturní specifika hospodářské a stavební politiky. Navázat na kulturně-historické zkušenosti územního hospodaření (například původní historická rybniční krajina, retence vody, vodopropustné cestní sítě, remízky a meze; tvarosloví bytové výstavby s ohledem na původní historickou zástavbu, a podobně) s ohledem na současné klimatické podmínky také v návaznosti na funkční ÚSES.
- Zajistit odborný a odpovědný výběr investic, pro které budou vytvářeny podmínky, s ohledem také na jejich vlivy na životní prostředí. Nevytvářet podmínky pro investice s malou přidanou hodnotou ani pro investice s potenciálně významnými negativními vlivy na životní prostředí. Dbát na případnou výstavbu přednostně na území brownfields, půdě s nízkou kvalitou a na ochranu krajinného rázu.
- Záměry, které znamenají realizaci nového stacionárního zdroje znečišťování ovzduší je nutno vždy zvažovat s ohledem na stávající stav imisních koncentrací ovzduší v území. Stejně tak je důležité dále podporovat opatření pro snižování emisí z lokálních topenišť.
- V průběhu revitalizace/regenerace území je nutno zajistit, že budou eliminovány nebo alespoň minimalizovány negativní dopady provádění prací na životní prostředí. Je potřeba zohlednit principy adaptace na klimatickou změnu a přizpůsobit jí regeneraci území.
- V případě posilování lokální zaměstnanosti v rámci veřejných investic dbát na sociálně a environmentálně odpovědné zadávání veřejných zakázek.
- V metodice pro koordinaci strategického a územního plánování upřednostňovat aktuální témata – zhoršená kvalita ovzduší, adaptace na změnu klimatu, ochrana půdního a lesního fondu, fragmentace krajiny, migrační propustnost.
- Podporovat rozvoj místní Agendy 21 s využitím dobré praxe Národní sítě Zdravých měst ČR – prostřednictvím podpory vzdělávání, osvěty/propagace a participace a šíření dobré praxe, konzultací a poradenství posilovat kvalitu životního prostředí a zdraví obyvatel.
- Řešit strategické cíle v souvislosti s kulturními hodnotami daného prostředí, jeho specifik v návaznosti na ochranu krajiny z titulu implementace evropské Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví a Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy.
- Plnit strategické cíle rozvoje jednotlivých území s ohledem na poznání a identifikaci kulturně-historických hodnot. Identifikace jednotlivých specifik kulturně-historických hodnot by měla být součástí jednotlivých specifických cílů.
- Při pořádání kulturních akcí respektovat podmínky ochrany přírody. Kulturní akce pořádat v environmentálně šetrném duchu (například omezit produkci odpadů). Pro výstavbu nových kulturních zařízení a jiných přednostně využít plochy brownfields, popřípadě méně kvalitní půdu a zároveň zohledňovat požadavky spojené s adaptací na změnu klimatu a rozvíjet energetické úspory (například zateplení budov a jiné).
- Rozvíjet environmentální vědomí obyvatel, zejména v těch oblastech, které nejsou bez zapojení veřejnosti řešitelné (znečištění ovzduší z malých zdrojů, omezování vlivů dopravy na životní prostředí, nakládání s odpady, adaptace na změnu klimatu, ochrana přírody a další).

SEZNAM ZKRATEK

ASZ	Agentura pro sociální začleňování
B+R	Záchytné parkoviště Bike & Ride
CLLD	Komunitně vedený místní rozvoj (Community-Led Local Development)
CO ²	Oxid uhličitý
ČMZRB	Českomoravská záruční a rozvojová banka
ČR	Česká republika
ČTÚ	Český telekomunikační úřad
DSO	Dobrovolný svazek obcí
EIA	Vyhodnocení vlivů na životní prostředí (Environmental Impact Assessment)
EU	Evropská unie
GAČR	Grantová agentura České republiky
GMT	Globální megatrend
HDP	Hrubý domácí produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
HZS	Hasičský záchranný sbor
IAD	Individuální automobilová doprava
IDS	Integrovaný dopravní systém
IPRÚ	Integrovaný plán rozvoje území
ITI	Integrované teritoriální investice
IZS	Integrovaný záchranný systém
KVET	Kombinovaná výroba elektřiny a tepla
MAS	Místní akční skupina
MD	Ministerstvo dopravy
MF	Ministerstvo financí
MHD	Městská hromadná doprava
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MMR-OÚP	Odbor územního plánování Ministerstva pro místní rozvoj
MO	Metropolitní oblast
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MS	Ministerstvo spravedlnosti
MSP	Malé a střední podnikání
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZd	Ministerstvo zdravotnictví
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NAP – SG	Národní akční plán pro chytré sítě (National action plan for smart grids)
NKR	Národní koncepce realizace politiky soudržnosti
NNO	Nevládní nezisková organizace
NPÚ	Národní památkový ústav
NS MAS	Národní síť Místních akčních skupin
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek (Nomenclature des Unites Territoriales Statistique)
ORP	Obec s rozšířenou působností
OZE	Obnovitelné zdroje energie
P+R	Záchytné parkoviště Park & Ride
PPP	Partnerství veřejného a soukromého sektoru (Public Private Partnership)
PPS	Parita kupní síly (Purchasing Power Parity)
PUMM	Plán udržitelné městské mobility
PUPFL	Pozemky určené k plnění funkcí lesa
PZI	Přímé zahraniční investice
RAP	Regionální akční plán
RIS3	Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci České republiky (Národní RIS3 strategie)
RUD	Rozpočtové určení daní
ŘSD	Ředitelství silnic a dálnic
SDH	Sdružení dobrovolných hasičů
SEKM	Systém evidence kontaminovaných míst
SMART CITY	Koncept Inteligentního města založený na metodě SMART
SMART CITY LAB	Inkubátor konceptu Inteligentního města

SMOČR	Svaz měst a obcí České republiky
SMS ČR	Sdružení místních samospráv České republiky
SO ORP	Správní obvod obce s rozšířenou působností
SPÚ	Státní pozemkový úřad
SRK	Strategie rozvoje krajů
SRR	Strategie regionálního rozvoje
SŠ	Střední škola
STEEP	Faktorová podniková analýza (Social, Technology, Economic, Environmental, Political)
SUMP	Plán udržitelné městské mobility (Sustainable Urban Mobility Plan)
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
SWOT	Strategická analýza (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
SŽDC	Správa železniční dopravní cesty
TAČR	Technologická agentura České republiky
TEN-T	Transevropská dopravní síť (Trans-European Transport Networks)
ÚSES	Územní systém ekologické stability
VaV	Výzkum a vývoj
VaVal	Výzkum, vývoj a inovace
VHD	Veřejná hromadná doprava
VRT	Vysokorychlostní trať
VŠ	Vysoká škola
ZPF	Zemědělský půdní fond
ZŠ	Základní škola

5 PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Národní a regionální dimenze globálních megatrendů

Příloha č. 2: Vazba SRR a Národní koncepce realizace politiky soudržnosti po roce 2020

Příloha č. 3: Karty indikátorů ke globálnímu cíli

Příloha 1 – Národní a regionální dimenze globálních megatrendů

GMT	Anotace	Relevance pro ČR	Regionálnost v ČR
Civilizační choroby	Pod tímto stoupajícím GMT se skrývá nárůst dříve neznámých chorob způsobených různými faktory moderní civilizace. Jejich nárůst je daný změnou životního stylu, změnou stravovacích návyků, expozicí novým chemickým látkám a obecně prodlužující se délkou života. Za příčiny těchto chorob se považují zejména konzumace průmyslově vyráběných kalorických potravin, nadměrná konzumace jídla, alkoholu a cigaret, nadměrný a trvalý stres a nedostatek fyzického pohybu. Dopady tohoto GMT budou trvale sílit a lze předpokládat i růst počtu dříve neznámých chorob.	Civilizační choroby jsou pro ČR jako rozvinutou zemi závažným problémem a jeho význam stále narůstá.	Přes prvotní paušální představu, že se vyskytují především v urbanizovaných oblastech, je jejich regionální výskyt spíše rovnoměrný. Je to dáno pokročilou urbanizací ČR ve smyslu přenosu městských hodnot také do zázemí měst. Do velkých měst také první pronikají nové trendy zdravého životního stylu, který limituje působení civilizačních chorob.
Degradace ekosystémů	Tento GMT zahrnuje degradaci ekosystémů a s ní související faktory, zejména ztrátu biodiverzity na všech úrovních a degradaci ekosystémových služeb. GMT dále obsahuje přetěžování planetárních biogeochemických cyklů a kontaminaci ekosystémů toxickými či persistentními látkami a odpady. Degradace ekosystémů zahrnuje i zábor území na úkor přírodních nebo přírodě blízkých ekosystémů a přetěžování obnovitelných zdrojů surovin a energie (např. nadměrný rybolov).	V ČR jako vyspělé zemi s rozvinutým průmyslem, intenzivní zemědělskou výrobou a lokálně s povrchovou těžbou nerostných surovin se obecně zintenzivňuje tlak na ekosystémy. Roste však také znalost dopadů lidské činnosti na okolní prostředí a technické možnosti negativní dopady omezovat.	Degradace ekosystémů se různě projevuje v různých oblastech ČR. Evidentní je rostoucí tlak na prostředí v přímém kontaktu s civilizací, tedy roste s populační velikostí osídlení. Stále intenzivnější zemědělská výroba vytváří lokální (živočišná) i plošné (rostlinná) zdroje znečištění. Degradace ekosystémů je i důsledkem intenzifikace, zejména unifikovaného hospodaření na velkých plochách. Stále významným zásahem do krajiny jsou především lokality povrchové těžby nerostných surovin. Při rekultivaci těžbou zasažených území je nutné volit přístup beroucí v potaz přírodní a přírodě blízké ekosystémy vzniklé přirozenou renaturací těžbou ovlivněných území.
Demokratizace společnosti	GMT demokratizace společnosti reflektuje dlouhodobý vývoj společností směrem k demokratickým formám vlády. Globálně roste počet lidí, kteří mají možnost volit si vládu a své zástupce. Některé regiony a jejich vývoj, zejména na Blízkém východě a v některých afrických zemích, oslabují globální demokratizační tendence, nicméně	ČR jako již téměř 30 let demokratická země nepocituje tento GMT jako palčivý, je však důležité vnímat tlaky působící směrem na omezení demokratických principů ve společnosti.	V ČR není demokratizace společnosti regionálním problémem.

GMT	Anotace	Relevance pro ČR	Regionálnost v ČR
	v dlouhodobém horizontu je možné předpokládat pozitivní vývoj tohoto GMT.		
Globální ekonomický růst	Globální ekonomický růst měřený jako objem hrubého domácího produktu produkováného světovými ekonomikami dlouhodobě roste, a to i přes drobné zpomalení vývoje ekonomického růstu v době světové ekonomické krize. S tímto růstem je spojena řada ostatních megatrendů navázaných na spotřebu i na sociální podmínky.	ČR se v současnosti nachází v růstové fázi ekonomického cyklu. Není vyloučeno, že tento směr se v průběhu realizace SRR změní a ČR prožije fázi recese.	Výhody konjunktury i neblahý dopad ekonomické recese se v území projevují rozdílně. To je možno hodnotit z hlediska času (dříve jsou ovlivněna centra, která jsou v intenzivním kontaktu se světem, později ostatní území) nebo z hlediska zasažení území s ohledem na charakter boomu či krize (finanční, průmyslová, zemědělská, jiná). Platí, že v časech hospodářského boomu se rozdíly mezi regiony snižují, v čase recese naopak prohlubují.
Globální stárnutí	S rostoucí průměrnou délkou života roste i průměrný věk světové populace a většina světových regionů konverguje ke stárnoucí společnosti. Divergentní oblasti jsou jedním ze zdrojů světových migračních proudů. Působení tohoto setrvalého GMT povede k významným společenským a ekonomickým změnám v rámci jednotlivých kultur. Bude se měnit např. celospolečenské vnímání stáří. V důsledku působení globálního stárnutí se bude muset restrukturalizovat funkce veřejných, zejména důchodových, systémů, ale i sociálních a zdravotních systémů.	ČR patří mezi vyspělé země, které jsou v tak pokročilé fázi demografického vývoje, že jsou trendem globálního stárnutí zasaženy již několik dekad.	Stárnutí populace se v ČR projevuje v různých územích poměrně významně. Vliv přirozené změny obyvatelstva významně podporuje také migrace, a to především z venkova do měst a jejich zázemí. Reakce na projevy těchto trendů tedy musí nutně být územně specifická.
Nárůst silové politiky	V globálním vývoji se objevuje nárůst využívání silových a nátlakových prostředků v mezinárodní i národní politice. Tento GMT zahrnuje nejen ozbrojené konflikty, ale i ekonomické nátlakové sankce, surovinové vydírání, vojenskou hrozbu a vnitrostátní konflikty. Doprovodnými jevy jsou lokalizace konfliktů a hybridní válka mezi národními státy.	Vzhledem k tomu, že ČR není významným hráčem světové politiky, tím spíše mocenské, projevy tohoto trendu jsou zde spíše nepřímé, a pokud nějaké projevy jsou, jsou většinou omezeny na virtuální prostředí.	Případné projevy tohoto GMT se patrně projeví v exponovaných oblastech (centra osídlení či lokality se soustředěným výskytem elektronických síťových komponent).

Nárůst významu nestátních aktérů	Nevládní organizace, nadnárodní korporace i mezinárodní organizace získávají větší vliv na správu věcí veřejných na lokální, národní i mezinárodní úrovni. Tento GMT má trvalý charakter a souvisí s rostoucí otevřeností společnosti, silící globalizací, rostoucím ekonomickým růstem na světové úrovni a zvyšujícím se přístupem k informacím	V souvislosti se zapojením ČR do mezinárodní dělby práce a následováním světových společenských trendů ovlivňují nestátní a nevládní aktéři vývoj v ČR stále významnějším způsobem. Kromě významných hráčů globální ekonomiky jsou v ČR na vzestupu i nevládní organizace v různých oborech.	Globální hráči lokalizovali své aktivity v nejvýznamnějších centrech, případně v historicky daných lokalitách se specifickými výrobními tradicemi, reagovali také na investiční pobídky ve vybraných lokalitách. Za významný trend je možno považovat komunitní rozvoj, který se v posledních letech i díky prostředkům podporujícím jeho fungování prosazuje především ve venkovských oblastech. V oblasti koordinace rozvoje ČR hrají NNO nezastupitelnou roli, protože většina DMO funguje právě na principu NNO.
Od unipolárního k multipolárnímu světu	Tento GMT reflektuje posun ekonomické, vojenské, ale i kulturní globální rovnováhy, které se projevují od období unipolárního světa po studené válce až do současné podoby multipolárního světa. Dlouhodobě lze očekávat ještě větší roztržštění ekonomické síly a vojenské moci, ale i vědeckých kapacit a kulturních center mezi větší množstvím mezinárodních aktérů.	Především s ohledem na svou velikost ČR nepatřila v minulosti a ani nyní nepatří mezi významné globální hráče. ČR je pevně zakotvena v ekonomických, společenských, kulturních, akademických, vojenských a dalších strukturách moderního západního světa.	Tento trend nemá v ČR konkrétní regionální projev.
Potravinová bezpečnost	Potravinová bezpečnost (dostupnost potravin, přístup k potravinám, zajištěná kvalita potravin) a s tím spojená rostoucí produkce potravin je dalším GMT. Produkce a dodávky potravin na světové trhy jsou závislé na dostatečném využívání nových technologií, efektivních energetických a infrastrukturních vstupech do agroekosystémů, fungování tržního prostředí a dalších faktorech. Ohrožovány jsou především zvyšující se poptávkou po potravinách, změnou klimatu a degradací ekosystémů.	Aspekty potravinové bezpečnosti jsou v ČR specifické a liší se od problémů, s nimiž v této oblasti bojuje např. rozvojový svět. Potravinová bezpečnost může být v ČR některými vyjmenovanými jevy skutečně ohrožena. Jedná se o vliv mezinárodního obchodu, regulací tržního prostředí. Jako značné riziko pro potravinovou bezpečnost se v posledních letech projevují účinky změny klimatu ve smyslu jeho oteplování, nepravidelností srážek, snížení jejich úhrnu a jejich nerovnoměrného územního rozložení a také degradace půd. V ČR je také akcentována kvalita potravin.	V ČR často diskutovaná kvalita potravin nemá územní projevy. Další zmiňované faktory však svůj vliv mít mohou a pravděpodobně do budoucna bude jejich územní diferenciací narůstat. Týká se to v první řadě územní nerovnoměrnosti srážek a degradace půd, ale územní dopady mají i regulační zásahy např. ve formě legislativy EU (např. územně specifické pěstování různých druhů rostlin i chov různých hospodářských zvířat).
Rostoucí individualismus a síla jednotlivců	Tento GMT reprezentuje výrazně silící vliv jednotlivce či malých skupin na celospolečenské, ekonomické i politické rozhodovací procesy. Roste síla jednotlivce vůči společnosti i ekonomickým subjektům. Tento GMT posilují zvyšující se	Trend individualismu zasáhl pochopitelně i ČR, avšak zde působí v kontextu západní demokratické společnosti.	Trend osobního individualismu nemá žádný přímý regionální dopad, avšak územní vliv menších skupin již může být územně specifický. V souladu s rostoucím vlivem nevládních aktérů lze zmínit

	vzdělanost populace, tlak na nezadatelná lidská práva, rozšiřování individuálních svobod a nové technologie.		roli aktivních malých skupin při nastartování a směřování regionálního rozvoje, v ČR především ve venkovských oblastech.
Rostoucí mobilita	GMT reflektuje celosvětový nárůst mobility. Mobilitou se nerozumí pouze mobilita ve fyzickém slova smyslu, ale i pohyb informací, zboží a služeb a i tzv. virtuální mobilita ve světové síti a sociální mobilita napříč společenskými strukturami. Vysoká mobilita umožňuje globální propojení spotřebních a výrobních vzorců, nové modely práce i sociálních kontaktů a interakcí. Tento GMT také ovlivňuje odstraňování bariér pohybu osob, zboží a informací. S mobilitou souvisí nejen přesun osob, materiálů a zboží, ale i environmentální a sociální zátěže.	Vzhledem ke své poloze ve středu Evropy a své střední velikosti je ČR z mezinárodního pohledu tranzitní zemí. V ČR narůstá také vnitřní mobilita osob i dalších výrobních faktorů. Staré způsoby dopravy jsou nahrazovány novými, významně se projevuje mobilita informací, která se může stát alternativou pohybu osob, zboží a služeb. I v ČR naráží rozvoj mobility na územní, společenské a environmentální bariéry.	Specifická hierarchie osídlení znamená potřebu specifických toků osob i dalších základních výrobních faktorů. V ČR tak je možno identifikovat dopravně exponovaná území, centra osídlení jsou zároveň centry datových toků. Podstatné je, aby se v ČR limity v oblasti mobility nestaly příčinou neakceptovatelně nerovnoměrného rozvoje území.
Rostoucí nerovnosti	Tento GTM popisuje rozevírající se nůžky mezi bohatými a chudými. I přes růst střední třídy se neustále zvětšují příjmové nerovnosti a stále se nedaří odstranit nerovnost mezi pohlavími, i přes její konvergující trend. GTM je posilován rostoucí zadlužeností a technologickou mezerou mezi nejchudšími a nejbohatšími.	Přestože v ČR se na celospolečenské úrovni nesetkáme s tak dramatickými rozdíly mezi bohatými a chudými jako v jiných zemích a ČR patří mezi země s nejmenšími společenskými rozdíly v Evropě i na světě, některé popsání aspekty rozevírání nůžek jsou zde evidentní. Přestože např. rozdíly mezi pohlavími nejsou tak zjevné jako jinde ve světě, ČR se dostává do alarmující situace z hlediska zadlužení jednotlivců a domácností.	Územní nerovnosti lze identifikovat jak na úrovni jednotlivců, tak regionů. Hlavní ukazatele nerovností jsou popsány ve Vstupním analytickém podkladu.
Rostoucí objem migrace	Stále postupující modernizace, která se projevuje např. informační revolucí, rostoucí intenzitou komunikace, zvyšováním dopravní propojenosti a snižováním cen dopravy, vznikem globálních médií a globální ekonomiky, růst globálního trhu a celkový globální rozvoj, to vše přispívá k růstu intenzity migrace lidí. Hlavními příčinami migrace jsou především hluboká nerovnost v globálním rozmístění bohatství, stejně jako časté rozdíly v míře demokracie a politické stabilitě zemí Severu a Jihu. Bohatý sever úspěšně šíří po celé planetě ideu volného trhu a s ní související hodnoty a kulturu, Jih je přijímá, a v souvislosti s tím se nerovnosti dále prohlubují a sílí migrace. Tzv. „push“ faktory	V kontextu ČR je složité oddělit problematiku mobility a migrace. Přirozené migrační trendy jsou ovlivňovány více faktory, především dostupností bydlení a pracovních příležitostí v atraktivních územích. I vlivem zpomalujícího účinku těchto faktorů nemůžeme v ČR hovořit o rostoucí (domácí) migraci. Alternativou migrace je pak zvýšená mobilita se všemi svými, převážně negativními, aspekty. V poslední době se i v ČR do popředí diskusí dostává i problematika mezinárodní migrace. ČR je atraktivní pro migranty z východní Evropy	Migrační proudy v ČR již dávno nedosahují intenzity např. období průmyslové revoluce. Stěhování lidí z menších obcí do atraktivnějších oblastí, především větších měst a jejich zázemí, je oslabováno především nedostupným bydlením. Se zpožděním proti západní Evropě a dalším vyspělým oblastem světa se v ČR projevují suburbanizační trendy. Ty jsou nejmarkantnější v největších městech. Případný územní dopad rostoucí mezinárodní migrace do ČR nelze zatím zodpovědně odhadnout.

	(podmínky, které lidi vytlačují ze zemí původu), jako jsou chudoba, nezaměstnanost, válečné konflikty, diktatury, přelidnění, ničení životního prostředí, doplňují i tzv. „pull“ faktory (podmínky, které lidi do cílových zemí přitahují) – vysoká kvalita života, zaměstnání, bezpečí, vzdělání, sociální sítě (např. příbuzní či známí, kteří v cílové zemi už žijí) a další.	a některých asijských zemí. ČR zatím nepatří mezi cílové destinace migrantů z Blízkého a Středního Východu a Afriky.	
Rostoucí objem regulací	Socioekonomický pokrok v posledních stoletích byl poznamenán stabilním rozvojem systémů vládnutí tak, aby vedl společnost směrem k zamýšleným pozitivním cílům. Existující systém státní služby, nebo systémy ekonomických vztahů, jsou příkladem tohoto vývoje a hrají v současné době klíčovou roli v rozvoji států. Rostoucí objem regulací reflektuje například zvyšující se složitost socioekonomických interakcí s životním prostředím. Narůstá regulace veřejného prostoru, nových technologií a využívání ekosystémových služeb. Narůstá využívání prvků tržního vládnutí a jiných komplementárních systémů.	ČR je jako člen EU povinna implementovat řadu směrnic do českého kontextu. Jako potenciální riziko lze v tomto ohledu vnímat tzv. goldplating, tedy nežádoucí rozšiřování obsahu směrnic způsobem, který přináší novou zátěž bez přínosu k plnění zamýšlených cílů dané směrnice.	Tento GMT může mít významné regionální dopady. Regulace mohou definovat způsob či intenzitu využití území. Příklady by bylo možno nalézt především v oblastech životního prostředí a zemědělství. Projevit se mohou jak na venkově, tak ve městech (omezení výroby, dopravy, využívání zdrojů apod.)
Rostoucí populace	Růst světové populace je jedním z hlavních GMT, který zároveň silně působí na celou řadu identifikovaných GMT. Populačního vrcholu svět dosáhne okolo roku 2100. Odhady populace na tomto maximu se pohybují mezi okolo 12 mld. obyvatel. Růst populace má různou dynamiku v různých částech světa, čímž vznikají významné regionální disparity. Rostoucí globální populace posiluje migrační tendence, ovlivňuje i rostoucí tlak na zdroje a na zajištění světové potravinové bezpečnosti a udržitelnosti socioekonomických systémů.	Nemá přímý vliv na ČR, nepřímo může ovlivnit v duchu textu anotace.	Lze identifikovat územní dopady shodné s migrací, především potenciální mezinárodní, avšak zatím nejisté pro konkrétní území.
Rostoucí přístup k informacím	S demokratizací společnosti a s posilující virtualizací lidských aktivit roste přístup jednotlivců, skupin či států k informacím. Stále více informací je volně dostupných, posiluje trend tzv. open access přístupů k informacím a databázím. Tento GMT významně posiluje ostatní GMT, zejména demokratizaci společnosti, umožňuje rychlejší technologický vývoj a dává jednotlivcům silnější vyjednávací pozici vůči úřadům, skupinám či korporacím.	Tento GMT se výrazně projevuje i v ČR. Bude podstatné, aby po jeho nástupu nevznikaly úmyslně kladené překážky a také, aby byla podporována relevance a pravdivost informací. Je evidentní, že některé společenské skupiny jsou z tohoto trendu částečně či zcela vyčleněny (staří lidé, někteří handicapovaní apod.)	Ani s využitím nejmodernějších technologií nelze zaručit územně nespecifickou distribuci informací. Lze usuzovat, že možnosti přístupu k informacím klesají s klesající velikostí obcí.

Rostoucí spotřeba zdrojů	V rámci tohoto GMT je možné sledovat absolutní nárůst globální spotřeby téměř všech zdrojů. V objemu světové spotřeby existují významné regionální disparity dané zejména přesunem výroby v rámci globálních produkčních řetězců, různou ekonomickou silou světových regionů a také tlakem na dematerializaci a bezodpadovou ekonomiku. V celkovém důsledku však lze očekávat, že globální spotřeba statků a služeb i nadále poroste.	Pro průmysl, ale i zemědělství jsou ve srovnání s nejvyspělejšími zeměmi charakteristické vysoká energetická i surovinová náročnost výroby. ČR se snaží zachytit trendy v bezodpadovosti a využívání alternativních zdrojů, např. energie. V čase hospodářské konjunktury spotřeba zdrojů stoupá.	Vzhledem k nerovnoměrnému rozložení využitelných zdrojů se v případě ČR jedná o územně specifický problém. Koordinační a regulační úloha je jednoznačně v rukou státu.
Rostoucí spotřeba energie	S rostoucí světovou populací a globálně bohatnoucí společností je spojen konstantní nárůst spotřeby energie. Mění se struktura paliv a technologie výroby. Přes zvyšující se energetické úspory spotřeba i poptávka po energiích i nadále poroste. Tento významný GMT ovlivňuje řadu dalších megatrendů, zejména změnu klimatu, globální ekonomický růst a potravinovou bezpečnost.	ČR patří mezi státy s vysokou energetickou náročností výroby. Dosavadní provozované zdroje výroby el. energie zatím postačují, ČR elektřinu dokonce vyváží, avšak budoucnost musí být zajištěna moderní energetickou koncepcí. Prosazuje se i trend energetických úspor.	ČR má specifickou územní strukturu výroby energie z tradičních zdrojů (u zdrojů uhlí a vody), ta je doplňována výrobou jaderné energie lokalizované především v geologicky stabilních oblastech s dostatkem vody pro chlazení. Novými, územně nespecifickými zdroji jsou např. solární elektrárny.
Rostoucí zadluženost	Tento GMT popisuje setrvale rostoucí dluhy světových ekonomik. Roste zadluženost centrálních vlád i domácností. Ne zcela zřejmou částí rostoucí zadluženosti jsou rostoucí ekologické dluhy – staré zátěže, překročené sorpční a produkční kapacity ekosystémů. Globální stárnutí vytváří čím dál větší tlak na důchodové systémy, což bude v konečném důsledku podporovat rostoucí zadluženost.	Zadluženost na úrovni jednotlivců a domácností je významným problémem současné ČR. Specifikem ČR z hlediska zadlužení jsou např. staré ekologické zátěže.	Zadluženost jednotlivců a domácností má v ČR patrný územní vzorec. Zadluženost je jednou z hlavních charakteristik tzv. vyloučených lokalit. I staré ekologické zátěže mají specifický územní průmět, je možno najít je v městském i venkovském území.
Růst střední třídy	Střední společenská třída je sociální třída nacházející se uprostřed sociální stratifikace společnosti. S postupujícím globálním ekonomickým růstem, všeobecnou vzdělaností, demokratizací společnosti a rostoucí populací roste i střední třída. Pro střední třídu je specifická určitá úroveň životního stylu (bydlení, trávení volného času a spotřeba statků a služeb obecně), zapojování se do politických a/nebo komunitních procesů ve svém okolí a účast na jejich řešení. Nárůst střední třídy je ovlivňován vyšší mírou demokratizace společnosti a specifické spotřební vzorce střední třídy ovlivňují růst globální spotřeby zdrojů a energie.	Tento trend není v ČR zcela určující. Spíše se hovoří o krizi střední třídy. Její role ve společenské hierarchii je oslabována a jako významné složky společnosti se profilují na jedné straně bohatší obyvatelé, na straně druhé obyvatelé sociálně vyloučení.	V ČR se projevuje trend územní segregace obyvatelstva od luxusních obytných okrásků až po vyloučené lokality.

Snižování diskriminace	Tento GTM reprezentuje dlouhodobý vývoj pohledu na diskriminaci ve společnosti z důvodů rasy, náboženství, pohlaví, sexuální orientace či sociálního statusu.	I v ČR dochází v souladu se zvyšováním znalostí a odstraňováním předsudků ke snižování diskriminace některých skupin obyvatel.	Přes uvedený trend je v ČR stále možno identifikovat území, v nichž se koncentrují některé z uvedených jevů, takováto území jsou označována jako vyloučená. Vyskytují se v různé intenzitě v městských i venkovských územích.
Urbanizace	Stále větší podíl světové populace žije v urbánním prostředí. V současné době více než polovina světové populace žije ve městech. Předpokládá se, že do konce roku 2050 bude podíl městské populace dosahovat 75 % populace světa. S urbanizací souvisí řada faktorů, městská populace má na rozdíl od venkovské výrazně odlišné spotřební vzorce. Urbánní populace je také ve vyšší míře vystavená nepříznivým jevům souvisejícím s městským prostředím, jako jsou například znečištěné ovzduší, kriminalita nebo civilizační choroby.	Vzhledem ke svému vývoji má ČR fázi dramatické urbanizace již dávno za sebou. V ČR se projevují oba aspekty urbanizace – územní i sociální. Po fázi urbanizace zde byly v různé intenzitě zaznamenány také následné jevy, tedy suburbanizace, desurbanizace a reurbanizace. Urbanizace má v ČR své pozitivní i negativní projevy.	Sídelní struktura ČR je výsledkem procesu urbanizace reálně završeném v čase průmyslové revoluce. Další vývoj urbanizace byl spíše pozvolný a doznívá do současnosti. Nyní jsou urbanizační tendence potlačeny vnějšími okolnostmi a projevují se především popsané návazné procesy, z nichž je nejpatrnější suburbanizace, která se projevuje v zázemí větších a středně velkých měst.
Virtualizace světa	Od vzniku počítačů a internetu se stále více aktivit přesouvá z fyzického světa do virtuálního kyberprostoru. Dochází k hybridnímu propojování, kdy je reálný svět úzce propojený se světem virtuálním. Sociální kontakt, finanční operace, obchody, práce, ale i špionáž a mezinárodní agrese se čím dál tím více odehrávají právě na světové síti. Dochází stále častěji k fenoménu virtuální přítomnosti, kdy se jednotlivci pomocí techniky virtuálně účastní různých událostí, včetně výkonu práce.	I v ČR se projevují trendy virtualizace světa. Možnosti využívat kyberprostor se v současnosti odvíjejí od možností infrastruktury a koncových zařízení. V některých aktivitách patří ČR ke světové špičce (rozšířená realita), v jiných poměrně zaostává.	Kyberprostor je zdánlivě alternativní prostorem k tomu, který popisuje geografie. Zejména vlivem nedostatečné infrastruktury na venkově jsou ve využívání virtuálního světa silně zvýhodněny oblasti s vyššími koncentracemi obyvatelstva.
Zdravý životní styl	Tento GTM v sobě zahrnuje inklinaci čím dál tím větší části populace k dostupnosti kvalifikované zdravotní péče, péči o vlastní zdraví a konzumaci nezávadných potravin. Zdravý životní styl je alespoň v západní kultuře vnímán velmi subjektivně a i přes jeho přítomnost existují ve vyspělých zemích epidemie obezity a jiných civilizačních chorob. V poslední dekádě je vysledovatelný zvyšující se příklon k alternativním způsobům léčby, odmítání očkování dalším faktorům, které do jisté míry působí proti tomuto GMT.	Praktikování zdravého životního stylu se dotýká stále větší části české populace. To se souhrnně projevuje v neustále rostoucí naději dožití. ČR se však nevyhýbají ani v anotaci popisované negativní trendy. Individuální přístup k praktikování tohoto GMT i zde působí proti potenciálně dosažitelným výsledkům.	Stejně jako i jiné inovativní vzorce chování se i zdravý životní styl prosazuje v první řadě ve větších městech a je dále šířen i do menších obcí. Ty na druhé straně nemusely být ovlivněny nezdravými městskými návyky. Vzhledem k delší době šíření tohoto GMT nejsou rozdíly jeho projevů v území nijak významné.
Zintenzivňující se globalizace	Globalizace je megatrend, který byl popisován mnoha autory a charakterizuje provázanost a vzájemnou závislost	ČR jako součást mezinárodních organizací, jako země zapojená do světového obchodu, je také	Vstupní branou pro globalizační trendy do ČR jsou metropole, především Praha. Postupně dochází

	sociokulturních, ekonomických, finančních, výrobních, přepravních, environmentálních a jiných systémů. Tato provázanost se neustále prohlubuje a dá se očekávat, že tento GTM bude pokračovat i do budoucna.	zapojena do vazeb, které jsou souhrnně označovány jako globalizace.	difúzními procesy k šíření trendů i do nižších úrovní osídlení.
Změna klimatu a její dopady	Změna koncentrace skleníkových plynů v atmosféře vede k narušení energetické bilance planety. To sebou přináší intenzivní projevy počasí, změnu srážkových vzorců, desertifikaci, posun vegetačních pásem, tání ledovců, zvedání hladiny světového oceánu a environmentálně podmíněnou migraci. Tento GMT ovlivňuje velkou řadu ostatních GMT a přináší potenciál pro řadu nelineárních změn.	Projevy klimatické změny jsou pro střední Evropu specifické. Dopady se v ČR projeví pravděpodobně zvyšováním průměrné teploty, rozkolísaností, změnou intenzity a objemu srážek a obecně méně předpověditelnými změnami počasí. Tento GMT může přinést pozitivní i negativní dopady, mnoho z nich je nyní obtížně odhadnutelných.	I z podkladových materiálů k SRR je zřejmé, že územní dopady změny klimatu v ČR budou markantní. Pravděpodobně půjde o posun nížinných oblastí mezi aridnější území a specifické projevy oteplování klimatu bude potřeba očekávat a následně řešit i v zastavěných územích s pravděpodobně zvyšující se intenzitou v závislosti na jejich populační velikosti.
Zvyšující se dostupnost technologií	Penetrace technologií do všech oblastí života společnosti, zlevňování a rostoucí dostupnost technologií představuje významný GMT. Technologiemi se nemyslí v úzkém slova smyslu produkty technického charakteru, ale i systémové služby, medicínské technologie a léčebné postupy.	ČR nezůstává stranou aplikace tohoto GMT.	V ČR zpravidla dostupnost technologií stoupá s populační velikostí obce.
Zvyšující se rychlost technologické změny	Neustále se zvyšující dynamika technologické změny nadále trvá, výrazně se však zkracuje doba difuze nových technologií a jejich přijetí většinovou společností. Kromě pozitivního působení technologické změny přináší tento GMT řadu negativních dopadů, zejména zvýšenou spotřebu materiálů či zvyšující se technologickou mezeru (stav, kdy část populace není v kontaktu se současnou technologií).	Tento GMT nemohl ČR minout, pravdou je, že ČR zaostává za světovými leadery v této oblasti. Za významnou je nutno označit vazbu na jednu z technologicky nejvyspělejších zemí – Německo. I v ČR jsou obyvatelé, kteří nejsou schopni či/ani ochotni držet krok s pokročilými trendy.	Protože ČR není iniciátorem většiny technologických změn, většina takovýchto inovací se k nám dostává přes centra osídlení, především metropolitní oblasti. Důležité bude podpořit územní difuzi inovačních procesů tak, aby žádná oblast v ČR nezůstala odtržena od aktuálních světových trendů.
Zvyšující se soutěž o zdroje	Zvyšující se soutěž o zdroje je důsledkem polarizace světa a neomezeného růstu ve světě omezených zdrojů. Postihuje konkurenci národních států, korporací nebo jednotlivců o vodní zdroje, zdroje nerostných surovin, fosilních paliv, ale i třeba o rybí loviště. Tento GMT bude sílit s růstem světové populace a s další polarizací světa a bude zvyšovat nárůst silové politiky ve světě. Zvyšující se soutěž o zdroje povede také k jejich rychlejšímu čerpání.	V ČR jako zemi, kde se nerostné suroviny využívaly po mnoho století, se GMT koncentruje jen na zbývající, dočasně nevyužívané, nově objevené či ještě neobjevené surovinové zdroje. V období platnosti SRR se bude pravděpodobně dotýkat vody, palivo-energetických surovin či vzácných kovů/zemin.	Vzhledem k nerovnoměrnému rozložení využitelných zdrojů se v případě ČR jedná o územně specifický problém. Koordinální a regulační úloha je jednoznačně v rukou státu.

Příloha 2 – Vazba SRR a Národní koncepce realizace politiky soudržnosti po roce 2020

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
Trh práce a zaměstnanost				
	Zvýšení účasti znevýhodněných skupin na trhu práce	ANO – Specifický cíl je ve zvýšené míře relevantní pro strukturálně postižené regiony, hospodářsky a sociálně ohrožená území a z části také pro venkovské oblasti.		Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020 Strategie sociálního začleňování 2021–2030
	Modernizace institucí na trhu práce	NE	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020
	Podpora rovných příležitostí a sladování pracovního a osobního života	ANO – Potřebnost budování kapacit zařízení péče o děti předškolního věku je regionálně nerovnoměrně rozložena (vysoká ve velkých městech a jejich okolí, nízká na venkově).		Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020 Koncepce rodinné politiky Strategie sociálního začleňování 2021–2030
	Fungující systém dalšího profesního vzdělávání	ANO – Specifický cíl je ve zvýšené míře relevantní pro strukturálně postižené regiony, hospodářsky a sociálně ohrožená území a z části také pro venkovské oblasti.		Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020
	Podpora a využití pracovní mobility	ANO – Strukturálně postižené regiony a hospodářsky a sociálně ohrožená území se potýkají s odlivem kvalifikované síly, zatímco metropole a aglomerace mají potenciál pro přilákání vysoce kvalifikované pracovní síly ze zahraničí.		Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020
Vzdělávání				
	Zlepšení výsledků vzdělávacího systému s ohledem na moderní kompetence a potřeby trhu práce,	ANO – Soulad trhu práce a vzdělávacích oborů identifikován jako problém primárně		Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
	mimo jiné s ohledem na digitalizaci průmyslu a společnosti	v regionálních centrech a v jejich venkovském zázemí.		
	Zajištění rovného přístupu ke vzdělávání	NE	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 Strategie sociálního začleňování 2021–2030
	Zvýšení kompetencí a kvality pracovníků ve vzdělávání	NE	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020
Sociální začleňování, boj s chudobou a systém péče o zdraví				
	Sociální začleňování	ANO – Dle mapy sociálně vyloučených lokalit.		Strategie sociálního začleňování 2014–2020 a Strategie sociálního začleňování 2021–2030 Strategie digitální gramotnosti na období 2015–2025 Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 Strategie politiky zaměstnanosti do roku 2020 Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
				Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy (2015–2020) Akční plán inkluzivního vzdělávání (2016–2018) Strategie romské integrace do roku 2020 Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 Koncepce sociálního bydlení 2015–2025 Strategie prevence kriminality 2014–2020 Koncepce boje proti extremismu Národní strategie rozvoje sociálních služeb na období 2016–2025 Koncepce vězeňství do roku 2025

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
				Národní strategie ochrany práv dětí Koncepce rozvoje probace a mediace do roku 2025 Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027
	Sociální bydlení	ANO – Dle mapy tržního selhání má sociální bydlení největší relevanci ve velkých městech a v regionech se sociálně vyloučenou lokalitou.		Koncepce sociálního bydlení ČR 2015–2025 Koncepce bydlení ČR do roku 2020 Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 Strategie sociálního začleňování 2021–2030
	Klientsky orientované sociální služby	ANO – Požadavky na sociální služby jsou relevantní pro všechny typy území, nicméně odlišným způsobem a v odlišném rozsahu v jednotlivých typech území.		Národní strategie rozvoje sociálních služeb 2016–2025 Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 Strategie sociálního začleňování 2021–2030

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
	Kvalitní a dostupná zdravotní péče	ANO – Z hlediska dostupnosti základní zdravotní péče jsou největším problémem odlehle oblasti.		zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemocí Národní strategie elektronického zdravotnictví ČR 2016–2020 Koncepce zdravotnického výzkumu do roku 2022 Strategie sociálního začleňování 2021–2030 Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví V ČR do roku 2020 Strategie reformy psychiatrické péče ČR Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027 Strategický rámec rozvoje péče o zdraví v České republice do roku 2030.
Veřejná správa a bezpečnost				
	Zefektivnění veřejné správy pro poskytování kvalitních služeb	NE	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	Strategický rámec rozvoje veřejné správy 2014–2020

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
				Strategie sociálního začleňování 2021–2030
	Ochrana obyvatelstva	ANO – Preference vozidel složek IZS při jízdě k zásahu a posílení vazby územního plánování, ochrany obyvatelstva a krizového řízení je relevantní zejména ve velkých městech. V periferních oblastech se více projevuje nedostatečná vybavenost složek IZS včetně schopnosti nouzového přežití a evakuace.		Strategie prevence kriminality v ČR 2016–2020 Koncepce požární prevence ČR 2018–2021 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030
	Elektronizace výkonu veřejné správy a zavedení související infrastruktury	NE	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	Strategický rámec rozvoje veřejné správy České republiky 2014–2020 Strategický rámec Národního cloud computingu – eGovernment cloud ČR Resortní strategie pro rozvoj eJustice 2016–2020 Digitální Česko
	Účinné zabezpečení informačních a komunikačních systémů veřejné správy včetně složek IZS a adekvátní reakce na rostoucí kybernetické hrozby	NE	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	Národní strategie kybernetické bezpečnosti České republiky
	Digitalizace územního plánování (elektronizace a digitalizace agend stavebního práva)	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	
Výzkumný a inovační systém				

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
	Rozvoj zázemí pro kvalitní a relevantní výzkum	ANO – Kapacity pro výzkum a inovace jsou dlouhodobě silně územně koncentrované do metropolí a aglomerací.		Aktualizace Národní politiky výzkumu, vývoje a inovací České republiky na léta 2016–2020 (aktualizace 2018) Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR pro období 2012–2020 Inovační strategie ČR 2019–2030
	Podpora inovací prostřednictvím aplikovaného výzkumu a experimentálního vývoje	ANO – Hlavní systémové slabiny průmyslového výzkumu vyžadují řešení na národní úrovni. Regionální inovační systémy však vykazují různou úroveň a charakteristiky a některé jejich potřeby mají regionální rozměr, zejména ve vazbě na specifický cíl Prostředí a kapacity pro výzkum.		Národní politika výzkumu, vývoje a inovací ČR pro roky 2016–2020 Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR pro období 2012–2020
	Zkvalitnění strategického řízení VaVaI	ANO – Míra propojení jednotlivých aktérů v regionálních inovačních systémech se bude odlišovat v závislosti na aktuální rozvinutosti a handicapech RIS. Aktuálně nejrozvinutější RIS mají metropolitní území, přičemž značný potenciál mají také aglomerace a jejich funkční zázemí.		Národní politika výzkumu, vývoje a inovací ČR pro roky 2016–2020 Národní výzkumná a inovační strategie pro inteligentní specializaci

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
		NE – v případě intervencí týkajících se národního inovačního systému (např. řízení Národní RIS3 strategie)		Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR pro období 2012–2020
Podpora podnikání				
	Zlepšení inovační schopnosti MSP	ANO - Ačkoliv rozvoj MSP a jejich inovační výkonnost je plošné téma, tak reálné možnosti jsou ovlivněny koncentrací takových MSP v jednotlivých regionech/územích. Nejvyšší zastoupení mají v tomto smyslu metropole a aglomerace s jejich funkčním zázemím. Z hlediska potřeby rozvoje MSP mimo městské regiony je identifikovatelný jiný typ intervence.		Koncepce podpory malých a středních podnikatelů na období let 2014–2020 Exportní strategie ČR pro období 2012–2020 Národní RIS3 Strategie
	Zvýšení přidané hodnoty výrobků a služeb podniků v produkčním řetězci	ANO – Podpora firem a zvyšování přidané hodnoty u jejich výrobků by měla být obecnou snahou aktérů v jednotlivých regionech. Nicméně tyto firmy zapojené do globálních produkčních sítí a hodnotových řetězců nejsou rovnoměrně koncentrované a mají tendenci se více koncentrovat do funkčních celků aglomerací a metropolí.		Národní RIS3 strategie
	Zavedení principů digitální ekonomiky a Průmyslu 4.0 ve firmách	ANO – Zavádění nástrojů pro Průmysl 4.0 má slabší regionální dimenzi, jelikož by se mělo jednat v zásadě o plošnou tendenci. Nicméně rozložení odvětví a firem, kterých se to bude nejvíce týkat, není v území rovnoměrné, a proto bude mít tento specifický cíl různě intenzivní regionální dopady.		Národní iniciativa Průmysl 4.0 Analýza připravenosti malých a středních podniků na iniciativu Průmysl 4.0 Připravovaná Strategie podpory malého a středního podnikání 2021–2027 Národní RIS 3 Strategie

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
Doprava				
	Rozvoj a zkvalitnění dopravní infrastruktury	ANO – Specifický cíl má územní dimenzi. Každý typ území čelí jiným výzvám v oblasti řešení handicapů v dopravě (viz popis územní dimenze v kartě NKR)		Dopravní sektorové strategie
	Rozvoj a zlepšení integrace dopravy	ANO – Územní dimenze se váže na funkční vztahy mezi jádrovými městy a jejich zázemím, resp. integrované přístupy vyžadující kvalitní strategické plánování dopravy v širším kontextu. Toto se týká metropolí, aglomerací i regionálních center v Česku, přičemž na každé geografické úrovni jsou z hlediska dopravy a propojení s funkčním zázemím odlišné výzvy.		Bílá kniha – Koncepce veřejné dopravy Národní program snižování emisí ČR Programy zlepšování kvality ovzduší Střednědobá strategie zlepšení kvality ovzduší v ČR Národní akční plán čisté mobility
	Zavedení moderních technologií pro organizaci dopravy a snížení dopravní zátěže	ANO – Specifický cíl má územní dimenzi. Využití moderních technologií nabývá na významu v místech s intenzivní dopravou, ať už jde o města či o zatížené úseky dálnic a silnic, často na administrativních hranicích jádrových měst metropolitních území a aglomerací, která vyžadují aktivní řízení dopravních proudů.		Národní program snižování emisí ČR Programy zlepšování kvality ovzduší Střednědobá strategie zlepšení kvality ovzduší v ČR
	Efektivní využití multimodální nákladní dopravy	NE – Specifický cíl má slabou územní dimenzi. I přes regionální a územní specifika je podpora multimodality relevantní pro různé typy území.		Koncepce nákladní dopravy pro období 2017–2023 s výhledem do roku 2030
	Zvýšení využití a dostupnosti alternativních paliv v dopravě	NE - Specifický cíl má slabou územní dimenzi. Čistá mobilita je zaměřena na		Národní akční plán čisté mobility

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
		dopravu ve městech všech řádovostních úrovní (tj. metropole, aglomerace i regionální centra), kde je přínos elektromobility nejmarkantnější.		Programy zlepšování kvality ovzduší Národní program snižování emisí ČR Střednědobá strategie zlepšení kvality ovzduší v ČR
	Využívání vozidel s alternativním pohonem ve veřejné dopravě	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.		Národní akční plán čisté mobility Bílá kniha – Koncepce veřejné dopravy Programy zlepšování kvality ovzduší Národní program snižování emisí ČR Střednědobá strategie zlepšení kvality ovzduší v ČR
	Rozvoj bezmotorové dopravy	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	NE – Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	
Posun k nízkouhlíkovému hospodářství				
	Modernizace a zefektivnění výroby, přenosu, přepravy, distribuce a akumulace energie	ANO – Z hlediska posílení infrastruktury pro možnost navýšení výrobní kapacity OZE je v největší míře relevantní pro venkovské oblasti. Vzhledem k posílení infrastruktury		Státní energetická koncepce ČR Národní akční plán ČR pro energii z obnovitelných zdrojů

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
		pro dopravu – metropole, aglomerace a v menší míře regionální centra.		Národní akční plán rozvoje jaderné energetiky.
	Zavedení moderních a vysoce účinných způsobů výroby, distribuce a akumulace tepelné energie	ANO – Specifický cíl je nejrelevantnější pro některá regionální centra, aglomerace a metropolitní území.		Aktualizace Národního akčního plánu energetické účinnosti ČR Národní program snižování emisí ČR Programy zlepšování kvality ovzduší Střednědobá strategie zlepšení kvality ovzduší v ČR
	Podpora vzniku a zavádění inovativních nízkouhlíkových technologií a efektivní a šetrné využívání obnovitelných zdrojů energie	NE – Specifický cíl je relevantní pro všechny typy území, s vyšší mírou koncentrace ve strukturálně postižených regionech.		Státní energetická koncepce ČR Národní akční plán ČR pro energii z obnovitelných zdrojů 2010–2020 Národní akční plán pro biomasu Politika ochrany klimatu v ČR Strategie přizpůsobení se změně klimatu v podmínkách ČR Národní program snižování emisí ČR Státní politiky životního prostředí ČR

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
				Národní akční plán pro chytré sítě – NAP SG Plán rozvoje přenosové soustavy ČR 2017–2026
	Zvýšení energetické účinnosti a úspory energie	ANO – Specifický cíl má územní dimenzi. Vzhledem k nutnosti řešit energetickou chudobu budou v oblastech postižených energetickou chudobou aplikována jiná opatření ve srovnání s ostatními typy území.		Státní energetická koncepce ČR Národní akční plán energetické účinnosti ČR (2017) včetně Strategie renovace budov, Posouzení potenciálu vysoce účinné KVET a účinného dálkového vytápění a chlazení za Českou republiku Vnitrostátní plán na zvýšení počtu budov s téměř nulovou spotřebou Politika ochrany klimatu v České republice (2017) Posouzení potenciálu vysoce účinné kombinované výroby tepla a elektřiny a účinného dálkového vytápění a chlazení za Českou republiku (2015) Národní program snižování emisí ČR
Ochrana životního prostředí a oběhové hospodářství				

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
	Ochrana a péče o přírodu a krajinu	NE	ANO – Téma nabývá jiné formy územní dimenze, případně specifické formy dané dlouhodobým působením jevů (např. sucho, eroze, utužení, acidifikace, stav lesů apod.)	Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR 2016–2025
	Zlepšení kvality ovzduší	ANO – Ucelenou informaci o kvalitě ovzduší v jednotlivých krajích udává mapa oblastí s překročením imisních limitů.		Státní politika životního prostředí ČR 2012–2020 Národní program snižování emisí ČR Programy zlepšování kvality ovzduší Střednědobá strategie zlepšení kvality ovzduší Státní energetická koncepce Národní akční plán čisté mobility Národní akční plán ČR pro energii z obnovitelných zdrojů Dopravní politika ČR pro období 2014–2020 s výhledem do roku 2050 Dopravní sektorové strategie

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
	Oběhové hospodářství, odpady a účinné využívání zdrojů	ANO – Celková produkce odpadů, poměr mezi produkcí ostatních a nebezpečných odpadů, ale i celková produkce odpadů na obyvatele se v krajích ČR liší s ohledem na různé hospodářské zaměření v jednotlivých krajích. Hodnota indikátoru je ovlivněna více faktory, úzce však souvisí s aktuálním stavem průmyslu a demografickými charakteristikami jednotlivých krajů. Na celkové produkci odpadů se významnou měrou podílí celková produkce ostatních odpadů, která je ovlivňována převážně produkcí stavebních a demoličních odpadů. Produkce nebezpečných odpadů se odvíjí od stavu ekonomiky a průmyslu, ovlivňují ji rovněž sanace starých ekologických zátěží. Souvisí se zaváděním a používáním nejlepších dostupných technik a zaváděním principů oběhového hospodářství.		Plán odpadového hospodářství ČR na roky 2015–2024 Program předcházení vzniku odpadů ČR Státní politika životního prostředí ČR 2012–2020 Politika druhotných surovin ČR (pro období 2019–2022) Akční plán EU pro oběhové hospodářství Evropská strategie pro plasty v oběhovém hospodářství
	Ochrana a zlepšení stavu vody a vodního hospodářství	NE	ANO – Značné znečištění povrchových vod přetrvává v průmyslově orientovaných krajích (Ústecký, Moravskoslezský a Středočeský kraj), ale také v Jihočeském a Jihomoravském kraji, ve kterých se projevuje vliv plošného znečištění z intenzivního zemědělství a množství	Národní plány povodí Strategie resortu Ministerstva zemědělství České republiky s výhledem do roku 2030 Koncepce na ochranu před následky sucha pro území České republiky

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
			bodových komunálních zdrojů.	
	Sanace míst s ekologickou zátěží a revitalizace brownfieldů	ANO – Kontaminované lokality se na území ČR vyskytují víceméně rovnoměrně rozložené.		Národní strategie revitalizace brownfieldů
	Vytvoření zázemí pro vzdělávání pro udržitelný rozvoj	NE	NE - Specifický cíl je ve stejné míře relevantní pro všechny typy území.	Státní program environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty a environmentálního poradenství na léta 2016–2025
Kultura				
	Ochrana, rozvoj a podpora kulturního dědictví	ANO – V metropolích a aglomeracích přispívat ke zlepšení mezinárodní konkurenceschopnosti měst, zkvalitnění veřejného života či zvýšení atraktivity míst pro návštěvníky. V regionálních centrech a jejich venkovském zázemí navíc usilovat o zachování a rozvoj lidových a uměleckých řemesel, která mají v těchto typech území důležitou úlohu ve fungování lokální ekonomiky.		Koncepce památkové péče v České republice na léta 2017–2020; Integrovaná strategie podpory kultury do roku 2020 Koncepce státní politiky cestovního ruchu 2014–2020 a 2021+ Státní kulturní politika

Tematická oblast NKR	Specifický cíl NKR	Územní dimenze v SRR	Jiná územní dimenze	Zastřešující strategické dokumenty
Veřejná prostranství a zelená infrastruktura	Zkvalitňování veřejných prostranství a rozvoj zelené infrastruktury	ANO – Specifický cíl je ve zvýšené míře relevantní pro metropolitní území a aglomerace.		
Cestovní ruch	Udržitelný cestovní ruch	ANO – Specifický cíl je relevantní pro všechny typy území, z hlediska nevyužitého potenciálu cestovního ruchu jsou však nejvýznamnějším typem území hospodářsky stabilizovaná regionální centra (příhraniční regiony, vnitřní periferie, oblasti venkovského charakteru a regiony sousedící s turisticky exponovanými oblastmi).		

Příloha 3 – Karty indikátorů ke globálnímu cíli

Kód indikátoru		Název indikátoru
1		Osoby pracující ve výzkumu a vývoji
Definice indikátoru	Na základě dat ČSÚ, resp. ročních výkazů o výzkumu a vývoji lze identifikovat celkový počet osob pracujících ve výzkumu a vývoji i v členění na sektory jejich zaměstnání (podnikatelský, vládní, vysokoškolský).	
Význam a důvod sledování indikátoru	Indikuje celkovou intenzitu výzkumu a vývoje v metropolitních územích a aglomeracích, kterou lze dále relativizovat na počet obyvatel žijících v metropolitních územích/aglomeracích.	
GLOBÁLNÍ CÍL SRR		
Typ území	Metropolitní území a Aglomerace a jejich zázemí	
SPECIFIKACE INDIKÁTORU		
Typ indikátoru	kontextový	
Způsob výpočtu		
Měrná jednotka	Přepočtené osoby (FTE)	
Územní jednotka sledování indikátoru	okresy	
MONITORING INDIKÁTORU		
Frekvence monitoringu	1 rok	
Zdroj dat	ČSÚ	
Garant sběru dat	ČSÚ	
Odhad nákladů na sběr dat	veřejná data	
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU		
Počáteční rok monitoringu	2017	
Poslední dostupný rok monitoringu	-	
Optimální trend	Růst	
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)	69 736 (2017)	

Kód indikátoru		Název indikátoru
2		Kvalita dálničního a železničního napojení metropole na ostatní aglomerace a evropské metropole
Definice indikátoru	Průměrný čas dojezdu automobilem a vlakem z metropole do center ostatních aglomerací na území ČR a sousedících evropských metropolí (Berlín – Mnichov – Vídeň – Bratislava – Varšava) po hlavních dopravních trasách.	
Význam a důvod sledování indikátoru	Metropole jsou přirozenými centry ČR, které usilují o co nejlepší napojení do sítě evropských metropolí i spojení s ostatními centry aglomerací v ČR. Rychlost propojení po dálniční a železniční síti je jedním z klíčových parametrů kvality napojení na ostatní metropole. Indikátor vyjadřuje současně kvalitu a úspěšnost dobudování dálniční sítě v ČR (aktuálně schází spojení na Vídeň).	
GLOBÁLNÍ CÍL SRR		
Typ území	Metropolitní území a jejich zázemí	
SPECIFIKACE INDIKÁTORU		
Typ indikátoru	kontextový	
Způsob výpočtu	Na základě dat ŘSD a Ministerstva dopravy zjištění průměrného času dojezdu automobilem a nejrychlejšího železničního spojení mezi vybranými městy.	
Měrná jednotka	minuty	
Územní jednotka sledování indikátoru	Metropolitní území	
MONITORING INDIKÁTORU		
Frekvence monitoringu	1 rok	
Zdroj dat	ŘSD, ArcČR 500, Ministerstvo dopravy	
Garant sběru dat	ŘSD, Ministerstvo dopravy	
Odhad nákladů na sběr dat	-	
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU		
Počáteční rok monitoringu	2019	
Poslední dostupný rok monitoringu	-	
Optimální trend	pokles	
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)		

<i>Kód indikátoru</i>	<i>Název indikátoru</i>
3	Celkové výdaje na výzkum a vývoj
<i>Definice indikátoru</i>	Na základě dat ČSÚ, resp. ročních výkazů o výzkumu a vývoji lze identifikovat celkové výdaje na výzkum a vývoj.
<i>Význam a důvod sledování indikátoru</i>	Celkové výdaje na výzkum a vývoj vedou k vytváření nových technologií, produktů a inovativních řešení, které zvyšují konkurenceschopnost metropolitních území / aglomerací a jejich zázemí, resp. české ekonomiky jako takové.
GLOBÁLNÍ CÍLE SRR	
<i>Typ území</i>	Metropolitní území a Aglomerace a jejich zázemí
SPECIFIKACE INDIKÁTORU	
<i>Typ indikátoru</i>	kontextový
<i>Způsob výpočtu</i>	Absolutní výdaje na výzkum a vývoj, případně relativizované na počet obyvatel v metropolitních územích/aglomeracích a jejich zázemí.
<i>Měrná jednotka</i>	Miliony Kč
<i>Územní jednotka sledování indikátoru</i>	Okresy
MONITORING INDIKÁTORU	
<i>Frekvence monitoringu</i>	1 rok
<i>Zdroj dat</i>	ČSÚ
<i>Garant sběru dat</i>	ČSÚ
<i>Odhad nákladů na sběr dat</i>	veřejná data
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU	
<i>Počáteční rok monitoringu</i>	2017
<i>Poslední dostupný rok monitoringu</i>	-
<i>Optimální trend</i>	růst
<i>ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)</i>	90 386 mil. Kč (2017)

Kód indikátoru		Název indikátoru
4		Kvalita dálničního a železničního napojení aglomerace na ostatní aglomerace a evropské metropole
Definice indikátoru	Průměrný čas dojezdu automobilem a vlakem z metropole do center ostatních aglomerací na území ČR a sousedících evropských metropolí (Berlín – Mnichov – Vídeň – Bratislava – Varšava) po hlavních dopravních trasách.	
Význam a důvod sledování indikátoru	Aglomerace jsou přirozenými centry ČR, které usilují o co nejlepší napojení na ostatní aglomerace a nejbližší evropské metropole. Rychlost propojení po dálniční a železniční síti je jedním z klíčových parametrů kvality napojení.	
GLOBÁLNÍ CÍL SRR		
Typ území	Aglomerace a jejich zázemí	
SPECIFIKACE INDIKÁTORU		
Typ indikátoru	kontextový	
Způsob výpočtu	Na základě dat ŘSD a Ministerstva dopravy zjištění průměrného času dojezdu automobilem a nejrychlejšího železničního spojení mezi vybranými městy.	
Měrná jednotka	minuty	
Územní jednotka sledování indikátoru	Metropolitní území	
MONITORING INDIKÁTORU		
Frekvence monitoringu	1 rok	
Zdroj dat	ŘSD, ArcČR 500, Ministerstvo dopravy	
Garant sběru dat	ŘSD, Ministerstvo dopravy	
Odhad nákladů na sběr dat	-	
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU		
Počáteční rok monitoringu	2019	
Poslední dostupný rok monitoringu	-	
Optimální trend	pokles	
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)		

Kód indikátoru		Název indikátoru
5		Dostupnost primární lékařské péče
Definice indikátoru	Indikátor vyjadřuje dojezdovou dobu (v minutách) do nejbližší ordinace praktického lékaře.	
Význam a důvod sledování indikátoru	Primární lékařskou péči lze vnímat jako základní veřejnou službu, jejíž dostupnost zvyšuje kvalitu života v obci a přispívá k udržení populace. Byť v Česku dle aktuálních dat v podstatě neexistuje území, kde by nebyl dodržen minimální standard dojezdové doby stanovený nařízením vlády č. 307/2012 Sb. na 35 minut, existují regiony, jež se pohybují na horní hranici tohoto standardu (tj. v rozmezí 20–35 minut).	
GLOBÁLNÍ CÍLE SRR		
Typ území	Regionální centra a jejich venkovské zázemí	
SPECIFIKACE INDIKÁTORU		
Typ indikátoru	kontextový	
Způsob výpočtu	Vzdálenost obcí od nejbližší ordinace praktického lékaře	
Měrná jednotka	Minuty (čas dojezdu)	
Územní jednotka sledování indikátoru	Obec; prezentace formou mapového výstupu	
MONITORING INDIKÁTORU		
Frekvence monitoringu	1 rok	
Zdroj dat	Všeobecná zdravotní pojišťovna (zvolena proto, že se jedná o největší zdravotní pojišťovnu v ČR a s ohledem na to, že síť smluvních poskytovatelů primární zdravotní péče zajišťované Všeobecnou zdravotní pojišťovnou pokrývá naprostou většinu poskytovatelů na území Česka - viz také Šídlo, L., Novák, M., Štych, P., Burcin, B. (2017): HODNOCENÍ A MODELOVÁNÍ DOSTUPNOSTI PRIMÁRNÍ ZDRAVOTNÍ PÉČE Souhrnná studie.	
Garant sběru dat	MMR prostřednictvím dat Ústavu zdravotnických informací a statistiky	
Odhad nákladů na sběr dat	veřejná data	
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU		
Počáteční rok monitoringu	2019	
Poslední dostupný rok monitoringu	-	
Optimální trend	zkrácení dojezdové doby	
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)		

Kód indikátoru	Název indikátoru
6	Dostupnost sociálních služeb
<i>Definice indikátoru</i>	Kapacity lůžkové péče a počty klientů terénních a ambulantních služeb ve vztahu k počtu obyvatel správního obvodu ORP.
<i>Význam a důvod sledování indikátoru</i>	Na základě indikátoru lze získat základní informaci o dostupnosti sociálních služeb ve správních obvodech ORP.
GLOBÁLNÍ CÍLE SRR	
<i>Typ území</i>	Regionální centra a jejich venkovské zázemí
SPECIFIKACE INDIKÁTORU	
<i>Typ indikátoru</i>	Kontextový
<i>Způsob výpočtu</i>	Na základě dat Registru sociálních služeb
<i>Měrná jednotka</i>	Dostupné kapacity vztažené na počet obyvatel správního obvodu ORP
<i>Územní jednotka sledování indikátoru</i>	Správní obvod ORP
MONITORING INDIKÁTORU	
Frekvence monitoringu	1 rok
Zdroj dat	Registr sociálních služeb
Garant sběru dat	MMR prostřednictvím dat z Registru sociálních služeb
Odhad nákladů na sběr dat	veřejná data
Počáteční rok monitoringu	2019
Poslední dostupný rok monitoringu	-
Optimální trend	Zlepšující se dostupnost
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)	

Kód indikátoru	Název indikátoru
7	Hrubá míra celkového přírůstku obyvatelstva
Definice indikátoru	Hrubá míra celkového přírůstku obyvatelstva je základní ukazatel vyjadřující úbytek či přírůstek obyvatelstva v obci.
Význam a důvod sledování indikátoru	Indikátor implikuje atraktivitu území vyjádřenou změnou velikosti populace obce přirozeným přírůstkem/úbytkem populace a saldem migrace.
GLOBÁLNÍ CÍL SRR	
Typ území	Regionální centra a jejich venkovské zázemí
SPECIFIKACE INDIKÁTORU	
Typ indikátoru	kontextový
Způsob výpočtu	Přírůstek/úbytek obyvatelstva. Hodnoty jsou uváděny na 1 000 obyvatel.
Měrná jednotka	‰
Územní jednotka sledování indikátoru	obec
MONITORING INDIKÁTORU	
Frekvence monitoringu	1 rok
Zdroj dat	ČSÚ
Garant sběru dat	ČSÚ
Odhad nákladů na sběr dat	veřejná data
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU	
Počáteční rok monitoringu	2019
Poslední dostupný rok monitoringu	2019
Optimální trend	Stabilita, případně růst
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)	

Kód indikátoru		Název indikátoru
8		Disponibilní příjmy domácností.
Definice indikátoru	Indikátor shrnuje disponibilní příjmy domácností v regionu v kontextu regionální cenové hladiny, odhaduje kupní sílu obyvatel regionu. Indikátor je přepočten na obyvatele regionu.	
Význam a důvod sledování indikátoru	Cílem je posoudit reálnou socioekonomickou situaci obyvatel regionů ČR, tj. vyhodnotit vývoj příjmů regionálních domácností v kontextu jejich životních nákladů (regionální cenová hladina).	
GLOBÁLNÍ CÍL SRR		
Typ území	Regionální centra a jejich venkovské zázemí	
SPECIFIKACE INDIKÁTORU		
Typ indikátoru	Kontextový Původní (územně detailní) data orgánů státní správy o příjmech domácností (mzdy, příjmy z podnikání osob, ostatní příjmy, pojistné a nepojistné sociální dávky, starobní důchody apod.) jsou očištěna a agregována na požadovanou územní jednotku ORP. Výsledný odhad příjmů je přepočten na obyvatele regionu.	
Způsob výpočtu	Pro odhad cenové hladiny jsou použita mikrodata z cenových šetření ČSÚ, data jsou očištěna a zpracována pomocí statistických metod na základě Metodiky stanovení regionálních spotřebních košů a cenových parit pro kalkulaci regionálních cenových hladin (regionálního cenového indexu), certifikované dne 8. 12. 2015 MMR ČR (Osvědčení 007/2015). Výsledný indikátor je poměrem průměrných disponibilních příjmů přepočtených na obyvatele a regionální cenové hladiny.	
Měrná jednotka	Kč	
Územní jednotka sledování indikátoru	ORP	
MONITORING INDIKÁTORU		
Frekvence monitoringu	3 roky	
Zdroj dat	TU Liberec	
Garant sběru dat	Český statistický úřad, Ministerstvo financí ČR, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR	
Odhad nákladů na sběr dat	bezplatně	
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU		
Počáteční rok monitoringu	2017	
Poslední dostupný rok monitoringu		
Optimální trend	růst	
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)		

Kód indikátoru		Název indikátoru
9		Počet podnikajících fyzických osob se zaměstnanci
Definice indikátoru	Indikuje míru ekonomické aktivity fyzických osob v obci příjmově nezávislých na zaměstnavatelích (jiných právnických/fyzických osobách) se zaměstnanci.	
Význam a důvod sledování indikátoru	Jeden z klíčových parametrů podnikatelské aktivity v území. FO jsou obvykle místně příslušné, takže indikátor má velmi dobrou územní vypovídací schopnost. Vyšší počet úspěšně podnikajících osob zvyšuje stabilitu území (nevzniká závislost na jednom či několika velkých subjektech v regionu). Sledovány jsou fyzické osoby se zaměstnanci, neboť prostý počet podnikajících osob nelze vždy považovat na pozitivní, a to vzhledem k tomu, že zároveň může indikovat i rozmach tzv. švarc systému.	
GLOBÁLNÍ CÍLE SRR		
Typ území	Hospodářsky a sociálně ohrožená území	
SPECIFIKACE INDIKÁTORU		
Typ indikátoru	kontextový	
Způsob výpočtu	počet podnikajících fyzických osob v obci s hlavním příjmem z podnikání se zaměstnanci	
Měrná jednotka	podnikající fyzická osoba se zaměstnanci	
Územní jednotka	ORP	
sledování indikátoru		
MONITORING INDIKÁTORU		
Frekvence monitoringu	1 rok	
Zdroj dat	ČSÚ	
Garant sběru dat	ČSÚ	
Odhad nákladů na sběr dat	bezplatné	
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU		
Počáteční rok monitoringu	2019	
Poslední dostupný rok monitoringu	-	
Optimální trend	růst	
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)		

Kód indikátoru		Název indikátoru
10		Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob (delší než 12 měsíců)
Definice indikátoru	Podíl EAO bez pracovního poměru déle jak 12 měsíců.	
Význam a důvod sledování indikátoru	Indikuje sníženou schopnost osob se uplatnit na trhu práce v dlouhodobém horizontu. A současně také nabídku pracovních míst. Dle poznatků úřadů práce se schopnost zaměstnat se snižuje s časem, obvykle po 9–12 měsících přichází určitá rezignace a mizí základní pracovní návyky.	
GLOBÁLNÍ CÍLE SRR		
Typ území	Hospodářsky a sociálně ohrožená území	
SPECIFIKACE INDIKÁTORU		
Typ indikátoru	kontextový	
Způsob výpočtu	Počet nezaměstnaných déle než 12 měsíců v evidenci úřadů práce / celkový počet uchazečů o zaměstnání * 100	
Měrná jednotka	%	
Územní jednotka sledování indikátoru	obec	
MONITORING INDIKÁTORU		
Frekvence monitoringu	1 rok	
Zdroj dat	Generální ředitelství Úřadu práce ČR	
Garant sběru dat	Generální ředitelství Úřadu práce ČR	
Odhad nákladů na sběr dat	bezplatné	
POČÁTEČNÍ A CÍLOVÝ STAV INDIKÁTORU		
Počáteční rok monitoringu	2015	
Poslední dostupný rok monitoringu	2018	
Optimální trend	pokles	
ČR - vstupní hodnota (dostupné údaje)	2	